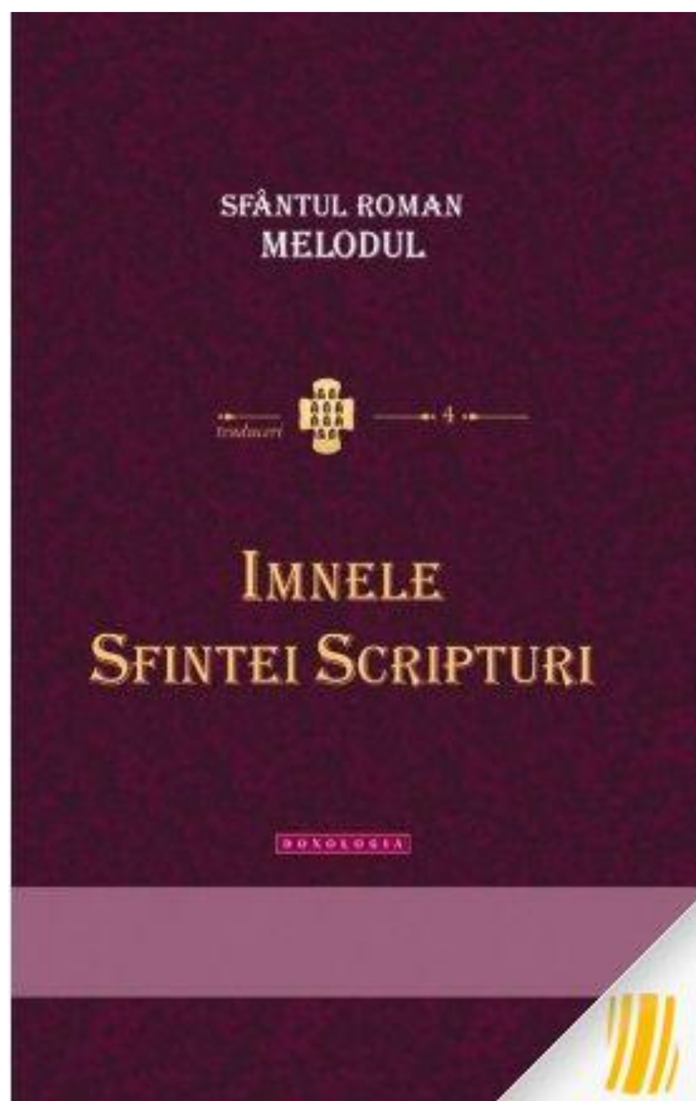
Sfântul Roman Melodul - Imnele Sfintei Scripturi

Index

Prolog

Despre necesitatea apariţiei unor lucrări de specialitate privind imnografia bizantină am relatat în primul volum dedicat condacelor Sfântului Roman Melodul. Încurajările şi semnalele pozitive primite ne-au determinat să elaborăm un al doilea volum dedicat operelor Sfântului Roman, opere ce nu se vor numai lecturate, ci înţelese cu adevărat şi, mai apoi, transpuse în viaţa credincioşilor.

Volumul este deschis de studiul intitulat „O nouă specie a imnografiei bizantine: condacul. Scurtă introducere în elementele sale definitorii”. Semnatarul textului evidenţiază atât istoria apariţiei acestui gen al imnografiei bizantine, cât şi elementele de componenţă (refren, structură metrică, strofă), deosebit de importante pentru studierea imnografiei Sfântului Roman.

Lucrarea este continuată apoi de traducerea unui număr de şaptesprezece condace, împărţite de editori – din considerente metodologice – în două secţiuni: Imnele Vechiului Testament (opt condace), respectiv Imnele Noului Testament (nouă condace).

Prezentul volum evidenţiază acele conduce ale Sfântului Roman ce au la bază evenimente descrise de Sfânta Scriptură. Propunem, aşadar, cititorului român o perindare prin imaginile scripturistice, vetero şi neotestamentare: de la crearea şi căderea în păcat a protopărinţilor până la răstignirea Domnului.

Prin reliefarea acestor condace, am căutat să descriem atât raportul tip-antitip prezent în Sfânta Scriptură, cât şi evidenţierea erminiei istoriei soteriologice, în al cărei centru se află Persoana Mântuitorului Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu şi Fiul Omului, „în veci acelaşi” (Evr. 13, 8).

Aceste traduceri inedite sunt însoţite atât de note ce privesc ocurenţele biblice şi sursele de inspiraţie ale Melodului bizantin, cât şi de o notă informativă pentru fiecare secţiune. Credem că un astfel de demers îl va apropia şi mai mult pe cititor de opera Sfântului Roman, în care va regăsi atât subtilităţile de natură teologică, prezente în epoca în care Melodul a activat, cât şi acele exprimări plastice ale autorului bizantin în vederea creionării cadrelor istoriei mântuirii umane, din care el nu se exclude.

Lucrarea este finalizată cu o continuare a bibliografiei selective privind viaţa, opera şi teologia Sfântului Roman.

Dorim pe această cale să venim în sprijinul celor cu adevărat însetaţi de cunoaşterea imnografiei bizantine, propunându-le acele titluri de mare importanţă în vederea studierii aspectelor istorice, filologice şi teologice ale acestui geniu bizantin.

Sperăm, de asemenea, că lecturarea acestui volum patristic va apropia şi mai mult pe cititor de imnografia creştină, învăţând să abordeze astfel textul patristic, nu în afara celui scripturistic, ci totdeauna într-o perfectă simbioză!

drd. Alexandru Prelipcean
Iaşi, 1 octombrie 2012
La sărbătoarea Sfântului Roman Melodul

Lista de abrevieri

Lista de abrevieri [1]

a) anuare, colecţii patristice, reviste
AFTOUB Anuarul Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian", Ed. Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2001-
Byz Byzantion, Revue internationale des Études Byzantines, Bruxelles, 1924-
ByZ Byzantinische Zeitschrift, Leipzig, 1. 1892-23, 1914/19-42, 1943/49; 43, 1950-
DACL Dictionnaire d'archeologie chrétienne et de liturgique, Fernand Cabrol, Henri Leclercq (ed.), Paris, 1.1.- 15.2, 1924-1953
EEBS Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, Atena, 1. 1924- EIBMBOR Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti
Kl Κληρονομία, Tesalonic, 1, 1969- Ort Ortodoxia, Bucureşti, 1. 1949-2008; 2. 2009-
PG J.P. Migne, Patrologia cursus completus. Series greaca, Paris, 1844-1855/1857-1866
SC Sources Chrétiennes, Paris, 1941
St Teol Studii Teologice, Bucureşti, 1. 1929-30-8, 1940; 2. 1949- 2004; 3. 2005
VigChr Vigiliae Christianae, Amsterdam, 1, 1947

b) abrevieri biblice

Ap Apocalipsă
Avac Avacum
Bel Bel şi balaurul
Cânt Cântarea Cântărilor
1 Co
2 Co
1 Corinteni

[1] *O parte din abrevieri au fost preluate din lista cu normele de prescurtare interna]ional\ realizat\ de Siegfried M. Schwertner, Theologische Realenzyklopedie, Abkürzungsverzeichnis, 2. überarbeitete und erweiterte Auflage, zusammengestellt von Siegfried M. Schwertner, Walter de Gruyter, Berlin/New York, 1994.*

2 Corinteni
Col Coloseni
Dn Daniel
Dt Deuteronom
Ef Efeseni
Est Estera
Evr Evrei
FA Faptele Apostolilor
Fc Facere
Gal Galateni
Ier Ieremia
In Sara
Iona Iona
Ios Iosua
Is Isaia
Iş Ieşirea
Iz Iezechiel
Jud Judecători
Lc Luca
Lv Levitic
Mc Marcu

Mi Miheia
Mt Matei
Os Osea
2 Par 2 Paralipomena
1 Pt 1 Petru
Prov Proverbele lui Solomon
Ps Psalmi
3 Rg 3 Regi
4 Rg 4 Regi
Rm Romani
Sir Înţelepciunea lui Isus Sirah
Sol Înţelepciunea lui Solomon
1 Tes 1 Tesaloniceni
2 Tim 2 Timotei
Zah Zaharia

Ὁ Ἅγιος
Ρωμανός
ὁ Μελωδός
ΑΓΙΟΣ
ΑΓΙΟΣ
ΑΓΙΟΣ

1. O nouă specie a imnografiei bizantine: condacul - Scurtă introducere în elementele sale definitorii

Consideraţii generale

Analiza apariţiei unei noi forme de exprimare a adevărului dogmatic în spaţiul eclesial, fără să se cunoască până la ora actuală vreun anume background, care să fie acceptat în unanimitate de lumea academică, poate fi sortită eşecului. Problematica se complică şi mai mult atunci când apelăm la istoria trecutului imnografic care nu a consemnat, din păcate, nici un şablon, care să facă tranziţia de la un anumit gen la altul, în cazul nostru, de la un anumit gen spre noua formă adusă de Sfântul Roman Melodul şi transpusă în manuscrisele din secolul al IX-lea cu titulatura de condac.

Cu toate acestea, ultimele studii şi analize din domeniul imnografic dedicate operei şi teologiei melodului bizantin [2] scot în evidenţă anumite particularităţi ale noii sale creaţii: de la paternitatea siriană vs. elină la sursele poemelor sale, de la elementele formale ale condacului la cele constitutive, de la temele imnelor la teologia neocalcedoniană, pe care o susţinea autorul bizantin. Totuşi, aşa cum consemna şi Stylianos Papadopoulos [3], o mulţime de probleme legate de imnografie şi, bineînţeles, de forma şi evoluţia ei rămân încă fără nici un răspuns.

Credem că această constatare negativă a patrologului grec poate fi percepută ca un punct de plecare pentru elaborarea unor studii pertinente şi valoroase despre istoria imnografiei creştine, iar finalitatea lor să poată fi observată prin prisma unor noi teorii propuse spre analiză. De aceea, prezentul studiu de tip sinteză, prin care deschidem acest al doilea volum dedicat operelor Sfântului Roman Melodul, sperăm că va umple, pe de o parte, un gol în bibliografia românească de specialitate, „pasionată" mai curând de trimiteri lapidare decât de studii de anvergură, prin care să se poată observa o analiză in extenso a argumentării ipotezelor propuse, iar pe de altă parte, va rezuma cele mai valoroase studii

---

[2] *Vezi secţiunea „Bibliografie selectivă" din primul volum dedicate operelor romaneice (Imne teologice, Ed. Doxologia, Iaşi, 2012, pp. 243-272), precum şi continuarea acesteia, în prezentul volum.*

[3] *Stylianos Papadopoulos, Πατρολογία, τόμος Α', Εισαγωγή, Β'και Γ' αιώνας, Atena, 42000, p. 128 (trad. rom.: Stylianos Papadopoulos, Patrologia, vol. I, Introducere, secolele II şi III, traducere de Lect. dr. Adrian Marinescu, Ed. Bizantină, Bucureşti, 2006, p. 119).*

orientale şi occidentale privind apariţia şi importanţa condacului în viaţa liturgică a Bisericii.

Câteva teorii cu privire la apariţia condacului

Cât priveşte noua formă de exprimare teologică apărută în secolul al VI-lea d.Hr., opiniile cercetătorilor sunt mereu în contradicţie. Aşa cum arătam puţin mai înainte, nu s-au descoperit încă elemente care să arate evoluţia condacului, cum nu s-a putut observa nici vreo anume specie poetico-teologică, care să fi realizat trecerea spre condac. S-a constatat, totuşi, că operele romaneice au la baza lor producţii anterioare, provenite mai ales din spaţiul siriac, precum şi omiliile patriarhului Proclu al Constantinopolului şi cele ale lui Vasile al Seleuciei.

Primul pas spre înţelegerea apariţiei condacului îl oferă „descoperirea" isosilabei din 1853 de către F.J. Mone. Totuşi, cardinalul J.-B. Pitra – cel care a editat în 1876, 28 de imne ale lui Roman şi 33 de stihiri la Naşterea Domnului, iar mai apoi, în 1888 alte trei imne, îşi revendică titlul de „descoperitor" al isosilabei, pe baza unor analize filologice independente de cele ale lui F.J. Mone, publicate în 1876 [4].

Pentru cercetători este relevantă opinia lui Pitra, conform căreia baza şi structura condacului au substrat sirian [5]. Este cunoscută realitatea că poezia de origine semitică avea la baza sa accentual metric, în timp ce în spaţiul elenistic predomina sistemul cantitativ, opus celui metric [6]. Dacă la baza condacelor romaneice se află accentul metric, atunci teoria siriană a cardinalului Pitra poate fi admisă cu multă uşurinţă, iar pe de altă parte, devine sustenabilă şi provenienţa Melodului din acelaşi spaţiu [7].

---

[4] *J.-B. Pitra, Hymnographie de l'Église grecque, Roma, 1867.*

[5] *J.-B. Pitra, Hymnographie de l'Église grecque, p. 33; cf. William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus as Sources of Romanos the Melodist, Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium, 475, (Subsidia 74), Louvain, 1985, p. 8. Aceeaşi introducere a fost publicată sub titlul: „The Dependence of Romanos the Melodist upon the Syriac Ephrem: Its Importance for the Origin of the Kontakion", în: VigChr, 39/1985, 2, pp. 171-187, iar mai apoi în: Studia Patristica, 18/1990, 4, pp. 274-281. De asemenea, vezi şi studiul aceluiaşi autor: „Romanos and the Diatessaron: Readings and Method", în: R. McL. Wilson/G.N. Stanton (ed.), New Testament Studies, An International Journal published Quaterly under the Auspices of Studiorul Novi Testamenti Societas, 29/1983, Cambridge Universiry Press, 1983, pp. 484-507.*

[6] *William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus, p. 8.*

[7] *Despre teoriile creionate cu privire la originea Melodului bizantin, vezi studiul nostru: „Sfântul Roman Melodul – imnograful desăvârşit al Ortodoxiei", în: StTeol, 2/2011, pp. 68-69 (de asemenea, şi în: Sfântul Roman Melodul, Imne teologice, Ed. Doxologia, Iaşi, 2012, pp. 32-34).*

Egon Wellesz, în cadrul monografiei dedicate istoriei muzicii şi imnografiei bizantine, susţine teoria provenienţei siriene a condacelor, considerând, de asemenea, că Roman a introdus condacele în imnografia grecească [8].

În volumul dedicat imnografiei bizantine, Kariofilis Mitsakis [9] propune o teorie a traducerii şi a comuniunii dintre neamuri ca fundament pentru apariţia condacului: „După multe veacuri de incertitudine şi de cercetări, din nou, duhul grecesc a creat iarăşi o nouă mare formă literară (τὸ ἑλληνικό πνεῦμα δημιούργησε καὶ πάλι μία νέα μεγάλη λογοτεχνικὴ φόρμα), pe care - după multe opinii - putem să o considerăm ca un produs caracteristic al evlaviei... şi, desigur, ca produs caracteristic al unei epoci în care diferite popoare, toţi creştini supuşi unei mari împărăţii, s-au simţit mai aproape unul de celălalt şi [astfel] creaţiile literare ale unui neam au fost traduse, devenind imediat şi proprietatea celorlalte neamuri (ὡς τὸ χαρακτηριστικὸ προϊὸν μιᾶς ἐποχῆς ποὺ οἱ διάφοροι λαοί, ὑπήκοοι ὅλοι μιᾶς μεγάλης αὐτοκρατορίας καὶ χριστιανοί, ἔνιωθαν πιὸ κοντὰ ὁ ἕνας στὸν ἄλλο καὶ τὰ λογοτεχνικὰ ἔργα μιᾶς χώρας μεταφράζοντας καὶ γίνονταν ἀμέσως κτήμα καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν)” [10].

O asemenea teorie, frumos nuanţată şi având la bază gândul ecumenic al comuniunii dintre neamuri, rămâne totuşi obscură din punct de vedere al informaţiilor transmise.

Dacă „duhul grecesc a creat o nouă mare formă literară”, atunci meritul spaţiului sirian – ca promotor al acestei forme – este exclus cu desăvârşire. Şi mai dificilă în înţelegere este formula ecumenică: „... diferite popoare, toţi creştini supuşi unei mari împărăţii, s-au simţit mai aproape unul de celălalt şi [astfel] creaţiile literare ale unui teritoriu au fost traduse, devenind imediat şi proprietatea celorlalte teritorii” [11].

---

[8] *Egon Wellesz, History od Byzantine Music and Hymnography, Clarendon Press, Oxford, 21961, pp. 182-186.*

[9] *Kariofili Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη ὡς τὴν εἰκονομαχία, Ed. Patriarhikon Idrima Paterikon Meleton, Tesalonic, 1971, pp. 171-193 (cap. „Η γένεση του κοντακίου”). sub titlul: „The Dependence of Romanos the Melodist upon the Syriac Ephrem: Its Importance for the Origin of the Kontakion”, în: VigChr, 39/1985, 2, pp. 171-187, iar mai apoi în: Studia Patristica,18/1990, 4, pp. 274-281. De asemenea, vezi şi studiul aceluiaşi autor: „Romanos and the Diatessaron: Readings and Method”, în: R. McL. Wilson/G.N. Stanton (ed.), New Testament Studies, An International Journal published Quaterly under the Auspices of Studiorul Novi Testamenti Societas, 29/1983, Cambridge Universiry Press, 1983, pp. 484-507.*

[10] *Kariofili Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 171.*

[11] *Kariofili Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 171.*

Pe de o parte, Mitsakis nu aminteşte aici numele poporului sirian, care a simţit nevoia de comuniune cu spaţiul elen, sub stăpânirea căruia se afla în secolele V-VI. În opinia noastră, teoria lui Mitsakis cu privire la traducerea creaţiilor literare dintr-un mediu în altul – înţelegând desigur doar traducerea formelor imnografice – este greu de acceptat.

Se pune întrebarea: dacă această nouă mare formă literară (condacul) a fost creat\ în spaţiul sirian şi evident, redactat\ în limba siriană, cum a fost „tradus\" în mediul elen, de vreme ce toate condacele au fost redactate în limba greacă bizantină?

Dacă acceptăm opinia lui Mitsakis şi pornim de la realitatea că operele Melodului bizantin au fost redactate în limba greacă bizantină, cum este posibil ca nici un condac al lui Roman să nu fie tradus în limba siriană? Teoria traducerii propusă de cercetătorul elen este, în opinia noastră, unilaterală şi eronată, fiindcă ea nu redă meritul substratului sirian în apariţia condacului.

Apropiat de opinia lui Mitsakis, dar adăugând la originea imnografiei şi a condacului elementul de sorginte ebraică, Theodoros Xidis declara într-un volum dedicat Imnografiei bizantine: „Poezia lui Roman, după cum şi întreaga imnografie, are ca izvor limba greacă, deoarece imnul (înţelegem condacul, subl.n.) s-a născut în Grecia şi de aici a fost transplantat şi în alte locuri; ea se extinde şi spre poezia ebraică şi spre izvoarele ei, cu ajutorul căreia a rodit, fiindcă poezia ebraică a fost apropiată de creştinism... Din aceste două modele, grecesc şi ebraic, provine poezia lui Roman, după cum şi întreaga noastră imnografie bisericească" [12].

Un alt susţinător al teoriei greceşti este prof. Pannayotis Hristou, care într-un amplu studiu publicat în revista Klironomia din anul 1974 [13], dezvoltă provenienţa elenă a condacului. Deşi recunoaşte că istoria condacului acoperă perioada secolelor VI-IX, fiind produsul unor mari imnografi, totuşi toate formele succesive de structură metrică au fost preluate din veacul al 2-lea (ὅλαι ἐκεῖνα αἱ διαδοχικαὶ μορφαὶ τάς ὁποίας ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ β' αἰῶνος) [14], având la bază limba greacă.

---

[12] *Th. Xidis, Βυζαντινή υμνογραφία, Ed. „Nicodimos", 1978, p. 43.*

[13] *Pannayotis Hristou, „Ή γένεσις τοῦ Κοντακίου", în: Kl, 6/1974, pp. 273-350 (republicat în: Θεολογικά μελετήματα. 4. Υμνογραφία, Ed. Patriarhikon Idrima Paterikon Meleton, Tesalonic, 1981, pp. 137-227).*

[14] *Pannayotis Hristou, „Ή γένεσις τοῦ Κοντακίου", p. 276 (Θεο-λογικά μελετήματα. 4. Υμνογραφία, pp. 140).*

După o incursiune în istoria elementelor definitorii ale condacului, unde aminteşte şi teoriile privind provenienţa siriană, concluzia finală – exprimată de autor în rezumatul studiului – subliniază în mod direct că originea şi forma condacului provin din literatura grecească (in fact, its origins are to be found in Greek literature) [15].

Un alt exponent al teoriilor cu privire la apariţia condacului este editorul francez al condacelor romaneice. În cadrul unor investigaţii speciale dedicate condacului şi operei Sfântului Roman, José Grosdidier de Matons consemnează atât tradiţia imnografică grecească, dar şi pe cea siriană [16], fără însă să soluţioneze problematica în sine. Ceea ce surprinde la Grosdidier de Matons este încercarea sa permanentă de a găsi un echilibru între cele două teorii ale provenienţei, fără absolutizarea uneia în detrimentul celeilalte [17]. Deşi în anumite contexte [18] editorul francez – recunoscut în lumea ştiinţifică ca un expert în opera romaneică – recunoaşte influenţa spaţiului sirian, unde producţia poetică a strălucit în secolele IV-V, totuşi, el aminteşte adeseori şi valoarea limbii greceşti.

Referindu-se la izvoarele imnografiei creştine şi amintind rolul lui Roman Melodul – „cel mai strălucit poet bisericesc" (ο ἐπιφανέστερος ἐκκλησιαστικὸς ποιητής), Stylianos Papadopoulos nota în manualul său de Patrologie [19] că după o constatare şi o evaluare a imnelor ritmice veterotestamentare, a multor părţi de proză ritmică din textile patristice din secolul al II-lea, al III-lea şi al IV-lea, a rugăciunilor ritmice din textele gnostice, s-a convins că poezia şi imnografia au fost cultivate dintotdeauna în Biserică.

---

[15] *Pannayotis Hristou, „Ἡ γένεσις τοῦ Κοντακίου", p. 349.*

[16] *J. Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode et les origines de la poésie religieuse a Byzance, Préface de Paul Lemerle, Collection dirigée par Charles Kannengiesser, Édition Beauchesne, Paris, 1977, pp. 3-15 (la tradition hymnographique grecque) şi pp. 16-27 (origine du kontakion: éléments grecs et syrien). Vezi, de asemenea: José Grosdidier de Matons (ed.), Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. I: Ancien Testament, nr. 99, Les Éditions du Cerf, Paris, 1964, pp. 15-24.*

[17] *Vezi şi exprimarea prof. Ioannis Kourempeles: „de Matons τόνιζε τόν ἑλληνικό χαρακτήρα τοῦ κοντακίου, δίχως ὅμως νά ἀγνοεῖ, ὅπως συνήθως λέγεται σήμερα, τήν ἄποψη περί ἐπιρροῆς του ἀπό τή συριακή ποίηση" (vezi: Η Χριστολογία του Ρωμανού του Μελωδού και η σωτηριολογική σημασία της, teză de doctorat, Tesalonic, 1998, p. 18).*

[18] *José Grosdidier de Matons (ed.), Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, nr. 99, p. 15 („Les origines en sont très mal connues; le plus probable est qu'il faut les chercher du côté de la Syrie, dont la production poétique, avec Ephrem et son école, este particulièrement brillante aux IVe et Ve siècles...").*

[19] *Stylianos Papadopoulos, Πατρολογία, τόμος Α', p. 128 (trad. rom., p. 119).*

Mai departe, într-un stil laconic nota: „... imnografia este o creaţie a creştinismului vorbitor de limbă greacă şi chiar dacă a înflorit abia după secolul al IV-lea, este datorată persecuţiilor şi caracterului tranzitoriu de atunci al limbii greceşti (= stadiul de tranziţie de la prozodie la ritmarea prin accent). În acelaşi timp, influenţa în imnografie a psalmilor iudaici, a poeziei elenistice neprozodice şi a discursului ritmic al gnosticilor este până la un anumit nivel de la sine înţeleasă" [20].

Chiar dacă profesorul Papadopoulos nu face referiri directe la vreo anume teorie privind apariţia condacului, prin extinderea acestor afirmaţii şi aplicarea lor directă asupra noii forme propusă de Roman Melodul, putem înţelege indirect că la baza formelor imnografiei creştine stă atât imnografia primară a textelor vetero-testamentare, cât şi influenţele limbii greceşti.

În baza unor argumente irefutabile, William L. Petersen [21] demonstrează apartenenţa condacului la spaţiul sirian. Pentru a-şi susţine prezenta teorie, Petersen recurge la identificarea unor aspecte comune dintre condacele Sfântului Roman şi operele imnografice anterioare epocii în care a activat Melodul:
a) ocurenţele biblice (în număr de 440), pe care Melodul bizantin le-a uzitat în structura condacelor sale, provin din versiunea siriacă a Noului Testament [22];
b) existenţa a 28 de paralele între imnele romaneice, poezia efremiană şi Diatessaron [23];
c) identificarea a 21 de surse efremiene (12 din imnele siriene, 9 din Comentariul la Diatessaron) regăsite în condacele Sfântului Roman [24]. Pe de altă parte, Petersen susţine că argumentele în favoarea sorgintei greceşti a condacelor nu sunt convingătoare, pentru că ele sunt urmări ale erorilor logice de interpretare [25].

---

[20] *Stylianos Papadopoulos, Πατρολογία, τόμος Α', p. 128 (trad. rom., p. 119).*
[21] *William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus, pp. 6-19.*
[22] *William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus, pp. 52-55 („Romanos certainly consulted the Bible when he composed his hymns. There are some 440 parallels between his hymns and the New Testament text... Some 40 of these parallels are verbatim citations of the NT text as given in the 26th edition of Nestle-Aland", p. 52). O critică a acestei viziuni a lui W.L. Petersen a realizat-o Gerhard Swart, „The Christus Patiens and Romanos the Melodist: Some Considerations on Dependence and Dating", în: Acta Classica, 33/1990, pp. 63-64 („Appendix: Excursion on the Alleged Sources of Romanos").*
[23] *William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus, p. 59.*
[24] *William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus, pp. 169-194.*
[25] *William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus, p. 17.*

Într-un alt studio [26], acelaşi Petersen susţine dependenţa lui Roman Melodul de operele Sfântului Efrem Sirul, anulând în acelaşi timp şi opinia înaintată de J. Grosdidier de Matons, conform căreia condacul este „creaţie originală a geniului grecesc".

Apariţia condacului

O rezumare pertinentă a evoluţiei condacului, precum şi a surselor sale, o realizează Theoharis Detorakis în volumul său dedicat filologiei bizantine: „În legătură cu originea şi formarea condacului bizantin, cercetarea nu a ajuns încă la concluzii general acceptate. După un proces evolutiv, ce a început probabil în secolul al III-lea, condacul a ajuns la forma sa finală prin Roman Melodul, care a fost nu doar cel mai deosebit, ci şi cel mai productiv autor de condace. Părerea că Roman ar fi introdus genul condacului nu este acceptată în unanimitate. Mulţi bizantinologi, editori şi cercetători ai lui Roman acceptă că genul bizantin al condacului provine din imnografia primară siriacă, în care se semnalează primele sale elemente distinctive exterioare: acrostihul, cadenţa şi folosirea exagerată a formelor retorice. Alţi cercetători, în general teologi elini, susţin că genul este o creaţie bizantină originală şi resping influenţele imnografiei răsăritene (siriace). Adevărul nu se găseşte în nici unul dintre aceste puncte de vedere. Fără să se conteste influenţele siriace, îndeosebi din omiliile lui Efrem Sirul şi din imnografia primară siriacă (madrasha, sugitha), se observă că există în imnografia elină un înaintemergător, Tò Πα-ρθένιον al lui Metodiu de Olimp [27] şi Omilia la Înviere a lui Meliton de Sardes. De asemenea, este dovedită legătura condacelor cu omiliile Părinţilor elini, dintre care multe au o vădită cadenţă în ritm şi elemente asemănătoare acrostihului, precum Omilia la Bunavestire a patriarhului Proclu al Constantinopolului" [28].

În opinia lui K. Mitsakis, apariţia condacului nu poate fi datată cu exactitate, însă la baza apariţiei sale ar putea sta două imne: Ἆσμα καινὸν şi imnul Ἐθήρευσαν με ἄνομοι [29], cântat în Vinerea Patimilor. Ἆσμα καινὸν [30] este un imn închinat

---

[26] *William L. Petersen, „The Dependence of Romanos the Melodist upon the Syriac Ephrem: Its Importance for the Origin of the Kontakion", în: VigChr, 39/1985, pp. 171-187.*

[27] *K. Mitsakis nu susţine teoria că la baza condacului ar sta lucrarea lui Metodiu (Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 174).*

[28] *Theoharis Detorakis, Βυζαντινή Φιλολογία, pp. 132-133. Despre relaţia dintre Sfântul Roman şi condac, vezi: Ioannis G. Kourempeles, Ἡ Χριστολογία τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ καί ἡ σωτηριολογική σημασία της, teză de doctorat, Tesalonic, 1998, pp. 17-24; Ephrem Lash, On the Life of Christ: Kontakia by St. Romanos the Melodist, Chanted Sermons by the Great Sixth-Century Poet and Singer, Harper-Collins, San Francisco, 1996, pp. xxiii-xxxii.*

[29] *K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, pp. 171-172.*

Duminicii Floriilor, vorbind despre intrarea Mântuitorului în Ierusalim, precum şi despre începutul Sfintelor Sale Pătimiri. Imnul este împărţit în şase strofe, care fac cunoscută o nouă percepere privind alcătuirea poeziei byzantine [31]. Grosdidier de Matons [32] încadrează acest imn în categoria imnelor Pătimirii (Hymne à la Passion) şi, de asemenea, îl consider un mic condac (une petit kontakion) cântat încă din perioada în care Egeria întreprinde o călătorie în Ierusalim, descriind mai apoi în Jurnalul de călătorie aspecte ale vieţii creştine din secolul al patrulea. Există anumite particularităţi ce apropie mult acest imn de forma finală a condacelor: apariţia refrenului, unirea strofelor printr-un acrostih alfabetic; fiecărei strofe îi revin patru litere ale alfabetului (4x6 egal cu numărul literelor alfabetului grecesc, precum şi cu strofele condacelor păstrate până astăzi), fiecare literă a alfabetului regăsindu-se la începutul fiecărui cuvânt [33].

Cât priveşte imnul din Vinerea Patimilor (Ἐθήρευσαν με ἄνομοι [34]), atribuit de cardinalul J. Pitra [35] însuşi Sfântului Chiril al Alexandriei, el este o noutate în imnografia bizantină prin folosirea prooimionului [36]. Este, de asemenea, alcătuit din şase strofe unite între ele prin acrostihul alfabetic şi printr-un refren comun (Ἆρον, ἆρον, σταύρωσον τὸν ἁμαρτίαν μὴ ποιήσαντα). Tema centrală a imnului redă jertfa pe Cruce a Mântuitorului. Strofele acestui imn preiau elemente biblice, având ca sursă de inspiraţie imagini neotestamentare, precum şi reminiscenţe ale Psalmului 21, iar refrenul redă cererea iudeilor ca Hristos să fie răstignit [37]. Pe baza mărturiilor interne, J.L. Jacobi concluzionează că locul scrierii acestui imn este Alexandria [38].

---

[30] *Publicat pentru prima dată de cardinalul J. Pitra, sub titlul „Idiomelum Palmarum”, în: Analecta Sacra Spicilegio Solesmensi parata, vol. 1, Paris, 1876, pp. 476-477 (republicat de: Pannayotis Hristou, „Ἡ γένεσις τοῦ Κοντακίου”, pp. 333-335). Vezi, de asemenea, şi studiul lui: Pannayotis K. Hristou, „Τὸ Ἆσμα καινὸν κατά Κλημέντα Αλεξανδρέα”, în: Kl, 9/1977, pp. 223-233 (republicat în: Θεολογικά μελετήματα. 4. Ὑμνογραφία, pp. 107-117).*

[31] *Pannayotis Hristou, „Ἡ γένεσις τοῦ Κοντακίου”, pp. 333-335 (Θεολογικά μελετήματα. 4. Ὑμνογραφία, pp. 198-201); K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 104.*

[32] *J. Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. IV, nr. 128, Les Éditions du Cerf, Paris, 1967, p. 14.*

[33] *K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 105; cf. J. Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode et les origines de la poésie religieuse à Byzance, p. 26.*

[34] *Vezi textul la: J. Pitra, Analecta Sacra Spicilegio Solesmensi parata, pp. 484-485 [republicat de: Pannayotis Hristou, „Ἡ γένεσις τοῦ Κοντακίου”, pp. 336-338 (Θεολογικά μελετήματα. 4. Ὑμνογραφία, pp. 201-204)].*

[35] *J. Pitra, Analecta Sacra Spicilegio Solesmensi parata, p. 484.*

[36] *K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 106.*

[37] *Cf. J. Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode et les origins de la poésie religieuse à Byzance, p. 27.*

[38] *Cf. K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 106.*

Dacă opera lui Metodiu de Olimp (313 d.Hr.), Tò Παρθένιον, este considerată ca înaintemergător al condacului, aceasta se datorează mai multor elemente distinctive: poemul are acrostihul alfabetic, fiecare strofă se termină cu un refren, iar structura compoziţională are la bază măsura iambică [39]. Pe de altă parte, omilia la Înviere a lui Meliton de Sardes (185 d.Hr. [?]) este considerată ca model pentru condac, fiindcă foloseşte aceeaşi lungime şi aceaşi structură pentru fiecare vers [40]:

Ἡ μὲν γραφή τῆς Ἑβραϊκῆς ἐξόδου ἀνέγνωσται,	16 silabe
καὶ τὰ ῥήματα τοῦ μυστηρίου διασεσάφηται·	16 silabe
πῶς τὸ πρόβατον θύεται	8 silabe
καὶ πῶς ὁ λαὸς σῴζεταια.	8 silabe

Méliton de Sardes, Sur la Pâque et fragments, introductions, texte critique, traduction et notes par Othmar Perler, în: SC, vol. 123, Les Éditions du Cerf, Paris, 1966, p. 60. Pentru traducerea în limba română a omiliei, vezi: Meliton din Sardes, Despre Paşte, în: Sfântul Efrem Sirianul, Imnele păresimilor, azimelor, răstignirii şi Învierii, studiu introductiv şi traducere de diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2010, pp. 31-46.

Evident, asemenea supoziţii au dat naştere unor noi teorii privind originea condacului, cu o istorie ce ţine din 1853, când F.J. Mones „descoperă" isosilaba (măsură metrică a imnografiei bizantine) [41], şi până astăzi, la opinia lui Mitsakis, care consideră că „din rodnica împreunare a influenţelor străine cu elementele tradiţiei eline va rezulta în cele din urmă condacul, produs pur al culturii bizantine, cu desăvârşire nou şi original" [42].

Cercetătoarea Leena Mari Peltomaa defineşte condacul drept un produs al unirii dintre cele trei elemente siriene (memra, madrasha şi sugitha), pe care imnografii bizantini le-au plasat într-o structură metrică perfectă şi cu forme variate [43]. Termenul κοντάκιον, considerat a fi astăzi anacronic [44], apare pentru prima oară în literatura imnografică din secolul al IX-lea. Situaţia nu trebuie să pară ciudată,

---

[39] *William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus, p. 6. Vezi, de asemenea: K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, pp. 127-130.*
[40] *William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus, pp. 6-7.*
[41] *William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus, p. 7. Despre folosirea isosilabei vezi: C.A. Trypanis, „The Metres of Romanos", în: Byz, 36/1966, 1, pp. 600-618.*
[42] *Cf. Theoharis Detorakis, Βυζαντινή Φιλολογία, p. 133.*
[43] *Leena Mari Peltomaa, The image of the Virgin Mary in the Akathistos hymn, Brill, Leiden-Köln-Boston, 2001, pp. 40-41.*
[44] *Leena Mari Peltomaa, The image of the Virgin Mary in the Akathistos hymn, p. 40.*

ţinând cont de realitatea că Sfântul Roman foloseşte alte denumiri pentru operele sale: ἔπος (poem), ᾠδή (odă), ψαλμός (psalm), ὕμνος (imn) şi δέησις (rugăciune) [45].

O problemă serioasă o ridică însă etimologia cuvântului. Deşi specialiştii nu au ajuns încă la un consens, cele mai vehiculate opinii rămân totuşi următoarele:
a) epitetul κοντός (scurt, succint), pentru a defini în principiu scurta introducere şi, mai apoi, întregul imn,
b) cadrul de lemn pe care se înfăşurau membranele sau pieile subţiri pentru coperte (κόνταξ) şi
c) de la înţelesul termenului κον- τάκιον – carte [46].

Editorul grec N. Tomadakis înaintează o altă ipoteză cu privire la etimologia condacului, insinuând că denumirea ar proveni de la acele colecţii sinoptice, în care erau adunate documentele oficiale ale unui stat (teritoriu) sau de la registrele oficiale, numite kontakia [47].

Ceea ce denumim astăzi condac este o poezie omiletică, caracterizată de naraţiune şi de elemente dramatice [48], alcătuită dintr-un număr variabil de strofe (de obicei între 18-30) [49] ce au aceeaşi structură metrică [50] şi compusă din trei elemente

---

[45] *Paul Maas/C.A. Trypanis (ed.), Sancti Romani Melodi Cantica. Cantica Genuina, At the Clarendon Press, Oxford, 1963, nota 1, p. xi.*

[46] *Paul Maas/C.A. Trypanis (ed.), Sancti Romani Melodi Cantica. Cantica Genuina, nota 1, p. xi; Theoharis Detorakis, Βυζαντινή Φιλολογία, p. 133; Ephrem Lash, On the life of Christ: Kontakia by St. Romanos the Melodist, p. xxviii; Leena Mari Peltomaa, The image of the Virgin Mary in the Akathistos hymn, p. 40; Sfântul Roman Melodul, Imne, traducere, studiu introductiv şi note de Cristina Rogobete şi Sabin Preda, Ed. Bizantină, Bucureşti, 2007, pp. 37-38; Petre Vintilescu, Despre poezia imnografică din cărţile de ritual şi cântarea bisericească, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 22005, p. 53.*

[47] *N. Tomadikis, „Βυζαντινή Ὁρολογία", în: Ἀθήνα, 61/1957, p. 5.*

[48] *José Grosdidier de Matons (ed.), Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, nr. 99, p. 15; J.H. Barkhuizen, „Romanos Melodos: Essay on the Poetics of his Kontakion «Resurrection of Christ» (Maas-Trypanis 24)", în: ByZ, 79/1986, p. 17. Extrem de frumoasă este şi definiţia dată condacului de Hans Georg Beck: „omilie lirică şi dramatică" [Kirche und theologische Literatur im byzantiniscen Reich (Byzantinisces Handbuch II.1.), München, 21977, p. 269]. De asemenea, informaţii succinte despre condac, vezi la: Hughes Oliphant Old, The Reading and Preaching of the Scriptures in the Worship of the Christian Church, vol. 3: The Medieval Church, Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1999, pp. 16-20; Anthony Hirst, God and the Poetic Ego. The Appropriation of Biblica Land Liturgical Language in the Poetry of Palamas, Sikelianos and Elytis, Peter Lang, Frankfurt, 2004, pp. 23-24.*

[49] *Apostolos Spanos (ed.), Codex Lesbiacus Leimonos 11: annotated critical edition of an unpublished Byzantine menaion for June, Byzantinisches Archiv, Walter de Gruyter, Berlin/New*

definitorii: prooimionul (προοίμιον), refrenul (εφύμνιον) şi tropar(-ele) (icos, οἴκος).

În ceea ce priveşte clasificarea condacelor romaneice păstrate până astăzi, K. Mitsakis [51] propune următoarea distribuire sistematică:
a) condace de sărbătoare sau engomiastice (κοντάκια πανηγυρικὰ/ἐγκωμιαστικά). Această grupă cuprinde numai acele condace aghiologice, care s-au păstrat în kontakarii. Condacul de sărbătoare caracterizează mai cu seamă perioada decăderii teologice din Bizanţ, fiindcă în perioada de glorie se folosea condacul dogmatic;
b) condace dogmatice sau didactice (κοντάκια δογματικά/διδακτικά). Aceste condace se referă atât la personajele descrise de Vechiul Testament, considerate drept „premergătorii" lui Hristos, cât şi la acele conduce care au ca temă centrală persoana lui Hristos şi evenimentele neotestamentare. În compoziţiile sale, Sfântul Roman se bazează pe textul Sfintei Scripturi, pe care-l interpretează în mod liber, evidenţiind, de asemenea, şi elementele sale didactice;
c) condace „la diferite ocazii" (ἐπ' εὐκαιρίᾳ). În această secţiune sunt grupate acele condace care au fost scrise fie pentru un anumit auditoriu, cum este cazul condacului închinat sfintelor nevoinţe monahale (55) [52], fie redactate în amintirea unui eveniment istoric concret, precum condacul la orice cutremur şi incendiu (54) [53], ce evocă răscoala NIKA şi rezidirea noii biserici a Sfintei Înţelepciuni din Constantinopol, în anul 532.

Dacă profesorul Theoharis Detorakis [54] indică o clasificare asemănătoare, prin formă şi conţinut, celei propuse de K. Mitsakis, în schimb, Alexandru Korakidis [55] propune o clasificare având la bază perioadele citirii condacelor: condacele Triodului (în număr de 27), condacele Penticostarului (18) şi conduce la sărbători mobile (42).

York, 2010, p. 6. J.H. Barkhuizen consideră că numărul strofelor este între 11-33. Vezi: „Romanos Melodos: Essay on the Poetics of his Kontakion…", p. 17.

[50] *Sfântul Roman Melodul, Imne, p. 35.*

[51] *K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 192.*

[52] *Vezi traducerea sa în limba română la: Sfântul Roman Melodul, Imne teologice, pp. 229-242.*

[53] *Vezi traducerea sa în limba română la: Sfântul Roman Melodul, Imne teologice, pp. 216-228.*

[54] *Theoharis Detorakis, Βυζαντινή υμνογραφία. Πανεπιστημιακές παραδόσεις, Iraklio, 1997, p. 42: condace biblice, condace aghiologice sau de sărbătoare* - *cuprinzând acele opere care se referă la viaţa şi la faptele sfinţilor, ce trebuie urmate de creştini, şi condace „la diferite întâmplări" [περιστασιακά]).*

[55] *Alexandru S. Korakidi, Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνος καί λόγος. Δύο μελέτες, Ed. P. Pournara, Tesalonic, pp. 99-105 (republicat şi în: Τά πέρι τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ Μελετήματα, Ed. P. Pournara, Tesalonic, pp. 405-409).*

Elementele formale ale condacului

a) Prooimionul

Prooimionul (numit rareori şi kukulion, κουκούλιο [56]) este o strofă redactată într-un metru diferit de restul strofelor, având, aşadar şi o muzică diferită de acestea [57]. El este „un tropar mai scurt decât icosul şi nu are comun cu acesta decât refrenul” [58]. Cert este că, aşa cum au fost păstrate ele astăzi, rolul lor pare a fi cel de anunţare a temei ce conţine respectivul condac. Spre exemplu, în cazul celui mai cunoscut condac romaneic păstrat până în zilele noastre („Fecioara astăzi”), prooimionul face cunoscută tema condacului de la Naşterea Domnului:

Ἡ παρθένος σήμερον τὸν ὑπε- ρούσιον τίκτει, καὶ ἡ γῆ τὸ σπήλαιον τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει ἄγγελοι μετὰ ποιμένων δο- ξολογοῦσι, μάγοι δὲ μετὰ ἀστέ- ρος ὁδοιποροῦσι δι᾽ ἡμᾶς γὰρ ἐγεννήθη παιδίον νέον, Ὁ πρὸ αἰώνων Θεός.	Fecioara, astăzi pe Cel mai presus de fiinţă naşte şi pământul peştera Celui neapropiat aduce; îngerii cu păstorii dau slavă şi magii cu steaua călătoresc. Căci pentru noi S-a născut Prunc tânăr, Dumnezeu Cel mai înainte de veci .

Sfântul Roman Melodul, Imne, pp. 59-60 (vezi şi nota 96). De asemenea, vezi şi studiul lui Sabin Preda: „Condacul Fecioara astăzi... alcătuit de Sfântul Roman Melodul – analiza condacului pe baza structurii literare interne şi a structurii melodice”, în: AFTOUB, 4/2003-2004, Ed. Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2004, pp. 343-355.

---

[56] *K. Mitsakis indică şi alte două denumiri pentru prooimion (κου-βούκλειο şi chiar κοντάκιο). Vezi: K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 202. Opinia este completată de Pannayotis Hristou, care consideră că κουκούλιο ar proveni din aramaicul kulkion, întâlnit în Talmud. Hristou accentuează că provenienţa acestui termen tehnic provine indiscutabil din grecizarea latinescului cucullus (= acoperitoare a capului), în timp ce forma κουβούκλειο provine din latinescul cubiculum (vezi: Pannayotis Hristou, „Ἡ γένεσις τοῦ Κοντακίου”, p. 291).*

[57] *Cf. K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 202; José Grosdidier de Matons (ed.), Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, nr. 99, p. 15.*

[58] *Sfântul Roman Melodul, Imne, p. 39; cf. Alexandru S. Korakidis, Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνος καί λόγος, p. 112 (cf. Τά πέρι τοῦ Ρωμανοῦτοῦ Μελῳδοῦ Μελετήματα, p. 414): „Prooimionul este, în general, o strofă scurtă la începutul condacului, independentă de viziunea melodic în raport cu restul imnului, fără să fie asociat acrostihului întregului condac”.*

Prooimionul este, de fapt, un tropar sinteză al întregului condac. Cu toate acestea, Grosdidier de Matons întregeşte spectrul istoriei condacului, fiind de părere că prooimionul nu a fost scris pentru a anunţa tema condacului respectiv, ci din contră, pentru a anunţa refrenul condacului [59]. Pentru editorul grec N. Tomadakis [60], prooimionul este condac, iar totalitatea condacelor creează un „imn”, deoarece editorul vede condacul ca şi rezumat al conţinutului unui imn. În realitate, forma primitivă a prooimionului pare să fie dedusă din legătura sa comună cu refrenul deşi, în unele cazuri, prooimionul este mai scurt chiar decât refrenul de la sfârşitul său. Acest fenomen este întâlnit în cazul primului prooimion din condacele La trădarea lui Iuda şi La învierea lui Lazăr (în ambele cazuri: 15 silabe, în timp ce refrenul are 29 de silabe), în primul prooimion din condacul La negarea lui Petru (19 silabe), în cel de-al treilea prooimion din condacul La cinstirea crucii (26 silabe) şi în prooimionul celui de-al cincilea condac dedicat Învierii Domnului [61].

Apariţia unor condace ce au mai mult de un singur prooimion au condus la o altă problematică: sunt ele romaneice sau au fost adăugate în decursul formării imnografiei creştine, sub cognomenul de romaneice? K. Mitsakis [62], citându-l pe G. de Matons, consideră că aceste prooimioane sunt, de fapt, rezultatul unor prelucrări ulterioare ale condacelor, unele din ele realizate chiar de Melod. Spre exemplu, condacul închinat la Duminica Floriilor are două prooimioane, cel de-al doilea provenind dintr-o a doua ediţie a condacului sau dintr-o prelucrare realizată tot de Melod. Dacă întregul condac a fost redactat în anii tinereţii lui Roman, aşadar, în perioada când el locuia în Siria, cel de-al doilea prooimion este rezultatul prelucrării acestui condac în timpul staţionării sale în cetatea Constantinopolului [63]. În veacurile ulterioare, când numărul total al condacelor nu era cunoscut, ci numai prooimionul şi prima strofă erau existente în cult, acest prooimion era numit „condac” şi era aşezat după cea de-a şasea cântare, ca început al sinaxarului zilei respective [64].

---

[59] *J. Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode et les origines de la poésie religieuse à Byzance, pp. 40-42; cf. Sfântul Roman Melodul, Imne, p. 39. Împotriva acestei opinii vezi: J.H. Barkhuizen, „Romanos Melodos and the Composition of his Hymns: Prooimion and final Strophe”, în: Ἑλληνικά, 40/1989, p. 63.*

[60] *N. Tomadakis, Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνοι ἐκδιδόμενοι ἐκ πα-τμιακῶν κωδικῶν, μετά προλεγομένων ὑπὸ Νικολάου Β. Τωμαδάκη, vol. 3, Tipografia Mina Mirtidis, Atena, 1957, p. 148.*

[61] *J. Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode et les origins de la poésie religieuse à Byzance, p. 40.*

[62] *Cf. K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, pp. 208-209.*

[63] *Cf. K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 209.*

[64] *Alexandru S. Korakidi, Τά πέρι τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ Μελετήματα, Ed. Pournara, Tesalonic, 2002, pp. 413-414.*

Problemele legate de dublu, sau triplul prooimion dintr-un condac nu sunt nici acum soluţionate de cercetători.

Originea acestor „prooimioane multiple", cum le numeşte J. Grosdidier de Matons [65], este diversă. Totuşi, două mari aspect au fost până acum trasate: fie ele sunt adaosuri ulterioare ale imnografiei ce s-a dezvoltat, fie sunt rezultatul unor revizuiri romaneice şi, atunci, autenticitatea lor nu mai poate fi pusă la îndoială.

Lungimea prooimioanelor condacelor romaneice oscilează, în general, între 2-8 versuri, cu o diferenţă de 5-6 versuri în cazul marilor condace. În cazul coexistenţei a 2-3 prooimioane în acelaşi condac, totalitatea versurilor ce le alcătuiesc nu depăşeşte niciodată 20 de versuri [66].

Pe baza analizei lingvistico-teologice, J.H. Barkhuizen identifică patru tipuri de prooimioane, şi anume:
prooimion rugăciune (în care elementul predominant este rugăciunea: condacele 11, 17 [prooim. 1], 18 [prooim. 1], 50, 53),
Prooimion doxologic (de prea mărire a lui Dumnezeu, în condacele: 19, 25, 27 şi 55 [prooim. 2]),
prooimion povăţuitor (îndemnuri pentru viaţa duhovnicească: condacele 21, 44 [prooim. 1/4], 47 [prooim.1/5] şi 48) şi
prooimion „ipoteză" (indică aluzii tematice, fiind legat adeseori de cel doxologic: condacele 1, 3, 5, 20 [prooim. 1/2], 28, 32, etc.) [67].

Prooimionul rămâne întotdeauna în afara relaţiei cu acrostihul, întâlnindu-se şi o singură excepţie în condacul anonim: „εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Πέτρου φέρον ἀκροστιχίδα σὺν τοῦ κοντακίου: ΑΣΜΑ". Faptul că acest condac este asemănător după cuprinsul său cu prooimionul şi strofele condacului „Fecioara astăzi" şi, în plus, este un rezumat al său, de vreme ce este constituit dintr-un singur prooimion şi trei strofe, denotă că provenienţa sa este târzie, cel mai probabil din perioada decăderii condacului [68].

---

[65] *J. Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode et les origines de la poésie religieuse à Byzance, p. 41.*

[66] *Alexandru S. Korakidis, Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνος καί λόγος, p. 115 (cf. Τά πέρι τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ Μελετήματα, p. 416).*

[67] *J.H. Barkhuizen, „Romanos Melodos and the Composition of his Hymns: Prooimion and final Strophe", pp. 62-66.*

[68] *K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, pp. 215-216; J. Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode et les origins de la poésie religieuse a Byzance, p. 40.*

b) Icosul şi strofele condacului

Cât priveşte etimologia termenului icos (οἶκος) nu se pot spune foarte multe. Se pare că forma οἶκος ar proveni fie din traducerea termenului sirian baitha (edificiu) [69], fie din influenţa limbii ebraice, în care cuvântul בַּיִת (casă) înseamnă şi „poezie, cântare în genul strofei” [70].

K. Mitsakis notează în Imnografia bizantină [71] două interpretări ale lui Nechifor Calist Xanthopol privind termenul οἶκος, iar liturgistul român V. Mitrofanovici [72] indică o altă interpretare al termenului de faţă, citând mărturia lui Marcu de Efes, care consideră că οἶκος (casă, locuinţă) ar proveni de la casa unde Melodul bizantin îşi cânta propriile imne.

Într-un condac de tip idiomelă, prima strofă constituie modelul metric şi muzical după care sunt redactate celelalte strofe ale imnului. Dacă este vorba despre un condac diferit, atunci toate strofele sale urmează linia metrică şi muzicală a unui alt condac idiomelă [73].

Numărul strofelor variază de la un condac la altul. Modelul clasic al condacului conţine 24 de strofe, la care se adaugă prooimionul. În timpul activităţii melodice a lui Roman numărul strofelor varia între 18-24 [74]. Totuşi, această regulă este întărită şi de unele excepţii, cum ar fi condacul în ziua de după praznicul Naşterii Domnului (cu 13 strofe), al treilea condac la Învierea Domnului (cu 11 strofe), al cincilea condac la Învierea Domnului (cu 33 de strofe), primul condac despre Iosif (cu 40 de strofe), etc. [75] Numărul acestor strofe depindea de acrostih, care alcătuia în final alfabetul grecesc.

---

[69] *Cf. K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 217; Pannayotis Hristou, „Ἡ γένεσις τοῦ Κοντακίου”, p. 290 (Θεολογικά μελετήματα.*
4. Υμνογραφία, p. 155).

[70] *Sfântul Roman Melodul, Imne, p. 38.*

[71] *K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, pp. 218-219. Vezi şi: Alexandru S. Korakidis, Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνος καί λόγος, p. 112 (cf. Τά πέρι τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ Μελετήματα, p. 414).*

[72] *Cf. V. Mitrofanovici, Liturgica Bisericii dreptcredincioase răsăritene, Cernăuţi, 1909, p. 305.*

[73] *K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 220.*

[74] *K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 219 (vezi şi nota 9); Pannayotis Hristou, „Ἡ γένεσις τοῦ Κοντακίου”, p. 292 (Θεολογικά μελετήματα. 4. Υμνογραφία, p. 156).*

[75] *Cf. Pannayotis Hristou, „Ἡ γένεσις τοῦ Κοντακίου”, p. 292 (Θεο-λογικά μελετήματα. 4. Υμνογραφία, p. 156).*

În vechile poeme eclesiale strofele erau puţine, iar această tradiţie a fost păstrată până în secolul al V-lea [76].

c) Irmosul

La fel de puţine cuvinte se pot spune şi despre etimologia irmosului (εἵρμος). J.L. Jacobi [77] este de părere că termenul în sine desemna la început melodie (glas). Dacă în perspective interpretativă se ia verbul εἵρω (a conecta, a pune în legătură) atunci definiţia irmosului este strâns legată de conexiunea dintre elementele condacului, şi anume ritm, ton şi măsură.

O altă definiţie a irmosului ne-o dă astăzi Felicia Dumas, în Dicţionarul său de termeni ortodocşi: „Prima strofă de la fiecare cântare se numeşte irmos şi slujeşte ca model celorlalte strofe sau stihiri, dându-le atât melodia după care se cântă, cât şi numărul de versuri şi de silabe din care se compun în limba originală (greacă)" [78].

Din punct de vedere istoric, două menţiuni asupra termenului de faţă au fost luate de cercetători în seamă.

Prima menţiune este cea a lui Teodosie Gramaticul (sec. VIII-IX d.Hr.), care indică faptul că structura muzicală este element fundamental pentru un irmos şi că strofele următoare ale poeziei, ce se cântau după melodia (glasul) irmosului, trebuiau să aibă acelaşi număr de silabe (isosilaba), iar tonul să fie aşezat întotdeauna pe aceeaşi silabă (omotonia) [79].
Cea de-a doua menţiune îl aduce în centrul atenţiei pe Ioan Zonaras, care în comentariul său la Canonul Învierii al Sfântului Ioan Damaschin [80] arată că irmosul este „melodia la care se adaptează un limbaj ritmat şi încărcat de sens, care are drept cadru un text cu număr fix de silabe" [81].

---

[76] *Pannayotis Hristou, „Ἡ γένεσις τοῦ Κοντακίου", pp. 292-293 (Θεολογικά μελετήματα. 4. Υμνογραφία, pp. 156-157).*
[77] *Citat la: K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 221.*
[78] *„Hirmos", în: Felicia Dumas, Dictionnaire bilingue de termes religieux orthodoxes: français-roumain, Métropole de Moldavie et de Bucovine, Éditions Doxologia, Iaşi, 2010, p. 110.*
[79] *Cf. K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 222.*
[80] *Ἐξήγησις τῶν ἀναστασίμων κανόνων τοῦ Δαμασκηνοῦ, PG 135:422.*
[81] *Cf. Pannayotis Hristou, „Ἡ γένεσις τοῦ Κοντακίου", p. 291 (Θεο-λογικά μελετήματα. 4. Υμνογραφία, p. 156); Sfântul Roman Melodul, Imne, pp. 38-39.*

K. Mitsakis [82] nu consideră că folosirea termenului de „irmos” ar fi o greşeală metodologică, în timp ce patrologul P. Hristou subliniază că irmosul înseamnă, în general, şir, ordine, coerenţă, împletire logică [83], iar la baza sa stă o libertate de folosire a versurilor, care nu sunt isosilabice şi nici omotonice. Când un anume condac împrumută structura metrică şi melodia de la un alt condac, atunci prima sa strofă nu mai este irmos, ci prooimion [84].

d) Refrenul

Unul din cele mai importante elemente în orice condac este refrenul (ἐφύμνιον) [85]. Pe lângă frumuseţea sa în structura poemului, refrenul determină şi „structura strofei şi, în acelaşi timp, prin conţinutul teologic, tot modul de abordare al temei unui condac” [86]. Mai mult chiar: chiar dacă cuvântul ἐφύμ- ν ι ο ν conduce spre perceperea refrenului ca o ultimă strofă a condacului, aşadar, epilogul său, totuşi el adeseori a fost înţeles ca refren al întregului imn [87].

Cercetătorii consideră că refrenul a avut o evoluţie spectaculoasă în perioada bizantină: dacă la început era folosit pentru a desemna repetiţia ideii centrale a unei cântări, mai apoi refrenul a început să aibă chiar sensul de imn [88]. Astăzi, refrenul este epilogul unei strofe dintr-un condac, ce se repetă în fiecare strofă şi rezumă tema condacului. Dacă în retorică, refrenul sau epilogul (ἐπίλογος), cum mai este numit, constituie concluzia sau încheierea unei omilii, pentru condacele Sfântului Roman Melodul, refrenul este epilogul normal al unui imn [89].

---

[82] *K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 221.*

[83] *Pannayotis Hristou, „Ἡ γένεσις τοῦ Κοντακίου”, p. 291 (Θεο-λογικά μελετήματα. 4. Ὑμνογραφία, p. 156).*

[84] *Pannayotis Hristou, „Ἡ γένεσις τοῦ Κοντακίου”, p. 292 (Θεο- λογικά μελετήματα. 4. Ὑμνογραφία, pp. 156-157).*

[85] *Pentru alte denumiri ale refrenului şi erminia lor, vezi: Pannayotis Hristou, „Ἡ γένεσις τοῦ Κοντακίου”, p. 293 [(Θεολογικά μελετήματα. 4. Ὑμνογραφία, p. 157) ἀκρόστιχον, ἀκροστίχιον, ἀκρο-τελεύτιον, ἀμακλώμενον, ἀπηχούμενον, ἐπῷδιον, ὑπακοή, ὑπόψαλμα, şi chiar κουκούλιον); K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, pp. 231- 233; Alexandru S. Korakidi, Τά πέρι τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ Μελετήματα, p. 428.*

[86] *J. Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode et les origines de la poésie religieuse à Byzance, p. 46; Sfântul Roman Melodul, Imne, p. 40.*

[87] *Pannayotis Hristou, „Ἡ γένεσις τοῦ Κοντακίου”, p. 293 (Θεο-λογικά μελετήματα. 4. Ὑμνογραφία, p. 157).*

[88] *K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 231, nota 1.*

[89] *Alexandru S. Korakidis, Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνος καί λόγος, p. 132 (cf. Τά πέρι τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ Μελετήματα, p. 428).*

Rareori, în condacele romaneice, refrenul este un singur cuvânt (ἀλληλούϊα sau πολυέλεε). Cel mai adesea, refrenul este o scurtă propoziţie, având, în general, 30 de silabe [90], care se repetă la finalul fiecărei strofe şi care transmite, în genere, mesajul întregii poezii.

Tonul refrenului este de obicei în legătură cu tonul temei, existând o similitudine cu acesta. Din acest motiv, foarte rar poate să fie diferit de el şi să fie în opoziţie cu tema [91]. Foarte dezvoltat în condacele romaneice este refrenul-rugăciune.

De obicei, în condacele aghiologice refrenul conţine refugiul omului păcătos către sfinţi şi cererea credincioşilor de la Hristos-Domnul sau concluziile pentru auditoriu din viaţa lor [92].

În secolul al VII-lea cel mai târziu, refrenul nu mai era cântat de auditoriu, intrând astfel în decadenţă.

e) Acrostihul

Ultimul element constitutiv al unui condac este acrostihul (ἀκροστιχίδα) [93]. Folosit pentru prima dată de Cicerone [94] şi de Dionisie din Halicarnas [95], în primele veacuri ale creştinismului, acrostihul (ἄκρος – aflat la capăt, extremitate, dinafară, στίχος – vers) [96] a primit aceeaşi importanţă ca şi refrenul. Provenienţa acrostihului

---

[90] *Cf. J. Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode et les origines de la poésie religieuse à Byzance, p. 45; George Gharib, Romano il Melode. Inni, Edizioni Paoline, Figlie di San Paulo, Roma, 1981, p. 53.*

[91] *Alexandru S. Korakidis, Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνος καί λόγος, p. 134 (cf. Τά πέρι τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ Μελετήματα, p. 430).*

[92] *Cf. Alexandru S. Korakidis, Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνος καίλόγος, p. 136 (cf. Τά πέρι τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ Μελετήματα, pp. 431-432).*

[93] *Pentru tema acrostihului vezi şi: Edmond Bouvy, Poètes et Mélodes: études sur les origines du rythme tonique dans l'hymnographie 38 de l'Eglise greque, Nimes, 1886, pp. 332-341; J. Grosdidier de Matons, a pp. 42-44; DACL, Tome premier, 1re partie, A-Amende, Letouzey et Ané, Paris, 1907, coll. 356-372; Pr. Ilie Toader, „Figuri de stil meta-textuale în primele texte lirice creştine de limbă greacă", în: StTeol, 1/2010, pp. 221-224.*

[94] *Cicerone, De Divinatione, II.54, III.2.*

[95] *Dionisie din Halicarnas, Ρωμαϊκή ἀρχαιολογία, IV.62.6.*

[96] *H. Leclercq, „Acrostiche", col. 356; Gheorghe Ghiţă/ C. Fierăscu, Dicţionar de terminologie poetică: literatură (generalităţi), Ed. Ion Creangă, Bucureşti, 1973, p. 107; Pr. Ilie Toader, „Figuri de stil metatextuale în primele texte lirice creştine de limbă greacă", p. 221, nota 7.*

nu este cunoscută [97], dar fiindcă cele mai vechi dovezi ale acrostihului se găsesc în rugăciunile babiloniene [98], se pare că originea răsăriteană nu poate fi exclusă.

Există două tipuri de acrostih: cel alphabetic (divizat în acrostihul exterior şi interior [99]) şi cel onomastic.

Acrostihul alfabetic a trecut în imnografia creştină, prin intermediul modelului ebraic (de exemplu, Ps 118, alcătuit din 22 de secvenţe legate între ele prin literele alfabetului ebraic) [100] şi sirian (imnele efremiene).

Primul din poeţii greci care au folosit acrostihul alfabetic este Metodiu de Olimp, în opera Τὸ Παρθένιον. Preferinţa poeţilor greci de a folosi acrostihul alfabetic stătea, în primul rând, în cuvintele Mântuitorului: „Eu sunt Alfa şi Omega" (Ap 1:17).

Din veacul al 4-lea, acrostihul începe să fie folosit din ce în ce mai mult de imnografii creştini, câştigându-şi definitiv un statut privilegiat în tehnica poeziei imnografice, îndeosebi a acatistului [101].

---

[97] *G. Gharib şi G. de Matons consideră că acrostihul are o dublă provenienţă: biblică şi siriană (Romano il Melode. Inni, p. 52; Romanos le Mélode et les origines de la poésie religieuse à Byzance, p. 42).*

[98] *Cele şapte poeme păstrate din literatura babiloniană, transmit - sub forma acrostihului - atât nume de regi (Ashurbanipal, Nebuchadnezzar II), cât şi diferite mesaje, precum „Theodiceea babiloniană" („Eu, Sag-gil-kinam-ubib, preotul celebrant, venerez pe zeu şi pe rege"). Vezi: Pr. Ilie Toader, „Figuri de stil metatextuale în primele texte lirice creştine de limbă greacă", p. 221, nota 7.*

[99] *Petre Vintilescu, Despre poezia imnografică din cărţile de ritual şi cântarea bisericească, p. 17: „Acrostihul era, deci, alfabetic, când cele 24 litere ale alfabetului guvernau literele iniţiale ale strofelor din poem ori canon; era atunci ceea ce se cheamă un acrostih exterior, care putea fi direct, când strofele nu întreceau numărul literelor din alfabet, ori invers, când alfabetul, epuizându-se o dată ori de mai de multe ori în cursul poemului, el era continuat invers după prima epuizare şi direct după aceea. Se întâmpla uneori ca şi iniţialele versurilor incidentale din strofă să intre în acrostih; acesta era un acrostih interior".*

[100] *Literatura biblică a conservat într-o formă completă sau fragmentară 14 structuri de compoziţie alfabetică. Exceptând cazul din Ne 1, restul sunt întâlnite în scrierile aghiografice (Ps 9-10, 25, 34, 37, 111, 112, 119, 145; Prov 31:10-31; Pl 1-*
4). Acrostihul complet, aşadar, înşiruirea completă a literelor ebraice, este întâlnit în Ps 111, 112, 119; Prov 31:10-31; Pl 1, 2:16-17, 3:46-51, 4:16-17 toate cu o transpoziţie inexplicabilă a literelor ע şi פ. Vezi mai multe informaţii la: Nahum M. Sarna, „Acrostics (and Alphabetizing Compositions)", în: Fred Skolnik/ Michael Berenbaum (ed.), Encyclopaidia Judaica, Second edition, volume 1: Aa-Alp, Second edition, Thomson Gale, p. 368.

Pe de altă parte, nici acrostihul onomastic nu este necunoscut literaturii greceşti, de vreme ce în Iliada primele cinci versuri din cântul 24 alcătuiesc cuvântul ΛΕΥΚΗ (curată). De asemenea, şi Sfântul Efrem Sirul întrebuinţează această formă de acrostih în imnele sale (Ο ΦΤΩΧΟΥΛΗΣ ΕΦΡΑΙΜ, [Sărmanul Efrem] sau Η ΦΩΝΗ ΜΟΥ ΣΤΕΝΕΙ Ω ΝΙΣΙΝΙΤΑΙ [Glasul meu suspină, o, Nisibe!]) [102]. H. multe ori în cursul poemului, el era continuat invers după prima epuizare şi direct după aceea. Se întâmpla uneori ca şi iniţialele versurilor incidentale din strofă să intre în acrostih; acesta era un acrostih interior".

Grimme este de părere că imnografii bizantini, urmând modelul lui Efrem, au arătat la început o preferinţă special pentru acrostihul alfabetic, însă mai târziu, în perioada de înflorire a modelelor siriene, ei au împrumutat şi acrostihul onomastic, ca să poată asigura pe viitor paternitatea lucrărilor lor.

Se pare că întrebuinţarea acrostihului avea şi un dublu rol misionar, şi anume: apărarea Bisericii creştine în faţa ereticilor, precum şi transmiterea învăţăturii creştine prin imnele prezente în cultul divin public [103].

K. Mitsakis [104] rezumă trei tipuri de acrostihuri:
a) acrostihuri care furnizează în mod real numele autorului [105]. În categoria aceasta sunt incluse următoarele opt subdiviziuni:
- acrostihuri care ne indică numele poetului poziţionat între un adjectiv/epitet şi tema poemului [ΤΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ ΡΩΜΑΝΟΥ ΑΙΝΟΣ Ε Ι Σ ΤΟ ΠΑΘΟΣ – lauda smeritului Roman la Patimile (Domnului)];
- acrostihuri care ne indică numele poetului, fără însă să ofere vreun indiciu privind tema poemului. În acest caz, în acord cu elementele pe care le conţin:

---

[101] *Cf. Pr. Ilie Toader, „Figuri de stil metatextuale în primele texte lirice creştine de limbă greacă", p. 222.*

[102] *Edmond Bouvy, Poètes et Mélodes: études sur la origines du rythme tonique dans l'hymnographie de l'Eglise greque, p. 333.*

[103] *Petre Vintilescu, Despre poezia imnografică din cărţile de ritual şi cântarea bisericească, p. 18: „Versul silabic şi acrostihul utilizate în tehnica poetică a imnelor ofereau, de altfel, avantaje preţioase Bisericii, în diferendele ei cu ereticii. Apărătorii ortodoxiei, preocupaţi de a feri Biserica de inovaţii şi de a-i fixa credinţa prin imnele din serviciul divin public...".*

[104] *K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, pp. 246-248. Vezi şi excelentul studiu al lui Karl Krumbacher, „Die Akrostichis in dergriechischen Kirchenpoesie", în: Sitzungsberichte der philos.-philol. Und histor. Klasse der k. Bayer. Akademie der Wissenschaften zu München, 1903, pp. 551-692.*

[105] *K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, pp. 246-247.*

I. numele poetului este determinat de un adjectiv/epitet aflat în cazul G. (Genitiv)şi de tema poemului, aflat în cazul Ac. (Acuzativ), (cu articol sau fără articol) [ΤΟΥ Τ Α Π Ε Ι Ν Ο Υ ΡΩΜΑΝΟΥ ΑΙΝΟΣ – lauda smeritului Roman, ΤΟΥ Τ Α Π Ε Ι Ν Ο Υ ΡΩΜΑΝΟΥ ΤΟ ΕΠΟΣ – povestirea smeritului Roman];

II. numele poetului nu este determinat de vreun anume adjectiv/epitet aflat în cazul G. şi de tema poemului, aflat în cazul Ac. (cu articol sau fără articol) [ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΡΩΜΑΝΟΥ – rugăciunea lui Roman];

- acrostihuri care ne oferă numele poetului, ce poate fi însoţit de un adjectiv/epitet în cazul G., iar tema poemului indicată printr-un pronume demonstrativ în cazul N. (Nominativ), fără însă să indice cuprinsul poemului [ΤΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ Ρ Ω Μ Α Ν Ο Υ Ο ΥΜΝΟΣ ΟΥΤΟΣ – însuşi imnul smeritului Roman];

- acrostihuri care ne indică numele poetului fără să fie însoţit de un adjectiv/epitet în cazul G., iar tema poemului fără articol în cazul N. În cazul acestor acrostihuri, mai înainte de numele poetului este inserat cognomenul „κύρος" (domn), în timp ce cuprinsul poemului lipseşte cu desăvârşire [ΨΑΛΜΟΣ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ ΡΩΜΑΝΟΥ];

- acrostihuri care ne indică numele poetului fără să fie însoţit de un adjectiv/epitet în cazul G., în timp ce tema poemului se exprimă printr-un pronume demonstrativ în cazul N., fără însă să fie indicat şi cuprinsul poemului. În cazul acestor acrostihuri, mai înainte de numele poetului se preferă uzitarea verbului „ἐστὶν" (este), iar acrostihul în cauză dobândeşte forma unei propoziţii [ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΕΠΟΣ ΕΣΤΙΝ Ρ Ω Μ Α Ν Ο Υ – αceastă povestire este a smeritului Roman];

- acrostihuri care ne indică numele poetului însoţit de un adjectiv/epitet în cazul G. [ΤΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ ΡΩΜΑΝΟΥ – a smeritului Roman];

- acrostihuri care ne indică numai numele poetului (însoţit sau nu de un articol), fără adjectivul/epitetul aflat în cazul G. [ΤΟΥ ΓΑΒΡΙΗΛ– a lui Gavriil];

- acrostihuri care ne indică numele poetului aflat în cazul V (Vocativ). la sfârşitul unei propoziţii interogative.

Formele acestor acrostihuri sunt rare [ΝΟΥΝ ΠΑΜΦΑΗ ΠΩΣ ΑΙΝΕ- Σ Ε Ι Σ , Ω ΣΤΟΥΔΙΤΑ].

b) acrostihuri în care autorul se ascunde în spatele unui pseudonim [106].

În această grupă extrem de mică s-au cristalizat două şabloane:
- acrostihuri care ne indică pseudonimul (de obicei, printr-un adjectiv/epitet) poetului în cazul G., precum şi tema şi cuprinsul poemului [ΕΠΙΤΥΜΒΙΟ ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΡΙΣΑΘΛΙΟΥ];
- acrostihuri care ne indică pseudonimul poetului, dar fără a oferi şi informaţii despre tema şi cuprinsul condacului.

În acord cu elementele cuprinse, s-au desprins trei mici grupe:
I. un adjectiv/epitet în cazul G. cu indicarea temei poemului (cu sau fără articol) în cazul N. [ΤΟΥ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ - poemul păcătosului];
II. un adjectiv/epitet în cazul G. cu indicarea temei poemului, însoţită de un pronume demonstrativ, în cazul N. [ΤΑΥΤΗ Η ΩΔΗ ΤΑΛΑ];
III. un singur adjectiv/epitet (cu sau fără articol) în cazul G. [ΤΟΥ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ - a păcătosului].

c) acrostihuri în care nu se face nici o menţiune a autorului [107], cu două subdiviziuni:
- acrostihuri ce fac referire la tema şi cuprinsul poemului [ΕΙΣ ΤΟΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΝ - la Ioan Gură de Aur];
- acrostihuri ce fac referire numai la tema condacului, cu sau fără atribut adjectival [ΑΙΝΟΣ ΟΙΚΤΡΟΣ sau ΑΙΝΟΣ].

---

[106] *K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, pp. 247-248.*
[107] *K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 248.*

Sursele de inspiraţie

Problematica identificării surselor primare [108], care au stat la baza condacelor romaneice este extrem de bine cunoscută spaţiului elen şi celui occidental. Cu toate acestea, există încă o mare dificultate de receptare a clasificărilor propuse de specialişti.

Dacă K. Mitsakis indică trei categorii de surse (biblice, sinaxarele/martirologiile şi omiliile Sfinţilor Părinţi) [109], Al. Korakidis propune nu mai puţin de cinci categorii: Sfânta Scriptură, scrierile Părinţilor greci din secolele II-IV, scrierile apocrife ale Sfintei Scripturi, sursele siriene (mai ales din operele Sfântului Efrem) şi cele istorico-aghiologice [110].

Pentru o sistematizare a acestor izvoare, propunem cititorului nostru următoarea clasificare:
surse biblice (Sfânta Scriptură şi scrierile apocrife),
surse patristice (operele Sfinţilor Părinţi proveniţi din mediul sirian şi elen) şi
surse liturgice (consemnarea acelor elemente extrase din cult şi din viaţa Bisericii prezente în operele imnografice ale Melodului bizantin).

a) surse biblice

Încă de la începuturile creştinismului, una din îndeletnicirile de bază ale celor botezaţi în numele Sfintei Treimi era lecturarea textului sacru, alături de primirea Sfintei Euharistii. Nici Sfinţii Părinţi nu s-au sustras de la aceste realităţi. Dacă citim operele lor, vom înţelege cât de mult recurgeau la textul Sfintei Scripturi, ce era izvor şi sursă de inspiraţie.

Teologia patristică – văzută ca terminus tehnicus ce defineşte aspectele istorice, filologice şi teologice ale Sfinţilor Părinţi şi, implicit, ale operelor lor – este una

---

[108] *Prin termenul „sursă” înţelegem acele texte înăuntrul cărora descoperim teme, idei şi erminii preluate de Sfântul Roman în operele sale. K. Mitsakis atrage atenţia cu privire la distincţia clară între izvoare şi acele elemente comune folosite de toţi scriitorii bisericeşti (retori, interpreţi şi poeţi) cu mult timp înainte (Ἡ βυζαντινὴ ὑμνο-γραφία, p. 419), în timp ce Grosididier de Matons trece în rândul surselor numai „imitările concrete” (Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, 99, p. 132).*

[109] *K. Mitsakis, Ἡ βυζαντινὴ ὑμνογραφία, p. 419.*

[110] *Alexandru S. Korakidis, Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνος καί λόγος, pp. 21-22 (cf. Τά πέρι τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ Μελετήματα, pp. 524-526).*

eminamente biblică, astfel încât cine recurge la textul patristic, recurge indirect şi la cel scripturistic [111].

De aceea şi editorul elen al condacelor romaneice (N. Tomadakis), în primul volum dedicat operelor Sfântului Roman, preciza următoarele: „Izvoarele operei lui Roman sunt scrierile sfinte, aşadar, Noul Testament, folosit pentru viaţa [şi] minunile lui Iisus şi ale Născătoarei de Dumnezeu, [şi] Vechiul [Testament], mai ales din profeţi” [112].

Cu siguranţă, şi în cazul Sfântului Roman lucrurile s-au petrecut la fel: era un bun cunoscător al Scripturii şi un finanalist al ei. Cu multă exactitate notează Korakidis: „Fără nici o îndoială şi fără nici un dubiu, Sfânta Scriptură este primul şi cel mai important izvor al lui Roman” [113].

Şi versiunea propusă de W.L. Petersen, conform căreia Sfântul Roman „a consultat Biblia, atunci când şi-a compus imnele sale” [114] este reală, însă cu o mică corecţie: termenul de „consultare” (consulted) propus de Petersen nu trebuie perceput în forma sa contemporană, în înţelesul că Roman avea în faţa sa Sfânta Scriptură şi numai atunci când redacta un imn el recurgea la textul sacru. Reproducea întocmai din memorie textele Sfintei Scripturi, iar prin intermediul versurilor create, Roman dădea din nou viaţă evenimentelor descrise. Poate din acest motiv, în foarte multe condace romaneice, autorul face aluzii/trimiteri la personaje şi evenimente biblice, neredând însă forma exactă a textului sacru.

Iată câteva exemple:

---

[111] *Cf. Constantin Coman, „Despre recursul studiilor sistematice la Sfânta Scriptură”, în: StTeol, 2/2006, p. 183. Vezi şi mărturia pr.Stăniloae, cuprinsă în studiul citat mai sus: „Legătura noastră cu Sfânta Scriptură, cu Noul Testament, trebuie să fie aceeaşi cu a Sfinţilor Părinţi. Aşa cum Sfinţii Părinţi abordau toate problemele vremii lor pe baza Bibliei, tot aşa şi noi, în duhul Părinţilor, trebuie să recurgemla Biblie pentru a răspunde problemelor omului contemporan, având totdeauna drept îndrumar erminia şi teologia Părinţilor şi rămânând în acest fel în legătură cu tradiţia apostolică şi cea patristică”.*

[112] *Nikolaos Tomadakis, Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ. Ὕμνοι ἐκδιδό-μενοι ἐκ πατμιακῶν κωδίκων, τόμος πρώτος, Tipografia Mina Mirtidis, Atena, 1952, p. ιη’.*

[113] *Alexandru S. Korakidis, Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνος καί λόγος, p. 21 (cf. Τά πέρι τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ Μελετήματα, p. 524).*

[114] *William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus, p. 52 („Romanos certainly consulted the Bible when he composed his hymns”).*

Vorbind monahilor şi celor ce au urmat calea nevoinţelor duhovniceşti, Sfântul Roman îi îndeamnă stăruitor: „Iar dacă între voi sunt diferenţe, loc celui viclean nu daţi!” (μετ’ ἀλλήλων ἐὰν ἀντιβάλητε, χώραν τῷ πονηρῷ μὴ παράσχητε, 55:20) [115].

Îndemnul acesta îşi are originea în limbajul paulin, unde în Epistola către Efeseni (4:27), citim următoarele: „Nu daţi loc diavolului” (μηδὲ δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ). Melodul – inspirându-se din acest pasaj – preferă redarea formei pauline τόπον τῷ διαβόλῳ printr-o expresie (χώραν τῷ πονηρῷ) compusă din două sinonime: χώρα (sinonimul lui τόπος), respectiv πονηρός (sinonimul lui διάβολος, păstrând în ambele situaţii cazurile originalului paulin).

În cel de-al doilea condac la cele zece fecioare, imnograful bizantin aminteşte evenimentul scoaterii negustorilor din templu: „[precum] mai înainte în templu, Domnul a folosit biciul” (ὁ πρὶν ἐν ἱερῷ φραγέλλιον ποιήσας κύριος, 48:11).

În formularea romaneică, textul suferă – la nivelul grammatical [116] – extrem de mici diferenţe faţă de cel ioaneic (2:15, καὶ ποιήσας φραγέλλιον... ἐκ τοῦ ἱεροῦ), demonstrând încă o dată substratul biblic al condacelor Sfântului Roman.

Cât de mult a fost întrebuinţată Sfânta Scriptură în compoziţia condacelor romaneice nu este o incertitudine în lumea ştiinţifică: toţi recunosc şi indică realitatea că Melodul a valorificat Scriptura, exprimând-o printr-o dramă dialogală.

Un număr al ocurenţelor biblice în cadrul condacelor romaneice nu este cunoscut cu exactitate. Totuşi, pe baza unor cercetări filologice ale textelor romaneice şi ale textului Noului Testament, W.L. Petersen propune un număr de 440 de paralele, din care 40 sunt citări exacte [117]. Acelaşi cercetător demonstrează că autorul bizantin nu a folosit numai versiunea koinē a Sfintei Scripturi ci, pe alocuri, chiar pe cea siriană:

---

[115] *În lucrarea aceasta, redăm citarea internă după ediţia lui: Paul Maas/C.A. Trypanis (ed.), Sancti Romani Melodi Cantica. Cantica Genuina.*

[116] *9 ἐν+D (în textul romaneic) faţă de ἐκ+G (în limbajul ioaneic).*

[117] *10 William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus, p. 52; Idem, „Romanos and the Diatessaron: Readings and Method”, în: New Testament Studies, An International Journal published quaterly under the Auspices of Studiorum Novi Testamenti Societas, vol. XXIX (1982), Edited by R. McL. Wilson, Associate editor G.N. Stanton, Cambrigde University Press, Cambrigde, 1983, pp. 484-507. Vezi problematica citărilor exacte - pornind de la condacul La nunta cea din Cana – în studiul nostru: „De la imaginile neotestamentare la imnografia secolului al VI-lea: Condacul La nunta cea din Cana (Εἰς τὸν ἐν Κανᾷ γάμον) al Sf. Roman Melodul. Perspectiva istorică, aspectele filologice şi teologia sa”, în: Pr. Prof. Dr. Viorel Sava et alii, Studia Theologica Doctoralia, III, Ed. Doxologia, Iaşi, 2011, pp. 388-389.*

1) cazul In 11:25, ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή, folosită de Sfântul Roman în două condace: primul imn la învierea lui Lazăr - σὺ εἶ ζωὴ καὶ ἀνάστασις (14:1, Tu eşti Viaţa şi Învierea) şi în Imnul despre Înviere [VI] sau la cele 10 drahme - ἡ ζωὴ καὶ ἀνάστασις (27:1). Această inversiune este regăsită numai într-o singură sursă de provenienţă siriană: codexul C al Lecţionarului siriaco-palestinian [118].
2) cazul Mt 27:52, πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων. În primul condac la Înviere (29:10), Sfântul Roman alătură forma δικαίων τάγματα (cetele drepţilor) originalului ἁγίων σώματα (trupurile sfinţilor). Aceeaşi formă este regăsită în Palimpsestul sinaitic (syr) [119].

În alte cazuri, Sfântul Roman inversează ordinea evenimentelor derulate şi consemnate de Sfânta Scriptură, sau chiar le alterează, cum se petrece în Condacul la jerfta lui Avraam. Versiunea romaneică a istoriei lui Avraam, care la porunca Domnului îşi jertfeşte unicul fiu, diferă de textul primar (Fc 22:1-19) în şapte puncte:
1) îl prezintă pe Avraam deliberând înaintea sacrificiului lui Isaac;
2) o prezintă pe Sara ca fiind împotriva sacrificiului;
3) introduce dialogul dintre Avraam şi Sara, pe de o parte, şi între Sara şi Isaac, pe de altă parte;
4) Avraam a pus pe umerii lui Isaac lemnele pentru jertfă mai înainte de călătoria lor şi nu după despărţirea de slugi, cum apare în textul biblic;
5) îl prezintă pe Isaac aşezându-se de bună voie pe jertfelnic;
6) interpretează cuvintele lui Avraam într-o formă profetică şi
7) oferă o interpretare simbolică sacrificiului [120].

După analiza lui Mikhalis Moskhos, influenţa celor opt lucrări patristice [121] premergătoare condacului romaneic este observabilă în şase puncte, cu o singură

---

[118] *William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus, p. 53.*
[119] *William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus, pp. 53-54.*
[120] *Mikhalis Moskhos, „Romanos' Hymn on the Sacrifice of Abraham: a Discussion of the Sources and a Translation", în: Byz, 44/1974, 2, p. 310. Unele idei sunt exprimate anterior de: Panayiotis G. Nikolopoulos, „Ἔπι τὰς πηγὰς είς τὴν θυσίαν τοῦ Ἀβραάμ ὕμνου Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ", în: Ἀθήνα, 56/1952, pp. 278-285 (aici p. 283).*
[121] *14 Vasile de Seleucia, Εἰς τὸν Ἀβραάμ [PG 85:101-112]; Sfântul Grigorie de Nyssa, Περὶ Θεότητος Υἱοῦ καὶ Πνεύματος λόγος καὶ14 ἐγκώμιον εἰς τὸν δίκαιον Ἀβραάμ [PG 46:553-576]; Εἰς τὸν Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαάκ Εἰς τὸ μή πλησιάζειν θεάτροις, καὶ ὅτι μοιχοὺς ἀπηρτισμένους ποιεῖ, καὶ ὅτι ἀθυμίας αἴτιον καὶ πολέμου τοῦτοκαὶ εἰς τὸν Ἀβραάμ Περὶ τῶν κεκοιμημένων οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ἵνα μὴ λυπῆσθε καὶ εἰς τὸν Ἰὼβ καὶτὸν Ἀβραάμ Λόγος εἰς τὸν μακάριον Ἀβραάμ Ὁμιλία ΜΖ', καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, ὁ θεὸς ἐπείραζε τὸν Ἀβραάμ Περὶ τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσαάκ Ἔπι τὰς πηγὰς εἰς τὴν θυσίαν τοῦ Ἀβραάμ ὕμνου Ῥωμανοῦ τοῦ*

diferenţă, totuşi, de sorginte romaneică: dialogul dintre Avraam şi Sara, precum şi adresarea Sarei către Isaac. Acest nou element exemplifică, pe de o parte, drama poetică pe care Melodul bizantin a creat-o, pornind de la textul biblic, iar pe de altă parte, oferă o intensitate conflictului interior dintre Sara şi Avraam [122].

Într-un nou condac, de data aceasta referitor la intrarea Domnului în Ierusalim, în cadrul celei de a şaptea strofe, poetul bizantin preferă o alterare a textului biblic (Lc 2:15). Iată ce spune Roman Melodul: οἱ ἄγγελοι ἐκεῖ τὴν φάτνην ἐκύκλουν ἐνταῦθα μαθηταὶ τὸν πῶλον συνεῖχον [123]. Textul lucaneic (2:15) nu aminteşte faptul că îngerii la naşterea lui Hristos au înconjurat ieslea (τὴν φάτνην ἐκύκλουν), ci din contră, după ce au vestit păstorilor vestea naşterii lui Mesia „au plecat de la ei la cer” (καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ’αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι). Credem că această alteraţie romaneică are ca scop central recrearea cadrelor mântuirii şi aşezarea protagoniştilor într-un dialog al mântuirii. Dacă acolo, în Betleemul Iudeii, îngerii au înconjurat ieslea, acum, în cetatea Ierusalimului, ucenicii lui Hristos au înconjurat pe mânzul asinei (ἐνταῦθα μαθηταὶ τὸν πῶλον συνεῖχον). Şi atunci, şi acum, mesajul doxologic adresat lui Iisus a rămas acelaşi.

De asemenea, Sfântul Roman nu dispreţuieşte sursele apocrife [124], preluând din acestea numeroase elemente tehnico dramatice şi dialoguri imaginare, cum este cazul dialogului existent între iad, moarte şi diavol în condacele închinate Învierii Domnului [125].

---

122 *Mikhalis Moskhos, „Romanos’ Hymn on the Sacrifice of Abraham: a Discussion of the Sources and a Translation”, p. 312.*

123 *P. Maas/C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Cantica genuina, 16, p. 119. ἐγκώμιον εἰς τὸν δίκαιον Ἀβραάμ [PG 46:553-576]; Sfântul Efrem Sirul, Εἰς τὸν Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαάκ [PG 56:537-542]; 4 opere ale Sfântului Ioan Gură de Aur (Εἰς τὸ μή πλησιάζειν θεάτροις, καὶ ὅτι μοιχοὺς ἀπηρτισμένους ποιεῖ, καὶ ὅτι ἀθυμίας αἴτιον καὶ πολέμου τοῦτοκαὶ εἰς τὸν Ἀβραάμ [PG 56:541-554]; Περὶ τῶν κεκοιμημένων οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ἵνα μὴ λυπῆσθε καὶ εἰς τὸν Ἰὼβ καὶ τὸν Ἀβραάμ [PG 48:1017-1026]; Λόγος εἰς τὸν μακάριον Ἀβραάμ [PG 50:737-746] şi Ὁμιλία ΜΖ’, καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, ὁ θεὸς ἐπείραζε τὸν Ἀβραάμ [PG 54:428-434]); Sfântul Chiril al Alexandriei, Περὶ τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσαάκ [PG 69:137-148]. Vezi: Mikhalis Moskhos, „Romanos’ Hymn on the Sacrifice of Abraham: a Discussion of the Sources and a Translation”, p. 311; Panayiotis G. Nikolopoulos, „Ἔπι τὰς πηγὰς εἰς τὴν θυσίαν τοῦ Ἀβραάμ ὕμνου Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ”, pp. 283-284.*

124 *Nikolaos Tomadakis, Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ, p. ιη’.*

125 *Alexandru S. Korakidis, Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνος καίλόγος, p. 22, nota 7 (cf. Τά πέρι τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ Με- λετήματα, pp. 525-526).*

b) surse patristice

A doua categorie de surse folosite de imnograful bizantin sunt cele patristice. Noţiunea de „sursă patristică” trimite evident la alte lucrări ale Sfinţilor Părinţi, din care s-a „inspirat” Roman Melodul în cadrul condacelor sale. Desigur, „inspiraţia” de ordin patristic nu presupune în mod direct o copiere masivă a textelor anterioare la care Sfântul Roman a avut acces, ci doar inserarea unor aluzii şi construcţii textual ale unor autori străini identificate mai apoi atât de editorii condacelor romaneice, cât şi de unii specialişti, în parte [126].

Un exemplu concret se regăseşte în condacul romaneic ce are ca temă centrală trădarea lui Iuda (17, strofa a 9-a) [127], unde Roman vorbeşte despre poziţia lui Petru între ceilalţi Apostoli: Πέτρος δὲ ἡ ἀρχὴ τῶν φίλων σου, ὁ κανὼν τῶν ακολουθούντων σοι ὁ στρατηγὸς τῆς φαμιλίας σου.

După analiza lui Athanasios D. Kominis [128] acest pasaj romaneic are ca sursă de inspiraţie fragmente din opera În Sfânta Joi: Cuvânt despre trădarea lui Iuda a Sfântului Atanasie al Alexandriei (PG 28:1047-1054) [129].

Dacă vizualizăm lista inserată de Al. Korakidis [130], faţă de care păstrăm totuşi unele rezerve, putem observa că imnograful bizantin citează atât din Părinţi antiohieni, cât şi din cei alexandrini. Cei mai „citaţi” autori patristici sunt Sfântul Ioan Gură de Aur (condacele 3-4, 6-10, 12, 14, 16, 17, 20, 23, 25, 47, 50 24 [131]),

---

[126] *Vezi: Panayiotis G. Nikolopoulos, „Ἔπι τὰς πηγὰς εἰς τὴν θυσίαν τοῦ Ἀβραάμ ὕμνου Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ”, pp. 278-285; Nikolaos Tomadakis, „Ρωμανὸς καὶ ἅγιος Δημήτριος. Ἁγιολογικαὶ καὶ ὑμ-νογραφικαὶ ἐπιστασία”, în: Ἀθήνα, 59/1955, pp. 86-130 (izvoarele condacului: pp. 94-102); Athanasios D. Kominis, „Πηγαί τοῦ εἰς τὸν Νιπτήρα ὕμνου Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ”, în: EEBS, 27/1957, pp. 224-232; Georgiou Nic. Amirali, „Ρωμανοῦ αἶνος εἰς τό πάθος καὶ τήνἈνάστασιν”, în: Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, 60/1977, pp. 112-121 (izvoarele condacului: pp. 115-118); Florent Van Ommeslaeghe, „La source de l’Hymne sur S. Jean Chrysostome attribuée a Romain le Mélode”, în: Analecta Bollandiana. Revue critique d’Hagiografie, 98/ 1980, pp. 387-398; William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus, pp. 22-194.*

[127] *Vezi ediţiile acestui condac şi traducerea sa integrală în acest volum, la secţiunea Imnele Noului Testament.*

[128] *Athanasios D. Kominis, „Πηγαί τοῦ εἰς τὸν Νιπτήρα ὕμνου Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ”, p. 228.*

[129] *„Παιδίσκη φθέγγεται καὶ ἡ κορυφὴ τῶν ἀποστόλων ταράττεται καὶ Πέτρος ἐλέγχεται. Κόρη λαλεῖ καὶ ἡ πέτρα χειμάζεται” (PG 28:1053A).*

[130] *Alexandru S. Korakidis, Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνος καί λόγος, pp. 25-26 (cf. Τά πέρι τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ Μελετήματα, pp. 530-531).*

[131] *Numărătoarea condacelor este indicată după ediţia lui P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Cantica genuina, Oxford, 1963; vol. II: Cantica dubia, Berlin,*

Pseudo-Ioan Gură de Aur (9, 10, 14,17, 27, 28, 30, 32, 33, 36, 40, 41, 44-46, 49-52, 55, 56), Vasile al Seleuciei (3, 4, 11, 13, 20, 32, 40, 41, 45) şi Patriarhul Proclu al Constantinopolului (1, 4, 5, 25, 30), în timp ce la polul opus se situează Amfilohie de Iconiu (1, 14), Ipolit Romanul (46), Grigorie Taumaturgul (36), Origen (42), Meleton de Sardes (20), Diodor din Tars (42) şi Asterie al Amasiei (50).

După cum consemnează Nicolaos Tomadakis, influenţa Părinţilor greci în opera Sfântului Roman poate fi observată numai în acele imne care nu au un caracter istorico-aghiologic sau nu exprimă trăiri interioare (rugăciuni) [132].

De asemenea, un rol important în lista surselor patristice romaneice îl deţine şi Sfântul Efrem Sirul [133]. După analiza celor 21 de structuri care dovedesc apartenenţa lui Roman de imnografia Sfântului Efrem [134], W.L. Petersen [135] trece în revistă câteva aspecte comune ambilor Părinţi bisericeşti, dintre care amintim: inserarea numelui autorului în cadrul acrostihului, apelul făcut la dialog şi folosirea refrenului romaneic ca vers final identică ca în sugītā, incluzând pe cele ale Sfântului Efrem.

Trebuie să fim conştienţi de faptul că scopul utilizării operelor atâtor Părinţi şi scriitori bisericeşti de imnograful bizantin dovedeşte dorinţa de continuitate cu marii înaintaşi ai Bisericii. Ceea ce creează Sfântul Roman nu este o nouă teologie, disociată de ceea ce au transmis până la el Părinţii Bisericii, ci o nouă formă de exprimare a teologiei patristice. „Melodul melozilor" – cum l-a numit cardinalul J. Pitra – nu face altceva decât să exprime, prin cuvintele sale, atitudinea creştinilor

---

1970. Νιπτήρα ὕμνου Ρωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ", în: EEBS, 27/1957, pp. 224-232; Georgiou Nic. Amirali, „Ρωμανοῦ αἶνος εἰς τό πάθος καὶ τήν Ἀνάστασιν", în: Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, 60/1977, pp. 112-121 (izvoarele condacului: pp. 115-118); Florent Van Ommeslaeghe, „La source de l'Hymne sur S. Jean Chrysostome attribuée à Romain le Mélode", în: Analecta Bollandiana. Revue critique d'Hagiografie, 98/1980, pp. 387-398; William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus, pp. 22-194.

[132] *Nikolau Tomadakis, „Ῥωμανικά μελετήματα. Γ: Ἡ Πατερικὴ γνῶσις Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ", în: EEBS, 23/1956, p. 36.*

[133] *Vezi exemplificări ale operelor lui Efrem Sirul în condacele lui Roman Melodul la: Panayiotis G. Nikolopoulos, „Ἔπι τὰς πηγὰς εἰςτὴν θυσίαν τοῦ Ἀβραάμ ὕμνου Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ", pp. 278-282; William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus, pp. 169-197; Idem, „The Dependence of Romanos the Melodist upon the Syriac Ephrem: Its Importance for the Origin of the Kontakion", pp. 171-187.*

[134] *Vezi: William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus, pp. 169-194. Cf. Nikolau Tomadakis, „Ῥωμανικά μελετήματα. Γ: Ἡ Πατερικὴ γνῶσις Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ", pp. 34-35.*

[135] *William L. Petersen, The Diatessaron and Ephrem Syrus, pp. 195- 197.*

în faţa tainelor dumnezeieşti şi a Adevărului revelat.

c) surse liturgice

Cea de-a treia categorie a surselor primare pe care le foloseşte Melodul bizantin în construcţia imnelor sale sunt cele de natură liturgică. Deşi reduse ca număr, ele indică în primul rând o evoluţie treptată a cultului divin şi confirm folosinţa textelor patristice în cult. Este cazul să amintim aici de condacul La nunta cea din Cana (Εἰς τὸν ἐν Κάνᾳ γάμον), unde în strofa 11:4, Sfântul Roman foloseşte expresia ὁ κτίστης ὁρατῶν ὁμοῦ καὶ ἀοράτων, împrumutată de fel din Simbolul de credinţă (ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων).

Temele condacelor

Cât priveşte temele abordate în condacele romaneice, acelaşi Th. Detorakis le redă extrem de interesant, urmărind şi o analiză a izvoarelor romaneice: „Temele condacelor romaneice arată izvoarele folosite de poet. Cele mai multe condace sunt biblice (8 teme din Vechiul Testament şi 45 de teme din Noul Testament). Celelalte condace tratează teme aghiologice (30) sau ocazionale (5). Aşadar, baza poeziei lui Roman se află în cunoaşterea textelor scripturistice. Ca poet talentat, dispune de o mare libertate de întrebuinţare a temelor biblice şi de adaptare a acestora la scopurile şi la viziunea sa estetică. În paralel, cunoaşte foarte bine tradiţia, folosindu-se de aceste cunoştinţe îndeosebi în imnele aghiologice. Nu rareori foloseşte şi elemente din cărţile apocrife. Cunoaşte, de asemenea, şi foloseşte textele Părinţilor elini, fiind influenţat îndeosebi de Vasile al Seleuciei, Ioan Gură de Aur, Grigorie de Nyssa şi Grigorie al Neocezareei.

Părerea lui Grosdidier de Matons că Roman a fost un teolog modest şi a avut nevoie să se sprijine pe baze sigure, mai ales în ce priveşte temele dogmatice, este exagerată şi nefundamentată.

Poezia condacelor nu este dogmatic [136]. Afară de cunoştinţele biblice, sinaxariale şi patristice, Roman dispune de o bogată cultură elină, cunoaşte poezia veche, pe autorii tragediilor antice, pe Homer şi nu rareori împrumută cu îndrăzneală elemente lingvistice, desigur în cadrele permise de libertatea religioasă. Afară

---

[136] *Vezi opinia noastră critică faţă de această afirmaţie a lui Th. Detorakis în studiul: „Sfântul Roman Melodul – imnograful desăvârşit al Ortodoxiei", pp. 79-81, precum şi în: Sfântul Roman Melodul, Imne teologice, pp. 52-54.*

de cultura elină şi creştină pe care o stăpâneşte, arată şi o mare cunoaştere şi experienţă a vieţii cotidiene şi a problemelor sale, imnele lui nefiind doar expresii ale didahiei creştine, ci şi bogate icoane de viaţă, ce se exprimă cu unică virtuozitate şi plasticitate" [137] .

Este cert că Sfântul Roman Melodul a fost influenţat în alcătuirea condacelor sale de premergătorii săi [138], însă darul de necontestat al Melodului bizantin stă în putinţa înşiruirii într-o logică fidelă a momentelor soteriologice şi, în acelaşi timp, a redării subtile a teologiei neocalcedoniene. Ceea ce reuşeşte cu adevărat Sfântul Roman este să transpună, prin „elementul dramatic" [139], celor uniţi în credinţa cea mântuitoare, dogmele Bisericii prin cuvânt şi rimă, prin versuri şi prin cântec.

Pentru o exemplificare detaliată a temelor condacelor romaneice, oferim mai jos o analiză ermineutică a primului condac închinat Epifaniei [140]. Credem că doar printr-o „citire" corectă a imnografiei romaneice, cititorul va ajunge să înţeleagă mecanismele de redare din partea lui Roman Melodul a învăţăturii non-exclusiviste a creştinilor.

La o simplă analiză a primul condac al Epifaniei [141] se va putea observa mai cu seamă aspectele de natură istorică ce au ca sursă de inspiraţie imaginile neotestamentare ale Botezului Domnului.

---

[137] *Theoharis Detorakis, Βυζαντινή Φιλολογία, pp. 134-135.*

[138] *„Roman Melodul şi-a preluat izvoarele sale din tradiţia precedent a marilor omilii din secolele al IV-lea şi al V-lea, şi le-a adaptat în mod creator nu numai melodiilor sale tulburătoare, ci mai cu seamă problematicii teologice a epocii sale, când împărat era Justinian, teologul împărat, care petrecea noaptea în curtea imperială împreună cu prietenii săi interesaţi de mari discuţii teologice" (I.G. Kourempeles, Ρωμανοῦ Μελωδοῦ Θεολογική Δόξα, p. 22).*

[139] *René R. Khawam, Romanos le Mélode. Le Christ Redempteur. Célébration liturgiques, introduction de I.-H. Dalmais, Beauchesne et ses fils, Paris, 1956, p. 21.*

[140] *Prezenta erminie regrupează - cu îmbunătăţiri de bază – ideile enunţate de noi în studiul: „Drama dialogală dintre omul cel vechi şi Hristos - lumina cea neapropiată sau despre erminia hristologică a primului condac al Sfântului Roman Melodul închinat Epifaniei", în: Ort, 1/2012, pp. 108-121.*

[141] *Vezi ediţiile critice: Minei, 6 ianuarie (prooimion şi strofa 1), J.Pitra, Analecta Sacra Spicilegio Solemnensi parata, I, 3, pp. 16-23; Amfilochij, pp. 45 (prooimion), 89 (prooimion şi strofa 1); P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, I, 5, pp. 34-41; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, Les Éditions du Cerf, Paris, 1965, pp. 234-259. Pentru traducerea românească, vezi: Asist. drd. Cristina Costena Rogobete, „Cuviosul Roman Melodul – Imnele Epifaniei - traducere şi comentariu", în: AFTOUB, 2/2002, Ed. Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, pp. 493-522 (primul condac: pp. 493-499).*

Dogma Calcedonului are pentru Melod conexiuni neotestamentare, demonstrând că Teologia Dogmatică are la bază Sfânta Scriptură, ca izvor fundamental. Pornind de la imaginile Evangheliei lui Matei, Roman descrie întregul eveniment al Epifaniei în perspectiva dogmatică a Logosului divin, Înomenit, Care a suferit pentru ca suferinţa umană să fie ridicată şi pentru ca omul, prin suferinţa Fiului-Omului, să fie înălţat la cele de sus. Prin suferinţă se metamorfozează o altă suferinţă!

Venirea şi arătarea lui Hristos este împlinirea cuvântului profetului, aducând în lume lumină mare. Lumina cea dumnezeiască născută în lume, prin Epifanie, aşadar, prin revelaţie, luminează în întreaga lume [142] . Nu este vorba despre o oarecare lumină naturală, ci de Lumina cea mare, cea neapropiată, care se apropie de umanitate şi îi ridică negura păcatului. Ea îşi aruncă razele din Betleemul Iudeii (I:3) [143], propagându-se mai apoi în lumea întreagă. Centrul lumii devine acum Betleemul Iudeii, locul care a acceptat de bunăvoie naşterea Creatorului-Dumnezeu, devenind acum leagănul şi spaţiul sfânt al întregii omeniri.

Primul icos al condacului pune în antiteză atât elemente de ordin fizic (lumină vs. întuneric, zi vs. noapte), cât şi de ordin metafizic. El recapitulează de fapt actul întrupării Fiului lui Dumnezeu, plasarea locului naşterii Acestuia (în Betleem), precum şi rolul soteriologic al lui Iisus Hristos: Lumina, Soarele care luminează celor aflaţi în întuneric. Credem că o traducere mult mai apropiată de original ar sublinia şi mai mult rolul Celui ce S-a întrupat şi moarte a suferit pentru noi şi pentru a noastră mântuire. Astfel, expresia „τῇ Γαλιλαίᾳ τῶν ἐθνῶν, τῇ Ζαβουλὼν χώρᾳ καὶ τοῦ Ναφθαλεὶμ γαίᾳ” o propunem spre traducere prin „în Galileia neamurilor, în pământul lui Zabulon şi în pământul lui Neftalim [144]” (Is 8:23, Mt

[142] *Traducerea românească, lumină mare a răsărit, este imperfect (Asist. drd. Cristina Costena Rogobete, „Cuviosul Roman Melodul - Imnele Epifaniei - traducere şi comentariu”, p. 493), neredând correct originalul „φῶς μέγα ἔλαμψε” (P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 34; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC 110, p. 236). O altă eroare este, de data aceasta, de numerotare. Astfel, în ediţia SC (după care este tradus condacul, precum şi unele note de subsol redate după editorul francez), ca de altfel şi în ediţia Maas/Trypanis sunt precizate două prooimioane şi nu unul, cum face traducătorul român. Numerotând cel de-al doilea prooimion cu cifra 1, traducătorul duce pe orice cititor în derută. De aceea, noi vom reda toate trimiterile din text după ediţiile deja menţionate.*

[143] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 34; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 236.*

[144] *Din nou, nefericită este [i redarea numelui „Neftali” de către traducătorul român prin „Nefalimului” (sic!). Vezi: Asist. drd. Cristina Costena Rogobete, „Cuviosul Roman Melodul - Imnele Epifaniei - traducere şi comentariu”, p. 493.*

4:5), aşa cum o face şi editorul francez [145] şi cel neogrec (Ananias Koustenis) [146], subliniindu-se prin aceste menţiuni geografice realitatea întrupării Fiului lui Dumnezeu în istorie.

Pământul sacru al lui Israel devine acum sacru pentru întreaga omenire, căci aici s-a născut Creatorul creaturilor, iar acest loc sfânt este leagănul naşterii creştinismului. Soarele este înzestrat de Melod cu două funcţii: el luminează celor aflaţi în întuneric şi îi îmbracă „pe cei goi în Adam" (I:6) [147] în lumina nestricăciunii. Tema goliciunii nu este una necunoscută Imnografilor [148], căci ea reflectă starea omului celui vechi până la Iisus Hristos. Se redă în fapt rezultatul dramatic al căderii în păcat: protopărinţii gustând din pomul cunoştinţei binelui şi răului se umplu de goliciunea necunoaşterii şi a îndepărtării de Dumnezeu, prin călcarea poruncii, iar îmbrăcămintea cea luminoasă se va transforma în haine de piele întunecate.

Tocmai pentru umplerea acestei goliciuni şi pentru îmbrăcarea omului în lumina cea nestricăcioasă, Fiul lui Dumnezeu acceptă întruparea, iar noi prin El ne „încălzim". Ne încălzim datorită dragostei Sale de a ne purta pe fiecare din noi în El spre drumul îndumnezeirii. Ne încălzim din El fără ca El să înceteze vreodată să se răcească din cauza răcelii şi a lipsei noastre de iubire. Ne încălzim prin El, căci El ne învaţă să ne deschidem ochii sufleteşti spre înţelegerea celor duhovniceşti.

---

[145] *G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 237: „dans la Galilée des nations, dans le pays du Zabulon, dans la terre de Nephtali". Melodi Cantica, p. 34; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC 110, p. 236). O altă eroare este, de data aceasta, de numerotare. Astfel, în ediţia SC (după care este tradus condacul, precum şi unele note de subsol redate după editorul francez), ca de altfel şi în ediţia Maas/Trypanis sunt precizate două prooimioane şi nu unul, cum face traducătorul român. Numerotând cel de-al doilea prooimion cu cifra 1, traducătorul duce pe orice cititor în derută. De aceea, noi vom reda toate trimiterile din text după ediţiile deja menţionate.*

[146] *Arhim. Ananias Koustenis (ed.), Ρωμανοὺ Μελωδοὺ. Ὕμνοι, Ed. Armos, Atena, 2003, p. 95: „Στὴ Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, στὴ χώρα τοῦ Ζαβουλὼν καὶ στὴ γῆ τοῦ Ναφθαλείμ".*

[147] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 35; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 238.*

[148] *Vezi tema dezvoltată şi în Canonul cel Mare al Sf. Andrei Criteanul: „Preotul, văzându-mă mai înainte, a trecut de mine, şi levitul, văzându-mă gol în nenorocire, nu m-a băgat în seamă. Dar Tu, Iisuse, Cel care ai răsărit din Maria, venind de faţă, miluieşte-mă" (I:15), „Mi-am rupt acum veşmântul cel dintâi, pe care mi l-ai ţesut mie, Ziditorule, dintru început; şi pentru aceasta zac acum gol" (II:7), „Am căutat la frumuseţea pomului şi mintea mi s-a amăgit; iar acum zac gol şi mă ruşinez" (II:9) etc.*

Ne încălzim pentru că ne apropiem unii faţă de ceilalţi, ne mai trăind în întunericul singurătăţii şi al deznădejdii, ci vieţuind unii prin ceilalţi şi unii pentru ceilalţi în iubirea cea pururea fiitoare arătată de Fiul lui Dumnezeu întrupat.

Tema aceasta este reluată de Melod şi în strofa a doua. „Adame, unde eşti?" (II:4) [149] este întrebarea adresată întregii umanităţi. Nu putem trăi numai noi prin noi înşine, rămânând în afara celorlalţi, şi mai ales în afara Creatorului, căci astfel am trăi drama veşnicei singurătăţi. Deşi ştie că omul a căzut în păcat şi, prin aceasta, s-a umplut de goliciune, Dumnezeu îl caută pe Adam; El intră primul în dialog cu creatura Sa. Creatorul nu se desparte niciodată de creatură; El caută să o refacă din nou, să o restaureze, aşadar, nemailuând ţărână în mâinile Sale ca la început, ci unindu-Se în mod real cu ceea ce a creat, golindu-se pe Sine de slavă, chip de rob luând [150], pătimind şi suferind realmente din dragostea cea fără de sfârşit pentru cel creat. Dragostea lui Hristos se vede mai ales din cuvintele pe care Roman le pune în seama Lui: „vreau să te văd, chiar de eşti gol, chiar de eşti sărman" (II:5) [151]. Este dorinţa nesfârşită a Creatorului însetat de dorul cel veşnic după drahma Sa cea pierdută. Nu este vorba aici de o simplă „monedă" ce are gravată pe ea un chip oarecare, ci este vorba despre o „comoară" inestimabilă, creată şi gravată după chipul Său.

Dialogul creat de Roman Melodul este unul extrem de realist. Deşi se vede în literele textului dorinţa Creatorului de a intra El însuşi în dialog cu creaţia Sa, se poate observa şi reproşul adus acesteia din urmă pentru nedorinţa de a fi dumnezeu prin har: „Deşi poftind, tu însuţi dumnezeu [152] nu te-ai făcut/ iar Eu, acum, voind, trup m-am făcut" (II:7) [153]. În această expresie se cunoaşte scopul final al omului: mântuirea sau putinţa de a fi dumnezeu prin har, ajungându-se astfel la asemănarea cu Dumnezeu. Drumul de la chip la asemănare trebuie încălzit de dragostea lui

---

[149] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 35; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 238.*

[150] *Un exemplu care dovedeşte aspectul chenotic al Întrupării este dat chiar de slujba cuprinsă în Minei: „Vrând să mântuieşti pe omul cel rătăcit, nu ai socotit nevrednicie a Te îmbrăca în chip de rob; căci se cuvenea Ţie, Stăpânului şi Dumnezeu, să primeşti cele ale noastre, pentru noi...". Vezi: ***, Mineiul pe ianuarie, EIBMBOR, Bucureşti, 51978, p. 122.*

[151] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 35; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 238.*

[152] *Din nou, redarea lui „Dumnezeu" cu majusculă din partea traducătorului român poate duce în derivă pe simplul cititor, neobişnuit cu limbajul teologic. Vezi: Asist. drd. Cristina Costena Rogobete, „Cuviosul Roman Melodul - Imnele Epifaniei - traducere şi comentariu", p. 494.*

[153] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 35; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 238.*

Dumnezeu şi de dorinţa sinceră a omului de a scăpa de orbirea cea sufletească, ce-l ţine estompat aici pe pământ.

„Apropierea” şi „recunoaşterea” lui Iisus Hristos ca Om adevărat şi Dumnezeu adevărat sunt condiţiile sine qua non în urcuşul nostru spre îndumnezeire.

Din nou, strofa a treia reia tema goliciunii şi a dragostei lui Dumnezeu de a se apropia de om prin Întrupare şi prin Botez: „Inima în Mine Mi s-a strâns ca unui Milostiv şi am venit către ce-am plăsmuit/ tinzând mâinile ca să te îmbrăţişez./ De mine nu te ruşina; căci pentru tine, cel gol, gol Mă fac şi Mă botez…” (III:1-4) [154]. Evident, Melodul trece acum de la tema centrală, care subliniază sui generis şi motivul Întrupării, la evenimentul Botezului lui Hristos în apele Iordanului de către Ioan.

Această pătrundere în Taina Botezului de la Iordan nu se face ex aprubto, ci este introdusă de Taina înomenirii Fiului lui Dumnezeu, urmând, de fapt, în mod fidel imaginile neotestamentare.

Ce-i drept, în strofa a treia dialogul dintre umanitate şi Hristos este estompat de reliefarea portretului moral al Sfântului Ioan Botezătorul: „Ioan drepte face căile Mele în ape şi în cugete”. Aşadar, Cel divino-uman se pogoară spre repejunile Iordanului pentru a împlini cuvântul Scripturii şi voia Tatălui Său care L-a trimis. Iisus Hristos împlineşte voia Tatălui, pentru ca şi omul să înveţe această lecţie a ascultării de voia (porunca) lui Dumnezeu.

Strofa a patra este o continuare a descrierii Sfântului Ioan Botezătorul şi a sentimentului de cutremur la vederea Fiului lui Dumnezeu în apele Iordanului. Imagini precum „s-a cutremurat”, „cu frică”, „cutremurându-se” [155] subliniază mai ales teama duhovnicească, lăuntrică, care se opune mândriei şi fatalismului. În faţa lui Dumnezeu, omul Ioan („cel mai mare dintre oameni”), care va atinge cu mâna sa creştetul Fiului-Omului, se cutremură fără a se întreba: cine este Acesta, Cel

---

[154] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 35; SC G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 240.*

[155] *Tema aceasta a spaimei duhovniceşti este des întâlnită şi în serviciul religios din ziua Epifaniei cuprinsă în Minei: „Spaimă era a vedea pe Făcătorul cerului şi al pământului gol fiind în râu…”, „nu te teme a Mă boteza…”, „Nu pot suferi, zice el, Focul cel mistuitor; mă înspăimântez şi mă înfricoşez de atât de multă smerenie…”, „văzându- L Înaintemergătorul, venind să Se boteze, i se bucură sufletul şi îi tremură mâna…”, „s-au spăimântat văzându-L…” etc. Vezi: ***, Mineiul pe ianuarie, pp. 111-122.*

ce vine la botez în apele Iordanului? Nici în Sfânta Scriptură nu apare vreo asemenea interogaţie, cum nici în textele imnografice.

Înaintemergătorul Domnului este primul martor al paternităţii dumnezeieşti, pe care o exprimă atât de clar prin cuvintele sale (Mt 3:13), fiind conştient că în faţa sa nu stă un simplu om, cum nici cel mai mare dintre oameni, ci însuşi Fiul lui Dumnezeu întrupat, care astăzi prin coborârea în apa Iordanului împlineşte voia Tatălui. Ioan Botezătorul are ca „aliat" Iordanul, care devine acum personificat: îşi întoarce faţa de la Faţa Creatorului. Umanitatea şi natura recunosc, prin actul lor de smerenie, uimire şi de contemplaţie prin tăcere, pe Iisus Hristos, ca Fiul Mariei şi Fiul lui Dumnezeu. „Te ştiu cine eşti" (IV:10) [156] este răspunsul umanităţii şi al lumii la vederea Tainei celei de negrăit, Taină care nu are nevoie de multe sofisme, de multe explicaţii, de multe erminii, ci de o simplă acceptare prin credinţă şi prin tăcere. În întrebările contemporanilor lui Hristos, „cine este Acesta?", „de unde are o asemenea putere?", se observă orbirea sufletească a omului celui vechi, incapabil încă de a dialoga şi de a recrea starea primordială. Tocmai în acest răspuns lapidar al lui Ioan, Roman pune în seama Botezătorului întreaga omenire care trebuie să-L accepte pe Hristos nu forţată de împrejurări sau de vreun oarecare interes meschin, ci minunată fiind de realitatea Celui ce a acceptat ca noi să sălăşluim prin Întrupare în El şi El în noi.

Ceea ce e vrednic de admirat nu este superioritatea lui Hristos faţă de noi, ci mai ales smerenia Sa aplecată spre durerea noastră. Doctorul sufletelor noastre, Hristos-Domnul, Se apleacă spre vindecarea nu numai a rănilor trupeşti, ci şi a durerii sufleteşti în care zăceam prin neascultare.

Foarte interesant, Grosdidier de Matons reflectează această dramă a coborârii lui Hristos spre suferinţa umană, atunci când spune: „Ceea ce e uimitor de observat este cât de puţin insist poetul asupra vinovăţiei lui Adam, asupra grozăviei greşelii lui, şi cât se apleacă asupra tristeţii lui, asupra robiei nedrepte, datorate unui moment de rătăcire, de înşelăciune din partea diavolului; avem sentimentul deplângerii stării lui mai mult decât pe cel al acuzei" [157]

[156] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 36; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 242.*

[157] *J.G. de Matons, Romanos le Mélode et les origines de l'hymnographie byzantine, Service de reproduction des thèses de l'Université, Lille, 1974, p. 271.*

Strofa a cincea condensează tema recunoaşterii, aşadar, a cunoaşterii prin descoperire, cum este cazul Sfântului Ioan Botezătorul. „Ştiu cine eşti şi că erai nu-mi este necunoscut” (V:2) [158] este reflecţia Înaintemergătorului la vederea lui Hristos.

Nu mai este nevoie de un dialog al cunoaşterii reciproce, dintre două subiecte care nu s-au întâlnit niciodată şi care acum se descoperă faţă către faţă dialogând. Din contră, Ioan Îl recunoaşte pe Hristos şi-L cunoaşte mai dinainte, căci „în pântece fiind pitit”, văzându-L pe Domnul, „de bucurie a tresăltat” (V:5-6) [159]*. Dacă fariseii doreau să vadă un Domn al eliberării de sub jugul romanilor, Ioan se mulţumeşte doar cu teoptia, şi nimic mai mult. Ce este mai important pentru Ioan acum când L-a şi văzut pe Dumnezeu, prin Iisus Hristos? Are nevoie oare de o minune, care să-i confirme că Iisus este Fiul lui Dumnezeu şi astfel, să-şi liniştească nedumerirea sufletească? Se mai poate alipi acum Ioan de ceva omenesc, de vreme ce mâna sa omenească a atins pe Hristos, Cel atât de omenesc şi Cel atât de dumnezeiesc? Nicidecum!*

Dintr-o evidentă smerenie şi bucurie dată de actul întâlnirii personale, Înaintemergătorul arată că Hristos este Cel ce trebuie să ne boteze pe toţi, şi nu noi pe El, Cel fără de păcat: „Ţie doresc a-ncredinţa rânduiala celui ce botează/ căci aceasta Ţie se cuvine” (VI:1) [160]. Însă, Cel iubitor de oameni (φιλάνθρωπος) confirmă încă o dată iubirea de oameni (φιλανθρωπία), căutând să vină El cel dintâi în întâmpinarea omului şi arătându-i, prin actul smereniei Sale, dragostea Sa desăvârşită. Acceptă botezul de la Ioan, intră în repejunile Iordanului, Îşi pleacă capul sub mâna creaturii, şi astfel, începe opera de mântuire a lui Adam, a celui întâi-zidit [161].

„Ce cauţi tu la om, Iubitorule de oameni?” (VI:4) [162] redă întrebarea retorică a lui Ioan. Chiar nu era conştient de rolul soteriologic al lui Iisus? Sau întrebarea lui

---

[158] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 36; SC G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 242.*

[159] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 35; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 242.*

[160] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 36; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 244.*

[161] *Vezi şi condacul de la Ceasul al 9-lea din cadrul Ceasurilor împărăteşti de la Epifanie: „În repejunile Iordanului venind astăzi Domnul a strigat către Ioan: Nu te teme a Mă boteza; că am venit să mântuiesc pe Adam, cel întâi-zidit”. Vezi: ***, Mineiul pe ianuarie, p. 117.*

[162] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 36; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 244.*

ascunde de fapt problema umanităţii, umbrită şi însingurată de păcat? Cert este că scopul lui Hristos era cunoscut de Ioan, şi aceasta se observă din strofele anterioare.

Cu toate acestea, întreaga umanitate rămânea încă în umbra morţii, necunoscându-L pe Cel ce este Lumină cea neapropiată (τὸ φῶς τὸ ἀπρόσιτον) şi totuşi atât de apropiată prin socotinţa Sa de a îmbrăca chipul robului, purtând cele ale noastre pentru noi [163].

Strofa a şaptea este ultima strofă în care Sfântul Ioan se află în centrul dialogului. El îşi exprimă acum starea de reală păcătoşenie în comparaţie cu Fiul lui Dumnezeu, Cel lipsit de orice păcat, Sfântul lui Dumnezeu. Mâna creaturii nu poate atinge ceea ce este Necreat, iar lutul nu se poate atinge de foc, căci arde mistuitor. Sus în ceruri, vocea Tatălui şi îngerii ca martori cereşti ale celor omeneşti; jos pe pământ, Fiul, Cel ce a unit cerul cu pământul şi pe noi cu Dumnezeu, a ales ca El să fie atins, pipăit [164] şi botezat de o mână umană ca, prin aceasta, nu numai voia Tatălui să fie ascultată, ci şi Scriptura să fie împlinită.

„Cunoaşte-te pe sine-ţi" (γνῶθι σ᾽αυτόν, VII:5) [165] reflectă mai ales cunoaşterea neputinţei personale, precum şi starea concretă de păcătoşenie, în comparaţie cu Mântuitorul lumii, Cel fără de păcat, care a luat toate cele ale noastre, asemenea făcându-Se nouă, afară de păcat. Este posibil ca Melodul bizantin să fi fost influenţat în alcătuirea acestui vers nu numai de expresiile pauline, cât şi de dictonul oracolului din Delphi, căruia i-a dat un conţinut eminamente teologic.

Este talentul Melodului, ca de altfel al tuturor Sfinţilor Părinţi, de a prelua teme şi aspecte filozofice şi a le aplica temelor cu nuanţă pur teologică. Aceasta dovedeşte încă o dată că Părinţii nu erau străini de filozofie, cum nici nu o respingeau a priori (cum fac astăzi intelectualii vremurilor noastre ce se îndepărtează de Teologie, necitind nimic despre Teologie şi nesimţind nimic pentru Teologie), ci căutau să descopere acele valenţe ce sprijineau şi mai bine învăţătura Bisericii în lungul drum de înţelegere a ei.

---

[163] *„Vrând să mântuieşti pe omul cel rătăcit, nu ai socotit nevrednicie a Te îmbrăca în chip de rob…". Vezi: ***, Mineiul pe ianuarie, p. 122.*

[164] *Ne aducem aminte aici de pipăirea lui Toma, căreia Sfântul Roman Melodul îi închină un condac.*

[165] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 37; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 246.*

Primul răspuns al Mântuitorului este cel de confirmare a dreptăţii divine îndreptate spre mântuirea omului. Citând pe Evanghelistul Matei, Melodul bizantin confirmă împlinirea Scripturii prin actele soteriologice ale Fiului lui Dumnezeu. Neîndrăzneala Botezătorului se transformă acum într-o slujire (VIII:5) [166], iar omenirea – prin Botezător – devine îndatorată să o împlinească. Creatura este ridicată acum la gradul de slujire, aşa cum şi îngerii Îl slujesc pe Dumnezeu.

Evident, aceasta este ţinta Melodului prin menţionarea numelui lui Gavriil (VIII:6) [167] şi a relaţiei acestuia cu naşterea lui Ioan: „… Hristos îi aminteşte lui Ioan firul logic al evenimentelor anterioare epifaniei Sale. Aşa se justifică trimiterea îngerului Gavriil, care a slujit la naşterea Înaintemergătorului, Naşterea minunată a Fiului lui Dumnezeu, măreţia tainei prin care Cel necuprins a fost cuprins şi purtat de pântecele feciorelnic al Mariei. Aşadar, lui Ioan nu i-ar mai rămâne decât să se alieze rânduielii divine, care solicit slujirea unei noi etape din istoria mântuirii” [168].

Arhanghelul Gavriil a fost înaintemergătorul lui Ioan, aşa cum şi cel din urmă a fost Înaintemergătorul Domnului. Viaţa sfântă a lui Ioan a fost recunoscută de Hristos şi făcută publică: „trimite dar şi tu, precum un înger mâna ta” (VIII:8) [169]. Ioan este îngerul în trup, ce a vieţuit creştineşte mai înainte de întemeierea creştinismului, împlinind slujirea la care a fost chemat printr-o deplină acceptare [170].

Continuarea răspunsului Mântuitorului, cuprins în strofa a noua, indică încă o dată dorinţa plină de patos a Domnului de a se uni cu ceea ce a fost creat după chipul Său. El vrea să slujească de bunăvoie omului, ca pe om să-l conducă din nou în hotarele luminii, scoţându-l din întunericul înşelăciunii. Dacă Ioan este înfricoşat de slujirea la care trebuie să se supună de bunăvoie şi din dragoste pentru Creatorul

---

[166] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 37; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 246.*

[167] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 37; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 246.*

[168] *Asist. Drd. Cristina Costena Rogobete, „Cuviosul Roman Melodul* - *Imnele Epifaniei* - *traducere şi comentariu”, p. 515.*

[169] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 37; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 246.*

[170] *Vezi şi următorul tropar din Cântarea a cincea al Canonului închinat Sfântul Ioan Botezătorul (7 ianuarie): „Cu strălucirile faptei bune, celei mai presus de fire, fiind luminat, ca din cerească slujire tainică ai venit la repejunile Iordanului, Înaintemergătorule, botezând şi curăţind cu apă pe cei ce veneau la tine, cu credinţă în suflet”. Vezi: ***, Mineiul pe ianuarie, p. 158.*

său, cu atât mai mult, mai înfricoşată a fost Fecioara Maria, atunci când pe Fiul lui Dumnezeu L-a purtat în pântece (IX:3) [171].

Surprinzător, Sfântul Roman nu îşi compune imnele sale pierzând din vedere vreo clipă caracterul uman, care se înfricoşează de apropierea şi de pătrunderea tainelor dumnezeieşti, căci cine ar putea sta impasibil la apropierea de Dumnezeu? Sau cine ar putea fi indiferent la dorinţa lui Dumnezeu de a Se întrupa?

Fecioara Maria acceptă să cuprindă pe Cel necuprins, aşa cum şi Hristos Se lasă cuprins de ceea ce este mărginit. Cel nemărginit acceptă din dragoste să fie cuprins de cel mărginit. Cel fără de început şi fără de sfârşit Se lasă atins, cuprins şi văzut de cel ce are început şi sfârşit.

Hristos linişteşte mai întâi teama Botezătorului, ca mai apoi să-l invite spre întinderea mâinii şi spre Botez. „Întreg te am pe tine... în tine sunt şi în afara ta" (IX:6, 8) [172] *redă sensul Întrupării şi al comuniunii lui Hristos cu toţi oamenii. Fiul lui Dumnezeu intră în dialog cu umanitatea, prin Întrupare, pentru a arăta că Dumnezeu nu este (în)depărtat de noi, ci El permanent comunică iubirea şi ataşamentul Său faţă de suferinţele noastre. Prin întrupare, Hristos suferă cu noi, Se ataşează de durerile noastre şi iradiază spre noi şi în noi dragostea Sa vindecătoare. Hristos Se uneşte cu noi, făcându-Se ca şi noi, în afară de păcat, pentru ca noi să trăim în El şi prin El.*

Prin întrupare, „Însuşi ipostasul dumnezeiesc se face şi ipostas al umanului. Eul său nu va rămâne numai Eu divin, ci se face şi Eu uman pentru orice tu, dintre oameni. El coboară până a se face experiat de noi ca Tu nemijlocit, ca orice tu omenesc, dar rămânându-ne şi Tu divin, şi până a mă face prin aceasta pe mine, El care e Dumnezeu, un tu la nivelul Său..."[173].

Ceea ce s-a petrecut la zămislire este şi va rămâne o taină, însă ceea ce se petrece în apele Iordanului este o taină cunoscută de toţi. Înaintemergătorul este „chemat" să-L boteze pe Iisus, iar atitudinea celui ce botează este cuprinsă de o profundă

[171] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 37; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 248.*
[172] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 38; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 248.*

[173] *Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, Chipul nemuritor al lui Dumnezeu, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1987, p. 159.*

tăcere (X:3) [174]. Ceea ce indică Roman aici nu este numai acceptul lui Ioan, cât mai ales starea prin care devine el însuşi personaj important al istoriei mântuirii.

Ca să exprime şi mai mult acest adevăr, Melodul bizantin se foloseşte de două izvoare, indicate de editorul francez al textelor romaneice [175].

Primul izvor este un fragment din omiliile Sfântului Ioan Gură de Aur [176], iar cel de-al doilea, un text veterotestamentar (Ps 8:5) [177]. Prin împlinirea dreptăţii (Mt 3, cf. Ps 118:75), Ioan va fi înălţat la o cinstire cum nu s-a mai aflat nici pentru îngeri (X:4) [178]. El, un înger în trup, va fi ridicat la o cinstire mai înaltă decât Îngerii [179], şi chiar peste prooroci (X:5) [180].

Prin consemnarea argumentului pentru care Ioan este mai mare decât îngerii şi mai mare decât proorocii, autorul bizantin vrea să scoată în evidenţă relaţia dintre Vechiul şi Noul Testament şi nodul lor de legătură ce se regăseşte în persoana lui Ioan. Ceea ce în imaginile veterotestamentare erau doar umbre, vedenii şi închipuiri, acum în Noul Testament, în noul Legământ deschis oamenilor, Ioan nu va vedea în ghicitură, ci faţă către faţă va cunoaşte pe Logosul divin întrupat, făcut asemenea oamenilor, atât de uman şi atât de dumnezeiesc. Ceea ce dorea Moise să vadă cu ardoare, a fost văzut numai de Proorocul Ioan. Cel despre care Isaia are viziunea suferinţei şi a patimei pentru om (Is 53), dintr-o sete nebună a Creatorului pentru creatură, este văzut acum numai de către acest vieţuitor al pustiului şi înger în trup. „Vezi şi atingi"[181] sunt cele două verbe folosite de Melod în refrenul acestei strofe care dovedesc de ce Ioan este cel mai mare dintre prooroci: el este singurul prooroc care L-a văzut pe Fiul lui Dumnezeu, dar şi singurul şi ultimul

---

[174] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 38; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 248.*

[175] *G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 249, notele 2-3.*

[176] *Editorul francez vede ca posibil autor pe Pseudo-Ioan Gură de Aur, şi nu pe patriarhul Constantinopolului (G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 249, nota 2).*

[177] *SC 110, p. 249, nota 3.*

[178] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 38; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 248.*

[179] *Traducătorul român vede aici Taina Preoţiei, ca taină acordată de Dumnezeu numai oamenilor. Vezi: Asist. Drd. Cristina Costena Rogobete, „Cuviosul Roman Melodul - Imnele Epifaniei – traducere şi comentariu", p. 496, nota 13.*

[180] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 38; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 248.*

[181] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 38; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 250.*

dintre ei, care L-a şi atins.

Proiectând momentul botezului, Roman nu vrea să-l pună în umbră pe Ioan, ci din contră, îl etalează, creionându-l prin cuvintele Mântuitorului, ca astfel ceea ce noi ştim despre Ioan să nu aibă ca fundament vreo anume tradiţie populară, transmisă din generaţie în generaţie şi impusă tuturor prin violenţă sau printr-un vox populi. Dimpotrivă, auzind cele despre Ioan din însăşi gura Fiului lui Dumnezeu, dispare orice incertitudine cu privire la viaţa sa cea sfântă.

Strofa a unsprezecea cuprinde cuvântul Mântuitorului care confirmă încă o dată valoarea celui ce botează: „căci Mie pururi un martor în cer e credincios" (XI:2) [182]. Cel ce dă mărturie în cer despre Fiul lui Dumnezeu întrupat este Ioan, iar pentru acest act el nu e numai mărturisitor, ci un credincios, pentru că el este cel ce dă glas credinţei dinlăuntrul său, ştiind că în faţa lui nu stă un oarecare om sau poate cel mai mare om dintre toţi oamenii, ci Cel ce a creat toate şi pe toţi.

Se revelează astfel viziunea Melodului privind credinţa, credincioşia şi valoarea ei în viaţa creştinului. Cei ce cred în Hristos sunt cei ce sunt şi liberi în această viaţă, nelipindu-se de nimeni şi de nimic omenesc, decât de Iisus Hristos, Omul-Dumnezeu şi Dumnezeu-Omul. Când eu cred, mă alipesc de ceea ce cred, astfel încât orice alt subiect devine lipsit de valoare. Cei ce şi-au alipit viaţa de Hristos nu mai trăiesc pentru ei, ci pentru Hristos, Cel ce îi luminează şi îi fortifică în drumul spre mântuire.

Cei credincioşi cred fără să filosofeze în zadar despre cine este Cel ce S-a născut, care este scopul Celui ce S-a întrupat, care a fost menirea Celui ce S-a botezat. Ştiu doar atât: că la baza mântuirii noastre stă Iisus Hristos, Persoana divino-umană, Care S-a făcut om, fără să-şi piardă vreo clipă calitatea Sa de Dumnezeu adevărat.

Dacă filosofii vremii în care activa Melodul îşi puneau întrebări existenţialiste – ca de fapt şi cei ai vremurilor noastre, umplând paginile cu non-subiecte – pentru Melod cel mai important lucru era să redea cel mai optimist mesaj cu putinţă, şi anume, „realitatea că însuşi Dumnezeu S-a făcut om, fără să piardă ipostasul Său dumnezeiesc" [183].

---

[182] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 38; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 250.*

[183] *I.G. Kourempeles, Ρωμανοῦ Μελωδοῦ Θεολογική Δόξα, pp. 27-28.*

Acest mesaj l-a înţeles şi Ioan, neîntrebându-se nici o secundă cine este Cel din faţa sa care Se botează, ci întrebându-se pe sine însuşi dacă este vrednic să devină co-participant la acest moment important din istoria mântuirii.

Dialogul dintre cei doi protagonişti ai condacului romaneic surprinde din nou antiteza teamă-curaj. La auzirea acestor cuvinte rostite de Hristos, cel născut deci „din cea stearpă" (XII:1) [184] nu acceptă imediat să devină părtaş la istoria omenirii, deşi era conştient de valoarea şi de importanţa pentru întreaga omenire a actului baptismal al lui Hristos.

Pentru a descrie şi mai în profunzime părtăşia la istoria omenirii, Roman se foloseşte acum şi de o altă antiteză („Cel din cea stearpă" şi „Cel din Fecioară"), prin care atrage atenţia şi asupra mamelor celor două personaje. Chiar stearpă fiind, Elisabeta s-a învrednicit să nască un fiu, care va fi cel mai mare dintre oameni; iar Maria, Fecioară fiind şi Fecioară rămânând şi după naştere, va lua în pântece şi va naşte pe Fiul lui Dumnezeu.

Interesant că Roman nu foloseşte în acest condac titlul de Θεοτόκος (Născătoare de Dumnezeu) pentru a o desemna pe Fecioară, şi pe cel de Παρθένος (XII:1) [185], şi aceasta nu dintr-o necunoaştere a terminologiei greceşti, ci pentru a sublinia puritatea celei ce L-a purtat pe Logosul divin în pântecele ei.

Teama de a atinge pe Dumnezeu, Care S-a făcut pe Sine atât de uman, este o temă preferată de imnografi. Nu este specifică numai acestui condac, ci din contră, întreaga imnografie accentuează în cadrul slujbei de la Epifanie acest aspect central. Vrând să-şi expună teama sa, Ioan se foloseşte de un background vetero-testamentar (XII:6-7) [186], amintind de cele întâmplate lui Uza: „Şi Uza, odată, îşi întinse mâna să sprijine chivotul şi a fost spintecat". Teama este cu atât mai mare pentru Ioan, cu cât acum, în locul chivotului, de faţă este Însuşi Dumnezeu.

Dacă chivotul ce era transportat din Qiriath Yearim la Ierusalim a fost sprijinit de Uza, iar pentru acest sacrilegiu pedeapsa divină a fost moartea, cu atât mai mult pentru Ioan, cel ce va atinge creştetul Creatorului, ce va fi? Ce fel de moarte va

---

[184] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 39; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 250.*

[185] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 39; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 250.*

[186] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 39; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 252.*

suferi pentru îndrăzneala sa de a-L atinge pe Fiul lui Dumnezeu întrupat? Cu siguranţă, Roman, acest „Melod al melozilor” [187], a proiectat starea de teamă lăuntrică a celui ce va atinge cu mâna sa focul cel dumnezeiesc.

Răspunsul Mântuitorului la marea dilemă a Botezătorului este proiectat din nou spre împlinirea Scripturii, şi nu spre dorinţa Botezătorului. Exprimarea oarecum ireverenţioasă a Mântuitorului, Care-l numeşte pe Ioan drept „mult vorbitorule” (ἐριστά) [188], poate sublinia atât mentalul iudaic, cât şi atitudinea umană aflată permanent în poziţia de a gândi raţional evenimentele soteriologice. În faţa planului divin al mântuirii omului, toate au un curs firesc. Nimeni şi nimic nu poate opri împlinirea acestui plan divin, cu atât mai puţin moartea.

Arătarea vădită a Duhului Sfânt şi descoperirea vocii Tatălui (XIII:6-7) [189] sunt semnele vizibile ale Epifaniei. Imaginea Duhului Care în chip de porumbel S-a arătat la Iordan, Tatăl din ceruri, Care- Şi exprimă atât de direct ataşamentul faţă de Fiul Său, întru Care a şi binevoit, Fiul în apele Iordanului Care se botează, este imaginea Sfintei Treimi. Dacă Vechiul Testament a arătat Treimea în ghicitură, acum Ea se arată în mod real. Este un nou timp, un nou Legământ, o nouă stare, un nou început al omului în procesul izbăvirii de moarte, prin moartea Morţii.

Ultimele patru strofe (XIV-XVIII [190]) descriu marea Taină văzută a Botezului Domnului în apele Iordanului. Atenţia imnografului bizantin „e mai puţin îndreptată spre adâncirea dogmei trinitare şi mai mult spre adâncirea iconomiei divine, care se centrează pe divinitatea lui Hristos” [191]. O asemenea interpretare a ultimelor patru strofe, ce redau sintetic imaginile neotestamentare, are în perspectivă şi realitatea epocii în care Roman Melodul a activat.

---

[187] *J.B. Pitra, Analecta Sacra Spicilegio Solemnensi parata, p. XXV.*

[188] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 39;G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 252.*

[189] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, p. 39; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, p. 252.*

[190] *P. Maas/ C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, pp. 39-41; G. de Matons, Romanos le Mélode: Hymnes, în: SC, vol. 110, pp. 254-259. Din nou, numerotarea eronată a strofelor, a făcut ca în traducerea românească să apară nu mai puţin de 20 de strofe. Vezi: Asist. Drd. Cristina Costena Rogobete, „Cuviosul Roman Melodul - Imnele Epifaniei - traducere şi comentariu”, pp. 498-499.*

[191] *Asist. drd. Cristina Costena Rogobete, „Cuviosul Roman Melodul - Imnele Epifaniei - traducere şi comentariu”, p. 516.*

Să nu uităm că, în secolul al VI-lea, creştinismul era încă confruntat cu problemele hristologice, care au fost soluţionate în cadrul Sinoadelor ecumenice, însă nu şi acceptate de toţi. Din această cauză, Roman Melodul nu a căutat să scoată atât de mult în evidenţă Sfânta Treime (cu toate că nici nu o omite), ci pe Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu şi Fiul omului.

Pentru noi, orice eveniment mărturisit prin credinţă, jertfă şi participare confirmă încă o dată calitatea de creştini, aşadar, acea „grupare” non-exclusivistă aflată în comuniunea lui Hristos şi cu Hristos. Când mărturisim dogmele, noi nu facem nimic altceva decât să mărturisim apartenenţa noastră la Iisus Hristos, de vreme ce „toate dogmele constituie în realitate un singur Adevăr: Iisus Hristos, Domnul nostru” [192].

În concluzie, prezentul condac al Sfântului Roman Melodul propus de noi spre erminie descrie, mai ales la nivel teologic, raportul dintre realitatea umană şi cea dumnezeiască în actul soteriologic. Pe de altă parte, acest prim condac insistă mai cu seamă pe descrierea evenimentului neotestamentar al Epifaniei (sau al Teofaniei), eveniment ce pentru Melodul bizantin are valoare soteriologică: după actul înomenirii şi după momentul Naşterii în Betleemul Iudeii, Botezul de la Iordan este evenimentul revelării treimice.

Sfântul Ioan Botezătorul şi Mântuitorul Iisus Hristos sunt protagoniştii acestui condac închinat, de fapt, Epifaniei. Interesant că autorul nu se ocupă atât de mult de minunea Epifaniei, ci mai ales de minunea vederii prin tăcere, faţă către faţă, dintre cel ce botează şi Cel ce se botează. Cu toate acestea, o extensie a acestei realităţi ne duce cu gândul la perspectiva ecumenică a lui Roman: aceea de a face legătura dintre omul cel vechi (Ioan, tip) şi omul cel nou (Hristos, antitip). Taina cea de negrăit devine acum spusă prin tăcere.

---

[192] *Pr. Justin Popovici, Philosophie orthodoxe de la vérité (Dogmatique de l’Église orthodoxe), tome I, Editions l’Age d’Homme, 1992, p. 47.*

Concluzii

Condacul nu este numai o formă a literaturii poetice care-l are ca „părinte” pe Sfântul Roman Melodul. Această nouă formă este creaţie a Bisericii luptătoare, a istoriei dogmatice din secolele V-VI, transpusă prin cuvânt grecesc.

Extragem totuşi unele idei cu aspect conclusiv:

1. Nu vom şti, probabil, niciodată locul de naştere al condacului. Cert este că opinia cercetătorilor actuali este împărţită: fie spaţiul sirian (acolo unde s-a născut Melodul şi de unde a plecat spre cetatea Constantinopol, undeva în secolul al VI-lea, încărcat fiind de spiritualitatea acestui mediu), fie cel grecesc (în care a activat şi a fost recunoscut ca Melod al melozilor). Opţiunea pentru un mediu în detrimentul celuilalt are la bază un substrat subiectiv, observat mai cu seamă la teologii eleni.
2.

2. Având o istorie atât de îndepărtată şi de bogată, condacul ridică astăzi extrem de multe probleme: de la etimologie până la substratul filologic, de la componentele sale până la structura metrică. Totuşi, prin forma şi mesajul pe care-l transmite, condacul nu este altceva decât o nouă formă de plasticizare a evenimentelor soteriologice pe care Biserica le transmite de-a lungul celor două milenii. Înţelegem, aşadar, că această nouă formă poetică deţine atât un rol cultic – prin cuprinderea sa în cadrul Utreniei, cât şi unul misionar – prin propovăduirea învăţăturii creştine ortodoxe la nivelul credincioşilor. Prin forma sa, condacul a fost propus de Melod ca să accesibilizeze mesajul evanghelic şi să-l apropie prin muzică, ritm şi măsură, pe credincios şi mai mult de Hristos Cel mort şi înviat.

Cântat la bancheturile bizantine şi cunoscut atât de bine în palatele imperiale din Constantinopol, condacul şi-a primit o formă definitivă în cadrul cultului. Dacă astăzi se mai păstrează doar într-o formă rezumativă (prooimionul şi prima strofă, de obicei), existenţa şi celebrarea Imnului Acatist – socotit a avea paternitate romaneică – rămâne singura mărturie a cântării condacului, aşa cum era în epoca bizantină.

3. Marele talent al Sfântului Roman nu se descoperă numai la nivel filologic, unde rima şi structurile metrice sunt păstrate cu multă acribie, ci el este legat de redarea cu multă simplitate a învăţăturii Bisericii, care se adresează tuturor, oricând şi oriunde. Darul Melodului stă în plasticizarea realităţilor soteriologice şi în modul în care transpune fiecare detaliu din actul mântuirii noastre. Valoarea sa incontestabilă stă în putinţa redării prin condac (această omilie în versuri

acompaniată de melodie) a valorilor soteriologice şi a introducerii lumii în taina mântuirii [193].

4. Sfântul Roman Melodul, prin preluarea unor fragmente sau idei ale diferiţilor Părinţi greci, nu face altceva decât să indice realitatea că el nu a trăit în afara învăţăturii acestora. Din contră, o cunoaşte foarte bine şi o „adaptează" secolului în care şi-a desfăşurat activitatea în tumultuoasa cetate a Bizanţului.

Pe de altă parte, sursele patristice pe care le foloseşte imnograful bizantin sunt mai cu seamă de natură hristologică, tocmai ca efect al luptelor împotriva dumnezeirii Fiului lui Dumnezeu. Sfântul Roman Melodul nu face altceva decât să susţină învăţătura acelor Părinţi şi să le dovedească acurateţea învăţăturii transmise. Lupta romaneică se integrează luptei ofensive a Bisericii împotriva ereticilor care, prin opiniile şi viziunile lor, zdruncinau însuşi actul mântuirii omului în Biserică, prin Iisus Hristos.

Sălăşluindu-se în învăţătura Părinţilor Bisericii, Roman Melodul arată că el nu se separă de ei, iar învăţătura transmisă prin intermediul poeziei sale nu este una străină de cea a Părinţilor. Nu este nici nouă, proprie secolului în care a activat ca mare melod al cetăţii Bizanţului. Este învăţătura „smeritului Roman", care vieţuieşte şi se hristomorfizează în Biserică, ascultând cuvintele Scripturii şi hrănindu-se cu scrierile Părinţilor.

---

[193] *„Per introdurre il popolo al mistero della salvezza". Vezi: Romano il Melode. Kontakia/1, introduzione di Viviana Mangogna, traduzione e note di Ugo Trombi, în col. Collana di Testi Patristici, fondata de Antonio Quacquarelli, diretta da Claudio Moreschini, vol. 197, Città Nouva, Roma, 2007, coperta a doua.*

2. Imnele Vechiului Testament

Notă asupra imnelor veterotestamentare

Notă asupra imnelor veterotestamentare [194] - Sfântul Roman Melodul nu este un simplu poet, ci un ziditor de suflete. Plecând de la evenimente scripturistice, versul romaneic se foloseşte cu măiestrie de frumuseţea limbii pentru a trezi în sufletele ascultătorilor cele mai profunde sentimente religioase. Dar poezia Melodului nu este simplă istorie, ci o anamneză ziditoare. La o citire atentă a condacelor ce poartă numele unora dintre personalităţile sau evenimentele Vechiului sau Noului Testament se observă că acestea toate au un întreit caracter: teo-hristo-ecclesiocentric.

Realitatea trecută din istoria mântuirii devine instrument didactic prin care Roman conduce pe credincios spre eshaton. El accentuează că în istorie există o coordonată invariabilă: dragostea lui Dumnezeu faţă de oameni.

Condacele din această parte a lucrării de faţă ne poartă prin istoria mântuirii de la Adam şi Eva până la Naşterea Domnului. Dincolo de relatarea istorică, Sfântul Roman se roagă, iar rugăciunea lui se îndreaptă ca un mesager al umanităţii către Dumnezeu. Această împletire a obiectivului cu subiectivul, a celor trecute cu cele viitoare, a rugăciunilor către Dumnezeu cu îndemnurile adresate ascultătorilor, ne arată trăirea profundă a autorului şi ne captivează.

Condacul Despre Adam şi Eva debutează cu un proomion- rugăciune ce ne atrage atenţia prin antiteza dintre timpul în care au vieţuit în Rai protopărinţii şi timpul pe care Melodul îl are în centrul doririi sale: viaţa veşnică. Cei ce păzesc învăţătura Mântuitorului nădăjduiesc să dobândească această viaţă prin fapte bune, dar poetul aşează înaintea tuturor faptelor pe cea pe care însuşi Dumnezeu a poruncit-o primilor oameni atunci când i-a aşezat în Rai, şi anume: postul. Această lege dumnezeiască „mică şi uşoară” o „păzeau cândva Adam şi Eva” ştiind că nu esenţa pomului din care li s-a poruncit să nu mănânce este rea, ci că încălcarea poruncii le va fi pricină de stricăciune şi îi va arăta necredincioşi.

---

[194] *Traducerea condacelor s-a făcut urmând ediţia: Ρωμανοῦ Μελωδοῦ, Ὕμνοι, ἀπόδοση στὰ Νέα Ἑλληνικά: ἀρχιμ. Ἀνανίας Κουστένης, Ed. Armos, Atena, 2003, pp. 790-922, 952-983, 1086-1122 (pentru condacele veterotestamentare) şi: pp. 52-74, 152-198, 238-254, 312-352, 412-472 (pentru condacele neotestamentare).*

Dar destul de repede frumuseţea stării paradisiace are să fie umbrită de cel ce dezbină, de diavol, care „îi observa” pe protopărinţi „şi se grăbea să îi înşele”. Pricina pentru care diavolul doar „observa” pe Adam şi Eva este prezentată de Melod ca fiind apropierea dintre ei. De îndată ce aceştia s-au depărtat, diavolul a aruncat „capcana pentru cei doi” şi meşteşugit s-a apropiat de purtătorii vieţii celei veşnice.

Dialogul dintre Eva şi diavol este întrerupt de monologul celui din urmă, monolog prin care se arată dorinţa acestuia de a despărţi pe om de comuniunea cu Creatorul. Rezultatul dialogului este primul pas spre cădere din starea paradisiacă. Eva începe să problematizeze şi încet-încet acordă credibilitate „vestitorului”. Starea sa interioară este prezentată de două verbe: „a se aprinde” şi „a se usca”. Cuprinsă de poftă, Eva se grăbeşte să mănânce ceea ce credea că avea să fie „mâncarea îndumnezeirii”. Deşi nu observă că prin mâncare ar fi devenit ceea ce aştepta să devină, îndeamnă şi pe Adam spre aceeaşi faptă.

Melodul, fiind parcă prezent în timpul şi locul acela, strigă către cea ce se grăbea să ducă în cădere pe Adam: „Nu fă părtaş pierzării tale pe bărbatul tău! De ce alergi, crezând că mâncarea fructului ţi-a oferit viaţa veşnică?”. Cum poate oare mâncarea fructului ἡ βρῶσι τοῦ καρποῦ - în traducerea în neogreacă, sau a lemnului, ἡ βρῶσίς τοῦ ξύλου – cum este în textul original, să aducă acelaşi rezultat cu respectarea poruncii divine, când această mâncare este însăşi opusul poruncii?

Orbită de poftă, cea pe care Melodul o numeşte şarpe mai rău decât şarpele acela care cu linguşiri varsă otrava sa convinge pe Adam să încalce porunca divină a postului celui cu adevărat folositor. Urmarea neascultării lui Adam cutremură pe ascultătorii Melodului: nefericitul Adam cu o rană pe toţi prin mâncare a rănit şi prin aceasta cel nestatornic suferinţele toate pe pământ a moştenit.

După ce arată unde a condus lipsa postului, Sfântul Roman aşază în poziţii antitetice pe Adam şi pe creştini, care din dragostea lor pentru Dumnezeu se întrec în postire cu îngerii. Finalul condacului este un îndemn la post ca mijloc de arătare a dragostei faţă de Dumnezeu, dar şi o rugăciune pentru mântuirea tuturor.

În condacul Despre Noe, Sfântul Roman se foloseşte de episodul scripturistic al potopului pentru a înălţa lui Dumnezeu rugăciune ca să scape pe toţi oamenii de mânie prin dragostea Sa către noi.

În istoria potopului, Melodul vede preînchipuiri ale celor ce aveau să se întâmple, astfel: apa potopului închipuie apa Botezului, arca închipuie Biserica etc.

Istoria are un caracter epanaliptic, iar versurile romaneice amintesc neîncetat de acesta, dar ţin să arate şi că trebuie să învăţăm din cele ce s-au petrecut: Cugetând la ameninţarea celor mai mari/ pe care (aceştia) au suferit-o sub Noe,/ mă cutremur pe când îmi amintesc înfricoşătoarele mele păcate,/ cele vrednice de pedeapsă./ În timp ce pe aceia Creatorul din vreme a ameninţat,/ timp de pocăinţă dându-le,/ nouă, însă, ceasul zilei celei mai de pe urmă/nu ni s-a făcut cunoscut când va sosi.

Întregul condac este dominat de tensiunea evenimentelor ce se petrec cu Noe şi semenii săi. Antiteza dintre ei este evidentă, aşa cum şi dragostea lui Noe şi dorinţa acestuia de a salva întregul neam omenesc. Îndemnul la pocăinţă vădeşte inima sfâşiată a lui Noe: Văzând necredinţa celor păcătoşi şi neomenia lor cea nemăsurată/ Noe se întrista foarte şi pentru aceştia se ruga să se pocăiască./ Văzând lumea aproape de sfârşit/ în sine a suspinat şi a spus către popor:/ „Fugiţi repede de păcatul cel îngrozitor,/ alungaţi şireteniile şi pocăiţi-vă pentru faptele voastre!/ Murdăria sufletului vostru curăţaţi-o cu lacrimile!/ Mânia Dumnezeului nostru liniştiţi-o cu credinţa!”.

Neascultarea aduce oamenilor pieirea. Unirea aşa de strânsă cu păcatul a atras mânia Creatorului, Care, lăsându-le libertatea de a alege, îi pierde împreună cu fărădelegile lor. Descrierea potopului este impresionantă: Munţii s-au destrămat/ şi s-au pierdut sub ape nesfârşite./ Abisul şi tunetele răsunau,/ fulgerele aruncau cu furie scântei./ Munţii se scufundau în inimile mărilor/ în timp ce de apă se umplea lumea/ şi năvalnice vânturi suflau peste măsură… ploile, cele asemenea cascadelor de apă, nu s-au oprit/ până ce nu au şters de pe pământ întreaga viaţă.

În dragostea Sa, Dumnezeu nu pierde pe cel ce Îl iubeşte şi Noe se coboară din arcă reluându-şi activităţile de dinainte. Natura întreagă îşi arată bunăvoinţa faţă de el şi via îi dă repede rodul său.

Condacul prezintă în final episodul în care Noe, ameţit de băutură, este văzut în goliciunea sa de Ham. Drept pedeapsă, Noe nu binecuvântează pe acest fiu al său. Fiii colimvitrei trebuie să fie neprihăniţi şi să-şi arate dragostea faţă de Domnul Hristos.

Cel de al treilea condac, La jertfa lui Avraam, ne vorbeşte despre prietenia dintre patriarh şi Dumnezeu, prietenie paradigmatică pentru oricare credincios. O astfel de relaţie se fundamentează pe iubirea izvorâtă din credinţă, iar jertfa pe care

patriarhul este pregătit să o aducă arată profunzimea acestei iubiri. Nu un animal al turmelor sale trebuia să jertfească Avraam, ci pe însuşi fiul său, pe mângâierea bătrâneţilor sale. Seninătatea cu care bătrânul primeşte porunca de a jertfi pe fiul său uimeşte pe Melod: Cum de nu ai spus: „Pentru ce m-ai numit tată/şi nu ucigaş de fiu, Stăpâne”?

Monologul pe care Sfântul Roman şi l-a închipuit pentru Avraam este sfâşietor prin sensibilitatea cu care redă durerea dragostei părinteşti: Când frumuseţea ta o văd, o, fiule al meu,/ de bucurie mă umplu/ şi când al Stăpânului glas îl ascult/ în adâncă tristeţe şi în lacrimi se transformă râsul meu./ Vai, fiul meu, Isaac, limba ce îngână primele cuvinte/ mută o va face mâna ucigaşă a părintelui tău... Mâna mea amorţită şi tremurândă cine o va învăţa sabia să o ţină/ şi cine o vă întări şi o va învăţa să ucidă?

Asemenea sunt şi cuvintele Sarei care nu înţelege această poruncă: De ar fi vrut Cel ce l-a dat să-l ia, de ce l-a dat? În dialogul ce îl poartă cu soţia sa, Avraam îşi arată credinţa de nezdruncinat: Cu aceste cuvinte ce le spui, femeie, nu mânia pe Dumnezeu!/ Nimic străin nu cere de la noi,/ ci ceea ce mai înainte Acesta a dăruit, aceea va primi./ Să nu dezonorezi cu plâns de jale jertfa,/ nici să nu lăcrimezi,/ căci meteahnă vei aduce jertfei mele!

Dovedindu-şi credinţa, Avraam este împiedicat să junghie pe fiul său, iar în locul acestuia Dumnezeu îi descoperă un berbec. Finalul condacului este o rugăciune către Cel ce de bunăvoie S-a legat cu mâinile pe cruce pentru noi.

Condacul al patrulea, La Isaac, când a binecuvântat pe Iacov, redă fără prea multe intervenţii ale poetului istoria binecuvântării pe care Iacov a primit-o de la părintele său, Isaac.

Ultimul icos însă schimbă radical optica asupra povestirii; atenţia este deviată de la personajele istorice către simbolismul pe care îl au ele şi acţiunile lor. Astfel, Melodul ne arată că Isav este chipul iudeilor, Iacov este icoană a creştinilor, sfatul mamei reprezintă harul, iar Rebeca închipuie Biserica ce naşte fii Părintelui ceresc.

Mult mai bogată în înţelesuri este istorisirea vinderii lui Iosif, a ajungerii şi a ascensiunii sale în Egipt.

Condacul al cincilea este unul dintre cele mai mari condace ale lui Roman şi pe parcursul său poetul accentuează virtuţile de care dă dovadă Iosif. Dragostea, răbdarea, credinţa, nădejdea, cumpătarea, înţelepciunea sunt doar câteva din

însuşirile la care Melodul îndeamnă pe credincioşi prin exemplul lui Iosif. Dialogul şi descrierea se împletesc într-un mod ce atrage neîncetat atenţia ascultătorului/cititorului.

Nimic nu scapă atenţiei Sfântului Roman; fiecare întâmplare este o icoană a celor viitoare, în totul se reflectă iconomia divină. În faţa unor astfel de fapte şi prefigurări Sfântul ne îndeamnă să strigăm: „Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!".

Dacă condacul al cincilea prezintă o perioadă mai lungă din viaţa lui Iosif, cel de al şaselea condac se concentrează exclusiv pe ispitirea sa. Rostit (probabil) la începutul Săptămânii Mari (Câţi stadiul postului cu înţelepciune am străbătut/ şi începutul Patimii Domnului cu sfântă dorinţă/ începem, veniţi toţi, fraţilor,/ curăţia lui Iosif celui înţelept cu ardoare să o râvnim!) în acest condac, Melodul îndeamnă pe credincioşi să imite virtuţile acestui drept al Vechiului Testament.

Amintind neîncetat că pe toate le vede ochiul cel neadormit, Sfântul Roman subliniază faptul că creştinii sunt soldaţi ai Împăratului ceresc care trebuie să se îmbrace cu armura virtuţilor în lupta împotriva păcatului. Practicarea virtuţilor este artă a artelor şi ştiinţă a ştiinţelor şi, pentru a întări cele spuse, adduce înainte exemplul lui Iosif. Rezistenţa acestuia în faţa ispitelor femeii lui Putifar devine paradigmatică şi orice credincios trebuie să prindă curaj în propria sa luptă cu păcatul. Atitudinea lui Iosif nu se fundamentează nicidecum pe situaţia sa de rob, ci pe dragostea pe care acesta o are faţă de Dumnezeu.

Prin repetarea adevărului că pe toate le vede ochiul cel neadormit, istorisirea capătă o tensiune eshatologică ce aşază atât personajele povestirii cât şi pe ascultătorii din orice timp şi loc sub judecata dreaptă a Împăratului tuturor.

Cei ce nu au rămas statornici în virtute, ci au căzut în păcat, să nu deznădăjduiască! Iubirea lui Dumnezeu pentru făpturile Sale este nemărginită şi pentru aceasta El iartă pe toţi cei ce se pocăiesc.

În condacul al şaptelea Sfântul Roman Melodul adresează o rugăciune de iertare către Dumnezeu şi un îndemn la pocăinţă pentru locuitorii cetăţii celei greu încercate de vrăjmaşi. Pentru cele dinafară trebuie să căutăm răspuns la cele dinăuntru şi exemplul cetăţii Ninive este cel mai grăitor.

Predica Proorocului Iona a trezit din amorţeala nepăsării pe locuitorii cetăţii, care, nevrând ca cetatea lor să se piardă, ca nişte constructori pricepuţi au întărit-o pe piatra pocăinţei.

Ultimul condac din această parte a lucrării ne îndreaptă atenţia asupra credinţei de nezdruncinat, iar episodul scripturistic cu cei trei tineri în cuptorul Babilonului este reprezentativ pentru o asemenea temă. Cei ce primeau cu bucurie să moară pentru Dumnezeul cel nemuritor, mireasma cea întreită, tinerii cei cu adevărat înţelepţi sunt demni de urmat întru totul de credincioşii care, nevrând să supere pe Dumnezeu, trebuie să-I cânte des în biserici: Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule, spre ajutorul nostru!

Despre Adam şi Eva

Despre Adam şi Eva [195] - Glasul I, având prooimion idiomelă: Τὸ ἰατρεῖον τῆς μετανοίας şi acrostihul: Τοῦ ταπεινοῦ Ῥωμανοῦ ὁ ὕμνος [imnul smeritului Roman]

Rămâi, suflete al meu, în pocăinţă; de bunăvoie cu Hristos uneşte-te şi strigă cu suspine: „Iartă faptele mele cele îngrozitoare, ca să iau de la Tine, Cel ce singur eşti Bun, iertare şi viaţă veşnică!".

1
Binecuvântata nădejde nădăjduim să o împlinim
cu fapte şi credinţă,
câţi învăţătura Domnului şi Mântuitorului noi o păzim.
Pentru aceasta cinstim şi iubim
virtutea postului, pe care îngerii o cinstesc.
Pe aceasta profeţii au păzit-o şi s-au făcut părtaşi,
[ei] cei de pe pământ, ai cetelor cereşti.
Chiar şi Hristos a urmat-o, având curaj până la capăt
şi de bunăvoie postind [196]
adeverind pentru noi cu aceasta
viaţa veşnică.

2
Cunoaştem că mari au fost prin fapte, Moise şi Ilie,
turnurile cele de foc şi primii între profeţi [197].
Au dobândit curaj înaintea lui Dumnezeu,
pentru aceasta, precum se ştie,
au vrut să vină şi să-L roage
şi cu El să vorbească faţă către faţă,
[ca un] lucru minunat şi ne mai întâlnit.
Dar şi în post cu râvnă au găsit adăpost
şi postul la El i-a condus.
Postul, aşadar şi faptele cele bune oferă
viaţa cea veşnică.

---

[195] *Ediţii: P. Maas/C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Cantica genuina, 48, pp. 438-447; N. Tomadakis, Ῥωμανοῦ τοῦ Με- λῳδοῦ ὕμνοι, vol. IV, pp. 457-500 (editor D. Koutroumbas); José Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. 99, pp. 63-93. Referinţele biblice sunt preluate după ediţia SC.*
[196] *Mt 4:2.*
[197] *Sir 48:1.*

3
Toţi demonii fug de postul cel asemenea cu sabia,
căci nu rezistă şi binele său nu-l rabdă.
Pe cel ce mult mănâncă şi pe cel ce bea îl iubesc,
dar dacă văd pe cineva că iubeşte postul,
nu pot să stea şi departe de el fug,
după cum ne învaţă Hristos şi Dumnezeul nostru
zicând: „Neamul demonilor
cu post şi rugăciune se învinge” [198].
Prin aceasta am învăţat că postul oferă
Oamenilor viaţa veşnică.

4
A înţelepciunii maică este neprihănirea,
frumuseţea preacurată a postului.
Cumpătarea izvorăşte, cununa biruinţei oferă
iar Raiul ni-l dăruieşte;
celor ce postesc Casa Părintească [199] o arată,
de unde a căzut Adam şi Moartea a moştenit-o,
iar frumuseţea postului nesocotind-o.
Pentru că postul a fost dispreţuit,
Dumnezeu, Făcătorul şi Domnul tuturor,
s-a mâniat atunci.
Iar celor ce postul îl cinstesc, El le dăruieşte
viaţă veşnică.

5
Aşadar, Iubitorul de oameni însuşi
spre porunca postului
a condus pe om ca spre o învăţătoare
şi mamă iubitoare,
precum se încredinţează ucenicul dascălului,
viaţa sa lăsând în mâinile lui.
Şi, pe aceasta, de ar fi păstrat-o,
cu îngerii împreună ar fi locuit.
Dar, de vreme ce a încălcat-o, a aflat suferinţă şi moarte,

---

[198] *Mt 17:21.*
[199] *Formă plastică de definire a Raiului, grădina Raiului din care protopărinţii au căzut prin neascultare.*

asprimea spinilor şi a buruienilor [200]
şi tristeţea vieţii chinuite.
Şi dacă în Rai postul folositor este,
cu cât mai mult aici, spre a dobândi
viaţa veşnică.

6
Când în Rai l-a aşezat,
a spus Dumnezeul Cel Prea Înalt
către Adam, omul cel întâi creat, cum că poate
să mănânce roade din orice pom,
dar dintr-un [singur] pom i-a interzis mâncarea
precum spune Scriptura.
Şi acestea sunt cuvintele
cele iubitoare de oameni ale Creatorului:
„Bucură-te”, a spus, „de tot ce ţi-am dăruit,
căci Mă voi bucura de o vei face!
De vei păzi porunca Mea,
te voi păzi ca bine să petreci.
Pentru aceasta departe de stricăciune,
tu păzeşte harul Meu, căci primeşti
viaţa veşnică.

7
Păstrează-Mi cuvintele, Adame,
şi porunca aceasta întocmai păzeşte-o!
Doar de un [lucru] dintre toate acestea [create]
îţi poruncesc să te depărtezi;
nu pentru că a fost rău făcut,
ci pentru că îţi pregăteşte căderea,
atunci când tu vei încălca porunca.
Esenţa Pomului nu este nefolositoare,
dar rodul său se va face pentru tine
pricină de stricăciune, căci acesta
ascunde provocarea raţiunii şi plăcerea [gustului],
cea asemenea pumnalului.
De vei mânca dintru acesta, pierzi

[200] *Fc 3:18.*

viaţa veşnică.

8
Iată, tu cel ce eşti întâi făcut,
îţi poruncesc să nu te atingi deloc
de pomul de care ţi-am spus [201]!
De-l vei atinge însă,
îndată ca un fur te vei da spre Moarte,
nu pentru că nu vei putea plăti,
ci pentru că vei deveni necredincios şi nefolositor.
Te-am pus sub legea cea dumnezeiască,
ce este mică şi uşoară [202].
Pentru aceasta ţi-am dat îmbelşugat pe toate celelalte,
ca de toate să te bucuri, iar de moarte
să nu te faci răspunzător,
tu cel ce eşti după chipul Meu şi ai
viaţa cea veşnică".

9
Dumnezeiasca Lege, aşadar,
păzeau cândva Adam şi Eva;
însă diavolul cel viclean îi observa
şi se grăbea să-i înşele.
Şi pentru că i-a văzut că sunt atenţi [la lege]
când [sunt] apropiaţi şi [sunt] cumpătaţi,
nu a îndrăznit până atunci de om să se apropie;
când însă cel viclean pe Eva a văzut-o
singură stând lângă copac,
îndată aruncă spre aceasta capcana pentru cei doi,
care mai înainte au luat prin har
viaţa cea veşnică.

10
Vicleanul, aşadar, spre femeie vine cu şiretenie [203]
ca şi cum ar fi prieten sau apropiat
şi se pregăteşte să dea întrebarea cea nelegiuită.

---

[201] *Fc 2:17.*
[202] *Cf. Mt 11:30.*

[203] *Fc 3:1.*

Cu aceasta vorbeşte cum vorbeşte cineva
ce îi vrea binele:
„Pentru ce v-a dat Dumnezeu Raiul din dragoste
şi iubitorul de slavă [v-a] împiedicat
să mâncaţi [roade] din toţi pomii?
Pentru ce, dar în Rai locuiţi
şi nu vă bucuraţi de el?
Cum, dar se poate să aveţi fără de desfătare
viaţa cea veşnică?”.

11
De la aceste cuvinte s-a amăgit Eva [204]
şi către acesta cu astfel de cuvinte i-a răspuns:
„Te-ai înşelat şi nu cunoşti ceea ce Domnul a poruncit.
Ca pe o masă [îmbelşugată] Raiul întreg
Dumnezeu l-a dat spre desfătare pentru făpturile Sale.
Şi doar mâncarea a interzis-o,
căci ar fi fost piedică vieţii noastre,
lucru ce ne este amândurora de folos
şi ştie să ne înveţe cunoaşterea celor bune şi a celor rele.
Cu adevărat am luat acum, ca un bun [de preţ]
viaţa cea veşnică”.

12
Cu vorbă purtătoare de moarte
a amestecat duşmanul gustul cel dulce
întru sine gândindu-se cel prea rău şi acestea zicând:
„Dacă nu amestec cu viclenie gândul meu,
dacă de rău vorbesc pe Dumnezeu cu cuvintele mele,
îndată Eva mă va bănui [că sunt]
duşman al lui Dumnezeu
şi pentru ea voi fi de neprimit,
căci până acum nu ştiu cum ea gândeşte.
De aş putea să o schimb, înseamnă că mă acceptă.
Meşteşugit [ar trebui] să mă apropii, aşadar,
de purtătorii vieţii celei veşnice”.
13

[204] *Fc 3:2-3.*

Pe când gândea acestea, a vorbit
Şarpele către Eva, zicând:
„Sunt mulţumit de bogăţia
desfătării pe care aţi luat-o.
Laud adevărul lui Dumnezeu,
care nu v-a minţit când v-a spus
că mare este puterea acestui Pom,
căci cunoaşterea celor bune şi a celor rele oferă [205].
Şi doar Dumnezeu bine cunoaşte
deosebirea dintre toate.
Pentru aceasta a poruncit să nu vă împărtăşiţi
din roadele sale; lucru ce dă
viaţa cea veşnică.

14
Nu tăgăduiesc deloc cum că Dumnezeu
întreaga creaţie a făcut-o bună şi folositoare.
Dar cum, Cel care pe toate le-a făcut bune
ar fi îngăduit să sădească Moartea
în mijlocul Raiului?
Pomul cunoştinţei nu este piedică,
pentru că nu muriţi, de veţi mânca dintr-acesta,
ci, prin acesta vă veţi face dumnezei,
precum Creatorul; să deosebiţi căile
celor bune şi pe ale celor rele [206].
Pentru aceasta l-a şi sădit
chiar în mijlocul Raiului, deoarece dă
viaţa veşnică”.

15
Dar această Eva, cum a văzut Pomul că este bun
şi plăcut la vedere,
s-a aprins [de poftă] [207] şi a început nerăbdare
să arate spre gustare,

---

[205] *Fc 3:4-5.*
[206] *Fc 3:6.*

[207] *În neogreacă, verbul este la timpul aorist - παραδόθηκε (s-a predat, a capitulat). Considerăm că traducerea pentru care am optat este mai aproape de textul original, care foloseşte în acest loc termenul ἐφλέγετο de la verbul φλέγομαι (a fi cuprins, a fi stăpânit de, a arde).*

gândurile cuprinzându-o.
„Vestitorul”, spunea, „nu este duşman lui Dumnezeu.
Ce duşmănie, dar să aibă şarpele faţă de Creator?
Iar Pomul la înfăţişare foarte frumos se arată.
Să mă grăbesc spre mâncarea îndumnezeirii
şi să mă desfăt de Pomul [acesta],
pe care, văzându-l la înfăţişare, mă usuc [208]
şi să dau şi bărbatului meu, ca să avem
viaţă veşnică.”

16
Acum, sărmană Eva, [că] ai primit acesta
ce moarte aduce şi l-ai mâncat,
pentru ce alergi, dar să nimiceşti şi pe bărbatul tău?
Cercetează-te bine pe tine însuţi,
[vezi] dacă prin mâncare ai luat
ceea ce cu ardoare ai dorit,
dacă eşti dumnezeu, precum ai nădăjduit.
Mai întâi aceasta lămureşte, femeie,
şi mai apoi îndeamnă şi pe bărbatul tău să mănânce!
Nu fă părtaş pierzării tale pe bărbatul tău!
De ce alergi, crezând
că mâncarea fructului [209] ţi-a oferit
viaţa cea veşnică?

17
Când de Pom s-a fermecat şi s-a pierdut,
Eva cu adevărat nu s-a bucurat de el,
s-a grăbit şi a dat şi lui Adam din rodul său;
şi ca pe un mare dar l-a oferit

---

[208] *În text se foloseşte la persoana I pasivul verbului μαραίνω (a se usca, a se ofili). Evident este vorba de o metaforă ce arată dorinţa foarte mare a Evei de a gusta din rodul Pomului.*

[209] *ἡ βρῶσι τοῦ καρποῦ - mâncarea fructului în traducerea în neogreacă; ἡ βρῶσίς τοῦ ξύλου - mâncarea lemnului în textul original. Credem că putem îndrepta interpretarea expresiei romaneice pe două direcţii: una care să arate lipsa totală de valoare materială a roadelor Pomului, precum şi faptul că acestea nu posedau cele mai remarcabile calităţi olfactive, ci toată valoarea lor consta nu în sine, ci în abstinenţa consumării lor (în sine, ele erau doar* rodul *lemnului) şi o altă direcţie care subliniază starea de decadenţă la care s-a ajuns prin încălcarea poruncii (în acest sens, expresia Melodului este una ironică, pentru că nu este potrivit firii omului să consume materia lemnului).*

zicându-i acestea: „Până acum, o, bărbate al meu,
comoara o lăsasem în urmă
şi de frumoasa fericire ne-am speriat.
Acum am cunoscut, bărbate, şi am văzut [210],
cum că sfială fără de înţeles am avut.
Cu adevărat, am mâncat şi eu
şi vie înaintea ta mă găsesc şi câştig
viaţa cea veşnică.

18
Cu adevărat, sigur este cuvântul mesagerului,
căci are cunoştinţă.
Am mâncat, deci şi nu am murit,
precum mai înainte Dumnezeu a spus,
ci vie sunt acum în faţa ta;
şi prefăcătorie este a lui Dumnezeu poruncă.
De ar fi fost adevărată, acum m-ai fi plâns
moartă şi biruită de Moarte.
Primeşte, aşadar, bărbate şi te desfată!
Frumoasă şi dumnezeiască demnitate dobândeşte;
dumnezeu să devii, întocmai ca Cel ce dă
viaţa cea veşnică!”.

19
Şarpele, aşadar, precum mai înainte am spus,
nu a îndrăznit atunci de Adam să se apropie,
căci se temea să nu strice ceea ce nădăjduia
să se întâmple.
Dar un alt şarpe mai rău s-a arătat
şi mai şarpe decât şarpele acela;
cu adevărat pe acesta, pe care şarpele nu l-a muşcat,
aceasta l-a ucis.
Căci atunci cu linguşiri otrava ei îi varsă;
pe ea şi pe acela nimiceşte şi pe amândoi morţi îi face,
muşcaţi de către şarpe cu amăgirea mâncării,

---

[210] *ἀπόκτησα πεῖρα - am dobândit experienţă este expresia pe care noi am tradus*-o prin *am văzut. Considerăm că versiunea de traducere pe care o propunem se încadrează mai bine în prezentul context, având în vedere că sensul nu se pierde; prin am văzut se redă exact aceeaşi situaţie prin care cineva ajunge la cunoaşterea unei realităţi în mod nemijlocit.*

ca să piardă
viaţa cea veşnică.

20
Se împresoară [211], dar de această înşelăciune
nefericitul Adam
şi cu o rană pe toţi prin mâncare a rănit
şi, prin aceasta, cel nestatornic
suferinţele toate pe pământ le-a moştenit.
Pentru că [acesta] postul cel cu adevărat folositor
nu a răbdat şi neîmbătarea [212] nu a ocolit,
creştinii toţi cu postul se deprind
şi cu îngerii încearcă să se întreacă,
nădăjduind, prin aceasta, să câştige
viaţa veşnică.

21
Mare este postul, pe care cândva îl urma Adam,
căci hrana părintelui se mărginise doar la plante!
Dar mai apoi necumpătat s-a făcut.
Acum din toate mâncărurile ne desfătăm:
[din] cei mai gustoşi peşti, din păsări şi din animale,
din soiuri [diferite] de plante şi de fructe.
[Ne desfătăm cu] măiestria celor mâncăcioşi de a găti,
[cu] bucuria meselor, care ne deschide pofta lăcomiei
şi [ne] fură
viaţa veşnică.

22
Acum spunând acestea, o, prietenilor,
să nu întărât pe mulţi
la practicarea lăcomiei,
şi neînfrânaţi să nu vă fac spre mâncare
mai mult decât cel întâi zămislit.

---

[211] *Se împresoară (πολιορκεῖται) în înţelesul de se asediază, se înconjoară (este înconjurat) din toate părţile spre a fi cucerit.*
[212] *Nu avem în Sfânta Scriptură nici o menţiune referitoare la consumul băuturilor ameţitoare de către Adam; lucrul acesta ne face să credem că Melodul se referă la un fel de beţie a gândurilor, tulburate de atacul poftei.*

Râvna voastră, o, mult credincioşilor,
către cumpătarea cea mare am predicat-o [213];
căci vă grăbiţi să oferiţi, postul iubind,
în fiecare an zeciuieli Dumnezeului nostru,
precum evreii din cele bune [ale lor]
aduceau Domnului zeciuieli ce preînchipuiau
postul cel viitor, prin care avem
viaţa cea veşnică.

23
Aşadar, zilele în care postim trebuie să fie, prieteni,
o zecime din ale anului zile.
Avem, dar, şapte săptămâni de post
şi calculăm cinci zile de post în fiecare săptămână
şi se fac treizeci şi cinci de zile ale postului
şi adunăm ziua şi noaptea Sâmbetei
mântuitoarei Patimi.
Se fac, deci, toate zilele treizeci şi şase şi jumătate,
a zecea parte din an,
cu care câştigăm
viaţa cea veşnică.

24
Mântuitorule al lumii, Ţie ne închinăm şi
nemărginita dragoste Ţie îţi aducem [214].
Iubitorule de oameni şi Milostive, pe toţi îi miluieşte!
Şi cei care mănâncă şi cei care postesc [215],
toţi Te slăvesc pe Tine, Cel care scapi
din înşelăciune pe cei pe care i-ai creat.
Cu adevărat eşti Dumnezeul nostru,
chiar de Te-ai făcut om, precum ai voit,
din Fecioara şi Preasfânta Maria,
Născătoarea de Dumnezeu cea preacurată.
Pentru aceasta şi cădem la picioarele Tale [şi ne rugăm]:
Cu rugăciunile Maicii Tale,
dă robilor Tăi

---

[213] *Lv 27:30-33.*

[214] *Rm 12:1.*
[215] *1 Co 10:31.*

viaţă veşnică!

Despre Noe

Despre Noe [216] - glasul II, având prooimion – idiomelă şi acrostihul: Αἶνος καὶ οὗτος Ῥωμανοῦ [Şi lauda aceasta (este) a lui Roman]

În timpul lui Noe ai nimicit păcatul cu potop de apă, [iar] în vremurile cele mai de pe urmă, prin Botez, ai salvat neamul oamenilor [217], Hristoase Dumnezeule; şi iarăşi vei veni cu foc [218] să reînnoieşti pământul. Pentru aceasta rugăm pe cei ce cu dragă inimă Te slăvesc pe Tine, ca Milostiv, de mânie pe toţi să ne izbăveşti [219] cu dragos-tea pe care o ai pentru noi Mântuitorule al tuturor!

Prooimion 2
În timpul lui Noe, marea păcatelor ai nimicit cu mulţime de apă, iar a mâniei dezlănţuire cu puterea Ta [ai biruit] şi în vremea cea mai de apoi, Hristoase Dumnezeule, lumea ai reînnoit cu Botezul şi mai apoi, cu foc o vei curăţa. Izbăveşte-ne, dar cu dragostea ce ai către noi, Mântuitorule al tuturor!

1
Cugetând la ameninţarea celor mai mari [220]
pe care [aceştia] au suferit-o sub Noe,
mă cutremur pe când îmi amintesc înfricoşătoarele mele păcate,
cele vrednice de pedeapsă.
În timp ce pe aceia Creatorul din vreme a ameninţat,
timp de pocăinţă dându-le,
nouă, însă ceasul zilei celei mai de pe urmă
nu ni s-a făcut cunoscut când va sosi;
nu s-a descoperit nici îngerilor [221]
[vremea] în care va veni Hristos, Domnul cel veşnic,
păşind pe nori, precum Daniil a văzut [222],

---

[216] *Ediţii: J. Pitra, Analecta Sacra, 1, pp. 451-453 (prooimionul 2 şi strofele 1-3); Amfilochij, Supplément, p. 56; E. Mioni, Romano il Melode, pp. 107-126; P. Maas/C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Cantica genuina, 40, pp. 312-322; N. Tomadakis, Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνοι, vol. II, 19, pp. 97-116 (editor Sofia Papadimitriou); José Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. 99, pp. 102-127. Referinţele biblice sunt preluate după ediţia SC.*
[217] *1 Pt 3:20-21.*
[218] *Is 66:16.*
[219] *1 Tes 1:10.*
[220] *Κατά των ὑπευθύνων : „împotriva celor ce au răspundere”.*
[221] *Mc 13:32, Mt 24:36.*
[222] *Dn 7:13.*

ca să judece lumea.
Mai înainte de a sosi ora sfârşitului,
să rugăm pe Hristos, spunându-I din tot sufletul:
„Cu dragostea Ta [cea] către noi,
izbăveşte pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!”.

2
Ca să aflăm cele despre Noe,
să ascultăm cuvintele Scripturii! [223]
Acestea, dar le-a făcut cunoscute către el
Iubitorul de oameni
văzând nelegiuirile celor mai dinainte:
„A sosit sfârşitul tuturor oamenilor,
căci s-a umplut pământul de mari fărădelegi.
Acum, deci, voi nimici şi pe aceştia şi întreaga creaţie,
ca să dispară păcatul,
căci stricăciunea a cuprins totul;
şi tu singur eşti între toţi cinstit şi plăcut [înaintea Mea]
din tot neamul oamenilor.
Ai înflorit precum trandafirul
în mijlocul spinilor [224]. Ascultă, dar, cuvintele mele,
şi voia mea o împlineşte, din tot sufletul strigând:
«Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!».

3
Adu acum lemn care nu se strică
şi vei face arcă întocmai cum o vreau,
pe care ţi-o arăt ca pe o mitră [225] ce poartă
urmaşii neamurilor ce au să vină;
şi este întocmai ca o casă, ca o icoană a Bisericii.
Cu grijă construieşte-o precum îţi poruncesc!
Camere vei face şi arca vei unge cu smoală,
trei sute de coţi va fi lungimea,

---

[223] *Fc 6:13.*
[224] *Cânt 2:2.*
[225] *Cu sensul de pântece.*

cincizeci lăţimea şi treizeci înălţimea.
Ridică lemnele arcei,
construieşte acoperiş cu grosimea de un cot
şi vei face în arcă al doilea şi al treilea etaj,
iar într-o parte intrarea o vei aşeza
şi în ea te voi păzi pe tine [226], care cu credinţă Îmi strigi:
«Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!»”.

4
Când a auzit acestea de la Domnul,
nu a trecut cu vederea nimic din cele spuse,
ci grăbindu-se să împlinească porunca repede,
precum a spus Dumnezeu,
ca un servitor cinstit a construit arca,
aşa cum Creatorul a poruncit.
Cuiburi păsărilor câmpului şi animalelor sălbatice
peşteri în arcă a făcut, precum Scriptura scrie.
Jur-împrejur a făcut încăpere cu mai multe etaje
şi al doilea etaj adăpost pentru animale,
asemenea şi al treilea pentru zburătoare
şi pentru reptile.
Pe toate le-a împlinit cu credinţă, ca să nu scape nimic
din ale lui Dumnezeu cuvinte,
ca să se arate vrednic să-I strige:
„Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!”.

5
Cu înţelepciune cel ales lucrarea împlineşte,
iar poporul cel nesocotit, pe cele dinăuntru văzând,
a aflat ce se săvârşeşte şi a auzit ce se întâmplă
şi a crezut cum că nălucă vede;
însă dreptul cu credinţă a strigat către cei necredincioşi:
„Încetaţi! Până aici a ajuns mânia lui Dumnezeu [227];

[226] *Fc 6:14-16.*
[227] Cu înţelesul de „datorită faptelor voastre mânia lui Dumnezeu a *atins apogeul”.*

curând va veni şi nu se va ierta
necredinţa oamenilor [228],
dacă grabnic nu vă veţi pocăi.
Pentru aceasta, potop puternic pe neaşteptate va coborî
şi apele vor acoperi munţii, pe care [acum] îi vedeţi
şi pământul vor distruge, pe care [mai înainte]
voi l-aţi distrus prin faptele voastre.
Cu amar să plângeţi, dar şi să strigaţi către Dumnezeu:
«Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!».

6
Văzând necredinţa celor păcătoşi
şi neomenia lor cea nemăsurată
Noe se întrista foarte şi pentru aceştia se ruga
să se pocăiască.
Văzând lumea aproape de sfârşit,
în sine a suspinat şi a spus către popor:
„Fugiţi repede de păcatul cel îngrozitor,
alungaţi şireteniile
şi pocăiţi-vă pentru faptele voastre!
Murdăria sufletului vostru curăţaţi-o cu lacrimile!
Mânia Dumnezeului nostru liniştiţi-o cu credinţa!
Deci, mai înainte de a veni neaşteptata lovitură
a mâniei lui Dumnezeu şi să vă piardă,
strigaţi Acestuia cu putere:
„Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!”.

7
Vrând să îi înveţe pe aceştia prin semn minunat,
după ce rugăciunile dreptului a ascultat,
a adunat Domnul cu înţelepciune toate animalele
munţilor în faţa lui Noe, precum mai înainte
[le adunase] în faţa celui întâi-zidit [229],

---

[228] *În textul romaneic ἡ ἀπιστία τῶν ἐν τῷ βίῳ: „necredinţa celor ce sunt în viaţă”.*
[229] *Cu referire la Adam, primul creat.*

şi fiare, care se temeau de mânia Domnului.
Animalele se înspăimântau, oamenii însă,
asemenea unora împietriţi la inimă,
răutatea nu o lăsau, ci fantasme credeau că văd.
Către aceştia a strigat Noe, cel de trei ori fericit:
„[De] nu vă lăsaţi convinşi de cuvintele mele,
să vă convingă cele necuvântătoare,
cele pe care acum le vedeţi - cum lupii şi oile
împreună se găsesc [230], cele ce se târăsc şi cele ce zboară
şi lui Dumnezeu să strigaţi:
„Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!”.

8
Chiar de a rugat cu înţeleaptă învăţătură,
pe fiii neascultării [231] nu a putut să schimbe;
pentru aceasta mai răi s-au făcut
şi au rămas împietriţi la inimă cei murdari [232].
Asemenea neîndurare s-a văzut şi în Egipt
prin neascultarea poporului lui Faraon [233];
căci inima cea neînduplecată,
întrutotul de necredinţă [234] orbită,
nu până la moarte conduce?
Iar aceasta s-a dovedit în amândouă situaţiile:
Prin potop s-au nimicit în vechime uriaşii,
asemenea s-au pierdut şi egiptenii şi Faraon în mare,
întocmai şi poporul cel necredincios,
ce locuia cândva în Sodoma;
dintre care a salvat Dumnezeu pe Lot [235],

---

[230] *Is 65:25.*
[231] *Ef 5:6.*
[232] *Murdari datorită păcatelor în care se aflau.*
[233] *Iş 14:27-28.*
[234] *Am optat pentru termenul de necredinţă, în ciuda faptului că termenul folosit în neogreacă („μωρία”) se traduce mai ales prin „prostie, însuşire a copiilor mici”. În textul romaneic întâlnim cuvântul „ἄνοια” care are şi valenţa de „impietate” sau „lipsă de credinţă în Dumnezeu”. După cum credinţa ne conduce la Cel ce este Lumina lumii, aşa şi necredinţa – dimpotrivă - ne scufundă în întunericul necunoaşterii lui Dumnezeu, orbind ochii sufletului nostru.*

cel care striga cu putere:
„Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!”.

9
Când fiarele cele sălbatice s-au adunat toate
şi lângă ele se găseau târâtoarele şi cele ce zboară -
toate s-au întâlnit din porunca Ziditorului
în arcă să intre atunci,
cu rugăciune plină de curaj se ruga robul
[ca] fără de întinare să se păstreze înaintea
ochilor Judecătorului.
Cu înţelepciune a aşezat animalele cele fără de număr
în cămările arcei celei cu trei etaje
precum a spus Atotstăpânitorul.
Două perechi din fiecare fel [de animale]
necurate şi curate,
precum Scriptura spune [236].
Câte şapte a închis înăuntru şi le-a despărţit,
Zicând lui Dumnezeu: „Mântuitorule, nu mă trece cu
vederea, Tu Cel ce pe toate le vezi
Salvează-mă [ca] întotdeauna cu credinţă să îţi spun:
«Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!»”.

10
A lăsat [,dar,] pe cei nesocotiţi
şi neomenia lor cea nemăsurată.
Pe toţi a dispreţuit şi de cele viitoare s-a îngrijit
rugând cu lacrimi pe Dumnezeu:
„Mai înainte m-ai eliberat [237] din pântecele maicii mele,
o, Dumnezeul meu, scapă-mă [acum] şi

---

[235] *Fc 19:12-26 (cf. 1 Pt 2:5-7).*
[236] *Fc 7:2.*
[237] *Unul dintre înţelesurile verbului „ἐξάγω” („ἐξήγαγες” – forma întâlnită în text) este acela de „a scoate la lumină” sau de „a aduce la viaţă”; de aceea, prin „eliberarea din pântecele maicii” trebuia să înţelegem „aducere la viaţă”. Înţelesul acesta devine evident prin citirea versurilor ce urmează, unde arca este comparată cu un mormânt.*

prin această arcă plăcută [Ţie],
înăuntrul căreia ca într-un mormânt sunt închis,
şi cu puterea Ta să mă eliberez din aceasta
ca şi cum Tu m-ai chema din mormânt!
Voi arăta [238] prin aceasta de acum învierea cea de obşte,
prin care pe cei drepţi îi vei salva din foc,
precum şi pe mine mă salvezi
din mijlocul celor nelegiuiţi
răpindu-mă de pe marea nenorocirilor,
în timp ce din adâncul meu strig către Tine,
Milostivule Judecător:
„Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!”.

11
Atunci pe toate cu ordine le-a împlinit
şi cu sfat dumnezeiesc a intrat în grabă [în arcă]
împreună cu fiii săi şi cu femeile acestora [239],
numai opt suflete.
Neîncetat suspinând, omul spunea lui Dumnezeu:
„Nu mă nimici cu cei nedrepţi, Mântuitorule,
căci această arcă mult se zdruncină;
de frică tremură stihiile
şi lumea se cutremură.
S-au pregătit norii, iar aerul s-a tulburat;
îngerii, vestitori ai înfricoşătoarei Tale ameninţări,
mai înainte aleargă”.
Pe acestea le-a spus [Noe], iar Dumnezeu a păzit arca
şi a pecetluit-o [240],
iar cel credincios a strigat:
„Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!”.

12

---

[238] *Voi prefigura - προτυπώσω.*
[239] *Fc 7:7, 1 Pt 3:20.*
[240] *Fc 7:16.*

Atunci Judecătorul a poruncit cerurilor
şi îndată cascade de ape s-au deschis [241],
iar furtuni se aruncau asupra pământului
şi râuri de apă şi grindină
în toate marginile lumii.
De frică s-au deschis izvoarele apelor celor de dedesubt
şi au acoperit tot locul de pe pământ.
Munţii cei înalţi s-au învelit de ape [242]
şi nicăieri nu se mai vedea uscatul,
ce existase mai înainte ca apa să se adune.
Au urcat apele deasupra munţilor cei înalţi
cu cincisprezece coţi
şi prin potop s-au acoperit toate cele ce se făcuseră
văzute de la începutul lumii,
căci oamenii în nesimţirea lor au rămas
şi nu au alergat cu credinţă să strige:
„Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!”.

13
S-au nimicit mulţimile celor necuvântătoare
împreună cu ale celor raţionale.
Văile s-au rupt, munţii s-au destrămat
şi s-au pierdut sub ape nesfârşite.
Abisul şi tunetele răsunau,
fulgerele aruncau cu furie scântei.
Munţii [243] se scufundau în inimile mărilor [244]
în timp ce de apă se umplea lumea
şi năvalnice vânturi suflau peste măsură.
Au murit uriaşii [245], oamenii cei vechi,
care fără de încetare au supărat pe Domnul,
Cel mai dinainte de veci;
căci dispreţuindu-L pe Acesta
s-au acoperit de ploi neîncetate, asemenea cascadelor,

---

[241] *Fc 7:11.*
[242] *Fc 7:19-20.*
[243] *Aici se foloseşte termenul ὄρη care are mai mult înţelesul de „munţi vulcanici”.*
[244] *Ps 45:3.*
[245] *Fc 6:4.*

şi în adâncuri au fost ascunşi de ape
şi n-au strigat lui Dumnezeu:
„Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!”.

14
Deşi căderea cea din lene şi răutatea nevăzute s-au făcut
şi oamenii toţi s-au pierdut, ploile,
cele asemenea cascadelor de apă,
nu s-au oprit până ce nu au şters de pe pământ întreaga viaţă.
[Timp de] patruzeci de zile şi nopţi
apele au urcat la înălţime mare [246].
Şi-a amintit [247] atunci Stăpânul de alesul Său [248]
şi îndată opreşte norii
şi blândă adiere de vânt trimite;
pe loc a ţinut abisul [să nu mai crească]
şi izvoarele a acoperit
şi astfel s-au separat de uscat apele.
Cu porunca Sa pe la a zecea lună a anului,
precum se spune în Scriptură,
s-au arătat ale munţilor vârfuri
şi cel credincios a strigat:
„Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!”.

15
Şi când cu puterea cea de neînţeles
Cel Preamilostiv a despărţit apele,
mânia Lui a încetat şi milostivire a arătat
celor ce se aflau în arcă;
şi-a adus Milostivul aminte de icoana Sa,
căreia cu mâinile i-a dat formă din dragoste.

---

[246] *Fc 7:17-23.*

[247] *În textul romaneic este folosit verbul „μνημονεύω” - „a-şi aminti”, care în neogreacă este tradus prin „σπλαχνίζομαι”: „a avea milă de cineva”. Nu putem considera că este o greşeală, căci ambele verbe prezintă o acţiune prin care Dumnezeu ~şi manifestă iubirea faţă de alesul Său.*

[248] *Fc 8:1-3,5.*

Adiere a trimis şi în răstimpul mai multor zile
apa a micşorat şi [aceasta] s-a retras
precum mai înainte a fost şi uscatul s-a arătat.
Astfel, s-a aşezat arca, după cum Scriptura spune,
pe Munţii Ararat [249] şi îndată a încetat
să mai plutească pe furtună şi cel credincios
se ruga cu rugăciune bine-primită:
„Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!”.

16
După toate acestea, au văzut cei fără de trupuri
pe poporul cel în trup să dispară
şi atunci cu putere au strigat:
„Peste tot vor fi acum cei drepţi [250],
căci cu mulţumire priveşte Ziditorul spre chipurile Sale.
Pentru aceasta şi pe cei drepţi ai Săi
cu deosebită grijă îi izbăveşte”.
Şi a deschis Noe [fereastra] [251] şi a văzut tăria
şi fiilor [252] săi le zice:
„Alungaţi deznădejdea, cu curaj înarmaţi-vă!”.
Îndată a trimis cel sfinţit afară pe corb,
şi acesta nu s-a mai întors, ci afară a rămas ca să ierneze;
fiindcă îi place pe vreme de iarnă
să se bucure de vântul de nord.
Pentru aceasta nu s-a întors la cei care strigau:
„Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!”.

17
Trimite apoi afară porumbelul [253],

---

[249] *Fc 8:3-4.*
[250] *Ps 36:29.*
[251] *Fc 8:6-7.*
[252] *Καὶ ἀνεβόα τοῖς ἐκ τῶν σπλάγχνων (în textul original) / και στα σπλάχνα του λέγει (în traducerea în neogreacă). Termenul το σπλάχνο are înţelesul „de organ interior al corpului/măruntaie”, dar metaphoric poate fi înţeles ca „inimă” (în sensul de locaş al sentimentelor)/„copil/ străfunduri”.*

care între zburătoare simplu şi fără de răutate este
şi care înapoi s-a întors la dreptul Noe,
căci nu a găsit loc pe care să păşească [254].
După ce acesta încă şapte zile a mai aşteptat,
iar îl trimite [255] şi s-a întors spre seară
ţinând în cioc ramură de măslin [256],
ce în mod tainic pentru mult-fericitul Noe
mila lui Dumnezeu înseamnă.
Îndată, din porunca Domnului,
a ieşit Noe afară [257] din mormântul său cel plutitor
împreună cu toţi cei dinlăuntru.
Nu precum [a ieşit] mai înainte Adam,
căci nu a mâncat din pom [rod] care să îl ucidă,
ci a dat rod de pocăinţă strigând:
„Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!”.

18
A murit stricăciunea şi nedreptatea
şi a prins putere cel drept la suflet
prin credinţa ca [unul ce este] plăcut,
asemenea înaintaşilor săi,
ce au strălucit dintru început pe pământ.
Şi cel drept a oferit atunci jertfă curată Domnului
cu fierbinte rugăciune [258];
şi s-a mulţumit Ziditorul de mirosul bineplăcut
şi din iubirea de oameni s-a aplecat [spre Noe]
şi a promis cu jurământ, spunând:
„Niciodată nu se vor mai distruge
prin potop cele create,
chiar dacă toţi oameni înclină spre vicleşug.
Acum, de dragul lor, înţelegere veşnică voi face
aşezând curcubeul Meu [259],

---

[253] *Fc 8:8.*
[254] *Fc 8:9.*
[255] *Fc 8:10.*
[256] *Fc 8:11.*
[257] *Fc 8:13.*
[258] *Fc 8:20-22.*

ca semn pentru locuitorii pământului,
spre a-Mi striga cu putere:
«Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!»”.

19
Când a văzut cel înţelept întregul pământ
cu diferite flori că se umple,
a semănat seminţele pe ogoare
şi a aşteptat rodirea pământului.
Vie sădeşte şi măslini pune
şi repede i-au dat rod mult.
Rodul viei l-a cules Noe şi [cu el] tristeţea şi-a mângâiat,
şi s-a îmbătat bând fără de măsură,
s-a dezbrăcat şi a adormit adânc.
Dar cel invidios, nesuferind să vadă pe om
lipsit de griji, ademeneşte pe unul dintre fraţi
să ia în derâdere pe tatăl său;
iar când cel înţelept şi-a revenit
a blestemat pe Ham şi a binecuvântat [260]
pe cei doi ce l-au acoperit,
cu putere spunând:
„Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!”.

20
A căzut Adam în păcat şi păcătos s-a făcut [şi] Ham.
Pe acestea le istoriseşte Scriptura
ca sfat spre a ne stăpâni [pe noi înşine].
De păcat să ne îndepărtăm şi cu credinţa să biruim
toată viclenia vicleanului vrăjmaş;
de vreme ce suntem fii ai Colimvitrei celei neprihănite
să nu ne supunem păcatului,
precum Iuda [s-a supus] iubirii de arginţi!
Acela, dar, a părăsit Viţa de Vie cea adevărată [261]

---

[259] *Fc 9:9,12-17.*
[260] *Fc 9:20-27.*

şi spini a rodit, s-a uscat şi s-a pierdut.
Viţă de vie vom fi a Domnului Puterilor,
iubind mult pe Hristos,
având fapte bune şi strigându-I:
„Cu dragostea Ta cea către noi,
izbăveşte-ne pe toţi de mânie,
Mântuitorule al tuturor!”.

[261] *In 15:1.*

La jertfa lui Avraam

La jertfa lui Avraam [262] - Glasul I, având prooimion – idiomelă şi acrostihul: Εἰς τὸν Ἀβραὰμ Ῥωμανοῦ ὕμνος [imnul lui Roman despre Avraam]

Ca [pe o] jertfă curată şi [ca pe un] dar fără de cusur ai primit fără vărsare de sânge pe Isaac cel fără de răutate de la Tatăl venit pentru fiii care Te iubesc, căci cu succes ai încercat al prieteniei caracter şi din nenaşterea de prunci ai izbăvit pe cel bătrân, Iubitorule de oameni, Dătătorule al celor bune şi Mântuitorule al sufletelor.

1
Eu cel tânăr, Ţie celui Bătrân,
pe muntele pe care urci,
vreau să îţi semăn, dar picioarele mi le simt grele;
căci chiar de am sufletul sârguincios [263],
trupul bolnav îmi este.
O, suflete al meu,
închipuie-ţi că priveşti acum pe Avraam,
bătrâneţile să le lase de o parte şi tânăr să se arate!
Picioarele îi istoviseră, dar puternic se arăta la suflet;
al jertfei loc nu îl ştia, dar mergea cu voinţă bună,
căci îi era conducător Acela care îl chemase:
Cel Singur bun şi Mântuitor al sufletelor noastre.

2
Puterea sa era în credinţă,
pentru aceasta şi dorinţa îi era mare
să împlinească voia Celui ce îl chemase.
Şi ce ţi-a poruncit să faci Acela, să ascultăm:
„Ia pe fiul tău, a bătrâneţilor tale mângâiere,
şi Mie jertfă Mi-l oferă!” [264].
O, câtă tristeţe i-a adus cuvântul [acesta]!
Căci doar „fiu” nu a fost de ajuns Acestuia [să spună],

---

[262] *Ediţii: E. Mioni, Romano il Melode, 4, pp. 127-142; P. Maas/C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Cantica genuina, 41,pp. 322-330; N. Tomadakis, Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνοι, vol. I, 3,pp. 46-64 (editor P. Nicolopoulos); José Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. 99, pp. 138-165. Referinţele biblice sunt preluate după ediţia SC.*
[263] *Mt 26:41, Mc 14:38.*
[264] *Fc 22:2.*

ci [şi] pe cele din inima bătrânului le-a întărâtat,
Cel Singur Bun şi Mântuitor al sufletelor noastre.

3
Aspră este porunca, tu însă, bătrâne,
binevoitor eşti faţă de aceasta,
de vreme ce, pentru tine, Dumnezeu este mai de dorit ca
[acest] copil al tău;
pentru aceasta nu te-ai îndoit de ceea ce ţi-a spus.
Cum de nu ai spus: „Pentru ce m-ai numit tată
şi nu ucigaş de fiu, Stăpâne?
Să mă numeşti ceea ce mă fac acum,
iar nu ce am fost înainte;
căci puţin timp m-am numit tată,
dar în veci mă voi numi ucigaş al urmaşului meu,
Singur Bunule şi Mântuitorule al sufletelor noastre.

4
Oare cei ce văd cum că ucid copilul ce vor gândi?
Vai, a înnebunit?
Şi câţi vor auzi aceasta, bătrân nebun mă vor numi.
Şi cum să nimicesc cu mâinile mele
pe cel ce am sperat că-mi va închide pleoapele
cu ale sale mâini?
Pe cel pe care de scutece l-am dezlegat,
cum să-[l] leg şi să[-l] ucid?
Celui pe care l-am văzut săltând de bucurie
şi pentru care
pe Tine, Cel mi l-ai dat, Te-am binecuvântat
şi celui căruia hrănitor m-am făcut,
nu mă pot face ucigaş,
Singur Bunule şi Mântuitorule al sufletelor noastre.

5
Când frumuseţea ta o văd, o, fiule al meu,
de bucurie mă umplu
şi când al Stăpânului glas îl ascult
în adâncă tristeţe şi în lacrimi se transformă râsul meu.
Vai, fiul meu Isaac, limba ce îngână primele cuvinte
mută o va face mâna ucigaşă a părintelui tău,

Iar pleoapele tale Sara nu le va închide,
trandafiriile tale buze moarte le voi face,
căci împlinesc porunca Celui ce mi te-a dat,
a Celui Singur Bun şi Mântuitor al sufletelor noastre.

6
Mâna mea amorţită şi tremurândă
cine o va învăţa sabia să o ţină
şi cine o vă întări şi o va învăţa să ucidă?
Nu viţeii pe care obişnuieşte să Ţi-i jertfească,
ci pe copilul meu.
Cine va face crud şi de neînduplecat
pe cel ce tuturor este milostiv?
Eu, tatăl tău, care mai înainte
am primit şi am hrănit [265]
pe cei ce nu îi cunoşteam,
cum voi putea să te ucid pe tine,
cel ce mă moşteneşti?
Cine va auzi acestea şi nu va încerca să le ocolească,
Singur Bunule şi Mântuitorule al sufletelor noastre?

7
Stăpâne, de va asculta Sara aceste cuvinte ale Tale
şi de ar afla această hotărâre a Ta,
către mine ar spune:
„De ar fi vrut Cel ce l-a dat să-l ia, de ce l-a dat?
Lasă-mi, bătrâne, copilul meu!
Şi dacă Domnul îl va vrea, să-l ceară de la mine.
Cel ce mai înainte naşterea sa [266] prin înger a vestit [267],
tot aşa voinţa aceasta [de a fi ucis]
mi-o va face cunoscută.
Copilul nu-ţi încredinţez şi nici nu Ţi-l voi da,
Singur Bunule şi Mântuitorule al sufletelor noastre.

8
De vreme ce puţin lângă acesta am trăit,

---

[265] *Fc 18:1-8.*
[266] *A lui Isaac.*
[267] *Fc 17:15-21, 18:9-15.*

şi după moarte împreună cu el voi trăi.
De vrei aceasta, fă-o!
Nu mă părăsi, te rog! Tristeţea mă ucide.
Doar ce am reuşit, bărbate,
neaşteptat să dobândim copil din pântecele meu.
Dacă [noi], cei mai înainte bucuroşi [de noroc],
ne întristăm acum
de ce oare a trebuit să[-l] port în pântece
şi să[-l] hrănesc
şi îndată ce a crescut să-l dau Celui ce mi l-a dat,
Celui Singur Bun şi Mântuitor al sufletelor noastre?

9
Întoarce-te şi pleacă de la mine!
Eu pe acesta îl iau în braţe
şi de cel pe care în dureri l-am născut
vreau să mă bucur;
iar dacă Dumnezeu de jertfe are nevoie, să ia [o] oaie!
Vai, fiul meu Isaac,
să văd sângele tău vărsat pe pământ!
Să nu se întâmple!
Să mă ucidă pe mine prima
şi, astfel, pe tine mai apoi să te ucidă;
întâi pe cea ce te-a născut pe tine
şi, mai apoi, pe tine cel născut [de ea],
ca să nu văd a ta înjunghiere şi să mă sting,
căci Singur Bun [este] Mântuitorul sufletelor noastre.

10
Când la timpul nepotrivit îngerul naşterea o a vestit [268],
am râs atunci [269],
şi acum m-am bucurat că am văzut cuvântul
să se înfăptuiască;
dar acum repede în lacrimi se preface bucuria.
Tu, lumina mea! tu, zorii ochilor mei,
Luminoasă mă fac, o, fiule al meu,
când pe tine te văd ca [pe] o stea!

---

[268] *Fc 18:9-15.*
[269] *Fc 21:6.*

Rod copt al pântecelui meu te-ai arătat,
strugure copt de viţă.
Nu te va stinge tatăl [tău], nu te va înjunghia,
Cel ce Singur eşti Bun şi Mântuitor al sufletelor noastre.

11
Fiule al meu, când vei creşte,
sprijin bătrâneţilor mele vei fi,
iar copiii tăi ajutor la bătrâneţe.
Să văd urmaşii tăi şi să mor,
iar ochii tu să mi-i închizi
şi împreună cu ai tăi copii mă vei petrece
la sânul părinţilor mei.
Tu vei plânge mai întâi mergând lângă sicriul meu.
Eu, pe tine mort, nicicând nu te voi plânge
şi nu voi asculta de-al tău părinte ucigaş,
căci Singur Bun [este] Mântuitorul sufletelor noastre”.

12
Cu aceste cuvinte ce le spui, femeie,
nu mânia pe Dumnezeu!
Nimic străin nu cere de la noi,
ci ceea ce mai înainte Acesta a dăruit, aceea va primi.
Să nu dezonorezi cu plâns de jale jertfa,
nici să nu lăcrimezi,
căci meteahnă vei aduce jertfei mele!
Dumnezeu pe acesta îl vrea şi cine Îl va opri?
Şi, chiar de-l ţii în ale tale braţe, moarte poate să-i dea.
Arată, dar, bunăvoinţa ta trimiţându-l
Celui ce Singur este Bun şi Mântuitor
al sufletelor noastre!

13
Voi uda pământul întreg cu lacrimi
şi tu cu mine împreună,
dar şi aceasta de vom face, nici un câştig nu vom avea,
căci cine poate să se opună
când Dumnezeu hotărăşte ceva [270]?

[270] *Rm 9:19.*

Sau crezi că doar al tău este copilul
şi al meu copil acum nu este cel pe care l-am născut?
Sunt tatăl său şi al său ucigaş mă voi face.
Cel ce a poruncit aceasta, femeie, stăpâneşte peste toate,
Cel ce singur [este] Bun şi Mântuitor
al sufletelor noastre.

14
Îndată ce a auzit cuvintele soţului, Sara a răspuns:
„Dacă te vrea în viaţă, să trăieşti va porunci,
Domnul Cel fără de moarte; nu te va ucide.
Să te lauzi te voi face acum
oferindu-te ca dar al pântecelui meu.
Laud pe Cel ce mi te-a dăruit!
Mergi, dar, copilul meu, lui Dumnezeu jertfeşte-te!
[Mergi] împreună cu tatăl tău
sau mai curând cu al tău ucigaş!
Cred că părintele ucigaş nu se va face,
Cel ce Singur [eşti] Bun şi Mântuitor
al sufletelor noastre.

15
Lăsându-mă pe mine, mama [ta],
vei găsi pe Părintele şi Dumnezeul a toate.
Acesta, chiar de te vei înjunghia, viu mi te va arăta.
Isaac, sărută-mă pe mine, cea care te-am născut
şi [care] nu m-am bucurat de rodul durerilor mele,
şi plecaţi!”.
Astfel au fost probabil ale Sarei cuvinte
şi în orice caz bătrânul mai multe va fi spus
şi mai mult au arătat dragoste către Domnul,
Cel Singur Bun şi Mântuitor al sufletelor noastre.

16
Părintele cu lemne pentru foc a încărcat pe fiu
şi [acesta] le poartă pe umeri [271];
prin aceasta orice credincios să înţeleagă taina [272]!

---

[271] *Fc 22:6.*

Au ajuns la locul unde au fost chemaţi
şi ca un profet le-a spus pe cele viitoare,
[el] tatăl cel credincios:
„Aşezaţi-vă aici!”, spune celor ce îl însoţeau
iar eu voi merge înainte cu copilul
şi iar mă voi întoarce” [273].
Şi vorbele s-au împlinit în fapte,
Singur Bunule şi Mântuitorule al sufletelor noastre.

17
Cu credinţa a întărit picioarele fricoase [274]
şi dreapta [sa] cu sabie a înarmat-o
şi mai înainte a avut pe Isaac;
dar ispită i s-au făcut cuvintele copilului, care a spus:
„Spune, părinte, cine trebuie să se junghie?
Eu am lemnele, tu focul şi cuţitul,
[dar] oaia unde este?” [275].
O, ai milă, părinte,
de cuvintele copilului!
Cine, tare fiind, nu ar fi cedat atunci
şi [cine] nu s-ar bate [în piept] şi ar plânge,
Singur Bunule şi Mântuitorule al sufletelor noastre?

18
„Cel ce mai înainte m-a chemat va hotărî, copile,
dacă vrea jertfă
şi noi Îl vom sluji” [276], a spus.
„O, tată, pentru mine pumnalul ai ascuţit?
O, părinte, [ca pe un] mormânt văd altarul
şi pe tine [te văd] să mă legi şi să mă ucizi.
Spune, dar dacă ceea ce văd se va adeveri!
Nu mă junghia fără de voia mea,

---

[272] *1 Co 14:22.*
[273] *Fc 22:5.*
[274] *Μουδιασμένο πόδι înseamnă „picior amorţit/înţepenit degerat”. Substantivul μούδιασμα semnifică „înţepenire/amorţire”, iar în sens metaforic „pierdere a energiei, a vitalităţii” şi chiar „lipsă a curajului”.*
[275] *Fc 22:7.*
[276] *Fc 22:8.*

pe mine, al tău fiu,
să se găsească bine-primită jertfa ta!
Singur Bunule şi Mântuitorule al sufletelor noastre”.

19
Pe ale fiului cuvinte nu le-a socotit
atunci credinciosul Avraam
şi cu curaj începe lucrarea jertfei
şi a legat de mâini şi de picioare pe cel ce l-a născut [277].
„Mai întâi voi lega”, a spus, „mai apoi voi ucide;
poate se va mişca şi mă va împiedica de la fapta mea”.
Chiar de a luat în mână cuţitul [278],
a fost împiedicat să înjunghie;
nu pentru că zvâcnea copilul,
ci pentru că a strigat Dumnezeu [279]
şi cele viitoare ale Sale le-a însemnat,
Singur Bunul şi Mântuitorul sufletelor noastre.

20
Din cele de sus a cercetat Dumnezeu,
cel ce vede în adâncuri,
şi cu glas puternic a strigat dreptului:
„Avraame, Avraame, mult-credinciosule,
mâna ţi-o opreşte [280]!
Vrând să te cunosc,
Eu care te ştiu de mai înainte de a te plăsmui,
acum am aflat credinţa ta,
pe care au s-o vadă [şi] iubitorii cei fierbinţi
ai adevărului Meu
la sfârşitul veacurilor, căci trebuie ca Fiul Meu
în numele Meu să Se prea mărească,
Singur Bunul şi Mântuitorul sufletelor noastre.

21
Nu ucide pe copilul tău!

---

[277] *Fc 22:9.*
[278] *Fc 22:10.*
[279] *Fc 22:12.*
[280] *Fc 22:11.*

Cu adevărat am aflat prin aceasta că Mă cinsteşti [281];
pentru Mine nu ai socotit pe fiul tău.
ia-l acum şi mergi, precum mai înainte ai spus! [282]”.
Pe acestea auzindu-le, Avraam a spus atunci:
„Nu cumva ai găsit vreo meteahnă jertfei mele
de m-ai oprit?
Poate s-a întâmplat ceva cu cuvântul sau fapta?
Viclenie a fost în gura mea [283]?
Tu, Cel care cercetezi inimile,
curăţă[-mă] şi porunceşte-mi să înjunghii,
Singur Bunule şi Mântuitorule al sufletelor noastre!”.

22
„Mâna ta îndată opreşte-o! [284]
Credinţa ta am aflat-o neprihănită
precum am vrut;
pentru aceasta am preînchipuit
pe cele ale Mele în tine.
Din ale tale vrei să le cunoşti pe cele viitoare?
De altfel pentru asta te-am urcat aici, ca să-ţi arăt
că întocmai cum tu nu ai regretat
pe fiul tău pentru Mine,
aşa şi Eu pentru toţi pe Fiul Meu voi oferi
şi Îl voi da să se junghie pentru lume [285],
Singurul Bun şi Mântuitor al sufletelor noastre.

23
Precum lemne a purtat pe umeri Isaac al tău [286],
aşa pe umeri va purta Fiul Meu crucea.
Setea ta cea mare ţi-a arătat pe cele viitoare.
Priveşte acum berbecul de unde se prinde de arbust [287]!
Văzând, dezleagă taina!

---

[281] *Φοβούμαι: „a se teme”; „a-i fi teamă” este termenul folosit în textul romaneic; σέβομαι, „a respecta”, este termenul folosit în traducerea în neogreacă.*
[282] *Fc 22:12.*
[283] *Ps 32:2, Is 53:9.*
[284] *Fc 22:12,16.*
[285] *Rm 8:32.*
[286] *Fc 22:6.*
[287] *Fc 22:13.*

De coarne legat este acesta;
coarnele înseamnă mâinile Fiului Meu.
Înjunghie-l pentru mine şi îţi dăruiesc pe fiul tău!
Singurul Bun şi Mântuitor al sufletelor noastre”.

24
Văzând Sara că Isaac junghiere nu a primit,
ci împreună cu Avraam s-a întors,
ea [sălta] de bucurie:
„Copilul meu, Cel care te-a readus la mine,
duhul meu să primească!
O astfel de bucurie nouă ne-a dat”.
Tu, care pentru noi Te-ai legat cu mâinile pe cruce,
precum berbecul cu coarnele,
nu face neîmplinite rugăciunile noastre,
nu ucide cu mânia Ta pe aceştia
pentru care Te-ai răstignit!
Roagă[-te] şi tu, părinte Avraam,
pe acestea să le împlinim,
căci Singur Bun [este] Mântuitorul sufletelor noastre.

Despre Isaac, când a binecuvântat pe Iacov

Despre Isaac, când a binecuvântat pe Iacov [288] - Glasul IV, având prooimion – idiomelă (?) şi acrostihul: τοῦ ταπεινοῦ Ῥωμανοῦ [al smeritului Roman]

Pe Isav l-ai urât ca [pe unul] risipitor, iar pe Iacov ai iubit ca [pe unul ce este] drept şi prin acesta binecuvântarea ai dăruit; şi precum celui blând cu sfatul maicii, astfel şi cu rugăminţile fierbinţi ale Preacuratei Maicii Tale, Hristoase, Dumnezeul nostru, cerească binecuvântare [289] dă-ne nouă!

1
Pe Acela, care prin ascultare a salvat neamul oamenilor,
a călcat pe satana, a luminat lumea
şi din Fecioară s-a născut fără sământă omenească,
pe Cel care de sub blestem a scos făptura toată,
care pe îngerii cei călcători de lege
din înălţime i-a aruncat
şi [Care] cu mâna [Sa] a ridicat pe Adam cel căzut,
în cântări să[-L] prea mărim [şi] să[-L] slăvim!
Să aflăm ce ne-a pricinuit greşeala
încălcării prin neascultarea celui întâi zidit,
precum şi cartea Facerii [ne] spune!
Pentru aceasta, toţi fără de întârziere
să strigăm Dumnezeului nostru:
„Cerească binecuvântare dă-ne nouă!”.

2
Al celor viitoare chip cei doi fraţi s-au făcut,
[cei] născuţi din Rebeca patriarhului Isaac.
Pe Isav atunci a chemat bătrânul şi i-a spus:
„Du-te, copilul meu, pe ogor repede şi te străduieşte!
Ia arcul tău şi tolba cu săgeţi
şi prinde de dragul meu vânat
şi grăbeşte-te să mulţumeşti pe tatăl tău
şi mâncare adu-mi,

[288] *Ediţii: E. Mioni, Romano il Melode, 7, pp. 163-180; P. Maas/C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Cantica genuina, 42, pp. 330-338; N. Tomadakis, Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνοι, vol. I, 4, pp. 72-86 (editor Ino Michailidou); José Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. 99, pp. 172-193. Referinţele biblice sunt preluate după ediţia SC.*
[289] *Fc 49:25.*

ca să primesc râvna ta
şi să te binecuvântez mai înainte de a muri [290]!
Ridică-te, arată dragostea ta
şi dorinţa mea împlineşte,
căci văzându-ţi dorinţa întreagă [291]
către Dumnezeu voi striga:
«Cerească binecuvântare dă-ne nouă!»”.

3 Acestea a cerut copilului său bătrânul
şi s-a grăbit atunci Isav să meargă să vâneze.
Dar mama sa către Iacov a strigat:
„Fugi repede la turmă şi nevoieşte-te!
Am auzit pe tatăl tău să spună
către fratele tău: «Prinde-mi vânat, o, fiule,
şi pregăteşte-mi mâncare!
Şi după ce voi mânca
şi mă voi bucura te voi binecuvânta
mai înainte de a muri» [292]. Repede, [dar] înţelege!
Mergi, dar, precum ţi-am spus,
ia două capre din turmă,
pentru tatăl tău eu voi pregăti mâncarea,
ca să te binecuvânteze!
Cerească binecuvântare dă-ne nouă!”.

4
Acestea a auzit Iacov şi către mama sa a spus:
„Pentru ce să merg la turmă şi să aduc caprele?
Isav, o, mamă, bărbat păros din fire este,
iar eu cum sunt lipsit de păr mă tem
nu cumva să mă recunoască tatăl meu
şi înaintea lui să mă fac de ruşine căci l-am nesocotit;
iar mie îmi voi pricinui mai mare blestem
căci nu mă va binecuvânta [293], ci mă va pierde!
O, mamă, mă tem de obrăznicia fratelui meu
şi de nebunia lui.

---

[290] *Fc 27:1-4.*
[291] *Poate fi şi cinstită.*
[292] *Fc 27:5-11.*
[293] *Fc 27:11-13.*

Nu voi face nimic, ci mă voi ruga
Creatorului strigând: «Milostive,
cerească binecuvântare dă-ne nouă!»”.

5
„Ascultă cuvintelor mele şi frica să nu te prindă,
copile!”, a spus mama, pe tânăr linguşind.
„Acum ascultă-mă şi arată-mi că mă iubeşti!
Blestemul tău asupra mea să vină, fiul meu,
numai voinţa mea o împlineşte
precum am spus şi două capre frumoase şi fragede
să îmi aduci!” [294].
Şi copilul a mers şi i-a adus
două capre; şi mâncarea
în grabă a făcut, căci mult îl iubea mama sa;
şi copilul iubind-o, se ruga:
„Tu, Iubitorule de oameni,
cerească binecuvântare dă-ne nouă!”.

6
Se îmbracă în haina fratelui său mai mare
copilaşul atunci, precum Scriptura [295] spune;
iar mai apoi ia
pieile îmblănite ale caprelor
şi pe piept şi pe braţe le leagă,
până la umeri şi la degete.
A luat pâinile şi mâncărurile
şi repede s-a grăbit să ajungă;
şi intrând la bătrân
strigă de îndată: „O, tată, porunceşte!
Iată, fiul tău Isav, cel întâi născut,
eu îţi vorbesc, ascultă-mă!
Mâncare ţi-am adus cum mi-ai cerut şi te rog,
cerească binecuvântare dă-ne nouă!”.
7
A spus atunci Isaac către fiul său: „Copile,
m-ai ascultat îndată şi vânatul mi-ai adus”.

---

[294] *Fc 27:13-14.*
[295] *Fc 27:15-19.*

Şi tânărul iarăşi către tată a zis:
„Aceasta a trimis pentru tine Dumnezeu [296],
care la vânătoare m-a apărat
ca şi cum ar fi fost [un] miel
mi-a apărut în câmp [vânatul?]
şi [Dumnezeu] putere mi-a dat;
şi am ajuns ca şi cum [ar fi fost] un ţarc,
animalul l-am luat şi l-am adus.
Precum ai spus am făcut, tată,
ca binecuvântarea să primesc.
Promisiunea ce mai înainte ai făcut,
o împlineşte acum şi
cerească binecuvântare dă-ne nouă!”.

8
Isaac a cunoscut că fiul repede s-a întors de la vânat;
gândul l-a chinuit şi asemenea cugeta:
„Ce lucru este acesta, de ce atâta grabă?
Aceasta mă face să gândesc,
nu cumva să se fi făcut vreun vicleşug?
Oare a venit cineva cu şiretenie
să răpească de la mine darul copilului meu?
Sau poate Domnul vrând să împlinească dorinţa mea
împreună a lucrat
şi a găsit fiul meu întocmai ceea ce a căutat?
Pentru aceasta a venit îndată alergând
şi am luat plată harul lui Dumnezeu
şi pe Acesta voi ruga:
«Cerească binecuvântare dă-ne nouă!»”.

9
Acum apropie-te de mine, copilul meu,
şi îndată te voi cerceta cu mâinile mele;
de eşti tu Isav, întâiul meu născut, dovedeşte-o!”.
Şi, pipăindu-l, Isaac se gândeşte şi zice:
„Chiar dacă glasul lui Iacov se aude în urechile mele,
dar mâinile sunt ale fiului meu Isav.

---

[296] *Fc 27:20.*

Vino, dar, copilul meu şi sărută-mă acum
şi dă-mi mâncarea!”.
Şi a mâncat Isaac şi a sărutat
pe fiul său şi a simţit mirosul îmbrăcămintei sale
şi i-a spus: „Iată, mirosul copilului meu
asemenea este cu [cel al] câmpului gata de secerat,
câmp pe care l-a binecuvântat Domnul [297].
Cu atenţie m-a ascultat şi
cerească binecuvântare ne-a dăruit”.

10
După ce tatăl mai mult a binecuvântat pe Iacov,
înaintea sa s-a rugat cu glas mare bătrânul
şi a spus: „Să te binecuvânteze Dumnezeul meu în viaţă
cu vin şi cu grâu şi toate popoarele să te slujească!
Să se plece ţie stăpânii toţi!
Stăpân să te faci chiar şi peste fratele tău!
Cel care te blestemă, blestem să primească
şi cel care te binecuvântează
se va binecuvânta de harul dumnezeiesc!” [298].
Asemenea [cuvinte] a auzit tânărul
şi a ieşit binecuvântat,
slăvind pe Creator şi spunând:
„Drept eşti, Doamne, şi iubitor de oameni
şi ca Milostiv cu adevărat
cerească binecuvântare dă-ne nouă!”.

11
Din dragoste pe fiu a binecuvântat bătrânul
şi prin aceasta a preînchipuit pe Hristos,
Creatorul tuturor.
A alergat atunci Iacov în grabă la mama [sa]
şi i-a spus: „Iată, binecuvântarea am primit,
de la tatăl meu am luat har!”.
Atunci a îmbrăţişat pe tânăr mama sa
şi a început să plângă

---

[297] *Fc 27:22-27.*

[298] *Fc 27:28-29.*

spunând: „Unul este între sfinţi
dătătorul de înţelepciune.
Acelaşi în trup va veni în lume
din rădăcina urmaşului tău,
fără să părăsească sânul Tatălui.
Pe Acesta, dar, pe Milostivul şi Iubitorul de oameni
cu căldură să-L rugăm:
Cerească binecuvântare dă-ne nouă!”.

12
Iar Isaac nu a putut să exprime cuvinte de bucurie,
până ce sufletul acestuia [nu] s-a umplut
de bucurie mare şi [atunci] a spus
către Rebeca: „Acum Dumnezeu ne-a cercetat
şi din cele de sus ne-a privit [299],
ca să ofere în dar binecuvântarea Sa
ca Domnul celor sfinţi ai Săi;
şi ne-a cinstit, copii dăruindu-ne
şi harul Duhului Său Sfânt va da,
din belşug turnând când va veni
să mântuiască lumea cu Întruparea.
Cu adevărat în ceasul acesta a preînchipuit
vremea de sub har!
Cerească binecuvântare ne-a dăruit”.

13
Pe când Isaac acestea către soţia sa spunea
fiul lor, Isav, de la vânătoare s-a întors;
acesta a făcut mâncare părintelui său
şi tatălui a dus să mănânce [300]
spunând: „Tată, ascultă-mă [301]
şi cu plăcere mănâncă din vânatul fiului tău
şi prin aceasta să mă binecuvântezi!”.
A spus atunci Isaac cel bătrân
către fiul său: „Arată cine eşti tu!”.

---

[299] *Iov 22:12, Lc 7:16.*

[300] *Fc 27:30-32.*

[301] *ἐπάκουσόν μου în textul romaneic şi κάνε μου τη χάρι - „fă-mi plăcerea/favoarea”, în textul neogrec.*

Acesta, dar a răspuns: „Eu sunt
Isav, fiul tău, tată,
care primul din mădularele tale am ieşit şi te rog:
cerească binecuvântare dă-mi!”.

14
Cu ale copilului cuvinte şi rugăminţi
s-a cuprins bătrânul de mare uimire
şi a strigat: „Cine este acesta care mi-a adus vânat
şi din toate am mâncat şi am binecuvântat pe acela
şi binecuvântat este în toate?
Mai înainte să vii tu din câmp în cort
mi-a adus mâncăruri” [302].
Când a auzit aceste cuvinte
cu durere a strigat Isav
şi a zis: „Grăbeşte-te să [mă] binecuvântezi, tată,
şi pe mine, precum întocmai pe acela!
Şi mie pe drept dă-mi harul tău şi Cel Preaînalt
cerească binecuvântare să ne dea!”.

15
Îndată ce a auzit acestea, Isaac a spus:
„A venit mai înainte fratele tău Iacov şi cu viclenie
a luat binecuvântarea ta.
Ce să fac? Şi cum să împlinesc voia ta?”.
Şi tatălui a spus Isav:
„Pe drept se numeşte Iacov în cuvinte şi fapte,
de vreme ce pentru a doua oară m-a dat la o parte;
acesta dreptul de întâi născut mi l-a furat [303]
iar acum, după cum văd,
şi binecuvântarea tatălui meu a primit.
Pentru a doua oară m-a lipsit de dreptul meu
din naştere [304], dar te rog:
cerească binecuvântare dă-mi!”.

16

---

[302] *Fc 27:33-34.*
[303] *Fc 27:35-38.*
[304] *Os 12:4.*

Isaac, în cele din înăuntru [ale sale] învins [fiind],
vorbea şi spunea: „Ascultă, o, copile!
De vreme ce stăpânirea fratelui tău am dat
[şi] cu grâu şi vin casa sa am umplut,
ţie acum ce să îţi fac? Spune-mi, copile!”.
Iarăşi a răspuns Isav părintelui şi cu lacrimi astfel zicea:
„Oare numai o binecuvântare ai?
Binecuvântează-mă şi pe mine cu ce-ai mai lăsat!”18[305].
S-a tulburat atunci Isaac tatăl
şi înlăcrimat a strigat:
„Să te binecuvânteze precum vrea Iubitorul de oameni,
cerească binecuvântare să ne dea!”.

17
Când plânsul a încetat bătrânul,
întinde mâna şi a binecuvântat pe Isav
cu asemenea cuvinte:
„Iată, parte din răcoarea cerului
şi din pământul roditor va fi locuinţa ta
şi cu pumnalul tău te vei hrăni
şi întotdeauna cu dragă inimă pe fratele tău vei sluji
şi vei fi mulţumit;
de îi eşti mereu slujitor
şi nu înlături jugul,
în pace în toate vei umbla în lume,
căci va lipsi mânia ta [306].
Domnul să-ţi împlinească cererile şi precum vrea
cerească binecuvântare să îţi dea!”.

18
De invidie însă Isav pe Iacov dorea să se răzbune [307]
şi avea de gând să ucidă pe acesta
după moartea tatălui său
şi zicea întru sine:
„Să vină acum boala tatălui meu
şi de îndată ce acesta moare, pe el

---

[305] *Fc 27:37-38.*
[306] *Fc 27:39-40.*
[307] *Fc 27:41-42.*

cu primul prilej îl ucid,
pe fratele meu cel înşelător”.
Dar îndată Dumnezeu,
care gândurile de mai înainte le cunoaşte,
cuvintele lui Isav
le face cunoscute Rebecăi, mamei celor doi,
ca să le împiedice cuviincios.
Pe Acesta, dar, pe Milostivul, cu căldură să rugăm:
O, tu, Iubitorule de oameni,
cerească binecuvântare dă-ne!

19
Prieteni, voi la acestea atent să cercetaţi;
căci toate s-au preînchipuit
şi s-au scris de mai înainte.
Isav chip al iudeilor este,
a creştinilor icoană Iacov mai înainte a făcut cunoscut;
aşa cum pe drept a luat a fratelui binecuvântare
cu al mamei sfat, cred, că harul a însemnat.
Iar chip al Bisericii lui Hristos
Rebeca, îmi este mie clar, mai înainte s-a arătat.
Precum Rebeca, astfel şi Biserica
fii oferă Părintelui tuturor.
În aceasta adunaţi [fiind],
Dumnezeului nostru din tot sufletul strigăm:
„Cerească binecuvântare dă-ne nouă!”.

Despre Iosif (I)

Despre Iosif (I) [308] Glasul IV, având prooimion idiomelă (?) şi acrostihul alfabetic

Iacov [având] cămaşa plângea şi se lovea, [căci] fraţii s-au purtat cu neîndurare; pe Iosif l-au prins şi celor fărădelege l-au vândut. Însă, acela având în Dumnezeu toată nădejdea, prin El coroana stăpânirii împărăteşti a purtat şi zicea: „Singur mare este Domnul, Mântuitorul nostru!”.

1
Să dobândim [309], oamenilor,
izvoare de apă mântuitoare,
care inimile le bucură [310]!
Câţi însetăm de înţelepciune
spre a lui Iosif groapă să mergem;
căci din aceasta oricine va bea, nicicând nu va înseta [311],
[căci] apă de nemurire [312] izvorăşte acolo.
Şi cum acolo, îmi veţi spune,
apă de nemurire izvorăşte
de vreme ce uscată [este fântâna]?
Hristos, Care S-a preînchipuit prin Iosif,
Acesta [însuşi] izvorăşte şi adapă
precum [şi cu] samarineanca;
pentru aceasta, cu credinţă să scoatem apa,
[căci] cu adevărat este

---

[308] *Ediţii: J. Pitra, Sanctus Romanus, pp. 11-30; K. Krumbacher, Studien zu Romanos, pp. 135-162; P. Maas/C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Cantica genuina, 43, pp. 339-354; José Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. 99, pp. 202-245. Referinţele biblice sunt preluate după ediţia SC.*

[309] *Ας αντλήσουμε poate avea ambele valenţe. Αντλέω înseamnă atât „a câştiga/a dobândi”, cât şi „a trage în sus/a scoate”.*

[310] *In 4:14.*

[311] *In 4:13-14.*

[312] *Αθάνατο νερό poate fi tradus ca apă nemuritoare/veşnică/divină, dar şi ca apă excelentă/delicioasă/aleasă. Din însuşi, dar şi ca apă excelentă/delicioasă/aleasă. Din versurile următoare vedem cum pentru Roman această apă este Hristos Însuşi, iar autorul aminteşte de episodul cu femeia samarineancă în care Hristos Se prezintă ca apă a vieţii. Apa în contextul de faţă este tot Hristos; atunci, apa este şi dumnezeiască, dar şi dătătoare de nemurire.*

Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru.

2
Coroane împărăteşti împodobesc pe cei cumpătaţi,
care mai înainte strălucesc în vise;
şi cum prin vise [Dumnezeu]
profeţeşte finalurile lucrurilor,
află, credinciosule!
Vrând să înalţe a celor virtuoşi viaţă,
Dumnezeu înfăţişează în imagini
de dragul tău virtuţile,
precum şi [lucrurile] cele viclene
pentru binele tău le prezintă,
făcând cunoscut în somn ale ispititorilor arătări.
Prin povaţă şi sfat pe toate le întăreşte.
Creatorul veghind, pe când dormi, te păzeşte,
cunoscând deja pe cele viitoare ale tale.
Cu adevărat este
Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru.

3
Scriptura a aşternut mai înainte
groapa celui cuminte,
să învăţăm [deci] cei înţelepţi;
să imităm pe tânăr cum a stins cu desăvârşire
al desfrânării foc cu iarba trupului.
De vreme ce niciodată, dar niciodată până acum,
Sfânta Scriptură nu a murit,
ci întotdeauna rămâne vie,
icoană a fecioriei tânărul s-a făcut
şi pe cei ce vor îi învaţă curăţia să iubească.
Trâmbiţează Scriptura de războaiele trupeşti,
ca să îţi ofere [ca] armă viaţa feciorească;
dar şi noi, care o am iubit, să strigăm din tot sufletul:
„Singur mare este Domnul, Mântuitorul nostru!”.

4
A văzut unsprezece snopi
să se închine snopului pe care acela îl legase

şi, tatălui său, Iosif, i-a povestit neprefăcut visul [313]
şi s-au ridicat împotriva acestuia fraţii,
căci s-au rănit de nădejdea fratelui [lor].
Dar care frate, o, prieteni, de s-ar face împărat
nu ar alerga mai întâi să înalţe pe fraţii [săi]?
Însă Satana i-a îndemnat la invidie
şi gelozia aruncând, a învrăjbit
iubita mulţime a celor doisprezece,
cea întocmai la număr cu Apostolii,
care striga:
„Singur mare este Domnul, Mântuitorul nostru!”.

5
Al doilea vis [314] a văzut şi tatălui său îi spune:
„Soarele şi luna şi stelele se închinau mie pe rând,
unsprezece la număr”.
„Îţi închipui, copile, cum că împărăţeşti”,
a răspuns lui Iosif bătrânul,
„cum că păstor eşti nu uita!
Greu este ca fiului să i se închine tatăl.
Mantie în culori [315] îţi dau în loc de purpură strălucitoare
şi pe toţi fraţii tăi în loc de coroană
Domnul să mi-i dea! Cu adevărat este
Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru.

6
Mergi şi găseşte, mielule al meu,
oile, mai înainte ca lupii să le mănânce!”,
a spus către copil bătrânul [316].
Şi repede a alergat Iosif la turmă;
dar de cum l-au văzut fraţii în fugă să vină,
au spus: „Bine a venit împăratul!
Să vopsim în sângele său porfira,
prima lui înfăţişare ca împărat la porţile celor morţi
să o facă! [317]”.

---

[313] *Fc 37:5-8.*

[314] *Fc 37:9-11.*
[315] *Fc 37:3.*
[316] *Fc 37:13-14.*

Dar Ruben, având milă de el,
pe toţi a convins să-l arunce
în groapă strigând: „Vai mie, ce împărăţie am!
Acesta este acum palatul?” şi a strigat cu putere:
„Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!”.

7
Intenţia cea rea a junghiat oaia cea cuvântătoare
şi a oferit cină;
de viu să îl mestece au căutat fraţii
şi câştig să afle de aici.
Spune dar Scriptura cum că Iuda cu fraţii s-a sfătuit:
„Să se vândă cel frumos dintre fraţi!”.
O, după câte generaţii se arată Iuda!
O, veche preînchipuire a trădării!
Şi au vândut sângele lor
pentru douăzeci de monede de aur ismaeliţilor,
fără să dea mantia cea colorată!
De vreme ce vinzi, dă şi veşmântul celui ce strigă:
„Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!”.

8
Mai cruzi ca fiarele s-au arătat fraţii
şi în cele din urmă [l-]au vândut,
pe când leoaicele nu lasă în nici un fel
să se răpească puii de la pieptul lor.
Şi au murdărit cu sânge de capră mantia cea colorată
şi au adus-o lui Iacov.
Văzând bătrânul nenorocirea mai rea decât
focul cuptorului,
mistuit în cele din înăuntru ale sale plânge copilul:
„Vai, mie!”, a strigat,
„fiule, te-a sfâşiat fiara cea sălbatică?
Haina neatinsă [îţi este]. Tu singur, neacoperit ai fost lăsat?
Unde sunt vedeniile puterii tale asupra celorlalţi?
Cum strigai şi spuneai:
«Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!»”.

---

[317] *Fc 37:18-24.*

9
A văzut cel tânăr [Iosif] pe stăpân şi deodată lângă el
s-a arătat asemenea unui bătrân
şi spunea: „Visez, zi şi noapte trebuie să sper!
Snopii şi închinarea soarelui şi a lunii
şi a celor unsprezece stele s-au pierdut.
Să arăt, dar, ascultare faţă de fraţii mei!
Nu distrug ale părinţilor frumoase legături.
Dacă Isaac s-a condus spre jertfă de către tatăl său,
căruia însuşi Dumnezeu i-a poruncit,
pe când se găseau singuri,
cum eu nu voi îndura
pe cei zece fraţi ce m-au vândut ca rob
şi cum nu voi striga:
«Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!»”.

10
A ajuns în Egipt soarele cel cuvântător,
în întuneric ascuns,
şi vândut de două ori se iveşte luminos
în casa lui Putifar;
iar harul pretutindeni îl împodobea
şi cu virtuţi l-a făcut să strălucească.
Pentru aceasta, şi Putifar însuşi văzându-l cuviincios
îl numeşte supraveghetor al casei sale [318].
Dar a venit femeia acestuia
să arunce jos pe cel de sus.
Când dar lipseşte femeia [319] din gândul şarpelui?
Pe aceasta iarăşi văzând-o, popoare, să strigăm:
„Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!”.

11
Podoabă strălucitoare [320] văzând femeia,

[318] *Fc 39:1-6.*
[319] *În textul romaneic în loc de γυναίκα se foloseşte Εὔα, iar versul este mult diferit de cel din neogreacă: πότε γάρ λείπει Εὔα τήν τοῦ ὄφεως γνώμην (când, dar, lipseşte Eva din gândul şarpelui?) – în textul romaneic - Πότε πράγματι λείπει γυναίκα ἀπό τά σχέδια τοῦ διαβόλου (când lipseşte cu adevărat femeia din planurile diavolului?).*
[320] *Sfântul Roman compară pe tânărul virtuos cu o podoabă strălucitoare.*

ca femeie s-a pierdut;
iar pe tânăr l-a silit să cadă în patul conjugal.
Dar acesta a stat puternic şi în greşeală nu a picat,
ci cu aleasă dibăcie a scăpat.
Deşi a învins în prima luptă,
iarăşi l-a constrâns cea cuprinsă de patimă
căci aflându-l acasă singur uită de griji
şi cu mâinile asemenea lanţurilor apucă a sa cămaşă [321];
dar acesta în sus privind,
a strigat astfel cu glas mare:
„Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!”.

12
„Să ofilesc floarea mea,
floarea harului, eu nu îngădui,
şi chiar de mă ţii de cămaşă,
de feciorie nu mă dezgoleşti”, spune Iosif.
„Nu crede, femeie,
cum că este neobservată greşeala!
Dumnezeul nostru vede din ceruri [322]!
Nu ştie neamul lui Avraam
să se amestece cu desfrânatele [323]!
Pe al tău Putifar nu ai vrea să jigneşti;
mărturisesc cum că mă stăpâneşti,
pentru că m-ai cumpărat,
dar eu te depăşesc în faptă.
Nădăjduiesc în Dumnezeu!
Ia haina mea! Cu adevărat este
Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru”

13
A biruit cel puternic ale desfrânării încercări
şi iese în grabă din groapă [324],
dreptul cu înţelepciune
închinându-se lui Dumnezeu,

---

[321] *Fc 39:7-12.*
[322] *Fc 39:9.*
[323] *Dt 23:18.*
[324] *Roman compară aici pe cel care se află în păcat cu cel aflat într-o groapă.*

Judecătorul celor încercaţi,
[Iosif] cel bineîncununat;
dar în loc de premiu, în închisoare se aruncă.
Egipteanca prin uneltire vicleană
pe Putifar a provocat cu acuzaţii mincinoase,
imputând greşeala celui mărinimos;
arătându-i cămaşa lui Iosif
şi înecată în mare de lacrimi din a patimii mânie
îl convinge să trimită în închisoare [325] pe cel care strigă:
„Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!”.

14
Neobişnuit s-a înfuriat [326] cel cu adevărat uneltitor;
de unde, dar, să aibă această înţelepciune
încât să înţeleagă valoarea feciorie [327]?
Neghiobul, de ar fi avut înţelepciune,
ar fi descoperit intriga.
Cel fără de minte s-a făcut judecător!
Al lui Iosif martor este cămaşa; unde se află?
Caută şi află de eşti demn de încredere!
Dacă i-a scăpat, cum de ţine hainele lui?
Crezi că nedreptăţeşti pe robul cel liber,
dar ai să-l vezi că o să strălucească
asemenea luminii [328] şi să strige:
„Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!”.

15
În legături [329] stă urmaşul cel drept,
căci nu a fost necuviincios;
şi prin primirea de străini
pe strămoşul său Avraam imită în închisoare [330].
S-a [arătat] minunat ca înţelept în explicarea visului [331]:

---

[325] *Fc 39:15-20.*
[326] *Fc 39:19.*
[327] *Termenul αγνότητα poate fi înţeles şi ca αθωότητα („nevinovăţie, candoare, inocenţă”).*
[328] *Prov 4:18.*
[329] *Pentru a evita repetarea supărătoare a termenului „închisoare”, care în greacă este prezent sub două forme: δεσμωτήριο şi φυλακή.*
[330] *Fc 39:21-23.*

pe unul în cinstea de mai înainte a readus,
iar pe altul la cei morţi coborând cu interpretările;
şi profet s-a arătat slujitorilor împăratului,
iar în închisoare, prin răbdare,
fără de grijă a petrecut.
Cu adevărat, rădăcina porfirei împărăteşti
[în închisoare] atent se cercetează,
care în timp va străluci ca soarele celui ce strigă:
„Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!”.

16
Vis amar a văzut Faraon
şi a trimis să cheme pe înţelepţi
şi le-a spus: „Am văzut în vis
şapte vaci grase şi frumoase
şi altele şapte slabe şi neputincioase, iar [acestea]
le-au mâncat pe cele bine hrănite.
Am mai văzut încă şapte spice coapte foarte
şi alte şapte arse de adiere fierbinte;
şi [am văzut] cum că cele mari
de cele mici s-au mâncat”.
Iar pe când toţi erau neputincioşi visul să îl explice,
Iosif l-a dezlegat [332],
cunună de biruinţă a luat şi a strigat:
„Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!”.

17
Mai mare ca ritorii s-a arătat cel mai tânăr
şi a domnit în Egipt,
iar împăratul îl vedea
cum părinteşte conduce poporul ca pe patria sa [333].
Şi a adunat mâncare în hambare,
mai multă ca nisipul mării
şi dătător de hrană s-a făcut oricărei nevoinţe.
Mai apoi a căzut foamea în ţara Cananeenilor
şi a trimis pe cei zece fii Iacov [334],

---

[331] *Fc 40.*
[332] *Fc 40:1-46.*
[333] *Fc 41:47-49.*

zicând: „Mergeţi în Egipt, copiii mei!
Aflu cum că acolo este cineva
care dă grâu şi hrană celor flămânzi,
iar dacă veţi găsi şi pe fratele vostru, să strigaţi:
«Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!»”.

18
Au plecat în grabă mâncare să găsească
şi în Egipt au ajuns
şi s-au închinat celui ce vindea.
Acolo s-a trezit visul [335] cu snopii
iar Iosif i-a recunoscut, dar cei zece
nu au înţeles cine era [336]. Pentru aceasta
pregătind momentul recunoaşterii spune stăpânul:
„Iscoade sunt oamenii aceştia”.
De îndată a poruncit să îi închidă [337];
şi au găsit împărat şi dătător de hrană
pe cel pe care din invidie l-au vândut şi au strigat:
„Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!”.

19
„Pe cele ale voastre spuneţi!
Nu minţiţi pe împărat!”, a spus stăpânul
„Inimile voastre am cunoscut.
Nici unul dintre voi nu-mi scapă,
bine vă ştiu pe voi”.
Aceia au răspuns: „Avem un tată, robul tău;
doisprezece fraţi suntem;
unul dintre noi nu mai este [338].
Ţie, stăpânului, adevărul vom spune în toate.
Cel mai mic dintre noi este Veniamin
a casei noastre mângâiere,
iar noi pentru grâu am venit şi strigăm:
«Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!»”.

---

[334] *Fc 42:1-2.*
[335] *S-a împlinit visul.*
[336] *Fc 42:5-9.*
[337] *Fc 42:17.*
[338] *Fc 42:13.*

20
„Voi, pentru acestea, pe care le spuneţi,
de vreţi să mă convingeţi, ceea ce zic să faceţi!
Nu dau înapoi ca împărat,
ci vă vorbesc ca un frate către fraţi.
Luaţi cu toţii grâu, pe unul însă să lăsaţi în urmă,
iar ceilalţi să plecaţi bucuroşi [339]!
Aduceţi la mine pe fratele mai mic
şi voi înţelege cum că nu sunteţi vicleni”.
Şi a luat dintre aceştia pe Simeon
şi l-a legat înaintea lor [340]; iar ceilalţi care au văzut
şi-au amintit de cele ce au făcut cândva şi au strigat:
„Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!”.

21
Neomenoasă li s-a părut purtarea împăratului
şi au plâns pentru frate;
au ajuns la tatăl [lor] şi i-au spus cu tristeţe:
„Bucură-te, tată!”.
Iar când a văzut dreptul nouă în loc de zece [341]
a rămas ca mort şi a spus: „Unde este Simeon?”.
I-au răspuns copiii: „Tată, nu suspina!
Ascultă cuvintele noastre cu răbdare!”.
„Nici cuvintele voastre”, spune,
„nici grâul nu-mi trebuie;
pe fiul meu îl vreau. Nu cumva tu, Ruben,
iarăşi cămaşă îmi aduci? Ascultă-mă cum strig:
«Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!»”

22
„Te slăbesc problemele,
te biruie lacrimile deşi ar trebui să te bucuri.
Precum am adus grâul, îţi vom aduce, tată,
şi pe Simeon” spune Ruben,
„Nu te cutremura! Nu plânge! Simeon nu a murit.
Pentru ce te mâhneşti mai înainte să asculţi?

---

[339] *Fc 42:18-20*
[340] *Fc 42:21-24.*
[341] *Fc 42:29.*

Când al Egiptului împărat pe noi ne-a văzut,
a crezut că vede iscoade [venite] în pământul său
şi ne-a trimis în închisoare pentru trei zile pe toţi;
iar când ne-a scos, îngrijire ne-a oferit
şi pentru schimbarea lui strigăm:
«Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!».

23
Plecând nu am lăsat îndoială cum că iscoade suntem,
căci am spus că avem tată
şi frate al nostru mai mic pe Veniamin;
iar împăratul îndată îndoiala a risipit
cu o înţelegere: «Să rămână unul dintre voi,
ca să cred, până va veni Veniamin»” [342].
Iacov la acestea a răspuns plângând:
„Iosif şi Simeon nu sunt [343].
Veniamin, tu [la împărat] să mergi.
Tristeţea mea pentru copiii Rahelei nu cunoşti.
Pe ceilalţi, Înalte, păzeşte-i; căci cu adevărat eşti
Singur mare Domn [şi] Mântuitorul nostru.

24
Ca fii ai mei întristaţi-vă pentru mine,
căci de tristeţe mă cobor în iad [344].
Viaţa mea să se stoarcă încet-încet,
nu suport să privesc.
Acolo sigur voi găsi pe Iosif cel iubit”.
Şi îi spun fiii: „Tată, de ce suspini?
Iată ce bucurie am aflat în sacii noştri [345]!
[Iată,] Mai valoroasă ca grâul [este]
şi încetează plânsul!”.
„De două ori nenorocire îmi este”,
a strigat Iacov şi a spus,
„[căci] pentru aceasta mai mare pedeapsă
va lua Simeon,

---

[342] *Fc 42:30-34.*
[343] *Fc 42:36-38.*
[344] *Fc 42:38.*
[345] *Fc 42:35.*

pe care îl va salva mâna Iubitorului de oameni.
Cu adevărat este
Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!.

25
Nu pot să nu[-l] trimit,
[dar] trebuie să mă feresc să-[l] trimit.
Gândul şi grija faţă de copii", spune,
„mă fac să ezit. Plâng, deci, începutul
şi sfârşitul copiilor.
Cu durere în suflet mă îndrept către iad.
Cu adevărat, Veniamin,
[pe tine] petrecându-te îmi este limpede
că pe întâiul meu născut
predau [spre] mâncare fiarelor.
Acum am pierdut nădejdile pentru tine;
să nu te plâng ca pe Iosif!
Doi ochi ai Rahelei am avut,
perechea [aceasta] de copii;
măcar pe acesta 39[346] dăruieşte-mi-l, Milostive!
Tu eşti cu adevărat
Singur mare Domn, Mântuitorul nostru!".

26
Cel cu părul alb a spus, plângând [347]:
„Mergi, copilul meu, cu fraţii tăi împreună,
tu, [care eşti] al familiei mădular necopt!.
Să vă conducă [pe voi]
Dumnezeul lui Avraam şi al lui Isaac
şi pe mine, Iacov, părintele vostru, copilul meu!".
Cu aceste [cuvinte] au plecat iarăşi către Egipt [348]
să găsească mâncare şi se închină
împăratului la pământ căzuţi cu frică.
Văzând pe aceştia Iosif şi pe Veniamin între ei,
are, asemenea visului, numărul stelelor împlinea,

---

[346] *Pe Veniamin.*

[347] *πρεσβύτης, „bătrânul" (în textul romaneic) şi ασπρομάλλης, „cel cu părul alb" (în textul neogrec).*

[348] *Fc 43:15.*

tainic, tulburat întru sine, se ruga şi spunea:
„Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!”.

27
De bună cuviinţă s-a înroşit la faţă
şi stânjenit se simte în faţa lor
iar sufletul vorbind înăuntrul său
judecată face şi spune minţii:
„Nu au păcătuit aceştia;
lucrare a lui Dumnezeu s-a făcut!
Cauză a virtuţilor mele s-au făcut ei!
Ce laudă bărbatului care din tot sufletul
pentru premiu se luptă
dacă nu se va încununa pe merit
cel care a biruit întru strălucire?
Cine nu se va pleca [cu respect]
acestei adunări frăţeşti?
Lacrimi, încetaţi! Nu vreau încă să mă fac cunoscut [349].
Ochi, limbă, nu mă biruiţi, ci în tăcere rugaţi-vă:
«Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!»”.

28
„Cum să găsesc acum”, spune,
„chip să văd cu ochii mei pe soarele tatălui meu?
Cu adevărat recunosc luna mamei mele
frumoasă fiind în curtea cea de mai sus [350].
Stelele acoperă asemenea unui nor casa mea.
Voi da grâu fraţilor
şi prin grâu voi prinde acum pe Veniamin în cârlig [351],
punând ca momeală potirul meu în sacul său;
iar prin [acest] lucru furat al meu,
pe cel pe care-l iubesc [îl] voi împiedica să plece.
Cu asemenea dragoste vicleană
se vor face acestea spre folosul meu.
Cananeenii vor mânca şi vor bea şi vor striga:

---

[349] *Fc 43:30-31.*
[350] *Se referă la adunarea fraţilor săi.*
[351] *S-ar potrivi poate mai bine termenul de „strâmtoare”, dar versul următor ne face să păstrăm înţelesul strict al lui αγκίστρι, deoarece urmează substantivul δόλωμα („momeală”).*

«Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!»”.

29
Puţin s-a gândit şi spre cele din minte a înaintat,
iar pe cei cărora le-a spus [că sunt] iscoade la masă,
ca pe prietenii săi, i-a pus să stea [352].
Şi în timpul mesei planurile a pregătit,
spunând robului de care aceia nu se îngrijeau [353]:
„Celor care împreună cu mine mănâncă,
umple-le cu grâu sacii!
În sacul celui mai mic, care se cheamă [354] Veniamin,
pune potirul din care beau eu,
fără ca cineva să te vadă!” [355].
Şi-[n] faptă făcând cuvintele, a strigat:
„Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!”.

30
Laţ şi capcană s-a făcut faptul acesta pentru tânăr,
iar nu cumpărare de grâu.
Ai fi putut ca pe acest rob să-l iei drept
cuşcă a dragostei plină de momeli
şi pe toţi să acuzi cum că au furat pe acesta
care pe toţi a furat în chip înţelept [356].
Dar ce se întâmplă?
Pe când fraţii luaseră drumul de întoarcere,
alergând a venit un slujitor şi astfel a strigat:
„Făcători de rele, şarlatani,
hoţi neobrăzaţi şi vicleni!
Să spună cine a furat potirul împăratului!
Acum veţi plăti, chiar de veţi striga:
«Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!»”.

31
Înspăimântaţi s-au oprit,

---

[352] *Fc 43:31-32.*
[353] *Nu îi dădeau atenţie.*
[354] *În sensul: care este al lui Veniamin.*
[355] *Fc 44:1-2.*
[356] *Fc 44:4-5.*

căci prima oară erau acuzaţi fără de pricină;
şi spune unul dintre ei către slujitorul ce i-a urmărit:
„Cercetează-ne după cum vrei! Toţi suntem de faţă.
De vei găsi potirul, să verşi sângele hoţului
şi pe toţi să ne iei robi!
Descarcă sacii şi cercetează!” [357].
În batjocură au luat pe om,
căci nu ştiau scopul [faptelor lui].
S-a apucat [slujitorul] şi a căutat;
şi în sacul lui Veniamin
potirul a găsit, iar [ei] cuvinte de jale au strigat:
„Iacov pe noi toţi ne-a plâns şi a strigat:
Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru”.

32
Toţi întristaţi s-au întors cu sacii în Egipt
şi faţa [îşi] loveau,
asemenea hoţilor, cei care nu au furat;
pe care posomorâţi i-a văzut mult înţeleptul
[şi] sufletul l-a durut [358].
Şi între fraţi a venit liniştindu-i;
dar aceştia, de frică, asemenea unui fulger l-au văzut [359];
i s-au închinat, supunere dând din pricina acuzării.
Văzând pe fraţii cei de faţă prezenţi,
asigură uşile şi deschide apele;
asemenea râurilor erau ochii lui şi striga şi spunea:
„Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!”.

33
„Ce să spun acum? Să îndrăznesc să mă fac cunoscut?
Să arăt cine sunt?
Se cutremură cele dinăuntru ale mele;
sufletul meu nu încape bucuria,
nu poate să aştepte sfârşitul.
Nu [mai] rabd, nu mai am cumpăt
şi îmbătat sunt de dragoste frăţească.

---

[357] *Fc 44:6-13.*
[358] *Fc 44:13-14.*
[359] *Fc 45:1-2.*

Întârzierea mea îi întristează”.
Şi neputând să mai poarte bucuria,
deodată se deschide;
ca un mărgăritar se înfăţişează şi strigă:
„Eu sunt, fraţilor: Iosif! [360]
Ruşinea şi frica să o scoateţi de la voi şi să luaţi putere,
pe Dumnezeu să lăudăm zicând din tot sufletul:
«Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!»”.

34
„Tare să fie dragostea mea,
să sărut ochii voştri, precum şi gurile;
să mă bucur, să joc, căci de acum înainte, fraţilor,
loc împărătesc aveţi [361].
De mine nu vă ruşinaţi şi nu vă temeţi!
Eu sunt al doilea Abel, Iosif care trăieşte.
Departe de voi aruncaţi frica, moştenirea lui Cain;
mergeţi la drum şi pe părintele nostru
aduceţi-mi-l aici, nu ca să mi se plece mie [362],
ci porfirei împărăteşti şi Celui ce a dat-o
şi văzându-mă la faţă să strige:
«Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!»”.

35
După ce cu dragoste s-au sărutat,
către patria [lor] au plecat de îndată;
iar, pe aceştia văzându-i, bătrânul a reîntinerit
şi pe când se uita la fii, aşa a strigat:
„Întotdeauna Te slăvesc, Dumnezeul meu,
pe Tine care mereu bine Te porţi cu mine
şi cu cei ai mei!”.
Iar Simeon i-a spus: „O, tată,
bucurie îţi aduc, de călătorie repede te pregăteşte!
Împărat să vezi pe Iosif, iar tristeţea lasă[-o]” [363].
Bătrânul i-a răspuns: „De mine râzi, o, copile.
Ascunde greşelile tale

---

[360] *Fc 45:3.*
[361] *Fc 45:5.*
[362] *Fc 45:9-13.*
[363] *Fc 45:25-26.*

de la [faţa lui] Dumnezeu şi strigă:
«Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!»”.

36
„Nu şovăi, crede!”, au strigat copiii
şi picioarele tatălui lor au sărutat
şi i-au povestit toate cele ce s-au vorbit.
Iacov a ascultat, s-a ridicat şi ca un prunc a sărit;
şi trecând peste bătrâneţile sale
a alergat precum [a alergat] Avraam
când a auzit veştile despre copilul său, doliul lăsând:
„Să ieşim”, a spus, „din noaptea suferinţei [364].
Nimeni să nu se teamă, căci pe aceasta a alungat[-o]
Domnul de la ochii noştri.
Cu adevărat este
singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!

37
A venit pentru mine ziua cea cu douăsprezece ceasuri,
care se potriveşte în număr şi lumină cu fiii mei.
Ale lui Dumnezeu lucrări să vestesc nu voi înceta!
Să se depărteze invidia de la cei ai mei!
La timp luminează întreaga zi,
iar Dumnezeu mi-a dăruit copil.
Unde este Rahela să vadă rodul pântecelui său?
Pe Iosif cel înviat din morţi,
pe care Creatorul l-a ridicat
şi viu [mi l-a] dăruit.
Cu adevărat este
Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!”.

38
Acum, bătrânul împreună cu copiii
la drum se întrecea
şi către Egipt se îndreptau [365];
şi puteai să vezi acolo cum între ei
se sfădeau [366] şi săreau [de bucurie];

---

[364] *Fc 45:27-28.*
[365] *58 Fc 46:6.*

îmboldeau animalele şi înaintau.
Ai fi putut să vezi şi pe Iacov
bine încins la mijloc
şi sprijin [367] să ţină şi, ca înaripat,
cu grabă să meargă înainte
şi să întrebe, pe cei ce îl însoţeau,
de lungimea drumului;
[ai fi putut să-l vezi] păşind cu mândrie
mereu privind în sus şi strigând:
„Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!”.

39
Când au ajuns în Egipt,
precum soarele strălucea împăratul
şi a căzut în braţele tatălui
şi mult l-a sărutat, plângând [368].
„Dumnezeului tău, tată”, spunea,
„cu împrumut m-ai dat
iar eu rodesc cu rugăciunile tale;
şi ai găsit avuţia îndoită împreună cu dobânda”.
Şi înlăcrimat i-a răspuns bătrânul:
„De unde mi-ai venit? De pe pământ sau din cer?
Dintre cei morţi sau dintre cei vii?
Care fiară te-a eliberat?
Acestea sunt minunile Creatorului! Cu adevărat este
Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!”.

40
Să lăudăm cântând pe Făcătorul lumii,
Care astfel de lucruri ne-a arătat!
Milostivirea Acestuia rugând fierbinte,
de fiecare dintre noi se va îngriji.
Toţi oamenii înţelepciunea să o dorim,
râvnind ca în toate pe Iosif să urmăm!
Ce oferă înţelepciunea
şi ce naşte desfrânarea vom spune:

---

[366] *În sensul figurativ de „făceau zgomot”.*
[367] *Toiag.*
[368] *Fc 46:29.*

cea dintâi la viaţa veşnică [ne] cheamă,
iar cea de a doua la condamnare [în gheenă]!
Dar de aceasta ferindu-ne
prin rugăciune întotdeauna
odihnindu-ne să strigăm:
„Singur mare Domnul, Mântuitorul nostru!”.

La ispitirea lui Iosif (II)

La ispitirea lui Iosif (II) [369] - Glasul IV, având prooimion I: Χαίρετε, prooimion II – idiomelă, prooimion III: Οὐ παυόμεθα, şi acrostihul: εἰς τὸν Ἰωσὴφ Ῥωμανοῦ ἔπος [povestirea lui Roman la Iosif]

Către plăcere pe tânăr îl înşeală desfrânarea, dar fecioria celui cumpătat putere îi oferă; prin acestea a trecut dreptul Iosif în Egipt temându-se să nu păcătuiască, căci pe toate le vede ochiul cel neadormit.

Prooimion 2
Câţi timpul postului cu înţelepciune l-am străbătut şi începutul Patimii Domnului cu sfântă dorinţă începem, veniţi toţi, fraţilor, curăţia lui Iosif celui înţelept cu ardoare să o râvnim! Să ne temem de a smochinului nerodnicie şi cu milostivirea să uscăm a patimilor plăcere [ca] să ajungem cu bucurie la Înviere şi de la cele cereşti să luăm asemenea mirurilor iertarea, căci pe toate le vede ochiul cel neadormit.

Prooimion 3
Pe noi, cei care am ajuns la Patima Ta şi la Înviere, învredniceşte-ne să ne închinăm, Mântuitorule, Tu, Cel care eşti Ochiul cel neadormit.

1
Având Împărat care Împărăţie cerească
dă soldaţilor Săi,
cu virtutea să ne îmbrăcăm,
[căci ea] armură de nepătruns a sufletului este,
[şi] ca unii înţelepţi să ne luptăm cu păcatul!
Dar de virtute cum ne dăm seama?
[Ca pe] o filosofie o privim.
Cu adevărat este, după cum auzim [370],

---

[369] *Ediţii: J. Pitra, Analecta Sacra, I, nr. X, pp. 67-77; N. Tomadakis, Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνοι, vol. IV, 43, pp. 231-295 (editor A. Papadopoulos); P. Maas/C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Cantica genuina, 44, pp. 354-367; José Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. 99, pp. 256-293. Referinţele biblice sunt preluate după ediţia SC. De notat că în ediţia franceză a lui de Matons apar patru prooimioane, în timp ce în ediţia engleză numai trei.*

[370] *Sol 8:7.*

artă a artelor şi ştiinţă a ştiinţelor.
Prin aceasta, asemenea [unei] scări se conduce sufletul
şi spre înălţimea vieţii cereşti se ridică.
Cuminţenia şi bărbăţia pe oameni învaţă
şi încă înţelepciunea şi dreptatea.
Pe aceste arme să le avem noi
şi harul lui Hristos să cerem;
căci tuturor celor ce Îl iubesc le dă
putere [ca] împotriva duşmanilor să învingă,
căci pe toate le vede
ochiul cel neadormit.

2
Ca să aflăm cu toţii strălucita slavă
pe care virtutea o are şi o dă,
starea lui Iosif, dacă vreţi, să aducem în mijloc
şi viaţa virtuoasă, prin cumpătare, să o dobândim.
Iosif acesta, chiar de s-a vândut din patima invidiei,
rob al patimilor deloc nu s-a aflat;
căci a avut mintea asemenea unui împărat înţelept
şi s-a făcut stăpân asupra patimilor trupeşti.
Pentru aceasta nici nu l-au atins linguşirile femeii,
ci cu vitejie a îndepărtat mângâierile ei.
Iar aceea a trimis asemenea vânturilor cuvintele,
a feciorei casă să dărâme [371];
şi asemenea ploii a aruncat asupra lui beţia [dragostei]
şi râuri de bani a oferit.
Dar bravul Iosif, deşi tânăr,
stătea pe piatră neclintită,
căci pe toate le vede
Ochiul cel neadormit.

3
Trupeşte s-a făcut rob,
dar avea sufletul neînrobit înţeleptul acela.
El, care împărat se arătase în vis [372],

[371] *Mt 7:24-27.*

[372] *Fc 37:5-11.*

acum s-a vândut asemenea robului;
dar chiar şi prins, pe cei ce îl stăpâneau i-a învins.
Pe de o parte, stăpânul îl cinstea,
pe de alta, soţia acestuia îl dorea.
Bună era [faţă de el] voinţa stăpânului,
rău însă foarte al soţiei [acestuia] gând.
Pe Iosif bărbatul îl iubea pentru bunăcuviinţă,
însă femeia necinstită provoca,
prin farmece, pe cel nobil;
pe el [373] îl mulţumea frumoasa purtare,
pe când pe ea o mânca [374] frumuseţea feţei [375].
Acesta casa sa i-a dat,
ea [însă, în mod] desfrânat, trupul i-a oferit;
pe care văzându-l, s-a întors Iosif şi a fugit,
judecata cea înfricoşătoare purtând în mintea sa,
căci pe toate le vede
Ochiul cel neadormit.

4
A lucrurilor ordine nelegiuita faptă a întors.
Biruia patimile robul ca un desăvârşit stăpân
al oricărei plăceri,
dar stăpâna s-a făcut rob al păcatului;
de vreme ce orice păcătos este robul păcatului [376],
pe toate celelalte mincinoase [377] le vede
şi întreg către cel dorit se târăşte,
precum întocmai a pătimit stăpâna dreptului Iosif
de frumuseţea robului.
Văzând, dar, pe tânăr cu ochi desfrânaţi,
cu săgeţi nevăzute sufletul ei s-a rănit.
Cu cât acesta în frumuseţe strălucea,
pe aceea mintea cu atât o părăsea.
Ea focul plăcerii îl arăta,
dar el [îi] arăta împotrivă flacăra cea veşnică,

---

[373] *Aşadar, pe stăpân.*
[374] *O făcea să sufere.*
[375] *Fc 39:6.*
[376] *In 8:34.*
[377] *False, prefăcute, lipsite de importanţă.*

pentru că pe toate le vede
ochiul cel neadormit.

5
Întreaga inimă a egiptencei o stăpânea tiranic
obsesia dorinţei celei rele
şi, pe când, suferea în ascuns
a luat leacurile cele amare
şi dulci credea că sunt rănile,
asemenea unei posedate;
în ochi primea săgeţi din tolba virtuţii,
iar nechibzuinţa ei o rănea
şi plăcere, credea sărmana, că este rana.
Dorinţa desfrânată îi împresura [378] mintea
şi pasiunea ei cunoscută să o facă nu putea.
Aceasta, dar, înaintea lui Iosif se chinuia,
dar în spatele lui şi mult mai mult se ardea.
Cu cuvinte frumoase îl linguşea
şi lângă ea se grăbea să-l aducă;
dar cuviinciosul Iosif ocolea şi respingea
a femeii necinstită faptă,
căci pe toate le vede
Ochiul cel neadormit.

6
Mijlocitor al adulterului şi pricinuitor a venit diavolul,
ca împreună să lucreze cu egipteanca;
şi i-a spus: „Întăreşte-te, ca una ce [eşti] încercată [379]
şi ancoră tare
pregăteşte momeala şi vânează pe tânăr.
Împleteşte asupra lui asemenea unei plase
buclele capului tău,
faţa întreagă o înfrumuseţează
şi cu farduri de culoarea trandafirului împodobeşte-o,
iar gâtul tău fă-l frumos cu legături de aur;
pe lângă acestea toate pune şi o rochie foarte scumpă,

---

[378] *Asedia, încolţea din toate părţile.*
[379] *Cu experienţă.*

cu miruri unge-te din belşug,
dintr-acelea care liniştesc pe tineri,
căci în lupte se arată cei puternici şi bravi.
Acesta, dar, s-a opus cu fecioria,
iar tu prin desfrâu să-l lupţi.
Să nu te înfrângi şi vrednici de râs să ne arătăm!
Cu siguranţă îţi va spune:
«Ceea ce vrei nu voi face,
căci pe toate le vede
Ochiul cel neadormit»”.

7
Necuviincioasă faţă a văzut cuviinciosul tânăr
şi mult mai mult s-a scârbit.
Zărea faţă voioasă,
dar înţelegea vicleşugul dinăuntru,
asemenea viperei ascunse, şi cu iuţeală o ocolea.
Pentru aceasta şi cea chinuită, dispreţul celui puternic
neputând să suporte,
orice ruşine din inimă a lăsat
şi nechibzuinţa şi-a dezgolit.
Mai întâi, l-a momit prin femeie
şi aceasta a mers şi a vorbit cu el.
Limbă avea mai tăioasă ca pumnalul [380]
şi ucidea cu voluptoasele sale vorbe.
Cu şiretenii multe îl fermeca,
dar nu putea părerea să i-o schimbe.
Spunea: „Nu voi săvârşi lucrul cel murdar,
întotdeauna de [faptele] cele necinstite am ură,
căci pe toate le vede
Ochiul cel neadormit”.
8
O, năvalnică dorinţă a desfrânatei femei
care lui Iosif s-a arătat!
Pentru că a văzut că acesta
deloc nu se clatină cu dezmierdările şi linguşelile ei
şi că nu se biruie [Iosif] de ale tinereţii patimi,

---

[380] *Ps 56:4.*

mai cu putere i-a vorbit:
„Eşti robul meu cumpărat
şi pentru mine te-am cumpărat ca să-mi slujeşti.
Stăpân te-am făcut peste toată casa mea [381],
fă-te dar acum şi al stăpânei tale stăpân!
Nu mă interesează că mă înjosesc coborând spre tine.
Între stăpânie şi robie nu este diferenţă.
Un părinte al tuturor am aflat pe Adam
şi o mamă a tuturor pe vechea Evă;
toţi suntem egali între noi,
căci la aceeaşi fire participăm.
Nu te teme cum că lucruri nelegiuite ai face,
nici să nu te încrezi în cei care îţi spun acestea:
cum că pe toate le vede
Ochiul cel neadormit!”.

9
„Văzând a ta purtare în toate fiind frumoasă,
te prefer dintre toţi ceilalţi împreună cu tine robi.
Cu adevărat ai frumuseţe în ochi
şi pe buze putere să convingi
şi ai încă şi toate simţurile fermecătoare şi graţioase,
întocmai precum vreau.
Haide, ascultă glasul meu, ca să îţi arăt intenţia mea!
De te vei încrede în vorbele mele,
cele mai mari foloase vei avea
şi cu bogate daruri te voi răsplăti.
Cu adevărat te voi aşeza mai sus ca pe bărbatul meu
şi, mai mult decât acestea, voi face să fii liber;
chiar dacă rob nu te numeşti
de vreme ce cu stăpâna ta dormi.
Însă, de nu mă vei asculta,
pe bună dreptate te vei pune în pericol.
Te voi da în grele legături
şi la moarte nemiloasă te voi trimite.
Nu ai vrea, dar, pe tine însuţi să te nedreptăţeşti;
căci nu sunt adevărate cele pe care le crezi,

---

[381] *Ps 104:21.*

cum că pe toate le vede
Ochiul cel neadormit”.

10
Asemenea a spus femeia, dar nu a putut deloc
să clatine turnul cel neclintit.
Cu linguşirile nu a slăbit gândul [lui Iosif],
ci a făcut mai treaz
şi nepătat a păzit [el] veşmântul cumpătării.
Atent a cercetat şi a văzut pe cea înflăcărată;
[cum] pe toţi ceilalţi din casă afară scosese
şi singură către cel singur astfel spunea:
„Până când voi suporta să nu mi te supui?
Acum este timpul să mă bucur de patul cel dorit.
Nu este aici nici unul dintre cei ai casei
şi nimic nu împiedică să se facă ceea ce spun”.
Săgeţi de foc i-a aruncat,
dar nu l-a ars deloc,
pentru că avea în el izvorul înţelepciunii
şi a stins vorba cea vicleană,
căci pe toate le vede
Ochiul cel neadormit.

11
Pe când acestea le spunea, aceea destrăbălată
şi supărător pe tânăr linguşea,
marele atlet [382] Iosif
a ajuns la groapa cu nisip [383] a ispitelor,
vrând să biruiască prin luptă
pe adversarul cel cu multe feţe.
Şi doi judecători au intrat şi au stat lângă cei doi:
pe Iosif fecioria [îl] ajuta,
iar pe femeie desfrâul [o] stăpânea.
Între aceştia se lupta bărbatul cel iubitor de cumpătare;

---

[382] *Cuvântul αθλητής provine de la verbul αθλώ şi desemnează pe cineva care se luptă pentru un premiu sau pentru o idee; de asemenea, atlet se numeşte şi cel care îşi antrenează trupul său.*
[383] *15 Σκάμμα – „groapă cu nisip”. Groapa cu nisip era locul unde în Antichitate se desfăşurau lupte (este cunoscut exemplul jocurilor olimpice; în apropierea templului lui Zeus se afla groapa unde se întreceau în lupte atleţii).*

cu el se întrecea femeia cea vicleană.
Fermeca aceea şi chema la adulter,
dar viteazul se grăbea să învingă pe neruşinată.
Cu Iosif împreună lucrau îngerii,
iar femeii îi veneau în ajutor demonii.
Şi de sus privind Stăpânul
cu laude a încununat pe învingătorul Iosif,
căci pe toate le vede
Ochiul cel neadormit.

12
Vorbe de înţelepciune a răspuns Iosif
către nebună [384], şi a strigat:
„Al tău rob cumpărat sunt,
dar aceasta am păţit-o din invidie nedreaptă;
m-am vândut doar trupeşte,
însă sufleteşte sunt liber.
Purtarea frumoasă nu o vatămă hârtia şi cerneala.
Precum ceaţa, pe când acoperă aerul,
a soarelui strălucire nu slăbeşte;
precum norul fuge de vânt alungat
iară mai apoi ale soarelui raze luminează cu putere,
astfel va trece şi această sclavie
şi libertatea mea iarăşi va străluci.
Întreg pământul Egiptului mi se va supune,
pentru că nu am slujit plăcerilor ruşinoase.
Aceasta, dar, mai demult mi-a vestit-o
Cel care singur pe cele viitoare le cunoaşte,
căci pe toate le vede
Ochiul cel neadormit.

13
Cum a auzit acestea pe tânăr să spună,
a început iarăşi cu linguşirile
şi astfel îi spunea:
„Purtare de rob nu ai nicidecum;
aceasta o ştiu, sunt sigură şi ţi-o spun.

---
[384] *FA 26:25.*

Cu adevărat prin purtarea ta
liber te-ai arătat dincolo de toate;
în toate faptele tale te-ai purtat fără de reproş
şi cu onestitate faţă de cei împreună cu tine robi;
iar asta arată că originea îţi ai în nobili părinţi.
De aceea ai şi căzut în mâinile mele,
ca să mă fac pricină
a mult mai mari fapte bune ale tale
şi ţara Egiptului roabă a ta să fie prin mine.
Numai pe mine, care acum te stăpânesc
şi [care] către tine dragoste am,
primeşte[-mă], dar, să ne bucurăm
şi nu te speria gândindu-te iar,
că pe toate le vede
Ochiul cel neadormit!".

14
Cu aceste cuvinte Iosif răspunde [385]
desfrânatei aceleia:
„Ceea ce spui este adevărat,
cum că sunt mlădiţă a unei rădăcini bune,
dar fără de judecată te văd pe tine
şi ocolesc împreunarea cea cu tine.
Când cineva minte şi judecată nu are,
[drept] căpăstru al vieţii sale,
asemenea animalelor celor fără de minte se poartă
şi se scufundă în necuviincioasele plăceri.
Pentru aceasta nici nu suport
patimile cele iubitoare de trup,
iar tresăririle acestora le biruiesc cu cumpătarea.
Până acum sunt curat de asemenea necurăţii
şi nu murdăresc acum prin adulter trupul meu.
Cu adevărat necinstit şi grav este
căsătoria [străină a] unui bărbat
să o distrugă cineva.
Iar cel mai greu păcat îmi pare
patul stăpânului să îl fac de ruşine,

---

[385] *A răspuns negativ, nu a fost de acord.*

căci pe toate le vede
Ochiul cel neadormit”.

15
„Ascultă, tinere!”, a răspuns femeia
lucrătorului înţelepciunii,
„Stăpânul tău, precum ai văzut,
se încrede în hotărârea mea
şi pot să îţi fac rău şi iarăşi să te dau acestuia.
În tine are bună nădejde mai ales
că te cunoaşte de mai înainte;
şi de la mine are mulţumire,
căci întotdeauna am fost dreaptă.
Până acum, într-adevăr, am stat fără de cusur.
Deci, dacă stăpânul se încrede în noi,
de ce te temi să te supui rugăminţii mele,
de care nu te-ai fi învrednicit cu ale tale rugăminţi?
Ziduri de peste tot ne acoperă,
iar deasupra acoperişul se întinde [386].
Nu te teme, dar,
acolo unde nu este [motiv de] frică [387]!
Nu te înspăimânta gândindu-te iarăşi,
că pe toate le vede
Ochiul cel neadormit!”.

16
Pe mizerabila aceea încercând să mustre,
înţeleptul Iosif a răspuns:
„Sfaturi nimicitoare nu-mi da,
precum, în vechime, Eva lui Adam!
Depărtează-te [de la mine]!
Cu siguranţă nu voi mânca din roadele pomului,
care mă vor ucide [388].
Curăţia o am drept paradis,
ce îmi oferă orice mireasmă.
Ce este, dar, mai minunat ca puritatea,

---

[386] *Sir 23:18.*
[387] *Ps 13:5.*
[388] *Fc 2:17.*

pe care toţi câţi o dobândesc,
şi asemenea îngerilor strălucesc?
Şi chiar de nu văd fapta
cei care împreună cu noi locuiesc,
căci oameni sunt şi nu le văd pe cele ascunse,
dar am judecător al conştiinţei,
de voi îndrăzni să fac nelegiuirea.
Şi chiar de nu mă va cerceta [389] nimeni,
pentru ce am săvârşit adulter,
am Judecător ce nu are trebuinţă de cercetare,
pe Care întotdeauna mi-L amintesc şi mă înfior
şi de ruşinoasele plăceri mă depărtez,
căci pe toate le vede
Ochiul cel neadormit.

17
Dacă pe tine te cred că zidurile de jur-împrejur
ne acoperă în timp ce păcătuim
şi nimeni de pe pământ nu vede [390],
această nedreptate pe care vrei
ca împreună cu mine să o faci,
de Cel care vede pe cele ascunse
cum să scăpăm, spune-mi, femeie?
Chiar dacă bărbatul tău nu este prezent,
dar Judecătorul meu acum nu lipseşte;
chiar dacă stăpânul patului nu mă vede,
mă urmăreşte Cel care judecă pe cele ascunse.
Cum, dar, să scap de Cel ce cercetează
gândurile şi simţămintele?
Până şi cerul acesta va cădea peste mine.
Pe nedrept nădăjduim în ziduri,
care nici un folos nu aduc;
acoperişul ceresc nu acoperă adulterul.
Toate sunt goale şi vădite
Cunoscătorului greşelilor celor ascunse [391].
Pentru aceasta nici nu suport să fac

---

[389] *Supraveghea, verifica.*
[390] *Sir 23:18-19.*
[391] *Ps 39:9.*

răul înaintea Domnului,
căci pe toate le vede
Ochiul cel neadormit”.

18
În timp ce nebuna de la aceste cuvinte
s-a aprins înăuntrul ei,
vine cu furie lângă înţeleptul tânăr;
prinde cămaşa lui
şi cu forţa trage pe cel cuviincios [392], spunând:
„Supune-mi-te, prea iubite,
şi vino să te întinzi cu mine!”.
Pe de o parte, egipteanca [îl] trăgea,
iar, pe de altă parte, harul [îl lega].
Aceasta striga: „Culcă-te cu mine!”,
iar de sus harul: „Priveghează cu mine!”.
Cu aceea diavolul tare se lupta
şi cu forţa strângea în mâini pe viteazul atlet.
Iarăşi înţelepciunea lupta
şi se grăbea să dezlege legăturile
şi a spus: „Să se sfâşie cămaşa,
[dar] pagubă să nu sufere trupul înţeleptului.
Cu adevărat va lua de la Arbitru
veşmânt nestricăcios, ca învingător,
căci pe toate le vede
Ochiul cel neadormit”.

19
Mare cunună are Iosif ca atlet
căci s-a luptat corect pentru înţelepciune.
Pe aceasta iubind, cu totul
s-a dezbrăcat de haina de deasupra
şi [în] slavă s-a îmbrăcat cel încununat [393].
Lângă el a venit pentru rău egipteanca,
asemenea şiretei vulpi în vie [394],
nădăjduind să culeagă tot strugurele,

---

[392] *Fc 39:12.*

[393] *2 Tim 2:5.*
[394] *Cânt 2:15.*

dar s-a văzut numai frunzele să ţină.
Sus îngerii se bucurau cu dreptul Iosif,
jos demonii plângeau
împreună cu femeia cea nedreaptă.
Acela gol de îmbrăcămintea sa a rămas,
ca să păstreze nevătămate simţirile toate,
dar destrăbălata poartă ruşinea,
iar cuviinţa cu bucurie o azvârlea.
Înţeleptul cu dreptate se cinsteşte,
de vreme ce de mare păcat a fugit,
căci pe toate le vede
Ochiul cel neadormit.

20
Cum să laud cu vrednicie bărbat mult lăudat,
[şi] decât orice laudă mai mare?
Căci navă tare s-a arătat
şi a scăpat sălbaticei zăpăceli a plăcerilor
şi a ancorat în portul liniştit al fecioriei.
Acesta a călcat în picioare cuptorul,
[ce] în casă [era] aprins;
căci cereasca adiere răcoroasă spre sine a atras,
iar puterea focului,
care pe toate le mănâncă, o a stins.
Aceasta este toată lupta marelui Iosif,
aceasta este cinstea viteazului atlet.
Ceea ce s-a întâmplat atunci pe ascuns în casă
se face cunoscut lumii în fiecare zi [395].
Într-adevăr, faptele bune niciodată nu se sting,
chiar dacă ispite multe de jur-împrejur lovesc.
Scapă din acestea [396]
Mântuitorul pe ai Săi,
căci pe toate le vede
Ochiul cel neadormit.

21

[395] *27 Lc 12:3.*

[396] *Din ispite.*

Cei împreună de un sânge [397]
mai înainte au plănuit rău pentru acesta,
invidiindu-l pentru împărăţie;
şi s-au aruncat asupra lui să-l ucidă,
dar răul l-au oprit mai înainte de sentinţă
şi nu au făcut faptă acea nedreaptă înjunghiere.
Cu sânge au vopsit cămaşa,
dar nu au vătămat pe cel ce o purta [398].
Cu adevărat Dumnezeu Cel viu l-a păzit,
chiar dacă tatăl [ca pe un] mort l-a plâns.
Această adulteră, iarăşi, prin cămaşă [l-a] luptat,
dar deloc nu a vătămat
sufletul viteazului soldat;
pentru că armură sigură purta,
care distrugea toate desfătările patimilor.
Pe acesta, credincioşilor,
să încercăm să-l imităm [399],
pentru că şi acum răscoală ridică
înşelăciunea plăcerilor trupeşti;
dar nici unul acesteia să nu se plece,
căci pe toate le vede
Ochiul cel neadormit.

22
Coroană dumnezeiască are şi vestită biruinţă
marele împărat al patimilor [400];
şi cu dreptate amintirea lui mereu
şi peste tot [o] cinstesc credincioşii,
căci nu păcatul a biruit trupul.
Chiar dacă femeia cea desfrânată s-a linguşit

prin vorbe şi prin fapte,
toată promisiunea cea nelegiuită a respins-o
şi cel în legături moartea a preferat-o [401].
Dar eu, mizerabilul şi păcătosul, ce să fac,

---

[397] *Fraţii.*
[398] *Fc 37.*
[399] *Urmăm.*
[400] *Împărat peste patimi.*
[401] *În legăturile sclaviei. Putem înţelege şi în sensul de prins în legătura braţelor femeii.*

căci întotdeauna mă asupreşte mâna păcatului?
Mă atacă egipteanca precum pe Iosif,
astfel mă trage şi [pe mine] acesta [402]
spre necuviincioase gânduri.
Dar către Tine strig, Atotputernice:
„Scapă-mă, Hristoase, şi pe mine,
care în tirania [păcatului] mă găsesc,
ca să mă mântuiesc
cu mijlocirea Născătoarei de Dumnezeu,
precum Iosif, credinciosul Tău rob,
căci pe toate le vede
Ochiul cel neadormit!”.

---

[402] *Păcatul.*

Despre Profetul Iona şi despre pocăinţa cetăţii Ninive

Despre Profetul Iona şi despre pocăinţa cetăţii Ninive [403] - Glasul I, având prooimion – idiomelă şi acrostihul: τὸν προφήτην Κυρίου [pe profetul Domnului]

Deznădăjduită ai arătat cetatea Ninivei, [şi] ai iertat [404] ameninţarea, deşi o făgăduiseşi, [căci] mila Ta, Doamne, a biruit mânia. Milostiveşte-Te şi acum de poporul şi de oraşul Tău, cu mână puternică biruieşte-I pe vrăjmaşi, iar cu rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, primeşte pocăinţa noastră!

1
Cămara pocăinţei deschide pentru cei păcătoşi!
Veniţi să mergem să luăm de acolo
vindecarea sufletelor noastre!
Întru aceasta desfrânata s-a însănătoşit,
întru aceasta a lepădat Petru negarea [lui Hristos],
întru aceasta durerea din inimă David a nimicit,
întru aceasta ninivitenii s-au vindecat.
Să nu zăbovim [405], dar, ci să ne ridicăm,
să arătăm rana Mântuitorului
şi vindecare să primim [406]!
Cu adevărat în dar vindecă,
cu adevărat mai mult decât toate
primeşte pocăinţa noastră!

2
Nu are nevoie niciodată de plată
de la cei ce merg către El;
nu ar putea [aceştia] să ofere ceva demn
de vindecarea [primită].
Pentru aceasta în dar s-au însănătoşit;
au dat doar ce au putut să dea:

---

[403] *Ediţii: P. Maas/C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Cantica genuina, 52, pp. 447-453; José Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. 99, pp. 410-427. Referinţele biblice sunt preluate după ediţia SC.*
[404] *Are şi înţelesul de „a lăsa”.*
[405] *În textul romaneic întâlnim verbul ὀκνέω, „a zăbovi”, iar în cel neogrec întâlnim pe κάθομαι, „a sta, a se aşeza”.*
[406] *έμπλαστρο, „bandaj, plasture”.*

în locul darurilor, [au dat] lacrimile.
Într-adevăr, [acestea sunt] foarte dragi
şi iubite Mântuitorului,
iar [Acesta] cu ardoare le doreşte.
Martori [ne sunt] desfrânata şi cu Petru,
David şi ninivitenii, care doar lacrimi au oferit,
la picioarele Mântuitorului au căzut
şi a primit pocăinţa acestora.

3
De multe ori învinge plânsul pe Dumnezeu,
dacă putem aşa să spunem,
şi cu adevărat Îl constrânge [407];
căci prin lacrimi cu plăcere se influenţează Cel milostiv,
mai ales prin lacrimile sufletului,
nu prin cele ale trupului,
pe care le pricinuiesc suferinţele.
Şi pentru morţi vărsăm lacrimi,
iar din pricina loviturilor plângem,
căci lut este trupul şi neîncetat se varsă.
Pentru aceasta din inimi să plângem,
cu smerenie precum ninivitenii,
care au deschis cerul
şi s-au arătat Mântuitorului
şi pocăinţa lor a primit-o.

4
În jurul acestora, în cele ce urmează,
să se rotească gândul!
Cu ei ne vom ocupa;
să ne concentrăm, dar,
şi să ascultăm ce au făcut aceia!
După acea înfricoşătoare predică,
pe care Iona mai înainte o făcuse celor necumpătaţi,
după acea ameninţare de nesuportat şi de neîntrecut,
pe care profetul o vestise,

---

[407] *Îl forţează să accepte ceva sau să facă o anumită lucrare (în textul nostru prin plâns îl „forţăm” pe Dumnezeu să dăruiască vindecare sufletelor noastre).*

ninivitenii, asemenea constructorilor pricepuţi [408],
au alergat să întărească oraşul,
pe care răutăţile l-au clătinat.
Şi nu au pus pietricică [409] la temelie,
ci piatră tare [au pus] pocăinţa.

5
Cu ale lacrimilor râuri murdăria lui [410] au spălat
şi cu rugăciuni pe tot l-au împodobit.
Şi a plăcut Milostivului Ninive, cel care s-a întors;
pentru că frumuseţea inimii lui
Cunoscătorului inimilor s-a arătat îndată,
iar trupul cel păcătos [411] cu sac de cenuşă a amestecat [412]
şi [l-]a uns cu fapte bune, ca şi cu un alt fel de ulei,
şi l-a miruit cu postul;
vine aproape de primul bărbat [de Dumnezeu [413]]
şi se lipeşte de El.
Pentru aceasta şi Mirele
pocăinţa lui a îmbrăţişat-o.

6
Iar împăratul de atunci,
înţeleptul, asemenea cu cel care mireasă
împodobeşte şi o prezintă,
a poruncit să se îmbrace în virtute întregul oraş
şi ca o mireasă [l-]a înfrumuseţat,
şi animale şi pământuri pregătise zestre.
„Pe toate le ofer”, spunând, „numai să te împaci,
Mire, Dumnezeule, Mântuitorul meu,

---

[408] *În traducere exactă ar fi „persoanelor pricepute în meserie”, dar textul următor ne vorbeşte despre consolidarea oraşului în faţa ameninţării şi pentru aceasta am făcut referire la constructori.*

[409] *Λίθον, „piatră” (în textul romaneic), λιθάρι, „pietricică” (în neogreacă). Probabil în neogreacă s-a folosit diminutivul pentru a accentua lipsa de putere a unui astfel de material de construcţie în faţa ameninţării divine.*

[410] *Oraşului.*

[411] *Τὴν σάρκα τὴν ἄμορφον - „trupul cel urât” (textul romaneic); τη σάρκα την κριματισμένη - „trupul cel păcătos” (textul neogrec).*

[412] *Iona 3:7-8.*

[413] *„De Dumnezeu”, este explicaţia prezentă în textul neogrec.*

numai să te împaci
cu aceea care a desfrânat şi s-a depărtat
de la neprihănita vieţuire a curăţiei Tale.
Iată, cu adevărat Te iubeşte
şi, în dar, Îţi oferă pocăinţa!

7
Strigătul cailor se aude,
al celor care caută mâncare [414];
căci împreună cu oamenii şi toate animalele
am poruncit să postească,
până Te vei împăca cu noi.
Dacă eu, împăratul, am păcătuit,
pe mine doar mă pedepseşte şi miluieşte pe ceilalţi!
Iar de am păcătuit cu toţii, ascultă strigătele tuturor!
[Ascultă] ale boilor şi ale oilor mugete
şi rugăminţile oamenilor!
Numai mila Ta să coboare
şi orice [lucru] înfricoşător se face nevăzut.
Nu socotim teama,
dacă primeşti de la noi pocăinţa.

8
Mântuitorule Bune, cea care de la gâtul său
jugul Tău a respins [415], aceasta Ţi se oferă
şi se grăbeşte sub el să vină iarăşi.
Ninive, cea care a fugit, înaintea Ta cade,
aşa şi eu împăratul, necăjitul şi robul Tău.
Ca unul nevrednic de tron, în cenuşă stau [416];
căci am ocărât coroana, cu praf m-am prăfuit;
pentru că porfira nu mi se potriveşte,
am purtat sac şi m-am jelit.
De aceea, nu mă trece cu vederea!
Priveşte-mă, Mântuitorul meu
şi primeşte a noastră pocăinţă.

---

[414] *Cf. Ier 32:36.*
[415] *Sir 51:26.*
[416] *Iona 3:3-6.*

9
Ce folos va avea Ninive dacă se va nimici,
Unule fără de păcat [417]?
Oare Te poate lăuda ţărâna în iad [418]?
Pentru aceasta [noi] cei vii Te căutăm;
ceea ce ai din fire, arată robilor Tăi!
Eşti Milostiv şi Îndurător!
Miluieşte-[ne]! Îndură-Te!
Nu lăsa să ne facem hrană vrăjmaşilor noştri [419]!
Să nu ne urâm asemenea celor din Sodoma!
Să nu se batjocorească deodată
oraşul Tău de duşmanii Tăi,
ci ca Milostiv şi acum
primeşte a noastră pocăinţă!

10
Tu, mult încercată [420]
şi întru totul deznădăjduită Ninive,
strigă şi roagă pe Dezrobitorul tuturor
să-ţi întindă mâna,
căci mie, conducătorului tău,
nu mi se împlineşte rugăciunea [421],
de vreme ce ale tuturor greşeli
eu singur le am asupra-mi.
Pentru aceasta strigă; poate tu-L îndupleci
şi, prin lacrimile tale, va ceda mai uşor.
Plângi, o, mireasă! Plângeţi, tineri!
Plângi, [tu] tinere şi [tu] fiică!
Plângeţi, bătrâni şi prunci!
[Plângeţi] înaintea Domnului! Acestuia
pocăinţa să oferim!

11

---

[417] *Ps 39:10.*
[418] *Ps 6:5, 113:25, Is 38:18.*
[419] *Ps 34:24, 37:16.*
[420] *Καραβοτσακισμένη Νινεβί (ναυαγοῦσα - în textul romaneic) se traduce, în general, „prin naufragiata Ninive” iar, în sens metaforic, „prin mult încercată Ninive”.*
[421] *Iona 3:9, cf. Evr 13:4. Versul acesta se traduce din neogreacă astfel: „Căci nu mă fac auzit eu, conducătorul tău”.*

Asemenea a poruncit atunci
înţeleptul şi slăvitul împărat
şi cetatea toată l-a ascultat, precum întocmai a voit-o.
Pruncii s-au abţinut de sânii mamelor,
iar cei tineri, care fuseseră necuviincioşi,
de la desfătări s-au depărtat
şi căsătoria femeile au cinstit-o
şi neprihănit patul l-au păzit.
Toţi cei tineri precum şi cei mari
s-au smerit şi s-au plecat cu rugăciuni,
privegheri, posturi şi fapte bune,
şi după ce au făcut pe acestea,
a primit Dumnezeu pocăinţa.

12
Şi ca să învăţăm cel mai mare bine,
nu a spus Scriptura [422] doar ce au făcut,
nici că au postit şi că s-au smerit [423],
ci şi ce au făcut mai apoi.
Fiecare a strigat către Domnul,
către Acela de Care s-au depărtat s-au întors.
Nu au găsit pe Altul care astfel să Se milostivească
şi să ierte greşelile
şi să iubească să salveze
şi mult să încerce să izbăvească
şi să Se grăbească să miluiască [424]
şi să primească a noastră pocăinţă.

13
Şi de acestea îndată Iona s-a întristat şi a spus:
„Iubitorule de oameni,
nu am spus eu cum că Te milostiveşti şi nu ucizi?
Pentru aceasta, dar mă şi grăbeam să fug;
nu ca să nu mă trimiţi,
ci ca nu cumva să mă arăt mincinos [425].

---

[422] *Iona 3:8.*
[423] *În greacă veche spune că s-au folosit de sac.*
[424] *Iona 4:2, cf. Is 43:10, Is 45:21.*
[425] *Iona 4:2. Mincinos în ceea ce spusese, şi anume că Dumnezeu este milostiv.*

Dar acum m-am întristat,
nu pentru că ai salvat [cetatea],
ci [pentru că] am dorit,
[ca] după cum m-au făcut vestitor
al celor de mai înainte,
astfel să mă învrednicesc şi de cele mai de apoi;
de vreme ce m-am făcut vestitor
al mâniei Tale şi nu al iertării.
Eu, rob aspru,
iar Tu, blând şi iubitor.

14
Doar o picătură a milostivirii Tale
dă-mi mie, robului Tău!
Ia sufletul meu;
căci mai de dorit decât viaţa este moartea” [426].
Acesta a spus şi a adormit;
pentru că întotdeauna
somnul următor al tristeţii este.
Iar atunci Singurul care nu adoarme
mai mult pe cel adormit
a odihnit şi cu umbra dovleacului
acoperind pe cel mâhnit
şi învăţând prin asta pe profet să urască asprimea
şi cu toţi [care suferă, împreună] să sufere
şi mult să iubească pocăinţa.

15
Iată, chipul Legii se recunoaşte
cu adevărat şi limpede în dovleac.
[Acela] a început să încolţească în acea noapte
şi pe Iona a umbrit.
Şi Legea a fost umbră a celor viitoare [427]
şi s-a dat lui Moise noaptea şi cu nori;
în timp ce Harul asemenea soarelui a răsărit
şi a acoperit Legea, precum leguma.

---

[426] *Iona 4:3-6.*
[427] *Evr 10:1, Col 2:17.*

Pentru aceasta şi lumea, asemenea profetului,
s-a trezit şi a văzut că toată iarba Legii
a tăiat-o Harul
şi a sădit
a noastră pocăinţă.

16
Atunci profetul Iona nu s-a bucurat
când a văzut deodată dovleacul că se usucă.
Iar Creatorul a spus robului:
„Dacă te-ai întristat aşa de tare pentru acesta
pentru care nu te-ai obosit,
dacă planta [aceasta] te-a mâhnit,
cu cât mai mult omul?
Dacă tu te-ai necăjit pentru iarba care s-a uscat,
Eu să nu mă milostivesc de oraşul acesta
cu o sută douăzeci de mii de bărbaţi [428]?”.
Pentru aceasta fii mărinimos, dar,
şi iubeşte împreună cu noi pocăinţa!

17
Fiule al Singurului Dumnezeu şi Dumnezeule unic,
Ce împlineşti voia celor care mult Te iubesc, scapă,
[Tu,] Cel fără de păcat, ca Milostiv,
din viitoarea ameninţare!
Precum atunci spre niniviteni Te-ai milostivit
şi cu minunile Tale ai cinstit pe Iona,
asemenea acum salvează din ceasurile cele rele [429]
pe cei ce Te laudă
şi mie ca plată a somnului iertare dă-mi,
căci ştiu să spun, dar nu să fac.
De vreme ce nu am fapte, Mântuitorule,
de slava Ta vrednice,
măcar pentru cuvinte
scapă-mă, întrucât iubeşti pocăinţa!

---

[428] *Iona 4:6-11.*
[429] *Primejdioase.*

La cei trei tineri

La cei trei tineri [430] - Glasul II, având prooimion – idiomelă şi acrostihul: τοῦ ταπεινοῦ Ῥωμανοῦ ὁ ψαλμὸς οὗτος [însuşi psalmul smeritului Roman]

Nu v-aţi închinat chipului celui făcut de mână [431], ci aţi purtat ca platoşă fiinţa dumnezeiască cea necreată şi v-aţi slăvit în groapa focului, o, de trei ori, fericiţilor! În mijlocul focului celui de nebiruit pe când vă găseaţi pe Dumnezeu invocaţi [432]: „Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule, spre ajutorul nostru [433] căci de vrei, poţi!”.

Prooimion 2
Voi, cei trei care doar Treimea sfântă aţi slujit, mânia împăratului şi neomeneasca poruncă aţi ruşinat, Sfinţi tineri, lăsându-ne nouă pildă şi v-aţi făcut vestitori ai credinţei. Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule, spre ajutorul nostru căci de vrei, poţi!

1
Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci, de vrei, poţi!
Mâna Ta întinde, pe care în vechime au cunoscut-o
egiptenii ca unii ce luptau [434],
iar evreii [ca unii ce erau] luptaţi [435]!
Nu ne părăsi ca să ne înghită
moartea care mult ne doreşte
şi satana care ne urăşte,
ci apropie-Te de noi şi salvează sufletele noastre,
precum ai salvat cândva pe tinerii Tăi
în Babilon, care Te slăveau fără de încetare

---

[430] *Ediţii: Mineiul pe luna decembrie, ziua 17 (prooimioanele); J. Pitra, Analecta Sacra, I, 34, pp. 185-198; Amfilochij, p, 84 (primul prooimion şi strofa 1) şi Supplément, pp. 24-25 (strofele 19-30); P. Maas/C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Cantica genuina, 46, pp. 380-394; N. Tomadakis, Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνοι, vol. III, 34, pp. 207-285 (editor M. Naoumidis); José Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. 99, pp. 360-403. Referinţele biblice sunt preluate după ediţia SC.*

[431] *Bel 5.*

[432] *Τοῦ Θεοῦ τη βοήθεια ἐζητούσατε: „al lui Dumnezeu ajutor cereaţi” (în traducerea neogreacă).*

[433] *Pentru refren: Ps 39:13, cf. Ps 49:1.*

[434] *Împotriva ei.*

[435] *De egipteni.*

şi pentru Tine în cuptor s-au aruncat
şi din acesta Ţie-ţi strigau:
„Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!”.

2
În timp ce în Babilon se petreceau
cele în legătură cu chipul [de aur]
şi fără de voie toţi se închinau [chipului]
celui fără de viaţă ca şi cum ar fi fost însufleţit,
pe atunci trei tineri, precum spune Scriptura,
cu luminare dumnezeiască
n-au lăsat drumul cel drept;
nebunia celor mulţi ca pe o potecă înşelătoare
[o] vedeau cei de neclintit.
Pentru aceasta n-au urmat-o,
ci păşind totdeauna pe drumul adevărului [436]
luau în râs înşelăciunea perşilor.
Poate că se jeleau şi plângeau sfinţii,
de vreme ce de pierdere dreptul nu se bucură,
ci cu suspin se roagă:
„Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!”.

3
Rugăciune pentru toţi a adus din partea tuturor
mireasma cea întreită [437], pe Domnul implorând:
„Binefăcătorule şi întru toate Nepătate,
să nu te întărâte canalul [438] idololatriei,
plin de jertfele cele către demoni şi de greşeli,
precum vezi pământul Tău,
şi de peste tot să scoată duhoare.
Suntem precum tămâia în mijlocul mocirlei.
Dacă vrei, miroase-ne pe noi,
robii Tăi, Mântuitorule, şi pe adevăratul Tău prieten,
pe Daniil, pe bine mirositorul pe care ai iubit;

---

[436] *Gal 2:14.*
[437] *Ap 8:3-4.*
[438] *Οχετός: „canal de scurgere a apelor reziduale”.*

căci împreună cu noi Îţi strigă:
«Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!»”.

4
Acestea au spus despre Anania,
în timp ce vedeau ce face cel nelegiuit.
Dar care este această fărădelege?
Şi cine o a poruncit?
Să mergem la Biblie şi de la aceea să aflăm!
Nabucodonosor, spune, un chip de aur
a ridicat, după ce de mai înainte aceasta plănuise [439].
Chipul s-a înălţat, dar cel care l-a înălţat s-a prăbuşit
şi cioburi s-a făcut, al răului făptaş.
Şi nu ajunge că s-a dărâmat acesta,
ci a târât şi mulţimea,
pentru care cei trei sfinţi se rugau şi spuneau:
„Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!”.

5
Pe când mirosul rău s-a ridicat în înălţimi,
cele de jos se zguduiau de greutatea nelegiuirii.
Cu adevărat era călcare de lege
închinarea la chipul cel neînsufleţit
şi creaţia întreagă a cutremurat
cinstirea diavolescului semn.
Chiar de s-a zdruncinat întregul Babilon,
a rămas neclintită a tinerilor clădire cea cu trei nivele;
căci bine pe Piatră întemeiată era
şi nu a căzut chiar dacă mulţi o au împins [440].
Cu adevărat mulţi au fost,
precum spune Scriptura [441],
cei ce batjocoreau pe sfinţi,
dar pe nedrept s-au ostenit
şi înfrângere au suferit de către sfinţii care strigau:

---

[439] *Dn 3:3.*
[440] *Lc 6:48, Mt 7:24-25.*
[441] *Dn 3:3.*

„Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!”.

6
Foarte s-au mâniat şi supărat haldeii
văzând că evreii nesocotesc poruncile lor;
pentru aceasta atunci s-au prezentat la împărat
şi au vorbit de rău pe sfinţi
[şi] cu mânie au spus asemenea cuvinte:
„O, Nabucodonosor, al pământului şi al mării împărat,
de care toţi se tem! Trei tineri te batjocoresc [442];
căci nesocotesc întru totul pe dumnezeii
pe care îi cinsteşti
şi chipul cel de aur pe care l-ai înălţat;
iar a dreptei tale autoritate înjosesc
şi aşteaptă cu speranţă distrugerea ei,
în fiecare zi rugându-se:
«Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!»”.

7
A aflat acestea împăratul
şi pentru asta mult s-a mâniat
şi celor mai mari a poruncit ca înaintea lui
pe tineri să-i aducă [443].
În acelaşi timp cu porunca s-a împlinit şi fapta;
s-au condus mieii la cel mai nemilos lup.
Deşi unii îi sileau, iar alţii îi împingeau să înainteze,
întru totul virtuoşii tineri
s-au arătat mai rapizi ca cei ce îi târau.
Repezi în toate erau, cu adevărat, pentru evlavie,
şi bucuroşi întotdeauna înaintea lui Dumnezeu,
către care şi privirea sufletului întorceau
în fiecare zi mult râvnind pe cele ale Sale
şi, ca să le primească [Îl] implorau:
„Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!”.

---

[442] *Dn 3:8-12.*
[443] *Dn 3:13.*

8
Au stat tinerii, dar, înaintea vicleanului,
cu cea mai mare încredere,
asemenea unui turn cu trei unghiuri;
de aceea, precum i-au văzut,
câţi fără de pricină i-au luptat,
au început să arunce cuvintele
asemenea săgeţilor ascuţite
şi să spună tiranului: „Iată pe aceştia înaintea ta!
Înţelege după înfăţişare ale lor intenţii!
Ei sunt aceia ce răscolesc Babilonul
şi [care] poruncile tale dispreţuiesc;
aceştia care se grăbesc să transmită o credinţă străină
în toate graniţele Persiei, ca să strige toţi:
„Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!”.

9
Acum gândeşte-te ce vei face
şi cercetează ce măsuri vei lua;
căci înăuntrul ţării tale se găsesc duşmanii tăi,
iar cei ai tăi se luptă cu tine!
Cei care mănâncă pâine la masa ta [444]
s-au întors împotriva ta, [tu], cel care îi hrăneşti.
De nu eşti atent, te vei nimici
tu şi împărăţia ta. Cu adevărat eşti în pericol!
Bolile cele din afară uşor se vindecă,
dar rana cea dinăuntru rămâne rană.
Taie-i ca pe tumoarea cea periculoasă,
ca să nu transmită multora putreziciunea
prin acestea ce cântă:
„Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!”.

10
Astfel vorbind, au supărat pe împărat
şi mânia lui s-a aprins, precum focul între spini [445];

---

[444] *Ps 40:9, In 13:18.*
[445] *Ps 117:12.*

pentru aceasta deodată a urlat
asemenea animalului sălbatic [446]
şi tinerilor celor sfinţi a strigat:
„Voi, cei mai nenorociţi, ascultaţi!
Dacă într-adevăr aşa ceva îndrăzniţi şi vorbiţi,
degeaba speraţi [în] viaţă,
degeaba [în] existenţă credeţi,
căci nici un om nu s-a arătat şi nu se va arăta
care să poată nimici puterea mea.
Şi iarăşi, nu este nimeni care să poată să salveze [447]
pe cei ce cad în mâinile mele, nici chiar Acesta
către Care strigaţi:
«Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!»”.

11
Acestea le iau [ca şi când] în somn
sau în vis s-ar fi întâmplat
şi cercetez câte deja s-au făcut
şi cu insistenţă de la voi acum cer:
Dovediţi, o, tinerilor,
cum că ale celor ce vorbesc cuvinte
sunt deliruri ale palavragiilor,
prin care să vă aducă pagubă încearcă!
De îndată ce trâmbiţa şi organele cele muzicale
vor suna, căzând, închinaţi-vă la chipul
pe care l-am înălţat [448]!
Cinstiţi puterea acestuia,
precum sunteţi datori,
dimpreună cu toţi cei dintâi ai poporului!
Nu-mi daţi pricină să vă ucid,
nu vă predaţi focului
spre a vă arde şi de acolo să strigaţi:
«Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!»”.

---

[446] *Prov 19:12.*
[447] *Dn 3:15.*
[448] *Dn 3:15.*

12
Şi pe când vitejii asemenea cuvinte ascultau,
râdeau de atâta deşertăciune a împăratului;
dar ca să nu creadă că este înţelept foarte,
sus au ridicat privirea
cei cu adevărat înţelepţi şi au răspuns:
„O, Nabucodonosor, împărate al Babilonului,
nu îţi trebuie răspuns la acestea [449];
de vreme ce nebunii spui, nu îţi răspunde nimeni,
căci astfel învaţă Scriptura:
«Celui fără de minte răspuns nu da!» [450].
Pentru aceasta tăcerea am preferat-o
şi tainic ne rugăm:
«Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!»”.

13
Aşadar, nu spera că vei auzi ceva despre acestea,
căci avem de gând să nu îţi spunem nimic,
de vreme ce nu putem să vorbim cu nebunul
şi cu cel fără de minte care spune:
«închinaţi-vă chipului meu!».
Şi mai rău decât toate este că ameninţă cu pedeapsă
pe oricare nu se convinge
[chipului] neînsufleţit să se închine.
Nu este nevoie de cuvinte, ci de fapte şi putere,
căci nu al vorbelor, ci al faptelor este timpul.
Focul ai pregătit şi cuptorul ai aprins.
Ai să vezi, dar, că noi nu ne temem de el,
căci ne încredem în Acesta, către Care cântăm:
«Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!»”.

14
Dragoste mare avem către Dumnezeul evreilor
mai fierbinte ca focul tău

---

[449] *Dn 3:16.*
[450] *Prov 26:4, cf. Sir 22:13.*

şi mai arzătoare decât cuptorul.
Probabil că tu vei crede, ca păgân şi rău,
că de vreme ce nu avem patrie am pierdut şi nădejdea;
dar nu ne vei batjocori ca [pe nişte] nesocotiţi,
căci lângă noi avem pe Acesta, în Care credem
şi pe Care pretutindeni Îl purtăm.
În faţa noastră pe Creator privim
şi Îl adorăm în orice loc [451],
pentru că Acesta nu este precum chipul ce ai înălţat,
ci peste întreaga creaţie se află, în cântări slăvit:
«Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!»".

15
Îndată ce a auzit acestea nedreptul şi răul,
asemenea fierului s-a aprins şi scântei arunca
strigând, fierbând,
gâfâind şi către cei de faţă spunând:
„De şapte ori mai fierbinte ca înainte
să faceţi cuptorul [452]!
Aruncaţi naftalină şi smoală şi vreascuri
şi înteţiţi flacăra să ajungă la înălţimea mâniei mele,
căci eu asemenea ei mă aprind şi mă ard,
pentru că aceştia nu m-au ascultat.
Şi poate că eu mai înainte de tineri mă voi arde
de furie, văzând pe cei pe care i-am miluit
să strige spre ruşinea mea:
«Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!»".

16
Cu naftalină, câlţi, vreascuri şi pucioasă
şi cu multe alte materii ce ard au hrănit cuptorul
şi l-au încălzit atâta încât singur numele lui
să înfricoşeze, să descurajeze
şi să ucidă pe câţi auzeau de acesta [453].

---

[451] *Ps 15:8, FA 2:25.*
[452] *Dn 3:19.*
[453] *Dn 3:22.*

Însă, ceea ce înspăimânta pe toţi ceilalţi
râs aducea sfinţilor şi o atât de mare mândrie era
pentru aceştia neînsemnată.
Patruzeci şi nouă de coţi flacăra ajungea în sus
iar pe când toţi tremurau,
neînfricaţi au rămas cei trei tineri;
şi unite având gândul şi puterea
răspundeau cântând cu dumnezeiască râvnă:
„Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!”.

17
Când s-a încălzit cuptorul haldeilor,
şi pe când s-a aprins şi mai mult mânia împăratului,
atunci unii dintre cei mai mari
s-au apropiat de tineri ca să îi sfătuiască,
dar, în realitate, rău ca să [le] facă,
spunând sfinţilor: „Plăcuţilor, nobililor şi frumoşilor,
cine v-a sădit asemenea gând?
Cum deodată, cei de mai înainte prieteni,
asemenea duşmanilor se înfăţişează
şi de ce trădători s-au făcut cei de încredere?
Voi, cei mai puternici dintre apărătorii împăratului,
pentru ce pricină încercaţi pe acesta să desfiinţaţi
prin aceste cuvinte ce spuneţi:
«Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!».

18
Oare v-a insultat careva dintre supuşi
şi pentru aceasta deodată
împotriva tuturor v-aţi întors?
Ceea ce faceţi răzvrătire este cu adevărat
împotriva poporului şi a neamului nostru
şi al acestui împărat.
Tinerilor, până aici loviţi ţepuşa cu piciorul!
Să vă pară rău de tinereţile voastre,
de voi înşivă înduraţi-vă!
Nu se poate să câştigaţi viaţă după moarte
de vreme ce nu sunt cei care să o vândă.

Focul haldeilor nu se teme, nici nu se ruşinează
de credinţa evreilor pe care o mărturisiţi,
nici de aceasta ce cântaţi:
«Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!»”.

19
După ce astfel au vorbit cei mai mari către tineri,
au crezut că, în mod sigur,
ceea ce au dorit au reuşit;
însă tinerii cei puternici, după ce mai mult au suferit,
au strigat cuvinte mai amare,
văzând a acestora cădere [454]:
„Ce este aceasta, o, bărbaţilor?”, au spus,
„credeţi că prin cuvinte
sau prin ameninţări [puteţi] să îndoiţi
a noastră fermă hotărâre?
Să spargeţi legătura pe care credinţa a construit-o,
nu puteţi nici voi [şi] nici cuptorul.
Dumnezeu este deasupra noastră,
Care poate să ne izbăvească [455];
iar de nu va vrea să ne scape, murim cântând:
«Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!».

20
Meteahnă nu este pentru noi moartea în acest fel
pentru Nemuritorul Dumnezeu,
care şi pe cei morţi nemuritori îi face.
De multe ori am primit să ne punem în primejdii,
chiar şi de moarte,
de dragul lui Nabucodonosor;
cu cât mai mult de dragul Dumnezeului nostru?
Pentru ce, o, haldeilor, şi tu, împărate al lor,
ne împiedicaţi? Voinţa voastră sigur nu se face”.
Şi când a auzit acestea tiranul s-a înfuriat
şi spumegând de mânie a strigat:

---

[454] *Cădere în greşeală.*
[455] *Dn 3:17.*

„Legaţi-i şi daţi-le foc să ardă!
Hrană să se facă cuptorului şi cenuşă,
ca să nu strige:
«Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!»”.

21
Au luat, dar, pe tineri cei ce au primit
de la acesta poruncă,
îi leagă de mâini şi de picioare şi îi aruncă în cuptor [456].
[Cuptorul] primeşte pe rădăcina cea cu trei ramuri
şi nu o arde, ci o păzeşte,
temându-se de Săditor;
iar flacăra s-a schimbat în adiere răcoroasă,
în chip dumnezeiesc,
şi a răcorit sfintele ramuri.
Şi stranie era vederea, căci focul a pierdut
puterea sa de ardere şi s-a făcut izvor,
care mai de grabă uda decât să ardă pe aceia,
pe care i-a luat;
şi îi păzea, ca şi cum ar fi fost vie mult roditoare,
gata să dea rod celor ce strigă:
„Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!”.

22
Îndată s-a oprit puterea cuptorului,
căci deodată a coborât din ceruri înger,
a intrat în el şi pe tot l-a potolit
şi a arătat sfinţilor cuptorul asemenea paradisului.
Păşeau atunci peste cărbuni ca pe trandafiri
şi de flăcări se bucurau,
ca şi cum ar fi fost flori.
Locul focului s-a făcut casă de rugăciune
şi se asemăna cu patul nupţial,
care cu flori se presară.
Ceea ce împrăştia moarte celor din jur
şi celor mai de departe

---

[456] *Dn 3:21.*

nu a stânjenit pe cei care erau în viaţă,
căci se temea de Cel
către Care aceia au cântat:
„Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!”.

23
De cum a coborât în cuptor
şi a fost împreună cu Azaria
îngerul cel din ceruri spre cântare i-a îndemnat,
spunând: „Sfinţi tineri, ascultaţi cuvintele mele!
Eu împlinesc toate câte mi s-au poruncit,
faceţi şi voi tot ce aţi învăţat!
Precum eu pun căpăstru flăcărilor,
întăriţi şi voi limba!
Precum eu slăbesc focul,
ascuţiţi şi voi organul de cântare!
De nimic să nu vă temeţi! Pe voi focul nu vă supără,
ci doar pe ai voştri vrăjmaşi.
Am poruncit acestuia:
posteşte după cum postesc [şi ei]
şi fără milă pe cei nemilostivi înghite,
pe cei care împreună cu noi nu cântă:
«Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!»”.

24
Întreaga inimă daţi-o spre cântare
şi Făcătorului inimilor laude împletiţi!
Luaţi şi făptura toată în prea mărirea Creatorului
şi toate lucrurile Domnului
să binecuvânteze pe Domnul;
căci s-a făcut focul izvor şi cuptorul răcoreşte,
pe cei care Îl cred şi de înşelăciune se depărtează.
Toate s-au făcut ca să slujească
celor ce se supun Domnului, ca Făcător şi Dumnezeu.
Ilie, pe cele de sus şi pe cele de jos, a stăpânit,
pentru că, între nelegiuiţi stând,
pe Dumnezeu fierbinte-L ruga:
«Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,

spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!»”.

25
Au început să cânte tinerii şi biserică cerească
au făcut în mijlocul cuptorului [457],
împreună cu îngerii lăudând în cântări
pe Făcătorul îngerilor,
întreaga liturghie a celor fără de trupuri imitând;
iar mai apoi, pe când s-au umplut
de dragostea de Dumnezeu,
au văzut alt lucru neobişnuit al Duhului Sfânt:
adică Acesta Însuşi, pe Care îl vedeau ca om,
Îşi schimba din când în când înfăţişarea;
câteodată ca persoană dumnezeiască,
iar altădată ca om Se arăta;
câteodată le poruncea să cânte,
iar altădată cânta împreună cu ei:
„Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!”.

26
Pentru aceasta s-au mirat şi au căzut în extaz
Şadrac, Meşac, Abed-Nego
şi au spus unul către celălalt:
„Cine este Acesta?”, au întrebat, „nu este înger,
ci Dumnezeu al îngerilor.
Cu formă de înger se arată [458]
Cel care va veni în lume ca să stingă
focul idolilor, precum acum în cuptor.
Acesta şi acum S-a arătat
şi a celor ce au să se întâmple icoană
ne-a arătat nouă.
Întocmai cum acum cuptorul a răcorit,
aşa trebuie să răcorească, asemenea ploii,
Cel venit în Fecioară
pe cei ce cântă:
«Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,

---

[457] *Dn 3:23.*
[458] *Dn 3:25.*

spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!»”.

27
Cântare [se cuvine] Celui Milostiv
şi laudă Iubitorului de oameni,
căci ne-a învrednicit de harul Său cel viitor!
Vino, dar, toată făptura împreună cu noi,
Stăpânului lumii
şi Celui ce ţine întreaga fire rugându-ne, să strigăm:
„Tu te afli lângă noi,
deasupra [noastră] şi în orice loc,
Cel ce eşti de nedescris şi prea vestite,
Cel ce încapi şi eşti neîncăput [459]
Cel ce te înalţi pe aripile vânturilor
care urmele Tale oamenilor nu ai arătat;
Tu, Cel care cerul şi pământul şi marea
şi lumea întreagă conduci după voia Ta [460],
ascultă rugăciunea noastră:
«Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!»”.

28
Pe când aceştia cu astfel de cuvinte
slăveau şi se rugau,
de cuptor se apropie împăratul şi ascultă cu atenţie.
A venit în aceeaşi zi, precum învaţă Scriptura,
sperând că va găsi cenuşă
pe cei ce în cuptor i-a aruncat.
Zadarnică însă aşteptarea sa
şi asemenea fumului i s-a risipit îndată nădejdea;
căci de cum şi-a aruncat nefericitul privirea în jos,
în cuptor, a văzut [lucruri] înspăimântătoare
şi demne de mirare.
A văzut focul legat, iar pe cei pe care îi legase,
dezlegaţi să salte şi să joace, să sară şi să cânte:
„Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci, de vrei poţi!”.

---

[459] *Ps 17:11, Ps 103:3.*
[460] *Ps 76:20, Iov 11:7.*

29
Şi-a schimbat cu totul înfăţişarea
şi mintea i s-a tulburat
şi nimic să facă neputând, către satrapi a strigat:
„Trei am aruncat în cuptor
şi patru pe aceştia îi văd,
iar faţa Celui de al patrulea îmi cutremură inima;
căci nu ştiu cu ce să-L compar.
Să spun că este Om? Dar pare Fiul lui Dumnezeu
şi din pricina Lui focul s-a biruit;
căci nu poate să reziste flacăra
Izvorului focului.
Cu dreptate cuptorul s-a stins, căci nu putea
să privească strălucirea Făcătorului fulgerului
şi a Celui ce cântă împreună cu tinerii:
„Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!”.

30
Mă închin fără să vreau Domnului evreilor
şi poruncesc acum tuturor locuitorilor ţării mele
să fie de acord cu mine.
„Veniţi, sfinţi tineri! Ieşiţi din cuptor,
căci cu adevărat m-am încredinţat
că Dumnezeul vostru este Cel adevărat!”.
Acestea s-au întâmplat în Babilon,
precum spune Scriptura,
când au fost duşi în captivitate iudeii,
care pe Dumnezeu au mâniat.
Pentru aceasta, fraţii mei, vegheaţi,
ca să nu supărăm
pe Domnul şi să ne dăm în mâinile vrăjmaşilor!
Şi-L supărăm dacă-L părăsim
şi în bisericile Sale nu mergem des
şi nu cântăm întotdeauna:
„Grăbeşte-Te, Milostive, şi aleargă, Ajutătorule,
spre ajutorul nostru, căci de vrei, poţi!”.

3. Imnele Noului Testament

Notă asupra imnelor neotestamentare

Partea a doua a lucrării de faţă este dedicată imnelor Noului Testament, imne care se centrează pe natura teantropică a persoanei Mântuitorului Hristos.

Plecând de la inumanul episod al uciderii pruncilor de către Irod şi ajungând în final la amintirea evenimentului postneotestamentar al descoperirii Lemnului Sfintei Cruci, cititorul este purtat de versul romaneic de la starea de bucurie la cea de exaltare.

Deşi primul condac, cel închinat La uciderea pruncilor şi la fuga în Egipt, trezeşte în noi sentimental tristeţii provocat de amintirea faptei pline de cruzime a uciderii pruncilor, Sfântul Roman îl deschide printr-un vers care ar umple de bucurie inimile tuturor oamenilor: Când s-a născut în Betleem Împăratul lumii. Prooimionul ce continuă acest vers ne întăreşte bucuria amintind de magii ce au venit să se închine. Chiar dacă personajul ce poartă aura negativă, Irod, şi fapta sa sunt amintite în primele versuri, nu întunecă bucuria ascultătorului/cititorului. Verbele ce descriu starea lui Irod şi acţiunea acestuia vin să întărească afirmaţia din primul vers, cum că Împăratul lumii S-a născut. Irod se tulbură, se loveşte şi se vaită. Nu vrea ca stăpânia lui să se destrame şi pentru aceasta alege „să secere pe prunci ca pe grâu”.

Cuvintele alese de Melod pentru descrierea acestei fapte sângeroase nu întristează pe creştini, căci grâul reprezintă un cunoscut simbol al învierii, iar pruncii sunt prezentaţi în acest vers scurt ca nişte martiri. Acţiunea pare să se desfăşoare pe două planuri: lumea întreagă (cele de sus şi cele de jos) care se bucură de naşterea Pruncului şi Irod care se cutremură şi se înfricoşează de iminenta destrămare a puterii sale. Cele două planuri sunt legate prin amintirea profeţiilor în legătură cu venirea Mântuitorului. Divino-umanitatea lui Hristos este mărturisită clar: Dar Singurul Milostiv, Mântuitorul nostru Iisus, a fugit ca om,/ pe când cu lucrările Sale tuturor S-a făcut cunoscut ca Dumnezeu,/ căci când a intrat în Egipt, s-au zguduit îndată toţi dumnezeii cei făcuţi de mână./ Cel Ce a provocat spaimă lui Irod,/ Acelaşi şi idolilor a adus cutremur./ În sânul Mamei Se ascundea, dar lucra ca Dumnezeu;/ în Egipt a mers şi a slujit înger din cer fugii Sale./ De bunăvoie S-a exilat ca Prunc nepriceput,/ iar ca Dumnezeu atotputernic fiecăruia Se arăta (icos 17).

În condacul al doilea, despre femeia samarineancă, cititorul este aşezat dintru început sub presiunea eshatonului; cu gândul la momentul în care Dumnezeu va judeca lumea, credinciosul este îndemnat la trezvie şi la săvârşirea faptelor bune. Şi pentru a învăţa pe ascultător cum să facă mai bine ceea ce îi îndeamnă, îi trimite la Scriptură şi le cere să ia aminte la femeia din Samaria.

Un fapt istoric relatat de Evanghelie se transformă sub condeiul Sfântului Roman într-un eveniment dominat de dimensiunea teologică: Domnul Se aşează în plină zi lângă fântână spre a lumina pe cei ce se aflau în întuneric; El, izvorul apei celei veşnice, vine la jgheabul umanităţii; El, Cel care umblă pe mare fără efort, Se aşează obosit; prin setea Sa face pe femeie să înseteze după apa cea veşnică. Pentru autor, istoria este istorie a mântuirii şi, într-o astfel de viziune, raportul tip-antitip joacă un rol important; astfel, femeia samarineancă este chip al Bisericii: O, ce înţelesuri adânci! O, ce trăsături potrivite!/ Toate semnele Bisericii în credinţa sfintei se înfăţişează în culori vii, netrecătoare./ Adică, după cum femeia cea cu mulţi bărbaţi a refuzat bărbatul,/ astfel şi Biserica, care ca bărbaţi a avut mulţi dumnezei,/ i-a refuzat şi i-a lăsat şi s-a logodit prin botez cu Unul Dumnezeu./ Samarineanca cinci bărbaţi avusese, iar pe al şaselea îl avea împotriva legii,/ iar Biserica pe cei cinci bărbaţi ai necuviinţei acum îi lasă,/ de al şaselea prin botez pe Tine te ia.

Centrul imnului rămâne Hristos, Cel care însetează şi adapă, Cel care învaţă şi profeţeşte, Cel care cunoaşte şi cheamă, Cel care este Dumnezeu şi Om.

Următoarele două condace aduc înaintea cititorului două vindecări săvârşite de Mântuitorul: cea a leprosului şi cea a femeii cu scurgere de sânge. Primul dintre acestea, condacul despre vindecarea leprosului, debutează cu un prooimion rugăciune în care Sfântul Roman cere Mântuitorului să vindece durerea sufletească a tuturor oamenilor.

Primele icoase (de până la prezentarea propriu-zisă a acţiunii) prezintă pe Mântuitorul ca Dumnezeu şi Binefăcător, ca Doctor de încredere, ca Stăpân ce pretutindeni Se află, ca şi Creator şi Cuvânt nedespărţit de Tatăl. După această introducere ce evidenţiază dumnezeirea Mântuitorului, Melodul ne introduce, prin referirea la Întruparea Domnului, în spaţiul mundan, acolo unde Cuvântul întrupat Îşi desfăşoară activitatea soteriologică. Într-o atmosferă plină de acţiune, dominată de mulţimea oamenilor ce alergau lângă Hristos, Sfântul Roman introduce pe lepros. Conştient că Cel pe care îl are în faţă nu este un simplu om şi repetându-şi minunile pe care Acesta le-a săvârşit vindecând pe alţi oameni, cel lepros se îndeamnă să se apropie de Cel care îi este singura nădejde, de Hristos Mântuitorul.

Având credinţa drept învăţător şi ritor înţelept, cel în necaz strigă către Domnul: Grăbeşte să mă miluieşti/ al tuturor Binefăcător,/ Iubitorule de oameni!

Concentrarea cuvintelor într-o rugăciune scurtă, dar plină de înţeles, este dovada credinţei ce are să îi aducă vindecarea. Omul Hristos întinde mâna Sa şi vindecă; Cel ce redă frumuseţea sufletelor prin iertarea păcatelor, readuce prin vindecare frumuseţea trupului celui lepros. Urmează ca cel ce mai înainte fusese bolnav să salte de bucurie şi în cuvinte de laudă să mărească pe Cel ce l-a vindecat: Tu singur eşti Dumnezeu atotputernic/ şi ai venit pe pământ ca să chemi lumea cea căzută./ Omeneşti nu sunt toate aceste lucrări,/ci eşti Dumnezeu al tuturor,/ (Tu) Iubitorul de oameni!

Dacă leprosul s-a apropiat de Mântuitorul strigându-I să îl vindece, în următorul condac, femeia cea cu scurgere de sânge se apropie în taină nădăjduind să ia vindecare. Nu striga gura sa, ci mâna cea întinsă cerea în tăcere; şi prin atingere, cea care vrea să fure tămăduirea descoperă că Cel atins nu-i simplu om, ci şi Dumnezeu. Trecând peste posibilele reproşuri ale celor prezenţi, cum că ea cea necurată ar vrea să se atingă de Cel fără de prihană, femeia se întăreşte cu credinţa şi atingându-se de poala veşmântului Domnului Hristos primeşte vindecarea aşteptată. Mântuitorul o descoperă înaintea tuturor iar credinţa ei o prezintă drept paradigmatică:

Minunea aceasta nu am făcut-o Eu, de vreme ce rezultatul credinţei tale este./ Mulţi au atins marginea veşmântului Meu, dar nu au luat putere,/ căci nu au oferit credinţa; tu, însă, care M-ai atins cu credinţă mare/ şi ai găsit sănătatea ta. De aceea te-am adus acum/ înaintea tuturor ca să strigi:/ „Mântuitorule, mântuieşte-mă!”

Condacele următoare se centrează pe cele mai importante evenimente din săptămâna premergătoare Învierii Domnului. Pline de tensiune, aceste imne ne poartă de la tristeţea dată de trădarea lui Iuda şi purtarea mai marilor poporului Israel până la bucuria de nespus pe care ne-a adus-o Învierea.

Primul din această serie este condacul La intrarea în Ierusalim. Cel care pe tron stă în cer intră în Ierusalim în laudele îngerilor şi în cântările pruncilor şezând pe asin. Intrarea Lui este parte a planului de mântuire, căci ceea ce urmăreşte este ca iarăşi să-l readucă pe Adam în Rai şi pe noi împreună cu el.

Atmosfera plină de bucurie este tulburată de iudeii cei nerecunoscători. Melodul descrie remarcabil atitudinea iudeilor: „Cine este Acesta?” spuneau cei care de bună voie se făceau că nu Te cunosc,/ căci, spune, nu au ştiut cine este Fiul lui

David care din stricăciune i-a salvat./ Încă desfac legăturile lui Lazăr şi nu ştiu cine l-a înviat;/ încă simt greutatea pe umeri cei care au ridicat pe al văduvei fiu/ şi parcă nu cunosc pe Cel ce l-a răpit din moarte./ Nici bine nu au ieşit din curtea lui Iair/ şi cine a redat viaţa fiicei lui nu ştiu?/ Ştiu, dar nu vor să spună:/ Binecuvântat eşti Tu, Cel care vii, ca pe Adam/ să-l readuci în Rai!

Sfântul Roman afirmă mai apoi caracterul epanaliptic al istoriei, amintind că poporul iudeu s-a purtat întotdeauna aşa cu trimişii Domnului şi pentru aceea se poartă în acelaşi mod şi cu Domnul Însuşi.

Caracterul linear al istoriei nu este trecut cu vederea de poet, acordându-i-se chiar o atenţie deosebită. Astfel, Melodul aminteşte de profeţiile Vechiului Testament şi arată că acestea se împlinesc în Persoana lui Hristos. Pentru autor este clar că pe când pentru oameni istoria se repetă, neînvăţând din greşelile înaintaşilor, pentru Dumnezeu, istoria este drumul pe care El îi conduce pe oamenii căzuţi iarăşi în Rai.

În condacul la trădarea lui Iuda, Sfântul Roman dă glas nedumeririi credincioşilor în legătură cu vinderea Mântuitorului. Cine a auzit şi nu a înţepenit şi cine a văzut şi nu s-a înspăimântat,/ pe Iisus cu viclenie să fie iubit,/pe Hristos din invidie să se vândă,/ pe Dumnezeu de bunăvoie prins? Ce pământ a suportat îndrăzneala?/ Şi care mare a îndurat să vadă fapta cea necuvioasă?/ Cum nu se dărâmă cerul şi cum tăria nu s-a clătinat,/ şi cum nu s-a oprit lumea,/ atunci când s-au înţeles să vândă şi să trădeze pe Judecător?

Atitudinea lui Iuda, deşi neascunsă pentru Cel care cunoaşte inimile tuturor, nu poate să fie înţeleasă de autor: cum cel care nu a fost lipsit de nimic se lipseşte de tot prin trădare, cum cel care mai înainte era miel se face lup Păstorului? Toată bogăţia ai purtat, vistierie ai fost ce nu se golea./ În toate ai fost totdeauna bogat,/ în mâini ţineai bani, iar în suflet pe Făcătorul./ Ce ai păţit, dar, sărmane,/ de mergi acum la cei ce nimic nu au să-ţi dea?

În finalul imnului, o rugăciune este menită să întărească sufletele ascultătorilor, care, cunoscând fapta vicleanului Iuda, sunt îndemnaţi să păşească tare pe picioare şi să aşeze tălpile lor pe treptele poruncilor.

Condacul la joia din săptămâna a cincea a Postului debutează cu un prooimion cunoscut aproape tuturor creştinilor: Suflete al meu, suflete al meu, scoală! Pentru ce dormi?/ Sfârşitul se apropie şi te vei tulbura./ Priveghează, dar, ca să se

milostivească de tine Hristos Dumnezeu,/ Cel ce pretutindeni este şi toate le plineşte!

Continuarea acestuia este un dialog ai cărui protagonişti sunt: diavolul, prietenii acestuia din iad (vrăjmaşii liniştii), poporul iudeu şi moartea. Neliniştit de activitatea Mântuitorului, diavolul se plânge şi se teme să nu fie ucis de Cel ce pretutindeni este. Prietenii săi încearcă să îl liniştească amintindu-i de biruinţele pe care mai înainte le-a purtat şi îl îndeamnă să se îndrepte către iudeii care de mai înainte i s-au arătat ca prieteni prin faptele lor. Adunarea iudeilor îl asigură că se vor îngriji să împlinească cele pe care le doreşte. Plin de bucurie, diavolul se îndreaptă mai apoi către Moarte, pentru a-i vesti reuşita sa, dar aceasta nu se bucură de veste, ci îi răspunde: Îmi spui acestea, o, demone, şi bucurie mare ai./ Eu însă, doar ce te-am văzut, şi de amărăciune m-am umplut,/ căci mă tem de cele de pe urmă./ Cel ce a tăcut când s-a judecat,/ pe mine mă va duce la tăcere cu îngroparea Sa./ Lui Pilat chiar de nu i-a vorbit nimic,/ se grăbeşte să clatine pe cele de jos.

Încrezător în reuşita planului său, diavolul râde de cuvintele Morţii, care se arată a fi conştientă de divinitatea Mântuitorului: De la mine, de la Moarte, sprijin nu aştepta,/ mai ales că nu împărtăşesc a ta îndrăzneală!/De mă va chema Hristos, mă apropii de cruce, /căci de nu vrea, nu moare/ Cel care pretutindeni este şi toate le plineşte.

Întorcându-se către iudei află de la aceştia de răstignirea lui Hristos, dar bucuria nu este lungă, căci a aflat că şi pe cruce Domnul Hristos şi-a făcut ucenic. Văzând că nu S-a vătămat Hristos prin patimă, se întoarce către Moarte şi îşi recunoaşte neputinţa: Bine ai făcut că nu te-ai învoit cu mine,/ (dar) şi mai bine vei face de îţi pare rău de mine/ şi mă iei în cele de jos şi mă pedepseşti;/ căci nu suport ruşinea cea mare/ pe care mi-a dat-o prin lemn.

Condacul la biruinţa Crucii este în mare parte un dialog între diavol şi (cei din) iad. Înspăimântat de Răstignirea Domnului, iadul vede crucea Răstignirii ca pe o suliţă ce îl împunge şi simte că Hristos va duce iarăşi în Rai pe cei pe care el îi câştigase. Răuvoitorul şarpe (diavolul) încearcă să-i liniştească temerea, zicându-i: Pentru ce te vaiţi?/ Lemnul acesta, ce te-a făcut să te înfiori,/ pentru Fiul Mariei mai de demult l-am pregătit./ Eu l-am arătat iudeilor spre folosul nostru./ Aceasta este Crucea pe care am pironit pe Hristos,/ căci prin copac vreau să ucid pe al doilea Adam./ Să nu te înspăimânte, dar, nu te va sfâşia! / Ţine pe cei ce îi ai! Sigur dintre cei pe care îi stăpânim/ nici unul nu va merge/ iarăşi în Rai.

Neluând în seamă încurajările, iadul aminteşte de cele ce în Vechiul Testament au preînchipuit Învierea. Conştientizând adevărul celor auzite, diavolul se îndreaptă în grabă către Cruce. Întristându-se de veridicitatea spuselor iadului, plânge împreună cu acesta înfrângerea pe care a suferit-o: Vai, prietene! Vai, tovarăşe!/ După cum amândoi am căzut, astfel împreună vom plânge/ că Adam intră/ iarăşi în Rai.

Sfântul Roman ne prezintă prefigurările Sfintei Cruci în Vechiul Testament şi îşi încheie condacul cu o laudă închinată Sfintei Cruci, cea prin care toţi se conduc în Rai.

Ultimul condac al prezentei lucrări este închinat cinstirii Sfintei Cruci. Cel de trei ori fericitul Lemn sădit în mijlocul Raiului şi refuzat de Adam se face Lemn al vieţii prin răstignirea Mântuitorului pe el. Ceea ce Adam a pierdut, ne câştigă Mântuitorul prin Cruce. Al Doilea Adam vine de bunăvoie ca pătimind să scape pe primul Adam de blestemul pe care îl dobândise în Rai. Tâlharul recunoaşte dumnezeirea lui Hristos pe cruce şi răsplată primeşte ca prin pecetea Crucii să treacă de Heruvimii cei ce păzesc poarta Raiului şi împreună cu el să cheme pe toţi prietenii lui. Cuprins de bucurie, tâlharul înalţă laudă, cântând: Desăvârşită viaţă ai dăruit, o, Lemnule de trei ori fericite,/ mie şi tuturor oamenilor ce au harul tău!/ Tu eşti toiagul ce conduci la viaţă pe păcătoşii ce te iubesc;/ şi eşti vânturătoare ce împrăştii cu îndemânare pe arie paiele ce sunt pentru foc,/ ca să rămână rodul şi să intre în hambare./ Te-ai făcut jug, ce a supus pe evreii cei înspăimântători;/iar navei Sfintei Biserici a lui Hristos eşti dumnezeiască vâslă,/ care pe drepţi şi credincioşi readuce /în Rai.

Condacul se încheie cu descrierea modului în care Lemnul Sfintei Cruci a fost descoperit în timpul cinstiţilor Împăraţi Constantin şi Elena.

La uciderea pruncilor şi la fuga în Egipt

La uciderea pruncilor şi la fuga în Egipt [461] - Glasul II, având prooimion Tὴν ὑπὲρ ἡμῶν şi acrostihul: τοῦ ταπεινοῦ Ῥωμανοῦ [al smeritului Roman]

Când Împăratul lumii S-a născut în Betleem, din Persia magii au venit cu daruri, de steaua dumnezeiască [fiind] conduşi; dar Irod se tulbură şi seceră pe prunci [462] ca pe grâu şi se loveşte [463] şi se vaită că stăpânia lui repede se destramă.

1
În timp ce cele cereşti şi cele pământeşti se bucură,
ce se întâmplă în Rama [464]? De ce s-a auzit
acolo plânset nemăsurat? Bucurie mare face Iacov,
dar Rahela de ce plânge?
Iosif s-a recunoscut [465], dar de ce Rahela suspină?
Veniamin s-a înălţat, de ce plânge Rahela?
Veniţi, dar, să vedem cui se datorează doliul
şi plângerea!
Sigur nu plânge pe primii săi copii
ce s-au vândut şi iarăşi s-au găsit,
ci pe aceştia pe care acum i-a înjunghiat crudul Irod;
pe vremea stelei celei strălucitoare
soldaţi a trimis în Betleem şi a lăsat
pe Rahela fără copii şi pricină [pentru aceasta]
a fost al Mariei Prunc;
dar Rahela bucuroasă iarăşi i-a găsit
în viaţa cea veşnică,
iar Irod plânge [466],
că stăpânia lui repede se destramă.

---

[461] *Ediţii: P. Maas/C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Cantica genuina, 3, pp. 17-26; N. Tomadakis, Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνοι, vol. I, 6, pp. 117-145 (editor C. Rhikakis); José Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. 110, pp. 204-225. Referinţele biblice sunt preluate după ediţia SC.*

[462] *Pe nevinovaţii copilaşi/prunci; în traducere neogreacă - τ' ἀθῷα παιδάκια.*

[463] *Se întâlneşte numai în traducerea neogreacă: χτυπιέται.*

[464] *Ier 31:15, Mt 2:18.*

[465] *Αναγνωρίσθηκε are şi valenţa de „s-a reamintit, a revenit în memoria cuiva".*

[466] *Θρήνω nu înseamnă doar „a plânge, ci a plânge cu putere şi plin de întristare, a se jeli, a boci".*

2
Frica ce întotdeauna l-a înspăimântat
acum l-a găsit găsit fără să o vrea
şi chiar ce nu a aşteptat, a cercetat şi a aflat
pe profetul care spunea;
profeţeşte, dar Isaia: „Copil se va naşte
pentru noi şi astfel ca şi copil se va da nouă;
al tuturor este Creator şi Domn al veacurilor
şi pe umerii Săi poartă simbolul stăpâniei
şi numele Acestuia se cheamă
Înger de mare sfat” 7[467].
Prin firea Sa este Dumnezeu Atotputernic,
pe tron [ceresc] şi în [pământeasca] iesle
şi pretutindeni neîncăput.
Cu dreptate de El se înspăimântă Irod şi se tulbură
şi se îngrijeşte să afle întocmai
unde Se va naşte Împăratul tuturor [468]
care în lume Se arată;
şi a aflat cu adevărat
că stăpânia lui repede se destramă.

3
A adormit în linişte şi deodată s-a trezit
şi tulburat era de frică,
pentru că mult Irod se înspăimânta
şi tremura de numele Celui născut.
A aflat de la magi de puterea Dumnezeiescului Prunc
[şi] atunci râsul s-a unit cu durerea [469] şi a strigat:
„O, nenorociri pe care nu le-am aşteptat,
asemenea pruncului mă tem!
O, gânduri neroade,
să mă tem de un Copil, pe care nici măcar
nu l-am văzut?!
Am stăpânit marea şi pământul
şi mă-nspăimântă un Prunc?
Ce voi face, dar, astăzi? [Dar] mâine ce voi face?

---

[467] *Is 9:5.*
[468] *Mt 2:4.*
[469] *Πένθος: „doliu, durere profundă”.*

Dintr-odată tot pământul a luminat steaua
şi pe Hristos a vestit
Împărat puternic ce nimiceşte a mea împărăţie
şi plâng că stăpânia mea repede se destramă.

4
Aceste vorbe a înşirat Irod descumpănit
şi gândurile sale îl chinuiau [gândind]
cum va pierde mai repede pe Pruncul,
pe care magii [L-]au vestit;
armata a chemat şi i-a poruncit
spunând acestea tuturor cu a sa voce răguşită:
„Mergeţi repede în oraşe şi în sate
greu înarmaţi, cu mândrie păşind
şi neîndurare să arătaţi
şi omorâţi toţi pruncii Betleemului [470]!
Nu are greutate şi nici frică acest război;
vă trimit să luptaţi cu prunci de doi ani şi nepricepuţi [471].
Nimeni nu opune rezistenţă,
împăratul aceasta porunceşte.
Popoarele toate se cutremură
şi nu spun niciodată
că stăpânirea lui repede se destramă”.

5
Au ascultat soldaţii cele pe care Irod le-a spus
şi îndată i-au răspuns:
„Cele pe care ni le-ai poruncit, să le facem pregetăm,
nu cumva să ne facem de râs.
Cine, dar, [chiar şi] dintre cei mai neghiobi oameni
nu va râde
că împotriva pruncilor am pornit război?
Dacă Betleemul este ţara Pruncului ce s-a născut,
porunceşte-ne şi toată în grabă
o cercetăm, turnuri şi case!

---

[470] *Cf. Mt 2:16.*
[471] *În luptă. În textul neogrec întâlnim termenul ἄπραγα (βρέφη) - „lipsiţi de experienţă, nepricepuţi”, iar în textul romaneic întâlnim adj. τρυφερά (βρέφη) care poate avea înţelesul de „gingaşi, tandri”.*

Nimeni nu îţi spune, împărate,
să nu te îngrijeşti de aceasta;
nimeni nu te învinuieşte că cercetezi
pentru cele ce ai aflat.
Nimiceşte, nimiceşte pe Acesta
ce a venit pe pământ din cer!
Din vechime obişnuia Betleemul să scoată împăraţi;
ai grijă, dar, să nu i te opui,
căci stăpânia ta repede se destramă.

6
Odinioară pe David, mare împărat,
a dat Betleemul, care când s-a născut
s-a stăpânit de frică Goliat păgânul,
precum şi noi acum de acest copil.
De eşti de acord, împărate,
să se cerceteze întregul Betleem
şi împrejurimile sale;
poate printre copiii ce se ucid
se va găsi şi Pruncul, Care S-a născut
şi-L vom ucide împreună cu aceia.
Ai aflat naşterea Sa şi ţara Lui o ştii;
magii te-au înşelat [472], iar profeţii te-au făcut să tresari.
Porunceşte nouă, robilor tăi, şi Acestuia ce vrea
a ta împărăţie să o ia,
Îi vom lua viaţa de pe pământ,
şi să nu te temi
cum că stăpânia ta repede se destramă!”.

7
Îndată ce a auzit cele ce s-au spus
de către soldaţi, ucigaşul copiilor,
de la furia ce l-a aprins şi [care] a scos
ca fulgerele ale mâniei sale valuri,
nu a ars spini, ci a ucis prunci
şi a mânjit pământul cu sânge;
căci mintea i s-a pierdut şi cugetarea i s-a întunecat

---

[472] *Mt 2:16.*

nu de beţie, ci de invidie,
fiind el însuşi strugure acru al răutăţii [473];
cel nedrept a tăiat ramurile cele tinere [474] pentru Unul
şi pe când acestea se nimiceau, pe Acela nu L-a aflat.
Pentru aceasta de mare furie s-a stăpânit,
căci a auzit glas
ce sigur desfiinţa a sa împărăţie
şi plângea neîncetat
căci stăpânia lui repede se destramă.

8
A căutat vulpea [475],
urmele marelui Pui de leu [476],
şi a dezlegat aproape de El câinii cei răi [477],
care înăuntrul şi în afara Betleemului
alergau şi căutau Vânatul.
Sfâşiau mieii [478], dar nu şi pe Leu;
căci nici măcar privirea Acestuia să suporte nu poate.
Pe Vultur vulturii [479] de pe munţi căutau,
dar Acela se afla în loc tăinuit,
acoperind şi încălzind cu aripile Sale
cuibul [480] pe care îl zidise mai înainte cu ale Sale mâini.
Acum L-a născut Fecioara, [din] mamă fără de bărbat,
chiar de Acesta este Creatorul ei şi Făcătorul lumii
şi a liniştii pricină,
iar Irod luptă şi fără de noimă se oboseşte;

---

[473] *Dt 32:32.*
[474] *A tăiat pe copiii cei mici.*
[475] *Αλεπού, „vulpe” sau „om viclean”. Am fi putut păstra în traducerea noastră sensul de om viclean, dar considerăm că este mai corectă varianta aleasă pentru că urmează o serie de comparaţii pentru Hristos şi pentru soldaţi, iar aceasta în legătură cu Irod este prima din această înlănţuire. „Vulpea” îl reprezintă pe Irod.*
[476] *Σκύμνος: „pui de animal sălbatic” (text romaneic), λιονταρίπουλο: „pui de leu” (text neogrec). În mod cert, se referă la Persoana lui Hristos.*
[477] *Cu referire la soldaţii lui Irod.*
[478] *Cu referire la pruncii nevinovaţi, ucişi la porunca lui Irod.*
[479] *În text se folosesc termenii αετός şi γύπας. Primul desemnează vulturul care zboară în înălţime, deasupra tuturor celorlalte păsări, şi care este admirat de toţi prin ţinuta sa, iar cel de al doilea desemnează vulturul cu capul pleşuv, care nu are aceeaşi frumuseţe ca cel dintâi şi care se hrăneşte cu cadavrele păsărilor sau animalelor.*
[480] *Lumea.*

sigur va plânge,
căci stăpânia lui repede se destramă.

9
Deşi nor strălucitor era întins
în întreaga Iudee şi o acoperea,
furtună neagră Irod stârnise
şi a aruncat pe toţi în întuneric;
căci pe copilaşii cei voioşi şi veseli
deodată i-a făcut să plângă cu amar;
copilaşii care mai înainte încă se bucurau cu Copilul
Preacuratei Fecioare Maria
şi care acum plâng cu tânguire.
De vreme ce, asemenea florilor tăiate [481],
în aceeaşi zi au căzut la pământ;
tot cel care a văzut se sfâşia de durere
şi către Rahela spunea:
„Plângi, Rahela [482], şi cântă împreună cu noi
cântec de jale! În loc de cântare de veselie,
în loc de dulce cântare
bocete să aducem,
[căci], de altfel
stăpânia acestuia repede se destramă”.

10
Răsunetul celor ce plângeau pe copiii cei tineri
asemenea tunetului pe pământ lovea;
de vreme ce prăpăstiile şi munţii
şi văile răsunau şi plângeau
ca şi cum plânsetul acela al lor ar fi fost,
împreună pătimeau şi plângeau cu amar.
Ai fi putut atunci să vezi plin de sânge pământul
şi pustiul şi locurile neumblate,
căci şi până acolo se întinsese
cu mânia sa nelegiuitul şi cel cu adevărat mândru.
Pe mame le vâna şi de cum le ajungea

---

[481] *Iov 14:2.*
[482] *Ier 31:15, Mt 2:18.*

răpea din braţele lor pe copii
ca pe nişte vrăbiuţe gingaşe ce frumos ciripesc
şi cel rău îi înjunghia fără de judecată,
iar acestea făcând
stăpânia lui repede se destramă.

11
Se năpusteau soldaţii cu săbiile lor goale [483]
asupra mamelor care ţineau pe copii la sân
şi de frică pe copiii cei pe care îi purtau
îi aruncau, acelea care cu atâta dragoste [îi] alăptau;
căci din firea lor lipsite de curaj sunt toate femeile,
chiar dacă sunt obraznice şi necuviincioase.
Pentru aceasta unele dintre ele rugau pe ucigaşi
şi le întindeau gâtul [lor]
dorind să moară mai înaintea copiilor,
decât să îi vadă [cu sălbăticie] înjunghiaţi;
aceasta se poate simţi de [ori] care [s-a învrednicit]
să fie mamă.
De aceea cu amar strigau:
„Ucideţi-i, dar sânul lui Avraam
bine îi va primi precum pe Abel cel credincios!”.
Iar Irod se tânguie,
căci stăpânia lui repede se destramă.

12
În ceasul în care nelegiuiţii vărsau nevinovatul sânge
al copiilor celor fără de răutate,
trebuiau să-şi amintească mamele
de Abel, cel ce a adus lui Dumnezeu
jertfă curată şi neîntinată
şi să se mângâie, de vreme ce şi acela a fost ucis.
Şi iarăşi la Zaharia ar fi trebuit să se gândească [484],
Cel care lângă Dumnezeu se află şi va judeca
pe cei ce l-au ucis;
căci întotdeauna au fost iudeii

---

[483] *Scoase din teacă.*
[484] *Mt 23:35, 2 Par 24:20-21.*

şi conducătorii lor duşmănoşi şi fărădelege,
ucigaşi şi nesocotiţi şi ai Legii călcători.
Pe Moise l-au păcălit; cândva ei înşişi
pe Isaia cu ferăstrăul l-au tăiat la mijloc
şi pruncii Rahelei acum [îi] înjunghie.
De aceea şi plâng,
căci stăpânia lui repede se destramă.

13
O, răutate! O, mânie a împăratului!
O, neomenească purtare! De ce împotriva pruncilor
a ridicat război şi de semenii săi deloc n-a avut milă?
De copiii săi nu şi-a amintit atunci,
nici că este comună tuturor firea omenească?
Nu i-a părut rău de părinţi, l-a îmbătat mânia
şi a înnebunit
şi atunci pe toţi oamenii
i-a prins de aproape ca o fiară sălbatică,
ce fuge de cei ce îi întind curse şi o vânează.
Taţii, împreună cu mamele, plângeau pe copii
şi deloc pe cel neruşinat aceia nu-l interesau,
ci numai de el însuşi.
Un singur lucru îl preocupa şi plângea:
cum că stăpânia lui repede se destramă.

14
Cu pumnale nemiloase se ucideau
ca nişte criminali nevinovaţii prunci.
Unii se străpungeau fără de milă şi [aşa]
îşi dădeau sufletul, iar alţii se tăiau în bucăţi.
Altora li se tăia capul la pieptul mamelor
de care se lipiseră şi laptele sugeau
şi, de aceea, dar, de sâni s-au spânzurat
capetele pruncilor vrednici de cinstit
şi au strâns sânurile
în gura lor cu dinţişorii cei fragezi.
Şi s-au făcut atunci îndoite şi de nesuportat durerile
femeilor ce alăptau în timp ce se despărţeau
de copiii lor de doi ani
şi îi pierdeau, după cum împăratul poruncise.

Pentru aceasta şi plângea,
căci stăpânia lui repede se destramă.

15
Pe Strugure căuta agurida [485], pentru care a făcut
culesul la vreme nepotrivită Irod,
căci era timpul iernii, când pe Strugurele Cel nesemănat
Maria L-a adus în lume.
Dar pe Strugurele [cel dulce] nu L-a descoperit,
ci-i culege pe cei necopţi [486],
pentru că Rodul singurei Fecioare neprihănite
împreună cu Viţa în Egipt va fugi
şi se va sădi şi va rodi.
Fuge din ţara iudeilor,
care este neroditoare şi lipsită de orice bun,
şi a ajuns şi a găsit loc bun la Nil
să crească pe [Cel] roditor;
nu ca pe Moise pe care în râu şi în baltă l-au aruncat
şi [care] s-a salvat în coş [487].
Acela mai curând a răsturnat acolo toţi idolii lor
[şi] pentru că Irod este prietenul lor,
stăpânia lui repede se destramă.

16
Chiar de au împletit atunci laţuri şi curse
pentru Cerbuşorul Fecioarei şi
Născătoarei de Dumnezeu,
capcana nu a fost de folos şi Cerbuşorul a scăpat
rupând plasele
şi fuge cu Mama Sa, Neprihănita Căprioară,
în Egipt, precum odinioară a spus Miheia [488]:
Tu, Cel ce Te găseşti pretutindeni
şi pe toate le stăpâneşti,
unde Te adăposteşti şi unde mergi?

---

[485] *Hristos este strugurele cel dulce (σταφύλι), iar Irod este strugurele cel acru (αγουρίδα), cel care nu place şi nu foloseşte nimănui.*
[486] *Pe prunci.*
[487] *Iş 2:3.*
[488] *Mi 7:15.*

În ce oraş vei locui?
Ce casă are să Te încapă şi care loc Te va ascunde?
Nicicând nu a existat făptură nevăzută privirii Tale,
de vreme ce toate sunt descoperite pentru Tine,
căci al tuturor Făcător eşti Tu, Hristoase.
Ce fugi, dar, Bunule? Irod din pricina Ta
plânge şi se jeleşte,
căci stăpânia lui repede se destramă.

17
Este adevărat că cel ce vrea să fugă
fuge ca să rămână necunoscut,
ca să nu îl găsească cei ce cu insistenţă îl caută.
Dar Singurul Milostiv, Mântuitorul nostru Iisus,
a fugit ca om, pe când cu lucrările Sale tuturor
S-a făcut cunoscut ca Dumnezeu,
căci când a intrat în Egipt,
s-au zguduit îndată toţi dumnezeii cei făcuţi de mână.
Cel ce a provocat spaimă lui Irod,
El însuşi şi idolilor a adus cutremur.
În sânul Mamei se ascundea, dar lucra ca Dumnezeu;
în Egipt a mers şi înger din cer a slujit
fugii Sale. De bună voie S-a exilat ca Prunc nepriceput,
iar ca Dumnezeu atotputernic fiecăruia Se arăta;
iar pentru aceasta Irod plângea,
căci stăpânia lui repede se destramă.

18
Voi, fraţilor, daţi iertare
nepăsării mele şi ridicaţi-vă
şi haideţi să ne închinăm Acestuia ce a venit şi a salvat
tot neamul omenesc,
strigând dintru adâncul inimii către Stăpânul
de diavolul cel ucigaş de oameni să ne izbăvească
şi din păcate să ne scoată în grabă
şi drumul pocăinţei să aflăm,
iar cel dintâi [să fiu] eu, cel ce acestea învăţ!
Multe am păcătuit în ştiinţa şi în neştiinţa mea
şi pe Dumnezeu am mâniat
cu faptele mele cele neruşinate.

Pentru aceasta rog fierbinte, împreună cu mine să staţi
şi din toată inima să strigăm:
„O, Dumnezeule, cu mijlocirile Preacuratei Maicii Tale
şi ale Sfinţilor Prunci
nu mă lipsi de împărăţia Ta, Hristoase!”.

Despre femeia samarineancă

Despre femeia samarineancă [489] - Glasul II, având prooimionul – idiomelă şi acrostihul: τοῦ ταπεινοῦ Ῥωμανοῦ αἶνος [lauda smeritului Roman]

Când la fântână a venit Domnul, samarineanca-L ruga pe Cel Milostiv: „Dă-mi apa credinţei şi mă voi boteza în colimvitra apei vieţii şi voi lua bucurie mare şi mântuire!” [490].

1
Talantul cel dat ţie, suflete al meu, nu-l ascunde,
ca să nu suferi ruşinea trândăviei
în ziua în care Dumnezeu va judeca lumea [491]!
Cel ce va veni atunci te va judeca îndată;
va face socoteala şi Îşi va lua plata după cât ai câştigat,
iar nu după cât ţi s-a dat,
căci împrumutu-l ia de la fiecare cu dobândă [492].
Suflete al meu, nu te lenevi! Suflete al meu,
fă-te negustor!
Suflete al meu, dă şi primeşte,
ca [atunci] când va veni Împăratul tău,
pentru lucrarea ta să-ţi dea [ţie]
bucurie mare şi mântuire!

2
Nu a deţine are valoare, ci câte ai
[să] le datorezi harului, Celui ce ţi le-a dat.
Nu neglija, dar, să împarţi
pe cele bune ale tale celor ce le cer,
precum le-a dat cândva samarineanca;
căci deşi singură a dobândit, a oferit şi altora
din ceea ce a luat.
Nimeni nu o cerceta, dar tuturor oferea dar

---

[489] *Ediţii: Penticostar, prooimionul; P. Maas/C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Cantica genuina, 9, pp. 64-72; N. Tomadakis, Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνοι, vol. II, 26, pp. 283-304 (editor Agni Vasilikopoulou); José Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. 110, pp. 328-353. Referinţele biblice sunt preluate după ediţia SC.*
[490] *In 4:15.*
[491] *Ps 9:8, Rm 2:16.*
[492] *Lc 19:23.*

cu generozitate din darul său.
Însetează şi de jur-împrejur împrăştie,
fără să bea, adapă.
Nici bine nu a gustat şi ca ameţită
striga celor de un neam cu ea:
„Veniţi să vedeţi apa vieţii pe care am găsit-o!
Nu cumva Acesta este cu adevărat
Cel ce dă
bucurie mare şi mântuire?”.

3
Din apele cele fără de moarte,
din care credinţa samarinencei
s-a săturat de cum le-a găsit,
acum noi cu dorinţă arzătoare,
după ce am băut, să căutăm bine toate vinele ei [493].
Să cercetăm puţin şi cuvintele Evangheliei,
văzând pe Hristos, Lumina,
apa pe care atunci a băut-o samarineanca
şi cum aceasta prin apă altă apă a oferit
şi pentru care pricină atunci nu a dat apă lui Iisus,
ce înseta.
Pe toate aceste lucruri minunate
Scriptura le cuprinde [494] şi dă
bucurie mare şi mântuire.

4
Dar ce ne învaţă Scriptura? Hristos, spune, [El cel] Care dă
viaţa oamenilor, de la mult mers pe jos
a obosit şi s-a aşezat lângă fântâna Samariei.
Iar arşiţa soarelui ardea,
căci se apropia de amiază, precum scrie Scriptura [495].
Astfel, în plină zi a ajuns Mesia să lumineze
pe cei ce în noapte se sălăşluiau.
La fântână a stat Fântâna dragostei, nu ca să bea,
ci ca să spele [496].

---

[493] *Izvoarele sale cele ascunse.*
[494] *In 4:5-6.*
[495] *In 4:5-6.*

Izvor al apei celei nemuritoare fiind,
la jgheabul sărmanei omeniri
s-a înfăţişat ca nevoiaş.
Oboseşte că merge Cel care a mers pe mare [497]
fără de efort,
Acela care dă
bucurie mare şi mântuire.

5
Când Milostivul se afla la fântână [498], precum am spus,
iată şi o femeie din Samaria,
care pe umăr urciorul său ducea,
a venit ieşind din Sihar, ţara sa.
Şi cine nu fericeşte ieşirea şi intrarea aceleia?
A ieşit păcătoasă şi a intrat curată ca cinstita Biserică.
A ieşit şi a sorbit viaţa asemenea buretelui.
A ieşit să ia apă şi a intrat purtând pe Dumnezeu.
Şi cine nu fericeşte pe această femeie?
Sau mai bine [spus], cine nu cinsteşte
pe aceasta dintre neamuri, pe chipul [499],
pe cea care a luat
bucurie mare şi mântuire?

6
A venit sfânta la Hristos şi cu înţelepciune s-a purtat.
Cum a văzut pe Domnul obosit foarte şi însetat
şi zicându-i: „Femeie, dă-Mi să beau!” [500],
n-a fost necuviincioasă,
ci a început să vorbească şi să spună:
„Cum, Tu iudeu fiind, ceri mie apă? [501]”.
I-a amintit dogma [502], iar mai apoi băutură
cu bunăcuviinţă i-a făgăduit.
Nu i-a spus, deci: „Nu-ţi dau Ţie apă,

---

496 *Să cureţe (se referă la spălarea păcatelor).*
497 *Mt 14:25, Mc 6:48, In 6:19.*
498 *In 4:7.*
499 *Mai înainte vorbeşte despre ea ca şi chip al Bisericii.*
500 *In 4:7.*
501 *In 4:9.*
502 *I-a adus aminte de diferenţele religioase dintre ei.*

Celui de alt neam”,
ci a spus: „Cum ai cerut?”.
Precum mai înainte îngerului
Născătoarea de Dumnezeu i-a răspuns:
„Cum va fi aceasta [503]? Cum Cel ce mamă
mă are pe mine mă va face mamă,
Cel care dă
bucurie mare şi mântuire?”.

7
Cred că două icoane înfăţişează samarineanca
din Sihar:
[că este] chip al Bisericii şi al Mariei.
Pentru aceasta, să nu o lăsăm în urmă,
căci bucurie oferă.
Să spună femeia iarăşi Făcătorului: „Cum îmi ceri?
De Îţi voi da, vei bea şi bând vei lăsa dogma iudaică,
şi Te voi aduce la credinţa mea, prin apa ce ai cerut-o”.
Cât îmi plac cuvintele samarinencei!
Înfăţişează colimvitra la fântână,
prin care-şi face roabă pe femeie
Cel care dă
bucurie mare şi mântuire.

8
„Acum, ascultă-Mă, femeie”, spunea Iisus,
„de ai fi ştiut ce dau şi cine este Acesta care ţi-a spus
«dă-Mi să beau», tu i-ai fi cerut apa cea adevărată,
pentru că Acesta oferă apa cea nemuritoare” [504].
La acestea a răspuns femeia cu îndoială:
„Nu ai vas să scoţi apă, iar fântâna este adâncă
şi unde vei găsi apa de care îmi spui [505]?
Oare eşti mai mare sau mai bun
ca părintele nostru Iacov?
Căci acesta ne-a dat din vechime această fântână [506].

---

[503] *Lc 1:34.*
[504] *In 4:10.*
[505] *In 4:11.*
[506] *In 4:12.*

Cum spui Tu acum:
„Pot să-ţi dau apă nemuritoare,
care nu seacă şi care dă oricui o caută
bucurie mare şi mântuire?”.

9
„Nu ai înţeles bine, femeie, ceea ce am spus.
Nu ai ajuns acolo unde vreau.
Pentru aceasta apleacă-te şi deschide-ţi mintea ta,
înăuntru să intru şi să rămân,
de vreme ce aceasta Mă bucură!
Cel care bea din apa aceasta, va înseta în fiecare zi,
dar din Apa pe care o dau Eu, câţi au credinţă aprinsă
cu siguranţă setea îşi vor potoli,
pentru că prin cei ce beau va curge
izvor de apă ce va izvorî viaţa veşnică [507].
Pe aceasta demult în pustiu evreii au gustat-o [508],
dar nu au aflat
bucurie mare şi mântuire.

10
Prin cuvintele acestea a ajuns samarineanca
să înseteze fără să înţeleagă,
şi ordinea lucrurilor s-a schimbat,
căci cea care puţin mai înainte dădea apă
înseta acum, iar Cel ce mai-nainte însetase,
acum adăpa.
La picioarele Sale femeia cădea şi spunea:
„Dă-mi, Doamne, această apă,
ca să nu mai vin la această fântână [509],
pe care mi-a dat-o Iacov!
Cele ce au îmbătrânit să plece
şi cele noi să înflorească.
Cele vremelnice să se depărteze,
căci cu adevărat a venit vremea Apei pe care o oferi.
Aceasta să ţâşnească şi să mă adape pe mine

---
[507] *In 4:13-14.*
[508] *1 Co 10:4-5.*
[509] *In 4:15.*

şi pe toţi care
cu credinţă fierbinte caută
bucurie mare şi mântuire.

11
„Din belşug de vrei să-ţi dau apă curată,
mergi, strigă pe bărbatul tău [510]!
Nu voi face ca tine, nu îţi voi spune:
„Samarineancă eşti şi cum ceri apă?”.
Nu te voi necăji cu setea, după ce Eu către sete,
prin setea Mea, te-am adus.
M-am făcut că sunt însetat şi că istovesc după apă,
ca să te fac să însetezi.
Mergi, dar, strigă pe bărbatul tău şi vino!”
Iar femeia a spus: „Vai, dar nu am bărbat! [511] ”.
Şi Făcătorul către aceasta:
„Sigur nu ai? Cinci ai avut [512],
iar pe al şaselea îl vei lăsa, ca să câştigi
bucurie mare şi mântuire”.

12
O, ce înţelesuri adânci! O, ce trăsături potrivite!
Toate semnele Bisericii în credinţa sfintei
se înfăţişează în culori vii, netrecătoare.
Adică, după cum femeia cea cu mulţi bărbaţi
a refuzat bărbatul,
astfel şi Biserica, care ca bărbaţi a avut mulţi dumnezei,
i-a refuzat şi i-a lăsat
şi s-a logodit, prin botez, cu Unul Dumnezeu.
Samarineanca cinci bărbaţi avusese [513],
iar pe al şaselea îl avea împotriva legii,
iar Biserica pe cei cinci bărbaţi ai necuviinţei acum
îi lasă, de al şaselea, prin botez,
pe Tine te ia,
bucurie mare şi mântuire.

---

[510] *In 4:16.*
[511] *In 4:17.*
[512] *In 4:18.*
[513] *In 4:18.*

13
Să urâm formele idolatriei!
Biserica, cea care a luat de Mire pe Hristos,
se scârbeşte de aceasta
şi o neagă, căci este de urât,
şi astfel dobândeşte rădăcină dulce.
Şi poate s-ar întreba careva:
„Care sunt cele cinci feluri ale idolatriei?”.
Înşelăciunea idolească este de multe feluri
şi are cinci coarne:
impietatea, desfrânarea şi prostituţia
şi încă neîndurarea şi uciderea de prunci,
precum David [514] ne spune:
„Au jertfit demonilor fii şi fiice
şi nu au aflat
bucurie mare şi mântuire”.

14
A renegat pe aceste mari rele cea dintre neamuri [515]
care s-a logodit
şi către a colimvitrei fântână aleargă
şi părăseşte pe cele vechi, precum atunci samarineanca.
Nu a ascuns nimic aceasta de Cel ce pe toate le ştie
mai înainte de a se face,
ci doar a spus: „Nu am”. Nu a spus: „Nu am avut”,
şi cred că a vrut să spună acestea:
„şi de aş fi avut mai înainte bărbaţi,
acum nu vreau să am
pe cei pe care i-am avut, căci acum pe Tine te am stăpân
ce m-ai ridicat şi m-ai scos din nămolul răutăţilor mele,
căci, prin credinţă, am primit
bucurie mare şi mântuire.

15
Pe când cea sfântă a priceput a Mântuitorului valoare,
din cele ce i-a descoperit, mai mult dorea să afle
ce şi Cine este Acesta ce stă lângă fântână.

---

[514] *Ps 105:37-38.*
[515] *Înţelegem „Biserica”.*

Şi poate, cu dreptate, astfel de gânduri îşi făcea:
„Oare este Dumnezeu sau om Cel pe care îl văd?
Ceresc sau pământesc?
Căci pe amândouă mi le face cunoscute,
însetează şi adapă, învaţă şi profeţeşte
şi iarăşi mă cheamă lângă El
pe mine călcătoarea de lege şi îmi descoperă
toate greşelile,
ca să primesc
bucurie mare şi mântuire.

16
Este ceresc şi poartă fire pământească?
Dacă este Dumnezeu şi om, mie ca om Mi S-a arătat
şi pe când ca om a însetat,
ca Dumnezeu mă adapă şi profeţeşte;
căci în cer nu a fost ca om, ca să cunoască viaţa mea
şi pe toate să şi le amintească.
Aceasta este semnul Celui nevăzut
pe Care acum Îl am înaintea mea,
să îmi arate şi să mă cerceteze.
Acesta poate să mă cunoască pe mine
şi să-mi descopere cine sunt.
Înţelepciunea Acestuia voi lua,
cunoaşterea Lui voi sorbi,
cu ale Acestuia cuvinte voi spăla
urâţenia tuturor greşelilor mele,
încât cu suflet curat să dobândesc
bucurie mare şi mântuire.

17
Fiule al omului, precum Te văd,
Fiule al lui Dumnezeu, precum Te simt,
Tu luminează-mi mintea şi, Doamne,
învaţă-mă cine eşti!” [516].
Cu politeţe ruga samarineanca pe Hristos.
„Iată, clar Te văd şi prin credinţă Te simt

---

[516] *In 4:19-25.*

şi nu-mi ascunde [cine eşti]!
Oare eşti Tu, Hristos, pe Care mai înainte
L-au vestit profeţii că va veni?
Dacă Tu eşti, precum au spus, spune-mi pe faţă!
Îmi dau seama că ştii cu adevărat pe toate
câte le-am făcut,
precum şi toate cele ascunse ale inimii mele;
şi pentru aceasta cu tot sufletul meu Te rog,
ca să primesc
bucurie mare şi mântuire!

18
Când a văzut Atotştiutorul cuvintele înţeleptei femei
şi credinţa inimii [ei], îndată a răspuns acesteia:
„Pe Cel pe Care Îl numeşti Mesia,
pe Cel de care profeţii mai înainte au vorbit,
pe Acesta Îl vezi înaintea ochilor tăi
şi glasul Său Îl asculţi.
Eu sunt, Cel pe Care-L vezi.
Eu sunt, Cel pe Care-L ai în inima ta [517].
Eu doream cu ardoare să te aduc lângă Mine
şi să te mântuiesc.
Acum vesteşte tuturor celor din oraşul Siharului
ce vor să se mântuiască,
rudelor şi celor din oraşul tău, şi veniţi aici toţi
cei care însetaţi [de]
bucurie mare şi mântuire!

19
Iată, femeie, acum te-ai eliberat din groapa suferinţei.
Eu, Cel care nu am nici găleată ca să scot apă,
inima ta am curăţit
fără de apă şi gândul tău am clătit,
iar de apă nu am avut trebuinţă.
Am vrut şi te-am făcut sălaş al Meu
şi ţi-am descoperit Cine sunt, iar apă n-am băut”.
Când se spuneau şi se-ntâmplau acestea,
au venit ucenicii;

---

[517] *In 4:26.*

căci nu erau, precum se scrie [518],
la fântână pe când se făceau cele de mai sus,
ci mai pe urmă au venit şi când s-au înştiinţat,
s-au minunat strigând:
„O, iubire de oameni cea de nespus,
a primit şi a coborât să ajute pe femeie
Cel care dă
bucurie mare şi mântuire!”.

20
Întărire şi putere a luat samarineanca
şi a alergat la samarineni [519],
după ce a lăsat urciorul şi a luat pe umerii inimii ei
pe Cel care cunoaşte inimile [520] şi dorinţele oamenilor.
Şi de cum a ajuns în oraş a vestit peste tot
cu astfel de cuvinte:
„Bătrâni şi copii, tineri şi fecioare [521],
la fântână alergaţi repede!
S-a revărsat apa şi din belşug a curs pentru toţi.
Acolo am aflat om,
pe care nu se cuvine să Îl numesc om,
căci are lucrările lui Dumnezeu;
pe toate le spune mai înainte şi le profeţeşte
Cel care vrea ca pe toţi să salveze
şi Care dă
bucurie mare şi mântuire”.

21
N-au spus nimic apostolii Mântuitorului
că L-au aflat vorbind cu femeia [522],
pe Cel ce a venit şi S-a născut pe pământ din Fecioară,
de grijă adâncă mişcat;
căci pe când mergeau hrană să aducă, L-au aflat dând
hrană mai presus de fire celor ce o doresc,

---

[518] *In 4:27.*

[519] *In 4:28-29.*
[520] *Ps 7:10.*
[521] *Ps 148:12.*
[522] *In 4:27.*

hrană a nemuririi.
Către apostoli a răspuns:
„Hrana care Mă satură pe Mine
este să fac totdeauna voia Tatălui Meu [523].
Pentru aceasta Eu mănânc hrană
pe care voi nu o cunoaşteţi [524],
care oferă celor ce o mănâncă
viaţă desăvârşită şi credinţă de neînstrăinat,
ce dă
bucurie mare şi mântuire”.

22
S-a adunat lângă Făcător poporul Samariei;
a lăsat casele sale şi s-a făcut, prin credinţă [525],
casă a Celui ce a spus în Scripturile
cele de Dumnezeu inspirate:
„Voi locui în ei şi voi păşi printre ei” [526], precum se scrie.
Unor astfel de case, credincioşilor ce au lăsat totul:
părinţi, câmpuri şi orice alt lucru iubit [527],
le voi fi Dumnezeu şi Eliberator din capcanele
celui viclean,
iar aceştia îmi vor fi Mie popor iubit şi lăcaşuri
se vor face
Treimii celei fără de început şi nedespărţite,
Care din belşug izvorăşte
bucurie mare şi mântuire”.

---

[523] *In 4:34.*
[524] *In 4:32.*
[525] *In 4:30,39.*
[526] *Lv 26:12, 2 Co 6:16.*
[527] *Mt 19:29, Mc 10:29.*

Despre vindecarea leprosului

Despre vindecarea leprosului [528] - Glasul IV, având prooimionul – idiomelă (?) şi acrostihul: τοῦ ταπεινοῦ Ῥωμανοῦ [al smeritului Roman]

După cum pe lepros l-ai curăţit de boală, Atotputernice, durerea noastră sufletească vindecă, Milostive cu mijlocirea Născătoarei de Dumnezeu, Doctorule al sufletelor noastre, Iubitorule de oameni, Mântuitorule şi Singurule fără de păcat!

1
Pe al neamului omenesc Dumnezeu şi Binefăcător
şi Mântuitorul Hristos să lăudăm!
Pe Cel care bucură sufletele noastre
şi este izvorul oricărui bine,
căci este bucurie şi mântuire pentru sufletele noastre
Ca Milostiv şi Iubitor şi Doctor de încredere ce este!
Acela, care cu înţelepciune de nespus
pe toate le conduce
şi cu dumnezeiasca Sa voie ale sufletelor patimi
ca Dumnezeu le vindecă;
Acesta, care pe toate le îngrijeşte cu dragoste
ca singur Stăpân ce pretutindeni se află;
Acesta, care are şi oferă bucurie şi măreţie
şi iertare de greşeli,
Iubitorul de oameni.

2
Domnul şi Făcătorul timpului a intrat în timp
şi în lume [529].
Creatorul a venit între cele create,
pentru că a vrut să ne mântuiască.
Cel care a plăsmuit pe om
S-a făcut om în chip de nespus,
iar taina Întrupării depăşeşte mintea şi judecata [530];

---

[528] *Ediţii: P. Maas, Chronologie des Romanos, pp. 18-19 (strofa 16 şi 17); P. Maas/C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Canticagenuina, 8, pp. 56-63; José Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. 110, pp. 360-379. Referinţele biblice sunt preluate după ediţia SC.*

[529] *In 1:10.*

căci S-a întrupat fără să Se schimbe Cuvântul,
şi a rămas Cuvânt, ceea ce era mai înainte de întrupare
nedespărţit de Tatăl Său;
tainic între noi S-a sălăşluit Părintele veacurilor.
Cu adevărat, nu a dispreţuit Acesta
firea cea căzută a neamului omenesc,
Iubitorul de oameni.

3
Firea omenească cea necăjită, pe care o chinuiau
patimile cele nemăsurate [El] o vindecă;
spre a o milui a venit
şi pe toate le-a cercetat Binefăcătorul.
Pe cei în suferinţă îngrijeşte,
pe cei asupriţi de rău îi eliberează;
vindecă pe cei bolnavi ca un Doctor înţelept,
din oameni scoate pe demonii toţi;
ca Dumnezeu porunceşte orbilor să vadă,
slăbănogilor să alerge,
iar pe leproşi îi curăţă
numai cu voinţa Sa dumnezeiască [531],
căci al tuturor celor nevăzute şi văzute
eşti Creator,
Tu, Iubitorul de oameni.

4
Să vedem cu atenţie ce spune Hristos leprosului,
care de El s-a apropiat
şi cum cel bolnav a arătat boala
către Preaînţeleptul Doctor.
Căci Evanghelia lui Matei [532],
asemenea şi cea a lui Marcu [533],
după cum şi a lui Luca [534] minuţios istoriseşte
cum, în atâta popor şi în mulţime nemăsurată
a multor oameni ce alergau lângă Hristos,

---

[530] *In 1:14.*
[531] *Mt 11:5, Lc 7:22.*
[532] *Mt 8:1-2.*
[533] *Mc 1:40.*
[534] *Lc 5:12.*

acest lepros s-a apropiat
şi urâţenia bolii nu s-a ruşinat să o arate tuturor,
iar mai apoi înaintea ochilor tuturor cade la pământ
şi strigă:
„Şi pe mine, precum pe ceilalţi, scapă-mă [535],
Iubitorule de oameni!”.

5
Tuturor oamenilor este lepra urâtă şi scârboasă
şi să o ascundă încearcă
toţi câţi s-au atins de boala cea grea.
Dintre boli este cel mai greu de văzut pentru oameni [536]
şi ca pe iarba verde aceasta paşte trupul.
Mădularele toate le atacă
încât zici că a pus rămăşag
ca omul întreg să se ruşineze.
Cu elefantiazisul [537] se înrudeşte această boală
fără de leac,
pe care îndemânarea medicinii
cu nimic să o vindece nu poate,
ci doar Hristos o alungă,
Iubitorul de oameni.

6
Leprosul se chinuia de boală şi vărsa lacrimi şi plângea.
Ceas de ceas vedea chinurile sale cum creşteau
şi astfel de cuvinte zicea:
„Vai, trupul meu a prins culoare sălbatică
şi nefirească de marea suferinţă
şi ca o pată pune stăpânire pe trupul tot.
Pielea se schimbă [538] şi urât arată,
ca rană de arsură, putreziciune îngrozitoare
pentru cei ce mă văd.
Nu am nici o nădejde de salvare,
doar dacă îmi dă

[535] *Vindecă-mă.*
[536] *Cea mai inestetică.*
[537] *Elefantiazis constă în îngroşarea anormală a unor regiuni corporale, mai ales a membrelor inferioare, prin inflamarea ganglionilor şi a căilor limfatice din ţesutul conjunctiv.*
[538] *Αλλοιώνω, „a se schimba în rău”.*

Iubitorul de oameni.

7
Grăbeşte, suflete al meu,
fără de întârziere către Hristos, Fiul Fecioarei,
vindecare să primeşti, pe care de la om în nici un chip
să dobândeşti nu poţi!
Din pântecele maicii sale
orbul s-a născut fără de vedere,
dar de ce l-a lipsit natura, i-a dăruit Hristos;
şi fiul văduvei îl răpeşte de la moarte.
Mădularele trupului paraliticului,
cele de mulţi ani de dureri slăbite, le-a întărit.
Nimic, dar, nu se împotriveşte Acestuia
ca Dumnezeu şi Creator ce este.
De aceea cred că Acesta nu este simplu om,
Iubitorul de oameni.

8
Nu poate doctorul să îndrepte firea
când aceasta vine în lume cu cusur,
precum a făcut Hristos orbului din naştere [539].
De aici înţelegem că Acesta este Creatorul
lui Adam, celui întâi zămislit,
pe care l-a făcut din pământ.
Acum iarăşi prin pământ pe acesta,
de care mai înainte am vorbit, îl ajută,
căci este al firii Creator şi Domn,
Dumnezeu fără de început.
Mie, pe de o parte, în mod nefiresc mi se opune
a trupului vindecare,
dar Acesta, pe de alta, peste tot ce este firesc
s-a născut om, căci a voit,din pântecele Fecioarei,
Iubitorul de oameni.

9
Prin credinţă a prins putere

[539] *In 9:32.*

cea cu scurgere de sânge,
a atins marginea veşmântului şi s-a vindecat [540].
Voi alerga şi eu [ca] pe Domnul cel veşnic să rog,
pe Cel ce este făcător de bine”.
Pe când a spus acestea, rugându-se a alergat la Hristos
şi îngenunchind la pământ fierbinte Îl roagă
şi cu două cuvinte îi adresează rugămintea
şi spune: „De vrei, sigur poţi să mă vindeci, Doamne! [541]”.
Nu mulţime de cuvinte, ci credinţă caută Cel Milostiv,
Cel care cunoaşte tot gândul, Domnul
şi Făcătorul oamenilor,
Iubitorul de oameni.

10
Când cineva se găseşte în necaz,
are nevoie de ajutor şi cuvânt
şi nu poate să alcătuiască rugămintea
pentru a se înfăţişa împăratului,
fără de întârziere către cei învăţaţi aleargă,
către cei care pot cu puţine cuvinte
fierbintea rugăminte s-o formuleze,
iar nu prin pălăvrăgeli.
Iar aceştia, ca unii mult învăţaţi şi grozavi mânuitori
ai cuvântului,
în puţine vorbe mulţime de înţelesuri
şi cereri pot aduna
şi scriu aceste cuvinte pe hârtie cuvenită.
Iar când împăratul primeşte în mâinile sale
această rugăminte
înţelege importanţa celor spuse,
Iubitorul de oameni.

11
Acum eu, cel neştiutor de carte,
de credinţă îmboldit
rugăminte fierbinte voi alcătui către Înţeleptul Hristos;

---

[540] *Mt 9:20-21, Mc 5:7, Lc 8:44.*
[541] *Mt 8:2, Mc 1:40, Lc 5:12.*

căci m-am grăbit şi am aflat
credinţa cea sfântă şi dreaptă
şi am rugat-o şi mi-a dictat în puţine cuvinte
rugămintea către Împăratul Iisus.
În puţine cuvinte, ca un atotînţelept ritor
toate noimele rugăciunii mele credinţa le-a cuprins.
În sufletul meu, ca pe o foaie, am scrisă cererea
şi o prezint: „Grăbeşte să mă miluieşti
al tuturor Binefăcător,
Iubitorule de oameni!

12
Mă tem că nu vrei, ca nevrednic ce sunt,
să mă cureţi pe mine, păcătosul.
Mai înainte de toate aceasta am avut în minte
şi am spus că de vrei,
Doamne al meu, poţi să mă vindeci!
Puterea Ta o cunosc,
cum că nimeni Ţie nu se poate împotrivi.
Mă tem însă că vei amâna să mă izbăveşti de rău.
Fă doar un semn, Milostive, şi îndată fuge lepra!
Arată-ţi doar voinţa şi tot răul va căpăta picioare!
Chiar de Te-ai făcut om fără sământă de bărbat
din Fecioara Maria,
dar eşti şi Cuvântul Veşnic al lui Dumnezeu,
Dumnezeu şi Făcător al tuturor,
Iubitorule de oameni”.

13
„Pentru că ai credinţă, te voi scăpa de boală”,
răspunde Hristos leprosului,
„căci această rugăminte ce mi-ai făcut mult
m-a mulţumit.
Puterii acesteia îi va urma şi hotărârea
de vreme ce ai spus: „De vrei, poţi, Doamne al meu” [542];
şi Domn sunt şi vreau să mântuiesc;
pentru aceasta şi poruncesc, Domn sunt şi spun:

---

[542] *Mt 8:2.*

„Vreau, curăţeşte-te [543]!
şi vreau căci sunt Milostiv şi poruncesc ca Stăpân,
căci împreună cu voinţa slujeşte şi puterea Mea
ca Împărat şi Făcător ce sunt,
Iubitor de oameni”.

14
Cel singur Milostiv întinde mâna şi îl prinde
şi îndată s-a curăţit leprosul pe trupul său întreg [544];
căci de lepră s-a scăpat şi s-a eliberat de aceea
[şi] frumuseţea cea firească
a pielii trupului său a luat.
Se minunau toţi câţi se găseau acolo
în timp ce cel care mai înainte lepros fusese striga:
„Tu singur eşti Dumnezeu atotputernic
şi ai venit pe pământ ca să chemi lumea cea căzută.
Omeneşti nu sunt toate aceste lucrări,
ci eşti Dumnezeu al tuturor,
Iubitor de oameni!”.

15
Şi doar ce a auzit acestea,
Milostivul porunceşte leprosului în faţa tuturor:
„Mergi, Legea împlineşte-o şi aleargă
să te arăţi preotului!
Şi adu darul ce să se aducă a poruncit
Moise, robul meu, leproşilor ce se curăţesc în Israel [545]!
Iudeii vrăjmaş al Legii pe Mine mă numesc
şi zic că sunt al lui Moise vrăjmaş neîndurător.
Martor al Meu înaintea acestora să te faci,
că toate pe care Legea le spune, le împlinesc!
Ca răsplată pentru vindecare, dă mărturie pentru mine!
Cu adevărat sunt păzitor al Legii,
[Eu] Iubitorul de oameni”.

16

---

[543] *Mt 8:3.*
[544] *Mt 8:3, Mc 1:41-42, Lc 5:13.*
[545] *Mt 8:4, Mc 1:43-44, Lc 5:14.*

Cu porunca Domnului s-a ucis
şi s-a depărtat suferinţa leprei.
S-a înspăimântat boala văzând pe Făcătorul
şi Mântuitorul,
dar nu se tem nici cu aceasta ereticii arieni de stăpânia,
de puterea Fiului şi Cuvântului lui Dumnezeu;
că Acesta este Acela care mai înainte de veacuri
S-a născut fără de început,
Fiul Cel fără de început din Tatăl fără de început;
Cel care rămâne totdeauna
Cel care a fost mai înainte de creaţie.
El însuşi din Fecioară a vrut şi S-a născut om
fără să lase pe Tatăl,
Iubitorul de oameni.

17
Câţi iubim sfânta credinţă a lui Hristos
şi Dumnezeul nostru şi Făcătorul,
toţi cinstim şi credem
că unul este adevăratul Dumnezeu
în trei Persoane fără de început şi de o fiinţă,
ca să scăpăm de înşelăciunea oamenilor
fără de Dumnezeu.
Cu cele trei Ipostasuri luptăm împotriva evreilor,
iar cu o fiinţă ne scăpăm de boala politeiei.
Aceeaşi fiinţă o au Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt.
Dintre cei Trei de bunăvoie S-a întrupat din Fecioară
Unul din Treime,
Iubitorul de oameni.

18
Fiule al lui Dumnezeu, Care stăpâneşti
mai înainte de veci şi în veci,
precum Te-ai milostivit de lepros şi cu un cuvânt
ai alungat boala sa, ca Atotputernic ce eşti,
şi pe noi, care venim către Tine,
scapă-ne cu bunătatea Ta
şi iertare dă păcatelor noastre
căci Tu singur poţi, ca Dumnezeu al tuturor,
să ierţi păcatele! Pentru aceasta pe Tine Te rugăm:

Ajută-ne cu rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu
şi Fecioarei Maria, prin care ne apropiem de Tine
şi toţi Te rugăm strigând: „Miluieşte,
ca un Iubitor de oameni!”.

La vindecarea femeii cu scurgere de sânge

La vindecarea femeii cu scurgere de sânge [546] - Glasul IV, având prooimionul – idiomelă şi acrostihul: ψαλμὸς τοῦ κυροῦ Ῥωμανοῦ

Ca cea cu scurgere de sânge cad către Tine, Doamne, ca să mă izbăveşti de durerea sufletului, Iubitorule de oameni, şi păcatelor mele să dai iertare, ca să strig Ţie cu inimă smerită: „Mântuitorule, mântuieşte-mă!".

1
În cântări duhovniceşti Te slăvesc, Împărate ceresc,
căci nu m-ai lipsit de slava Ta.
Cu adevărat îmi ierţi păcatele,
pentru că vrei ca în pocăinţă să mă găseşti,
Tu, care din firea Ta eşti fără de păcat [547].
Pentru aceasta fierbinte Te rog
să-mi fie răbdarea Ta spre întoarcere
şi nu spre nebăgare de seamă, căci cu putere strig:
„Mântuitorule, mântuieşte-mă!".

2
Cu picioare nestricăcioase pe pământ ai călcat
şi tuturor cu dărnicie ai împărţit vindecări.
Orbilor le-ai dat lumina,
iar slăbănogilor le-ai dat strângere şi putere
cu mâna şi cuvântul, doar pentru că ai voit.
Astfel, dar, cum Te-a auzit
cea cu scurgerea de sânge
de Tine s-a apropiat [548], [ca] să se mântuiască
fără să Îţi strige,
însă cu mâna neîncetat spunea:
„Mântuitorule, mântuieşte-mă!".

---

[546] *Ediţii: P. Maas/C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Cantica genuina, 12, pp. 88-93; N. Tomadakis, Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνοι, vol. IV, partea a 2-a, 41, pp. 183-205 (editor N. Livadaras); José Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. 114, pp. 86-101. Referinţele biblice sunt preluate după ediţia SC.*
[547] *Cf. In 8:46.*

[548] *Mt 9:20, Mc 5:27, Lc 8:44.*

3
Pe ascuns, Mântuitorule, de Tine s-a apropiat,
căci doar Om a crezut că eşti;
dar pe când se vindeca
a aflat că eşti şi Dumnezeu şi Om.
Pe ascuns atinge marginea hainei Tale [549],
cu palma o ţinea şi se cutremura sufletul său.
Credea că Te fură cu mâna,
dar de Tine s-a furat şi Ţie îţi striga:
„Mântuitorule, mântuieşte-mă!”.

4
Află cum s-a furat şi a furat Mântuitorul, ascultătorule!
Ceea ce trebuia să facă, ştia femeia, dar nu spune,
căci furt se crede [a fi].
De-ar fi făcut-o cunoscut,
ar fi aflat vrăjmaşul a fiicei mântuire
şi ar fi aruncat-o în deznădejde.
Pentru aceasta Domnul ascultă tăcuta-i rugăciune:
„Mântuitorule, mântuieşte-mă!”.

5
Nu doar se gândea femeia,
ci şi spunea în sine:
„Cum mă voi înfăţişa Celui ce pe toate le vede,
purtând ruşinea greşelilor mele?
De vede Cel curat sângele să curgă,
mă va ocoli ca pe una necurată
şi mai dureros îmi va fi aceasta decât rana,
de se va întoarce de la mine când Îi voi striga:
«Mântuitorule, mântuieşte-mă!».

6
Toţi câţi mă văd, mă îmbrâncesc şi-mi spun:
«Unde mergi acum?
Priveşte, femeie, ruşinea ta!
Vezi cine eşti şi pe Cine vrei acum să-L atingi:
pe Cel fără de cusur, tu cea necurată!

---

[549] *Mt 9:20, Mc 5:27, Lc 8:44.*

Mergi şi te curăţă de murdărie
şi murdăria de ţi-o vei curăţa,
atunci de Acesta apropie-te şi strigă:
'Mântuitorule, mântuieşte-mă!'».

7
Oare v-aţi sfătuit, oamenilor,
să mă supăraţi mai tare ca boala mea?
Oare acum mă stăpânesc de ignoranţă?
Ştiu că Acesta este curat,
pentru aceasta şi înaintea Lui mă voi înfăţişa,
ca să mă scap de ruşini şi de păcate.
Nu mă împiedicaţi să găsesc sănătatea mea!
Fierbinte vă rog, lăsaţi-mă să strig:
«Mântuitorule, mântuieşte-mă!»".

8
„Nu ştii ce ceri, femeie!
Du-te, să nu ne învinuim noi!
De te lăsăm, noi toţi ne vom socoti vinovaţi
de jignirea ce I se va face;
iar de te simt ucenicii Lui de El că te apropii,
ne vor mustra ca pe nişte dispreţuitori
şi ne vor lua drept proşti, căci strigi:
«Mântuitorule, mântuieşte-mă!»".

9
„Nenorociţilor, invidia vă poartă,
pentru aceasta nu vreţi ca să mă vindec.
Izvorul izvorăşte tuturor apa vieţii,
de ce nu-L lăsaţi liber?
Iată, eu către Făcătorul meu merg,
iar de se va supăra, eu nu-L judec;
dar de mă va scăpa din chinul meu,
voi vă veţi ruşina, căci strig:
«Mântuitorule, mântuieşte-mă!».

10
Vădite sunt minunile Sale,
dar de ce împiedicaţi pe cei ce vin [spre El]?

În fiecare zi strigă şi îndeamnă:
«Veniţi acum la Mine cei obosiţi de rău,
căci Eu vă voi da odihna! [550]».
Se bucură să dea tuturor în dar sănătatea,
dar pe voi ce vă prinde de mă împiedicaţi,
având ca scuză cinstea, să strig:
«Mântuitorule, mântuieşte-mă!».

11
Cum m-au văzut ochii voştri?
Sigur voi găsi vindecare pe care voi n-o ştiţi.
Nu cumva sunteţi ucenici ai lui Hristos?
De ce-L urmaţi dacă-L urâţi?
Voi supăraţi pe Cel fără de păcat,
pentru aceasta depărtaţi-vă, căci singur nu este!
A invidiei şi a fricii duhoare suflaţi,
de aceea mă împiedicaţi să strig:
«Mântuitorule, mântuieşte-mă!»".

12
Acestea a grăit cea cu scurgere de sânge
către cei ce voiau să o alunge îndată
şi a atins în ascuns marginea veşmântului [551];
încerca să fure pe Hristos ca om,
pe Cel care ca Dumnezeu pe toate le vede.
Şi Hristos a răbdat să fie furat,
Cel care a furat mai înainte în Eden coasta lui Adam [552]
şi a făcut pe aceasta, care acum furând Îi strigă:
„Mântuitorule, mântuieşte-mă!".

13
Cel care pe toate le ştie mai înainte de a se face,
Care nu a trecut cu vederea ceea ce i s-a întâmplat,
s-a întors şi a spus ucenicilor Săi:
„Cine a prins acum marginea veşmântului Meu 8[553]

---

[550] *Mt 11:28, cf. Ier 31:25.*
[551] *Mt 9:20, Mc 5:27, Lc 8:44.*
[552] *Fc 2:21-22.*

[553] *Mc 5:30, Lc 8:45.*

şi a luat ceea ce a vrut?
În ce chip păziţi comoara Mea?
Poate, pe când voi ucenicii mei vegheaţi,
am fost jefuit de mâna ce striga:
«Mântuitorule, mântuieşte-mă!».

14
De cine s-a făcut aceasta?
Voi trebuia să ştiţi, prietenilor!
Eu acum am aflat fapta ce s-a petrecut,
vă fac cunoscut acum şi hoţul
[şi]-n ce chip a făcut-o.
A venit în tăcere aproape de mine, strigând
şi ţinând veşmântul ca pe o scrisoare
şi vindecarea a câştigat, zicându-mi:
«Mântuitorule, mântuieşte-mă!».

15
S-a vindecat cea care M-a atins,
căci puterea Mea a luat-o [554].
Ce îmi spui, Simone, fiule al lui Iona,
că lume multă M-a înghesuit [555]?
Nu îmi atinge [nimeni] dumnezeirea;
[dar] aceasta ce a prins veşmântul Meu de deasupra,
Dumnezeiasca-Mi fire vădit a apucat-o
şi sănătatea ei a luat, cea care a strigat către Mine:
«Mântuitorule, mântuieşte-mă!»”.

16
Îndată ce a înţeles că nu a scăpat,
femeia acestea se gândea şi spunea:
„Mă voi înfăţişa înaintea Mântuitorului meu Iisus,
mai ales că m-am vindecat;
căci nu mă mai tem. Din voia Lui am făcut aceasta.
Ceea ce a vrut, asta am şi făcut,
de vreme ce cu credinţă m-am apropiat strigându-I:

---

[554] *Mc 5:30, Lc 8:45.*
[555] *Mc 5:30, Lc 8:45.*

«Mântuitorule, mântuieşte-mă!».

17
Oare n-a ştiut Creatorul ceea ce am făcut?
Dar m-a îngăduit ca [un] Milostiv.
Doar ce am atins şi am primit vindecare,
căci cu bucurie S-a lăsat prădat.
De aceea mă tem acum să mă arăt înaintea
Dumnezeului meu trâmbiţând că este doctor
al celor bolnavi şi Mântuitor al sufletelor
şi Domn al firii, către Care strig:
«Mântuitorul, mântuieşte-mă!».

18
La Tine, Doctorul cel bun, am găsit adăpost,
după ce am lăsat ruşinea.
Nu te supăra pe mine şi nu te mânia pe roaba Ta,
căci am făcut ceea ce ai vrut,
de vreme ce mai înainte de a mă gândi,
Tu ai făcut aceasta.
Ai cunoscut inima mea ce Ţi-a strigat:
«Mântuitorule, mântuieşte-mă!»”.

19
„Femeie, întăreşte-te acum cu credinţa ta!
Învinge-ţi frica, de vreme ce am vrut şi M-ai furat!
Nu spre a te dojeni te-am descoperit
înaintea ochilor tuturor,
ci spre a-i încredinţa acum
că mă bucur să mă fure şi nu cert
[pe nimeni pentru aceasta].
Bine să fii din boala ta
până la finalul vieţii tale şi să-Mi strigi:
«Mântuitorule, mântuieşte-mă!».

20
Minunea aceasta nu am făcut-o Eu,
de vreme ce rezultat al credinţei tale este.
Mulţi au atins marginea veşmântului Meu,
dar nu au luat putere,

căci nu au oferit credinţa;
tu însă care M-ai atins cu credinţă mare
ai găsit sănătatea ta. De aceea te-am adus acum
înaintea tuturor, ca să strigi:
«Mântuitorule, mântuieşte-mă!»”.

21
Fiule al lui Dumnezeu, Necuprinsule [556],
Care pentru noi Te-ai întrupat ca Iubitor de oameni,
precum mai înainte pe cea cu scurgere de sânge,
scapă-mă din păcate,
căci Tu ești singur fără de păcat!
Cu rugăciunile şi mijlocirile sfinţilor
întoarce inima mea [557], Atotputernice,
să cuget la ale Tale cuvinte în veci,
ca să mă mântuieşti!

---

[556] *Necuprins cu mintea, neînţeles.*
[557] *Ps 118:36,148.*

La intrarea Domnului în Ierusalim

La intrarea Domnului în Ierusalim [558] - Glasul II, având prooimionul – idiomelă prooimionul II – idiomelă şi strofele - idiomelă şi acrostihul: εἰς τὰ βαΐα Ῥωμανοῦ [la (Duminica) Stâlpărilor, a lui Roman]

Pe tron în cer [559] şi pe asin pe pământ şezând, Hristoase şi Dumnezeule, a îngerilor laudă şi ale copiilor cântări primeai, ale celor ce Îţi strigau: „Binecuvântat eşti Tu, Cel care vii ca pe Adam să-l readuci în Rai!”.

Prooimion 2
După ce cu ramuri de finic au cântat imnuri, cu ciomege au prins mai apoi nerecunoscătorii iudei pe Hristos şi Dumnezeu [560]; noi, însă, cu credinţă neclintită cinstindu-L totdeauna ca pe Binefăcătorul, să-I strigăm: „Binecuvântat eşti Tu, Cel care vii ca pe Adam să-l readuci în Rai!”.

1
Când iadul ai legat şi moartea ai omorât
şi lumea ai readus la viaţă,
atunci pruncii cu ramurile de finic [561]
ca unui Biruitor, Hristoase,
Îţi strigau astăzi: „Slavă Fiului lui David,
căci niciodată”, spuneau, „nu se vor mai înjunghia
pruncii pentru Pruncul Mariei,
ci pentru toţi, tineri şi bătrâni, doar Tu te vei răstigni!
Niciodată în noi nu se va mai înfige sabia,
după ce coasta Ta se va străpunge de suliţă [562].

---

[558] *Ediţii: Triod (Duminica Floriilor, prooimion I şi strofa 1, intercalate în canonul de la Utrenie; prooimion 2 – ipacoi după cea de-a treia cântare a canonului), pp. 163-180; J. Pitra, Analecta Sacra, I, 9, pp. 61-67; Amfilochij, pp. 143-144 (prooimion I şi strofa 1) şi Supplément; S. Eustratiadis, în: Ἀπόστολος Βαρνάβας, II (1934), 6, pp. 84-94; N. Tomadakis, Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνοι, vol. III, nr. 33, pp. 177-205 (editor Helli Kyriakaki); P. Maas/C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Cantica genuina, 16, pp. 116-122; José Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. 128, pp. 28-53. Referinţele biblice sunt preluate după ediţia SC.*

[559] *Ps 10:5, Is 66:1, Avc 2:20, Mt 5:34, 23:22.*

[560] *Mt 26:47, Mc 14:43.*

[561] *Mt 21:9-15, Mc 11:9.*

[562] *In 19:34.*

Pentru aceasta plini de bucurie strigăm:
«Binecuvântat eşti Tu, Cel care vii ca pe Adam
să-l readuci în Rai!»”.

2
Iată, Împăratul nostru blând şi liniştit stă pe mânz [563]
şi ajunge să sufere de bunăvoie,
ca suferinţele noastre să le sfârşească.
Putea să vadă cineva pe mânz
pe Cel care stă pe umerii heruvimilor [564]
şi Care cândva a ridicat pe Ilie cu carul de foc [565],
pe Cel ce a ales să se facă slab şi sărac [566]
deşi întăreşte pe toţi cei ce Îi strigă:
„Binecuvântat eşti Tu, Cel care vii ca pe Adam
să-l readuci în Rai!”.

3
Tot Ierusalimul s-a înspăimântat [567],
precum mai înainte Egiptul [568].
Acolo s-au clătinat cele neînsufleţite,
aici însă oamenii de venirea Ta, Mântuitorule;
nu pentru că eşti iubitor de tulburare,
de vreme ce eşti Izvor al păcii [569],
ci pentru că împrăştii toată înşelăciunea celui potrivnic
ca Făcător al tuturor
şi de pretutindeni îl alungi, căci în tot locul împărăţeşti.
Idolii lor toţi s-au dărâmat atunci,
iar acum cei asemenea lor s-au cutremurat [570]
pe prunci auzindu-i că strigă:
„Binecuvântat eşti Tu, Cel care vii ca pe Adam
să-l readuci în Rai!”.

---

[563] *Zah 9:9.*
[564] *Ps 79:1, Is 37:16, In 10:11.*
[565] *4 Rg 2:11, Sir 48:9.*
[566] *2 Co 8:9.*
[567] *Mt 21:10.*
[568] *Is 19:1.*
[569] *Iz 34:29.*
[570] *Is 19:1.*

4
„Cine este Acesta?” [571], spuneau cei care de bună voie
se făceau că nu Te cunosc,
căci, spune, nu au ştiut cine este Fiul lui David
care din stricăciune i-a salvat.
Încă desfac legăturile lui Lazăr [572]
şi nu ştiu cine l-a înviat;
încă simt greutatea pe umeri cei care au ridicat
pe al văduvei fiu [573]
şi parcă nu cunosc pe Cel ce l-a răpit din moarte.
Nici bine n-au ieşit din curtea lui Iair
şi cine a redat viaţa fiicei lui [574] nu ştiu?
Ştiu, dar nu vor să spună:
„Binecuvântat eşti Tu, Cel care vii ca pe Adam
să-l readuci în Rai!”.

5
Nerecunoscători, cei nelegiuiţi au îmbrăţişat necunoaşterea
şi s-au făcut că nu ştiu.
Pe Cel ce au socotit să-L omoare,
nu cunoşteau bine fiii minciunii;
dar acesta nu-i lucru ciudat,
mai ales că repetă pe cele de demult.
Moise i-a scos din Egipt, iar aceştia s-au lepădat de el.
Hristos, Care din moarte i-a salvat,
acum S-a făcut necunoscut.
N-au cunoscut pe Moise cei care pe viţel au cunoscut [575],
n-au cunoscut pe Hristos fiii lui Veliar.
Pentru aceasta nu voiau să strige:
„Binecuvântat eşti Tu, Cel care vii ca pe Adam
să-l readuci în Rai!”.

6
Cu ramuri pruncii Te lăudau şi Te numeau,
pe bună dreptate, Fiu al lui David, o, Doamne [576].

---

[571] *Mt 21:10.*
[572] *In 11:44.*
[573] *Lc 7:14.*
[574] *Mt 9:23-25, Mc 5:37-43, Lc 8:51-55.*
[575] *Iş 32:1.*

Tu ai ucis pe batjocoritorul Goliat.
Pe David l-au lăudat cele ce-au început dansul
după victorie:
„Saul a ucis mii, dar David mii de mii! [577]”.
Şi aceasta este Legea;
iar după aceasta [este] harul Tău, Iisuse al meu [578].
Legea era Saul, ce a ucis şi a persecutat,
iar [în] David, care a fost persecutat, a încolţit harul [579].
Tu eşti cu adevărat Domnul lui David [580]!
Binecuvântat eşti Tu, Cel care vii ca pe Adam
să-l readuci în Rai!

7
Car luminos este soarele şi acesta Ţie slujbă Îţi aduce.
Car strălucitor este,
dar şi acesta se supune poruncii Tale,
căci eşti Făcător şi Dumnezeu.
Şi mânzul acum Te-a bucurat. Mă închin bunătăţii Tale,
căci pentru mine la naşterea Ta,
Te-ai sălăşluit în iesle şi în scutece Te-ai înfăşat [581],
şi acum iarăşi Te urci pe mânz,
Tu care ai cerul ca tron [582].
Atunci, la naşterea Ta îngerii au înconjurat ieslea,
acum, aici ucenicii înconjoară mânzul.
Atunci „Slavă” auzeai, iar acum:
„Binecuvântat eşti Tu, Cel care vii ca pe Adam
să-l readuci în Rai!”.

8
Puterea Ta o arăţi prin cele smerite pe care le preferi.
Adevărat, al sărăciei semn
a fost că Te-ai aşezat pe mânz,
dar ca Dumnezeu slăvit ai cutremurat Sionul [583].

---

[576] *Mt 21:9.*
[577] *1 Rg 18:6-7.*
[578] *In 1:17, Rm 6:14.*
[579] *Sir 24:17.*
[580] *Mt 22:43-45, Lc 20:41-44.*
[581] *Lc 2:7.*
[582] *Ps 10:5, Is 66:1, Avc 2:20, Mt 5:34, 23:22.*

Simplitate arătau ale ucenicilor haine,
dar cântarea copiilor şi mulţimea de lume
erau a Ta putere,
pe când strigau „Osana”, care înseamnă:
«Mântuieşte-ne, Dumnezeule Preaînalte!» [584].
Mântuieşte, Tu, Cel Înalt, pe noi cei ce ne-am dărâmat!
Milostiveşte-Te de noi, văzând ramurile ce le purtăm!
Priveşte cu bunătate pe cei ce strigă către Tine:
„Binecuvântat eşti Tu, Cel care vii ca pe Adam
să-l readuci în Rai!”.

9
Adam ne-a lăsat moştenire datoria ce o datorăm,
căci a mâncat ceea ce nu se permitea,
şi până astăzi se supără urmaşii săi pentru datoria sa.
Nu ajungea creditorului să ţină pe datornic,
ci vine şi la copiii săi şi datoria părintească cere;
întreaga casă a datornicului o goleşte
şi pe toţi îi târăşte afară.
Pentru aceasta toţi la Tine, ca Atotputernic,
scăpare găsim.
Tu, care ştii că săraci suntem,
Tu Însuţi plăteşte datoria!
Binecuvântat eşti Tu, Cel care vii ca pe Adam
să-l readuci în Rai!

10
Ai venit ca pe toţi să mântuieşti,
iar în vechime profetul Tău, Zaharia [585],
martor [era], care aşa Te-a numit:
Cel mai blând, Drept şi Mântuitor.
Am obosit, ne-am biruit, de peste tot ne-am izgonit.
Am crezut că avem Legea ca Mântuitor,
dar aceasta ne-a înrobit.
Pe profeţi i-am crezut,
dar şi aceştia ne-au lăsat cu nădejdea.

---

[583] *Mt 21:10.*
[584] *Mt 21:9, Mc 11:9-10, In 12:12-13.*
[585] *Zah 9:9.*

Pentru aceasta împreună cu pruncii
înaintea Ta îngenunchem.
Miluieşte-ne pe noi, cei umili,
primeşte să Te răstigneşti,
rupe cartea păcatelor noastre [586], Tu
Cel binecuvântat, Care vii ca pe Adam
să-l readuci în Rai!

11
„O, făptură a palmei Mele”, Făcătorul a răspuns
celor ce acestea strigau,
„ştiind că nu poate Legea să te mântuiască [587],
Eu însumi am venit.
Legea nu te putea izbăvi, pentru că nu este Făcătorul;
şi nici profeţii, căci şi aceştia sunt făptura Mea ca şi tine.
Eu singur te pot elibera de datoria cea grea.
Mă vând pentru tine şi te eliberez.
Mă răstignesc pentru tine şi tu nu mai mori.
Mor şi te învăţ să strigi:
«Binecuvântat eşti Tu, Cel care vii ca pe Adam
să-l readuci în Rai!».

12
Oare am arătat mai multă dragoste îngerilor?
Pe tine, cel sărac, te-am iubit;
am ascuns slava Mea [588] şi am vrut
şi M-am făcut Bogatul sărac,
pentru că foarte mult te iubesc.
Am flămânzit, am însetat pentru tine şi am obosit.
Am trecut printre munţi [589], râpe şi prăpăstii
căutându-te pe tine, cel înşelat;
nume de Miel am luat, ca să te aduc în stână,
fermecându-te cu cuvintele Mele.
Păstor M-am numit şi pentru tine [590]
vreau sufletul Meu să-l ofer,

---

[586] *Col 2:14.*
[587] *Rm 3:20.*
[588] *Exprimare plastică a chenozei.*
[589] *Mt 18:12.*
[590] *In 10:11-12,16.*

ca să te scot din ghearele lupului.
Toate le sufăr, căci vreau să strigi:
«Binecuvântat eşti Tu, Cel care vii ca pe Adam
să-l readuci în Rai!»”.

13
Dar după cuvinte s-au arătat faptele.
A ajuns Iisus în oraş
şi pe toţi duşmanii Săi a întărâtat cântarea pruncilor [591].
A ridicat ochii Săi şi a privit Sionul
şi plânset a ţesut pentru acela [592] şi spunea:
„Ierusalime, suspină,
căci ai copii cuminţi şi pe fiii tăi dascăli!
Trăieşti în rău şi în vicleşug,
dar către bine greu te întorci.
Cei mai buni ai tăi sunt cei ce îmi strigă:
«Binecuvântat eşti Tu, Cel care vii ca pe Adam
să-l readuci în Rai!»”.

14
Acum în tine voi intra, te voi părăsi şi te voi alunga;
nu pentru că [te-am] urât,
ci pentru că te-am aflat că Mă urăşti pe Mine
şi pe cei ai Mei.
Cruce Mi-au pregătit fiii tăi,
pentru că am sfâşiat marea cu toiagul la trecerea lor [593]
ca şi cum ar fi fost un veşmânt?
Îmi sapă mormânt, pentru că i-am acoperit cu norul [594].
Dar Eu mă bucur căci am venit de dragul lor
şi primesc să mor căci sufăr pentru cel căzut,
ca să strige toţi cei ce Mă doresc:
«Binecuvântat eşti Tu, Cel care vii ca pe Adam
să-l readuci în Rai!»”.

15

---

[591] *Mt 21:15-16, Lc 19:39.*
[592] *Lc 19:41.*
[593] *Iş 14:16.*
[594] *Ps 104:39.*

Astfel ruşinează pe cel fără de inimă [595]
Cel care vede inimile
şi intră cu toţi pruncii în Templu preotul tuturor.
În casa Tatălui Său a ajuns Fiul
şi afară a scos pe cei ce vindeau împreună
cu cei ce cumpărau [596], zicând:
„Nimic să nu rămână aici, mai ales că plecăm de aici
Eu şi Tatăl şi cu Duhul cel Sfânt împreună.
Acum am aflat împărătesc locaş [597]
în inima celor blânzi,
a acestora care cu credinţă Îmi strigă:
„Binecuvântat eşti Tu, Cel care vii ca pe Adam
să-l readuci în Rai!”.

16
Fiule al lui Dumnezeu, Cel fără de păcat,
socoteşte-ne şi pe noi
împreună cu cei care Te-au slăvit în cântări
şi primeşte rugăciunea robilor Tăi,
precum atunci pe cea a pruncilor!
Miluieşte pe cei ce i-ai făcut, pe cei iubiţi ai Tăi
pe care i-ai cercetat!
Pace dăruieşte Bisericilor Tale
pe care le clatină duşmanii
şi mie trimite-mi de sus iertare păcatelor mele,
Mântuitorule!
Dă-mi să spun ceea ce vrei, precum vrei!
Mintea mea, nefolositoare tristeţea să nu o facă!
Ai grijă de sufletul meu şi fă-mă să strig:
„Binecuvântat eşti Tu, Cel care vii ca pe Adam
să-l readuci în Rai!”.

---

[595] *Pe Ierusalim.*
[596] *Mt 21:12, Mc 11 :15, Lc 19:45, In 2:14-16.*
[597] *In 14:23.*

La trădarea lui Iuda

La trădarea lui Iuda [598] - Glasul II, având prooimionul – idiomelă prooimionul II – idiomelă şi strofele - idiomelă şi acrostihul: τοῦ ταπεινοῦ Ῥωμανοῦ ποίημα [poem al smeritului Roman]

Mâinile Stăpânului picioarele lui Iuda spăla [599], pe când el, nelegiuitul, ca un hoţ în ascuns, ascuţea limba calomniatoare [600], o, Hristoase Dumnezeule! Dar de o asemenea neomenie scapă pe toţi cei ce se află în Biserica Născătoarei de Dumnezeu şi Îţi cântă: „Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi, Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!".

Prooimion 2 [601]
Părinte ceresc, Bunule, Iubitorule de oameni, miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi, Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

1
Cine a auzit şi n-a înţepenit şi cine a văzut
şi nu s-a înspăimântat,
pe Iisus cu viclenie să fie iubit [602],
pe Hristos din invidie să se vândă,
pe Dumnezeu de bunăvoie prins?
Ce pământ a suportat îndrăzneala?
Şi care mare a îndurat să vadă fapta cea necuvioasă?
Cum nu se dărâmă cerul şi cum tăria nu s-a clătinat,
şi cum nu s-a oprit lumea,
atunci când s-au înţeles să vândă

---

[598] *Ediţii: J. Pitra, Analecta Sacra, I, 13, pp. 92-100; Amfilochij, Supplément, pp. 13-15 (reproduce pe Pitra); K. Krumbacher, Romanos und Kyriakos, pp. 736-752; E. Pantelakis, Κοντάκια καὶ κανόνες τῆς ἐκκλη-σιαστικῆς ποιήσεως, Atena, 21921, pp. 34-50 (reproduce pe K. Krumbacher); G. Cammelli, Romano il Melode, pp. 258-283; N. Tomadakis, Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνοι, vol. II, nr. 24, pp. 221-251 (editor B.Mandilaras); P. Maas/C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Cantica genuina, 17, pp. 122-131; José Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. 128, pp. 68-97. Referinţele biblice sunt preluate după ediţia SC.*

[599] *In 12:3.*

[600] *Ps 63:3, 139:3.*

[601] *În ediţia franceză a lui José Grosdidier de Matons (Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. 128, p. 70) acest al doilea prooimion este prezentat ca prim prooimion al condacului.*

[602] *Mt 26:45, Mc 14:45, Lc 22:48.*

şi să trădeze pe Judecător?
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

2
Gând a gândit răul, când Ţi-a pregătit moartea
cel pe care l-ai iubit şi Te-a negat,
cel pe care l-ai făcut ucenic al Tău şi Te-a părăsit [603],
cel pe care l-ai cinstit şi Te-a calomniat,
atunci Tu, Milostive, Răbdătorule,
Vrând să arăţi ucigaşului iubirea Ta de oameni,
cea de nespus,
ai umplut ligheanul cu apă, ai aplecat capul,
Te-ai făcut Rob al robilor [604].
Iar Iuda Ţi-a dat picioarele,
ca să le speli, Mântuitorule!
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

3
Cu apă ai curăţat picioarele celui ce a alergat
să Te vândă
şi cu tainică Hrană ai hrănit pe vrăjmaşul milostivirii
Tale şi pe cel gol de binecuvântarea Ta.
Ai înălţat pe cel sărac cu haruri [605],
ai făcut mare pe cel nemernic cu daruri,
l-ai îmbogăţit şi l-ai fericit.
A avut puterea să supună pe demoni cu vorba sa
şi să elibereze din chinuri;
dar nu s-a mişcat de toate acestea ucigaşul,
ci s-a depărtat de Tine.
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

4
Cine a văzut om căruia să i se spele picioarele şi îndată

---

[603] *In 13:2.*
[604] *In 13:1-5.*
[605] *Cu daruri duhovniceşti.*

să se grăbească să lovească cu ele?
Cine a auzit de animal care să se îngrijească,
iar acela să alerge să doboare pe călăreţul său?
Domnul a spălat şi a hrănit,
impostorul alerga [şi] muşca asemenea
unui porc sălbatic.
Deşi era plină ieslea, deodată neomenosul
aleargă departe de Hristos
şi scoate spatele său, ca să se urce satana.
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

5
Nedreptule, neomenosule, neîndurătorule,
trădătorule, vicleanule [606],
ce s-a întâmplat de te-ai lepădat?
Ce te-a făcut aşa de neghiob?
Ce te-a găsit de ai urât atât?
Nu te-a numit prieten al Său [607]?
Nu te-a numit Acesta „frate” [608],
chiar de a şi ştiut că eşti rău?
Banii ce îi dădeau pentru folosul tuturor
ţie ţi-a încredinţat [609].
Şi totuşi, tu, fără de pricină,
te-ai arătat nerecunoscător Acestuia.
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

6
Atunci Petru s-a lăsat, când Cel Unul-născut
s-a aşezat să spele picioarele,
şi spune: „Doamne, Doamne,
nu vei spăla picioarele mele!” [610]
Ligheanul era acolo, plin cu apă,

---

[606] *2 Tim 3:3.*
[607] *Lc 12:4.*
[608] *Mt 12:49.*
[609] *In 12:6, 13:29.*
[610] *In 13:6-8.*

Mântuitorul în picioare [stând] şi încins cu un ştergar,
asemenea unui rob cumpărat.
Cetele de sus ale îngerilor când au văzut
cântau cu frică şi uimire
şi nu s-a ruşinat neruşinatul, ci s-a întors împotriva Lui.
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

7
Stăteau cu frică arhanghelii şi se mirau
oştirile cele nevăzute,
în timp ce pe Cel de neînţeles vedeau
de bunăvoie să îngenuncheze şi să slujească pe om.
Gavriil cu teamă spunea:
„Sfinţi îngeri, prieteni, priviţi în jos!
Petru întinde piciorul, iar Cel din Mamă Fecioară
îl primeşte şi-l spală.
Şi nu spală doar pe Petru,
ci şi pe Iuda împreună cu acela.
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

8
Spală marea cărămida, spală abisul pământul,
dar nu destramă forma sa,
ci o întăreşte şi îi limpezeşte esenţa.
Vedeţi câtă este iubirea Făcătorului;
iată, cât de mare este dragostea
Creatorului faţă de făpturile Sale!
Aceia întinşi, iar Acesta în picioare,
mănâncă şi oferă, le spală picioarele şi le curăţă,
iar picioarele oamenilor
nu se ard în mâinile Focului.
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

9
Acestea a spus arhanghelul,
când Te-a văzut pe Tine Viţa

să hrăneşti mlădiţele Tale [611],
să le întinzi pe întreg pământul şi să le înalţi.
Iar Petru, primul Tău prieten,
al ucenicilor Tăi exemplu, conducătorul familiei Tale,
îndată ce Te-a văzut încins cu ştergarul,
cu tristeţe a spus:
„Tu îmi speli picioarele?
Niciodată nu voi lăsa să facă aceasta pe Mâna
care m-a făcut [612].
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

10
Somn purtător de moarte să îmi vină,
de Te voi lăsa pe Tine,
Cel Nemuritor să Te pleci în faţa mea, a muritorului.
Vrăjmaşul va râde de mine, de îmi vei face aceasta.
Nu ajunge că sunt al Tău?
Nu este destul că mă socotesc
[printre cei] aproape de Tine
şi primul dintre prietenii Tăi mă numesc?
Mai speli, însă, şi picioarele vasului de pământ [613],
Tu, Făcătorul lumii?
Şi picioarele cele stricăcioase şi încălţămintea mea
vrei Tu să speli, Mântuitorule?
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!”.

11
După ce asemenea cuvinte
a grăit apostolul către Învăţător,
a auzit: „De nu te voi spăla acum,
nu îţi voi da loc lângă Mine, ci vrăjmaş te voi numi” [614].
Şi doar ce a spus acestea Făcătorul,
frică şi tulburare a cuprins pe ucenic şi a răspuns:

---

[611] *In 15:1-2.*
[612] *In 13:7-8.*
[613] *Rm 9:23.*
[614] *In 13:8.*

„Domnul meu, de vrei să mă speli,
nu doar picioarele mele,
ci întregul meu trup [615]!
Iar şi iar, de vrei, spală-mă [616],
numai să nu mă lipsesc de cele ale Tale!
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!".

12
O, câte s-au întâmplat, dar Iuda prieten nu s-a făcut!
O, ce vorbe minunate şi ce fapte!
Dar vrăjmaşul nu şi-a schimbat părerea;
cel aspru nu s-a înmuiat,
căci pe când mânca Ceea ce mânca
şi bea Ceea ce bea, fără de credinţă a lovit cu piciorul,
precum se scrie [617].
Şi după ce a ieşit din stână, a mers spre fiarele sălbatice
lăsând pe mieluşei
şi lăsând Sânul cel mai dulce, din cel amar s-a alăptat.
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

13
Degeaba nu s-a apropiat mai înainte
diavolul de vicleanul Iuda.
Iată, acum acesta a înaintat spre el [618],
cel care la început s-a dat înapoi
s-a făcut întru totul diavol.
În zadar l-au admirat mulţimile,
căci tuturor a fost invidios şi îndrăzneţ
către Făcător s-a arătat.
În zadar prin vorba sa orice boală se da înapoi,
căci boala necredinţei şi a iubirii de arginţi îl
cuprinsese. În el era rana.
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,

---

[615] *In 13:9.*
[616] *Ps 50:4.*
[617] *Ps 40:9, In 13:18.*
[618] *Lc 22:3, In 13:27.*

Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

14
S-a ridicat şi a mers singur vicleanul către diavol
şi după ce a aflat adunarea ucigaşilor
pe Hristos, ca şi pe un străin,
L-a dat şi cu preţ mic s-a vândut.
„Ce vreţi să-mi daţi?” [619],
spune celor ce doreau să cumpere
Sângele Celui ce trăieşte şi împărăţeşte [620].
Ascultă, pământule, şi te înfioară!
Mare, aleargă, fugi, căci omor se pune la cale!
Se vorbeşte despre preţul Celui nepreţuit
şi înjunghierea Dătătorului de viaţă.
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

15
Acum s-a arătat lăcomia lui,
acum s-a arătat patima cea nesătulă,
nesăţiosule, risipitorule, neîndurătorule,
neruşinatule şi lacomule, vicleanule,
iubitorule de arginţi [621]!
„Ce vreţi să-mi daţi?” [622],
spui celor ce doresc să cumpere Sângele Celui
ce trăieşte şi împărăţeşte.
Ce bun nu ai şi de care bun nu te-ai împărtăşit?
Când ai fost lipsit de ceva?
Împreună cu cele pământeşti şi cu cele cereşti ai avut
şi vinzi pe Dumnezeul tău?
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

16
Toată bogăţia ai purtat, vistierie ai fost ce nu se golea.

---

[619] *Mt 26:14-15.*
[620] *1 Pt 1:23.*
[621] *2 Tim 3:3.*
[622] *Mt 26:14-15.*

În toate ai fost totdeauna bogat,
în mâini ţineai bani [623], iar în suflet pe Făcătorul.
Ce ai păţit, dar, sărmane,
de mergi acum la cei ce nimic nu au să-ţi dea?
Şi ce-ţi vor oferi, ce îţi vor da în schimbul
Celui ce li-L vinzi?
Cerul şi pământul sau toată lumea lor
în schimbul Aceluia?
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

17
Mergi, omule fără de minte,
lămureşte-te, ţine pe loc obrăznicia ta,
îndrăzneaţa ta hotărâre o opreşte!
Vino în cele ale Tale, iar voi, neghiobilor,
faceţi-vă în cele din urmă înţelepţi [624]!
Nu te poţi târgui
şi nici voi, fariseilor, nu sunteţi vrednici să cumpăraţi
pe Atotţiitorul Hristos.
Şi chiar de Îl vei vinde, fără ca Acesta să o vrea,
cine îndrăzneşte să Îl prindă?
Cine pune asupra Sa mâna, de nu îl va lăsa Acela?
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

18
Sărac era Ilie şi a ars cu foc, ca unul puternic,
pe cei ce atunci s-au aruncat asupra lui;
două căpetenii cu câte cincizeci de bărbaţi,
ce au pornit cu îndrăzneală împotriva lui.
Ilie s-a făcut de nestăvilit,
câtă vreme Dumnezeul lui Ilie şi Domnul
de către cel neruşinat s-a dispreţuit [625].
O, ce nebunie mare!
Rob era Ilie al Celui ce acum este trădat

---

[623] *In 12:6, 13:29.*
[624] *Ps 93:8.*
[625] *2 Rg 1:2-17.*

şi nici măcar ca profet nu a socotit trădătorul
pe Făcătorul profeţilor.
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

19
Atât de îmbătat ai fost, nerodule,
de nesimţirea ta şi nu ai înţeles
Cine este Acesta pe care vrei să vinzi?
Măcar cei cu care te-ai înţeles te vor învăţa
Cine este Acesta pentru care te târguieşti.
Ai primit treizeci de arginţi [626],
nenorocitule, gândeşte-te care profet se vinde aşa!
Iosif, cel ce a fost chipul lui Iisus,
al Cărui preţ primeşti [627]!
Cu care [preţ] ispăşeşti în iad, având spânzurătoarea [628].
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

20
Milostiveşte-te, milostiveşte-te, milostiveşte-te!
Cât de jos a coborât ucenicul,
şi de câtă înălţime s-a lipsit!
Cât de mare a fost căderea lui! Cât de mult s-a lovit!
A căzut mai demult diavolul
ca un fulger [629]; pe acesta Iuda a invidiat.
Cu Hristos s-a pus şi cuiele a lovit cu piciorul
şi piciorul s-a zdrobit
şi în iad s-a mutat şi acolo şi-a luat plata.
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

21
În grabă vine nelegiuitul
şi pe Iubitorul de oameni cu viclenie îl sărută [630]

---

[626] *Mt 26:15.*
[627] *Fc 37:28.*
[628] *Mt 27:5.*
[629] *Lc 10:18.*
[630] *Mt 26:49, Mc 14:45, Lc 22:47-48.*

şi omoară în sufletul său
pe Cel ce a ales Patima şi a dat tuturor viaţă.
Oaie a lui Hristos era
şi lup s-a făcut Păstorului
şi ca o jivină s-a apropiat de El.
Sărut îţi dă? Care sărut, nebunule? Sărutul trădării.
Şi nu te ruşinezi că la vrăjmaş ai râvnit şi ai învăţat
voile sale?
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

22
Aşteaptă puţin, nenorocitule, şi veşnică osândă vei lua.
Conştiinţa ta te va condamna,
ca să înţelegi ce ai făcut, murind cu moarte rea.
Pomul ţi s-a făcut călău
şi ai primit răsplata ce ţi se cuvenea.
Ce ţi-a folosit banul, iubitorule de bogăţie,
de vreme ce şi pe acesta îl vei da înapoi [631]
şi nu vei scăpa nepotrivit pocăindu-te,
căci ai trădat Bogăţia sufletească ce o ai avut,
pe Hristos?
Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!

23
Sfinte, Sfinte, Sfinte [632], Întreit Sfinte
Dumnezeule al tuturor,
păzeşte pe robii Tăi de trădare,
iar făptura Ta o readu la viaţă,
ca să se izbăvească de asemenea pericol!
Acestea, dar, cunoscând, fraţilor,
şi văzând căderea celui ce a făcut aceasta,
să păşim tare pe picioarele noastre!
Să punem tălpile pe treptele poruncilor Făcătorului
şi să ocolim drumul [ce duce] către iad,
strigând Mântuitorului:

---

[631] *Mt 27:3-5.*
[632] *Is 6:3.*

„Miluieşte-ne, miluieşte-ne, miluieşte-ne pe noi,
Tu, care tuturor eşti îndurător şi pe toţi îi aştepţi!”.

La coborârea în iad

La coborârea în iad [633] - Glasul II, având prooimionul – idiomelă Ψυχή μου ψυχή μου şi acrostihul: τοῦ ταπεινοῦ Ῥωμανοῦ αἶνος [lauda smeritului Roman]

Suflete al meu, suflete al meu, scoală! Pentru ce dormi? Sfârşitul se apropie şi te vei tulbura. Scoală-te, dar, ca să Se milostivească de tine Hristos Dumnezeu, Cel ce pretutindeni este şi toate le plineşte [634]!

1
Cămara lui Hristos văzând-o deschisă
şi din aceasta lui Adam izvorând sănătate,
diavolul a suferit, s-a rănit
şi se jelea, căci se găsea în primejdie
şi către ai săi prieteni a strigat:
„Ce să fac cu Fiul Mariei?
Mă ucide Cel din Betleem,
Cel ce pretutindeni este şi toate le plineşte.

2
Lumea toată s-a umplut de tămăduirile Acestuia
şi înlăuntrul meu mă întristez mai mult de cele ce aud:
cum că în dar s-au vindecat.
Unul a lepădat lepra,
altul a regăsit lumina sa,
iar altul patul pe umeri luând [635]
saltă strigând: «M-a vindecat
Cel ce pretutindeni este şi toate le plineşte».

3
Voi, prieteni ai supărării şi duşmani ai liniştii,
ce mă sfătuiţi acum să fac cu ceea ce mi s-a întâmplat?
Daţi vreun gând minţii mele!

---

[633] *Ediţii: Triod, joi în săptămâna a cincea a Postului mare (prooimionul); E. Mioni, Romano il Melode, pp. 153-161; N. Tomadakis, Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνοι, vol. I, nr. 2, pp. 17-36 (editor A.Kominis); P. Maas/C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Cantica genuina, 21, pp. 157-163; José Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. 128, pp. 242-261. Referinţele biblice sunt preluate după ediţia SC.*

[634] *Ef 4:10.*

[635] *Mt 9:6-7, Mc 2:11-12, Lc 5:24-25, cf. In 5:8-9.*

Cu adevărat m-am încurcat şi pierdut mă simt,
nimic nu-mi amintesc şi [nimic] nu pot;
m-am năucit, întunecatu-mi-s-a mintea.
Pe neaşteptate m-a tulburat
Cel ce pretutindeni este şi toate le plineşte”.

4
Acestea a spus atunci către cei ai săi înşelătorul
şi îndată aude de la ei: „Veliar, nu te înspăimânta!
Prinde curaj [şi] păstrează-ţi bine mintea!
De mai vechile tale izbânzi aminteşte-ţi!
Cele ce în Rai s-au petrecut, înnoieşte-le!
De vei îngreuna iarăşi umerii urmaşilor lui Cain
precum [a făcut-o] Abel, cu viclenie se vor pierde
Cel ce pretutindeni este şi toate le plineşte.

5
Culme sunt în lume din neamul ucigaşului
şi preoţii şi cărturarii,
cei asemenea lui Iuda şi lui Caiafa.
De ce întârzii ca un neputincios?
Irod este al tău prieten fierbinte,
Pilat mai mult te va sluji
imitând vechile tale viclenii.
Nu plânge şi nu striga: «Mă nimiceşte
Cel ce pretutindeni este şi toate le plineşte!».

6
De faptele tale cele multe plin este întreg pământul.
Din neam în neam se vesteşte puterea ta.
Cum, dar, acum te-ai necăjit?
Cei ce s-au înecat în ape
şi cei care s-au aruncat în foc te cunosc.
Precum toţi au gustat din faptele tale,
şi Acesta de aceleaşi lucruri se va bucura,
Cel care pretutindeni este şi toate le plineşte”.

7
De cum a auzit diavolul acestea, s-a bucurat
Şi voios a răspuns alor săi: „M-am înveselit, o, prieteni,

Căci cu cele ale mele m-aţi sprijinit.
De aceea, cu curaj voi merge mai departe,
Pe iudei să găsesc, să îi conving să facă voile mele
Şi să-i învăţ să strige: „Să se răstignească [636]
Cel care pretutindeni este şi toate le plineşte!”.

8
Iată, a iudeilor adunare văd
mult vorbind şi [singură] dându-şi de lucru.
Oare hotărăsc cele pe care eu le am în minte?
Să mă apropii şi să le spun: „Arătaţi-vă tari,
căci voia mea anticipaţi,
de vreme ce mai grăbiţi ca mine vă arătaţi.
Ce ziceţi acum, să sufere
Cel care pretutindeni este şi toate le plineşte?”.

9
Noapte nopţii anunţă planuri întunecate;
ale lor hotărâri iudeii lui satan cunoscute le fac [637]
şi spun: „Lasă grija ta!
Cele pe care tu le poţi face, noi le-am îndeplinit.
Nu te îngriji de nimic, rămâi liniştit!
S-a predat Iisus şi L-au negat [638],
s-a legat şi la Pilat a fost condus
Cel care pretutindeni este şi toate le plineşte”.

10
„Am venit la voi, o, iudeilor,
căci de aproape vă urmăresc
şi cunosc, dar, a voastră grabă spre astfel de fapte.
Îmi amintesc toate cele pe care în vechime le-aţi făcut:
cum mana aţi mâncat şi de Dumnezeu v-aţi depărtat
şi laptele l-aţi băut şi mincinoşi v-aţi arătat.
Voi, dar, ce viţelul aţi preferat în locul lui Dumnezeu,
ce vreţi să pătimească
Cel care pretutindeni este şi toate le plineşte?

---

[636] *Mt 27:22-23.*
[637] *Ps 18:3.*
[638] *S-au lipsit de El.*

11
Pentru voi vorbesc armatei mele,
că ai noştri sunteţi cu întregul duh;
doar cu gura mă urâţi [639]
şi mă bucur de această purtare a voastră,
pentru că astfel pe mulţi voi supune.
De mă voi face eu urât doar cu cuvintele,
Acela însă se va face şi cu faptele;
Cel ce pretutindeni este şi toate le plineşte.

12
Văd că purtaţi cuvintele Legii lui Moise,
însă să nu le puneţi strâns în mintea voastră;
în gură să le aveţi şi nu în suflet!
Doar cu mâinile cărţile să purtaţi,
dar cu duhul deloc să nu le atingeţi!
Cititori şi nu cunoscători ai Scripturilor
să vă numească
Cel care pretutindeni este şi toate le plineşte".

13
Pe când a sprijinit înşelătorul cu aceste cuvinte
pe cei nelegiuiţi
şi le-a zidit temelie pe nisip [640] cu credinţa lor,
a alergat să trezească şi pe Moarte.
Îndată ce a ajuns lângă ea a strigat: „Ridică-te
şi de cele ce voi spune te vei bucura!
S-a predat Iisus şi s-au lepădat de El,
s-a legat şi la Pilat a fost condus
Cel care pretutindeni este şi toate le plineşte".

14
„Îmi spui acestea, o, demone, şi bucurie mare ai.
Eu însă, doar ce te-am văzut,
şi de amărăciune m-am umplut,
căci mă tem de cele de pe urmă.
Cel ce a tăcut când a fost judecat [641],

---

[639] *Ps 77:36.*
[640] *Mt 7:26.*

pe mine mă va duce la tăcere cu îngroparea Sa.
Lui Pilat chiar de nu i-a vorbit nimic,
se grăbeşte să clatine pe cele de jos
Cel care pretutindeni este şi toate le plineşte”.

15
De cum a auzit acestea demonul a izbucnit în râs
şi cu privirea a pironit pe Moarte,
ca pe una lipsită de curaj, şi a spus:
„Acum am înţeles că eşti nemernică şi laşă
din întâmplarea cea cu Lazăr
şi a multor altora pe care i-ai pierdut,
căci te înspăimântezi chiar şi de numele lui Iisus
şi slugă umilă te are [642]
Cel care pretutindeni este şi toate le plineşte”.

16
„Acum mă ocărăşti şi-mi spui această vorbă, o, diavole,
dar eu mai mult pe tine te-am văzut
că te sperii şi că te cutremuri.
Am simţit cum te-ai zguduit şi cum ai tremurat.
Nu din morminte te-a alungat?
Nu te-a depărtat de a cananeencei fiică,
iar altă dată de surd şi mut
nu te-a trimis departe
Cel care pretutindeni este şi toate le plineşte?”.

17
„Nu trec cu vederea ceea ce spui;
o ştiu chiar de nu vreau,
că de neînvins este Hristos în om îmbrăcat.
Dar nu renunţ la luptă,
căci începutul lucrării l-am făcut.
De mă voi lăsa, voi ieşi [din luptă] ruşinat.
Să se arate tare grumazul iudeilor [643],
aceştia pe care [nici] în vechime şi [nici]

---

[641] *Mt 27:14, Mc 15:4-5.*
[642] *Mt 25:30, Lc 17:10.*
[643] *Ier 19:15.*

acum nu i-a mişcat [644]
Cel care pretutindeni este şi toate le plineşte.

18
Merg către cei care spre toate au îndrăzneală
şi purtând ca pe o platoşă a lor necuviinţă
mă lupt cu Cel din Betleem.
Din vechime mi s-a opus Betleemul.
Copilul acestuia întotdeauna mă vatămă.
De acolo David şi Cel din David
a pornit şi m-a alergat,
Cel care pretutindeni este şi toate le plineşte”.

19
Pe când mergea cel rău spre cei mai răi,
a ridicat vocea sa Moartea şi a spus:
„Ai grijă ce-mi faci, vicleanule!
De la mine, de la Moarte, sprijin nu aştepta,
mai ales că nu împărtăşesc a ta îndrăzneală!
De mă va chema Hristos, mă voi apropia de cruce,
căci de nu vrea, nu moare
Cel care pretutindeni este şi toate le plineşte”.

20
Şi după ce diavolul a văzut frica morţii,
a venit şi a găsit la iudei ceea ce căuta.
Cu adevărat l-au ridicat pe mâini
şi l-au umplut de bucurie
strigând: „Vino să vezi
pe Cel care pe tine şi lumea a tulburat!
După ocări şi lovituri de bici nemăsurate
pe lemn Se va întinde fără de glas
Cel care pretutindeni este şi toate le plineşte.

21
O altă veste de-ţi vom da, mai mult te vei bucura:
unul dintre tâlharii ce cu dreptate împreună cu El
s-au răstignit

---

[644] *Nu s-au lăsat emoţionaţi.*

Îi strigă: «Pomeneşte-mă, Doamne!».[645]
Şi cum a auzit acestea, s-a întristat diavolul,
a plecat capul şi a strigat:
„Dacă pe lemn face ucenic,
în mormânt va avea ajutoare
Cel care pretutindeni este şi toate le plineşte.

22
Nu s-a vătămat deloc Iisus prin patimă;
dimpotrivă, la mine mai multe au fost bocetele.
Moarte, bine ai făcut că nu te-ai învoit cu mine,
[dar] şi mai bine vei face de-ţi pare rău de mine
şi mă iei în cele de jos şi mă pedepseşti;
căci nu suport ruşinea cea mare
pe care mi-a dat-o prin lemn
Cel care pretutindeni este şi toate le plineşte”.

23
Mântuitorule al tuturor oamenilor
şi al credincioşilor mai mult,
cum că Te-ai răstignit de bună voie
şi ai murit prin hotărârea Ta
fără de voia lor nelegiuiţii o mărturisesc;
căci deşi au zdrobit picioarele tâlharilor [646]
au lăsat pe ale Tale neatinse, ca să înveţe
că nu ai murit fără de voie,
ci duhul Tău de bună voie l-ai lăsat să plece [647],
Cel care pretutindeni eşti şi toate le plineşti.

---

[645] *Lc 23:42.*
[646] *In 19:32-33.*
[647] *Mt 27:50.*

La biruinţa Crucii

La biruinţa Crucii [648] - Glasul II, având prooimionul – idiomelă prooimionul II şi III – idiomelă, strofele – idiomelă şi acrostihul: τοῦ ταπεινοῦ Ῥωμανοῦ [al smeritului Roman]

Sabia nu mai păzeşte poarta Edenului [649], căci aceasta a suferit neobişnuită legare prin lemnul Crucii. Boldul morţii şi a iadului biruinţă s-au ţintuit [650] şi ai venit, Mântuitorule, strigând celor din iad: „Intraţi iarăşi în Rai!”.

Prooimion 2
Cu adevărat preţ de răscumpărare pentru mulţi [651] ai plătit când Te-ai răstignit în chipul Crucii, Hristoase şi Dumnezeule al nostru! Cu cinstitul Sânge din dragoste pentru om ai răpit sufletele noastre din moarte şi ne-ai adus pe toţi iarăşi în Rai.

Prooimion 3
Cele cereşti şi cele pământeşti cu dreptate se bucură împreună cu Adam, căci l-au strigat iarăşi în Rai.

1
Trei cruci Pilat a înfipt pe Golgota,
două pentru tâlhari şi una pentru Dătătorul de viaţă,
iar iadul, când a văzut-o, a spus celor de jos:
„O, slujitorii mei şi ale mele puteri,
Cine a înfipt cuie în inima mea?
Cu suliţă de lemn m-a împuns deodată
şi m-a întristat adânc.
Cele dinlăuntrul meu mă dor,
pântecele meu nu-l [mai] suport.
Simţurile [652] mele mă tulbură [653]

---

[648] *Ediţii: J. Pitra, Analecta Sacra, I, 8, pp. 53-60; Amfilochij, pp. 142-143 (prooimionul 1 şi strofa 1); S. Eustratiadis, în: Ἀπόστολος Βαρνάβας, 1934, pp. 83-94; N. Tomadakis, Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνοι, vol. IV, nr. 44, pp. 297-331 (editor D. Koutras); P. Maas/C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Cantica genuina, 22, pp. 164-171; José Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. 128, pp. 284-311. Referinţele biblice sunt preluate după ediţia SC.*
[649] *Fc 3:24.*
[650] *Os 13:14, 1 Co 15:55.*
[651] *Mt 20:28.*
[652] *Τα αἰσθητήρια - organele de simţ.*

şi mă silesc să scot
pe Adam şi pe ai săi, pe care i-am câştigat
prin lemnul cunoştinţei.
[Alt] Pom îi duce
iarăşi în Rai”.

2
Doar ce a auzit acestea, rău voitorul şarpe
aleargă târându-se şi strigă: „Iadule, ce este?
De ce suspini pe nedrept? Pentru ce te vaiţi?
Lemnul acesta, ce te-a făcut să te înfiori,
pentru Fiul Mariei mai de demult l-am pregătit.
Eu l-am arătat iudeilor spre folosul nostru.
Aceasta este Crucea pe care L-am pironit pe Hristos,
căci prin copac vreau să ucid pe al doilea Adam.
Să nu te înspăimânte, dar, nu te va sfâşia!
Ţine pe cei ce îi ai! Sigur dintre cei pe care îi stăpânim
nici unul nu va merge
iarăşi în Rai”.

3
„Vino-ţi în minţile tale, Veliar”, strigă iadul,
„fugi, deschide ochii tăi şi vezi
a pomului rădăcină în sufletul meu!
În cele mai de jos ale mele a coborât,
ca să învie pe Adam ca fierul.
Cândva Elisei a preînchipuit icoana aceasta,
când din râu cazmaua a scos [654].
Cu uşurinţă a tras profetul greutatea,
ca să te pregătească şi să te înveţe
cum prin Lemn Adam va reveni
din suferinţă
iarăşi în Rai”.

4
„Cine ţi-a dat grija aceasta, iadule?
Pentru ce pricină te-ai stăpânit de frică

[653] *Ier 4:19.*
[654] *4 Rg 6:5-7.*

şi te-ai înspăimântat acum,
acolo unde frică nu a fost [655]?
Din [pricina] pom[ului] neînsemnat, uscat şi neroditor
care s-a făcut spre a se omorî
nelegiuiţii şi vărsătorii de sânge?
Pilat l-a descoperit ascultând sfaturile mele.
Iar temerile acestea le crezi puternice?
Ceea ce pretutindeni pedepseşte crezi că este salvator?
Cine te-a înşelat? Şi cine te-a convins
că cel care a căzut prin copac, prin lemn se ridică
şi este chemat să locuiască
iarăşi în Rai?".

5
„Te-ai smintit deodată, tu,
cel ce mai înainte ai fost şarpe înţelept [656].
Toată înţelepciunea ta s-a înghiţit prin Cruce
şi de cursa sa te-ai prins [657].
Ridică privirea şi vezi
cum că ai căzut în groapa de tine deschisă [658]!
Iată, lemnul acela, pe care uscat îl numeşti
şi fără de rod,
încolţeşte rod, din care doar a gustat tâlharul
şi s-a făcut moştenitor al bunurilor Raiului!
Cu adevărat, lemnul acesta a lucrat mai mult ca toiagul
ce a scos cândva din Egipt pe poporul lui Israil,
căci duce pe Adam
iarăşi în Rai".

6
„Încetează, nenorocitule iad! Vorbe laşe nu spune,
căci aceste cuvinte gândurile tale trădează!
Te-ai înfricoşat de Cruce şi de Cel răstignit?
Dintre aceştia nici unul nu m-a clătinat,
căci sunt ale gândurilor mele urmări.

---

[655] *Ps 13:5.*
[656] *Fc 3:1.*
[657] *Ps 106:27.*
[658] *Ps 7:16.*

Mă voi gândi iarăşi şi mormântul voi deschide
şi înăuntru voi îngropa pe Hristos,
ca îndoită să-ţi fie frica:
din mormântul Său şi de la Crucea Sa;
iar eu văzându-te, voi râde de tine.
În timp ce Hristos se va îngropa,
voi veni şi îţi voi spune:
„Cine duce pe Adam
iarăşi în Rai?”.

7
Dar iar a strigat iadul către diavol,
cel fără ochi către cel ce nu vede,
orbul orbului spune: „Iată,
păşeşti în întuneric, pipăie să nu cazi!
Înţelege ce spun, împietritule la inimă,
că ceea ce faci a stins soarele [659]!
Acest lemn în care tu te lauzi, a clătinat toată lumea!
A cutremurat pământul, a întunecat cerul,
a rupt stâncile împreună cu catapeteasma templului,
pe cei din morminte a ridicat [660],
şi morţii strigă: „Înţelege, iadule,
Adam aleargă
iarăşi în Rai!”.

8
„A reuşit să te înspăimânte Lemnul Nazarineanului?”,
a spus diavolul către ucigătorul iad.
„De Cruce te-ai ucis tu, cel ce pe toţi ucizi?
Dacă atât te-a înspăimântat Lemnul,
atunci ar fi trebuit să te înfiori
de a lui Aman răstignire [661]
şi de ţăruşul cu care a ucis Iail pe Sisara [662],
şi de cele cinci cruci pe care a pironit cândva
Isus al lui Navi pe tiranii săi [663].

---

[659] *Mt 27:45, Mc 15:33, Lc 23:44.*
[660] *Mt 27:51-53, Mc 15:38, Lc 23:45.*
[661] *Est 7:10.*
[662] *Jud 4:21-22.*
[663] *Ios 10:26-27.*

Mai mult să te înspăimânte pomul Edenului,
căci a dat afară
pe Adam şi nu-l duce
iarăşi în Rai”.

9
„Este vremea să deschizi urechile tale, Veliar.
Ceasul de acum îţi va arăta a Crucii putere
şi a Răstignitului mare stăpânie.
Pentru tine Crucea pare nebunie [664],
dar de făptura întreagă Tron [împărătesc] se crede.
Când pe Aceasta Iisus pironit stă,
aude pe tâlhar strigând către El:
«Doamne, pomeneşte-mă în împărăţia Ta!»,
Şi ca de pe tronul Său răspunde:
«Astăzi, săracule, împreună vom împărăţi,
căci împreună cu Mine vei intra
iarăşi în Rai!» [665].

10
De cum a auzit acestea şiretul diavol,
a alergat şi ceea ce a auzit a şi văzut:
pe tâlhar să mărturisească lângă Hristos Cel răstignit [666].
De acestea s-a înspăimântat;
îşi loveşte pieptul şi se gândeşte:
„Vorbeşte cu tâlharul,
dar celor ce-L acuză nu răspunde [667]?
Lui Pilat, mai înainte, nici un cuvânt nu i-a spus [668],
iar acum ucigaşului vorbeşte şi spune:
„Vino să te bucuri!”?
Ce este aceasta ce se întâmplă? Cine a văzut
pe Cruce apărător pentru faptele şi vorbele tâlharului?
Pentru ce-l duce
iarăşi în Rai?”.

---

[664] *1 Co 1:18.*
[665] *Lc 23:42-43.*
[666] *Mt 10:32.*
[667] *Mt 26:62-63, Mc 14:60-61, Lc 23:9-10.*
[668] *Mt 27:14, Mc 15:5.*

11
Iarăşi, cu glas straniu, diavolul a vorbit
şi a spus: „Primeşte-mă, iadule! Tu eşti adăpostul meu,
căci asemenea cu tine am păţit,
de vreme ce nu te-am crezut.
Am văzut Lemnul de care te-ai înfricoşat
înroşit cu sânge şi apă [669]
şi m-am înfiorat, nu de Sânge, ci de Apă;
căci una face cunoscută înjunghierea lui Iisus,
iar alta viaţa Sa. Şi Viaţa a izvorât din coasta Acestuia.
Nu primul, ci al doilea Adam a adus pe Eva,
mama celor vii [670],
iarăşi în Rai".

12
Cu astfel de cuvinte dacă a vorbit satan cel viclean,
greu a mărturisit că s-a biruit precum iadul.
Împreună plâng căderea şi
„Ce este aceasta?", spun, „Cum ni s-a întâmplat?
Cum prin acest Lemn ne-am încurcat?
Pentru nimicirea noastră
lăstarul acestuia a prins pe pământ.
Chiar de l-am altoit cu crenguţe amărui,
n-am putut să schimbăm a sa dulceaţă".
„Vai, prietene! Vai, tovarăşe!
După cum amândoi am căzut,
astfel împreună vom plânge
că Adam intră
iarăşi în Rai.

13
O, cum nu ne-am amintit
de cele ce au preînchipuit pe acest Lemn,
mai ales că din vechime s-a arătat în multe locuri
şi în multe feluri [671],
atât celor care se izbăvesc, cât şi celor ce se pierd [672].

---

[669] *In 19:34.*
[670] *Fc 3:20.*
[671] *Evr 1:1.*

Prin lemn s-a salvat Noe,
iar toată lumea ce nu a ascultat s-a pierdut.
Moise prin lemn s-a slăvit,
băţul ca pe un sceptru luând,
pe când Egiptul cu plăgi din cauza acestuia
se îneacă, ca şi când ar fi căzut în ape adânci.
Demult, pe cele ce a făcut le-a înfăţişat în icoane Crucea.
De ce nu plângem?
Adam merge
iarăşi în Rai”.

14
„Aşteaptă, nemernicule iad!”,
suspinând spune demonul.
„Taci, rabdă, pune-ţi mâna la gură,
căci glas aud bucurie să prevestească!
Sunet mi-a venit vestitor de bine.
Vorbe de pe Cruce s-au auzit
ca foşnetul de frunze.
Hristos muribund strigă: «Iartă-i, Părinte!» [673],
dar m-a întristat ceea ce a spus în continuare,
cum că „nu înţeleg nelegiuiţii răul pe care-l fac”.
Noi însă ştim că Domn
Al slavei este Cel ce a pătimit [674] şi că vrea
ca pe Adam să aşeze
iarăşi în Rai”.

15
„Aşadar, ceea ce a arătat Stăpânul lui Moise,
lemnul care a îndulcit apa cândva în Mara [675],
l-a învăţat ce este şi din ce rădăcină?
Atunci nu a spus-o, căci nu a vrut;
acum însă tuturor a făcut aceasta cunoscută,
de vreme ce, iată, toate s-au îndulcit,
iar amărăciunea noastră este mare.

---

[672] *1 Co 1:18.*
[673] *Lc 23:34.*
[674] *1Co 2:8.*
[675] *Iş 15:23-25.*

Din rădăcina noastră a ieşit Crucea,
ce a intrat în pământ şi l-a făcut dulce.
Cea care mai întâi a scos ghimpi [676],
acum asemenea viei lui Sorih a azvârlit ramuri
care se sădesc
iarăşi în Rai”.

16
„Iar acum, iadule, suspină şi eu voi plânge
împreună cu tine!
Să plângem privind pomul pe care l-am sădit
copac sfânt să se facă,
sub care se aşează
şi în ramurile căruia îşi găsesc adăpost [677]
tâlhari, ucigaşi, vameşi şi desfrânate
ca să culeagă rod dulce din Pom ce pare uscat,
căci îmbrăţişează Crucea ca pe Lemnul Vieţii.
Se sprijină de El şi înotând
ajung cu acesta şi aruncă ancora
ca într-un port liniştit
iarăşi în Rai”.

17
„Jură, tiranule, pe nimeni să nu mai răstigneşti!”.
„Şi tu, Tartarule, hotărăşte-te să nu mai omori!”.
„Am dobândit pricepere, să strângem mâinile!
Să ne fie Patima
învăţătură pentru cele viitoare!
Nici unul dintre noi să nu mai chinuie
neamul lui Adam,
căci s-a pecetluit cu Crucea ca şi cu o vistierie [678]
ce adăposteşte mărgăritar de neatins
pe care pe Cruce l-a furat
tâlharul cel prea înţelept. L-au răstignit că a furat,
iar cel ce a tâlhărit a fost chemat
iarăşi în Rai”.

---

[676] *Is 5:2.*
[677] *Iz 17:23, 31:6.*
[678] *Dt 32:34, 2 Co 4:7.*

18
Slăvitule şi Neatinsule,
Dumnezeule al celor de demult şi al celor de acum,
s-a făcut cinste pentru noi că de bunăvoia Ta
Te-au batjocorit.
Cu adevărat în Crucea Ta toţi ne lăudăm,
pe Ea am ţintuit gândurile noastre
şi strunele noastre să atârnăm pe Ea [679]
şi să Te lăudăm pe Tine, al lumii Făcător,
cu cântecele Sionului.
Nava din Tarsis a adus cândva
aur lui Solomon în vremea sa, precum se scrie [680].
Nouă, Lemnul Crucii Tale ne aduce,
în orice zi şi când este trebuinţă, bogăţie nemăsurată,
căci pe toţi îi duce
iarăşi în Rai.

[679] *32 Ps 136:2-3.*
[680] *33 3 Rg 10:22.*

La cinstirea Crucii

La cinstirea Crucii [681] - Glasul II, având prooimionul – idiomelă şi acrostihul: τοῦτοτὸ ἔπος ἐστὶν Ῥωμανοῦ [povestirea este a aceluiaşi Roman]

Pe când ne închinăm cinstitului Lemn al cinstitei Crucii Tale, Hristoase Dumnezeule, cu căldură ne rugăm, Doamne, Ţie, Care pe el Te-ai răstignit: din primejdii izbăveşte neamul oamenilor cu rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, prin care Adam iarăşi a fost chemat în Rai!

1
Pe cel de trei ori fericitul lemn, darul vieţii noastre,
în mijlocul Raiului l-a sădit Cel înalt [682],
ca să se apropie de el Adam
şi să dobândească veşnica şi nemuritoarea viaţă.
Dar acela nu s-a îngrijit
şi n-a încercat să cunoască Viaţa sa
şi pentru aceasta s-a înşelat şi la moarte a ajuns;
în timp ce tâlharul,
care a văzut acest pom al Raiului,
pe Golgota potrivit s-a sădit;
a cunoscut Viaţa ce era în El şi spunea către sine:
„Cu adevărat Acesta este Cel pe Care
tatăl meu L-a pierdut
în Rai”.

2
Când s-a înălţat pe cruce cel osândit
prin credinţă s-a îndreptăţit şi aceasta a mărturisit,
atunci ochii sufletului său s-au deschis [683]
şi a văzut viaţa cea fericită în Rai,
iar în mijlocul său [a zărit] pe Cel Dintâi
să strălucească asemenea fulgerului
şi a văzut că avea faţa Celui înălţat pe Cruce.

---

[681] *Ediţii: N. Tomadakis, Ῥωμανοῦ τοῦ Μελῳδοῦ ὕμνοι, vol. IV,nr. 49, pp. 501-539 (editor C. Manaphis); P. Maas/C.A. Trypanis, Sancti Romani Melodi Cantica, vol. I: Cantica genuina, 23, pp. 172-180; José Grosdidier de Matons, Romanos le Mélode. Hymnes, în: SC, vol. 128, pp. 324-353. Referinţele biblice sunt preluate după ediţia SC.*
[682] *Fc 2:9, 3:22.*
[683] *3 Fc 3:7.*

La măsura oricărei vârste este
acest lemn al Vieţii omeneşti.
Şi a văzut în ambii pomi aceeaşi Viaţă strălucind
şi a suspinat, căci s-a depărtat de aceasta Adam
în Rai.

3
Pe când era spânzurat, bucurie şi tristeţe l-au stăpânit:
pe de o parte, Viaţa a văzut-o pe lemn şi se bucura,
pe de altă parte, a lui Adam boală
văzând, împreună a pătimit cu el, iar rana sa a uitat-o.
Şi Hristos a cunoscut gândul mărturisitorului acestuia:
„Nu suspina”, a spus, „pentru părintele Adam,
căci Eu sunt Al Doilea Adam cel adevărat [684]
şi de bunăvoie am venit să salvez pe Adam al Meu;
Eu i-am dat toată desfătarea împreună cu lemnul Vieţii,
dar acesta s-a răzvrătit şi a căpătat blestemul
în Rai.

4
De dragul său M-am coborât din cele de sus
ca un Iubitor de oameni,
ca să izbăvesc neamul său ca un Milostiv,
şi blestem M-am făcut,
ca să eliberez din blestem pe Adam şi pe ai săi [685].
Prin lemn a căzut protopărintele
şi din cauza acestuia ca un călcător de lege
a ieşit din Rai;
şi iarăşi intră prin lemnul vieţii.
Intră şi tu primul cu el în Rai
şi de vreme ce îl moşteneşti cheamă pe oameni
şi întâmpină pe credincioşi,
căci astăzi vei intra împreună cu Mine [686] fericit
în Rai.

5

[684] *1 Co 15:45-47.*
[685] *Gal 3:13.*
[686] *Lc 23:43.*

Când din Rai a fost alungat protopărintele,
Heruvimilor li s-a poruncit să păzească intrarea sa [687];
dar tu, ia Crucea Mea
pe umăr şi vino în Rai, cât poţi de repede!
Dacă nu te vede că porţi titlul de proprietate,
te va arde spada cea arzătoare ce îl păzeşte;
dar semnul acesta al Crucii Mele
purtând în spinare, tâlharule, păşeşte către Heruvimi
şi vor cunoaşte simbolul Vieţii, iar în mâinile tale
stăpânia ţi-o vor da, ca să deschizi
şi să bagi pe prietenii tăi
în Rai".

6
Acestea le-a ascultat cu atenţie tâlharul,
[şi] de îndată ca pe o zestre a pus pe umeri,
precum i-a spus mult Milostivul, semnul harului;
şi păşind slăvea în cântări [688]
darul Crucii şi psalmodiind neîncetat
cântare ne mai auzită [spunea]:
„Tu eşti altoiul sufletelor celor neroditoare!
Tu plug te-ai făcut,
ca să cureţi mintea, cel mai bun ogor!
Tu eşti temelie sigură a noii mele vieţi!
Tu eşti toiag ce loveşti şi din toată inima răneşti
pe al lui Adam vrăjmaş !
Tu ai deschis porţile fericirii, pe care în vechime
le-a încuiat păcatul, pe care l-a făcut Adam cândva
în Rai!

7
Desăvârşită viaţă ai dăruit,
o, lemnule, de trei ori fericite,
mie şi tuturor oamenilor ce au harul tău!
Tu eşti toiagul
ce conduci la viaţă pe păcătoşii ce te iubesc;

---

[687] *Fc 3:24.*
[688] *Ps 32:3, 95:1.*

şi eşti vânturătoare ce împrăştii cu îndemânare pe arie
paiele ce sunt pentru foc [689],
ca să rămână rodul şi să intre în hambare.
Te-ai făcut jug, ce a supus pe evreii cei înspăimântători;
iar navei lui Hristos, a Sfintei Biserici
eşti dumnezeiască vâslă,
care pe drepţi şi credincioşi readuce
în Rai.

8
Am aflat vremea potrivită pentru laude
şi laude îţi voi împleti, Lemnule,
care pe Viaţa noastră o porţi!
Tu eşti a ordinii pecete,
al locuinţelor cucerniciei credincioşilor Paznic bun.
Te-ai făcut altar prea sfinţit, jertfelnic [690] minunat,
care Sângele Jertfei Preacurate ai primit [691].
Lance înspăimântătoare,
ce face neputincioasă a demonilor putere.
Tu eşti putere sfântă, care în oile lui Hristos încolţeşti.
Tu capul lui Adam ai atins şi l-ai umplut de bucurie,
iar eu cu credinţă în Tine repede voi pleca
de pe pământ, ca să merg
în Rai.

9
Văd patria sfântă pe care a avut-o strămoşul meu,
căci am aflat locuri luminoase,
pe care nu le atinge întunericul.
Iar dacă cele de afară sunt astfel,
cu adevărat mari sunt înăuntru bunurile fericirii.
Cu siguranţă ochi nu le-a văzut şi ureche nu le-a auzit,
nici inima nu a cunoscut [692],
pe cele pe care le-a pregătit Domnul
pentru prietenii Săi,

---

[689] *Mt 3:12, Lc 3:17.*
[690] *Sfântă Masă.*
[691] *Evr 9:11-12.*
[692] *1 Co 2:9.*

pentru cei ce împreună cu El ridică Crucea,
cărora eu primul am deschis al vieţii drum
şi al Crucii simbol am primit ca asigurare a vieţii.
Cel ce iubeşte pecetea Crucii va intra
în Rai.

10
Nu mă înfricoşez de suliţa cea de foc ce păzeşte,
căci port pecetea Crucii şi curaj am”.
Acestea spunând se apropie
de Rai şi se arată Heruvimilor
şi strigă: „Paznicule cel mai de încredere,
chelarule cel mai sigur,
Sfinte ce ai patru feţe, Heruvime, cel cu ochi mulţi,
pecetea lui Hristos am venit să vă arăt
trimis de Acesta astăzi din pământul lui Israel.
Tu singur cercetează porunca şi moştenirea cea dintâi
a părintelui meu o dă,
pe care a avut-o [şi de care] s-a bucurat
în Rai!

11
Primeşte pecetea cea adevărată
şi sfintele semne ce le are,
semnătura Împăratului Dumnezeu,
a Celui mult Milostiv!”.
Şi pe când acestea spunea, a dat totodată
în grabă decretele Împăratului Hristos;
iar după ce le-au primit Heruvimii,
au recunoscut literele,
care de harul Sângelui Împăratului străluceau.
Şi au simţit bucurie, căci în chip cuviincios le purtase.
Doar ce a luat paznicul în mâinile sale porunca,
a găsit înţelepte cuvintele
şi a aflat puterea ce o ascundeau
şi [cuvinte] spunea tâlharului
cum că: „Astăzi vei intra împreună cu mine [693] bucuros

[693] *Lc 23:43.*

în Rai!”.

12
„Vino, tâlharule, primeşte pe cele ale părintelui tău!”,
au răspuns Heruvimii, „am recunoscut porunca
Marelui Împărat.
Iată, cheile dumnezeiescului Rai
le dau acum în mâinile tale
şi stăpânirea vechii tale patrii o primeşte!
Ia averea părintească, cea nepieritoare,
căci acum Crucea a oprit legătura [694];
Crucea, pe care ţinând-o ai venit şi mi te-ai arătat.
În Aceasta se întâlneşte rugăciunea ta către Hristos
şi hotărârea ce îţi dă moştenirea veşnică
în Rai.

13
Pentru că acum tu eşti chelar, plin de bucurie plec,
căci Raiul nu mi s-a dat mie ca unui stăpân,
pentru că domnia s-a oferit
din partea lui Dumnezeu
dintru început celui întâi făcut.
Cu poruncă s-a poruncit şi pentru cât timp
exilat să rămână Adam de la păcat,
şi paznic m-am ales al celor peste care acela a stăpânit.
Pentru mine şi pentru serafimi
multe locuri pline de cunoştinţă sunt,
curate şi minunate.
Tu mi-ai înfăţişat rechemarea lui Adam din exil;
vino şi primeşte drepturile pe care Adam le dobândise
în Rai!”

14
Cu acestea, dar, tâlharul şi Raiul a primit
şi pecetea ţinând s-a făcut mai înspăimântător
ca suliţa cea de foc
în faţa diavolului, când a văzut pe tâlhar în Rai.
Văicărindu-se a strigat: „Rău mare am păţit!

[694] *Oprirea de a folosi averea părintească, confiscare.*

Tâlharul s-a declarat nevinovat şi a deschis Raiul
în ceasul în care mă strădui pe Petru să-l înşel,
m-a furat pe mine, hoţul, un tâlhar
fără să prind de veste.
Pe când batjocoream pe ucenicul cel nebun,
trădătorul lui Hristos,
am fost batjocorit de cel ce a alergat cu credinţă
în Rai.

15
Şedeam şi pregăteam Apostolilor viclene capcane,
iar pentru aceştia, ca pentru nişte duşmani,
săgeţile mele le pregăteam.
Şi am pierdut pe prietenul meu,
pe tâlhar, pe când încercam să-i găsesc şi alţi prieteni.
Dacă aş fi văzut pe Iuda să intre în Rai
nici că aş fi suferit pentru acela,
de vreme ce nu a fost al meu, ci al lui Hristos ucenic.
Al meu tâlhar, însă, s-a făcut ucenic credincios
şi m-a lăsat şi a alergat la Iisus şi m-a urât
şi încă mai rău, s-a făcut prin lemn chelar
în Rai.

16
Şi voi ridica acum război mai tare
şi voi bloca drumul ce duce în Rai,
ca să dovedesc celui ce ţine cheile
că pe nedrept i s-a încredinţat a Raiului pază”.
Spunând acestea a alergat ca un nebun
şi mai întâi a întărâtat
pe evrei să urască predicarea credinţei;
iar mai apoi, pe împăraţii,
pe impostorii şi pe tiranii pământului
îi îndeamnă cu sălbăticie
împotriva Purtătoarei de viaţă Cruci.
A pornit persecuţii împotriva lui Hristos şi a robilor Săi,
crezând că împiedică pe credincioşi să intre
în Rai.

17

Vărsând sângele celor blânzi a pierdut lupta vicleanul,
în timp ce a pornit persecuţie împotriva Apostolilor
şi a Martirilor credinţei.
Ruşinat se jelea
văzând răbdarea luptătorilor lui Hristos.
Şi ani destui şi-a tulburat
lucrând împreună cu cei nelegiuiţi,
tirani şi conducători, împăraţi şi decrete
cândva pe ascuns, iar altcândva la vedere,
dar niciodată nu a ieşit învingător.
Vedea virtutea creştinilor şi plângea drumul acelora
ce alergau biruitori către tâlharul cel mai credincios
în Rai.

18
Fiindcă toate epocile le conduce cu bunătate,
cu voia Sa cea atotînţeleaptă
a adus Milostivul la domnie
pe Împăratul Constantin [695]
din neamul lui Avraam şi al lui David prin credinţa sa.
A imitat pe strămoşul Avraam
şi a arătat rudenie adevărată
şi a oprit a Bisericii prigoană.
Trei sute optsprezece luptători [696] a luat Avraam
şi a câştigat greu război.
Întocmai cu atâţia Părinţi şi credinciosul
şi viteazul Împărat
a oprit ereziile necuviincioase
ce nu lăsau pe oameni să intre
în Rai.

19
Mari cu adevărat lucrările lui Hristos şi de nedescris
şi nu se descoperă necredincioşilor şi nedemnilor,
ci numai celor vrednici şi credincioşi.

---

[695] *Referire la Sfântul Împărat Constantin cel mare, cinstit de Biserica Ortodoxă la data de 21 mai.*

[696] *Fc 14:14-16. Aluzie şi la cei 318 Părinţi participanţi la Sinodul I Ecumenic de la Niceea, care au combătut erezia preotului Arie.*

Cea de pe urmă s-a întâmplat cândva cu adevărat
maicii sale Elena:
ca una vrednică, iubitoarea de Dumnezeu,
dorea să găsească
Lemnul vieţii noastre pe care timpul l-a ascuns.
Şi aleargă cât poate de repede acolo
unde S-a răstignit Hristos,
lăsând în grabă pe cele din curţile împărăteşti
şi a alungat trândăvia şi osteneala drumului,
căci mult dorea să descopere Lampa ce duce
în Rai.

20
Această dorinţă văzând Cel ce pe toţi aşteaptă,
precum din primul ceas şi până în cel de-al
unsprezecelea,
nu a obosit să iasă
şi să invite la Viaţă pe cei aleşi şi pe cei chemaţi [697],
precum întocmai mai înainte pe Pavel a căutat
şi a găsit şi a chemat
şi vestitor al Său şi apostol l-a făcut,
astfel şi atunci a ales pe cinstitul Iuda,
pe cel ce a găsit Crucea şi a luat nume bun.
Mai înainte a avut numele trădătorului, dar l-a înlocuit,
căci nu s-a arătat ca trădător, ci a ajuns
în Rai.

21
A iubitoarei de Dumnezeu credinţă
a primit acum Domnul
şi a făcut pe robul Său important şi mai credincios,
pe cel cândva iudeu,
iar mai apoi al popoarelor creştine admirabil păstor.
A luat alt nume şi s-a numit Chiriac cel sfânt,
căci s-a arătat viteaz şi Crucea a căutat şi a găsit.
Şi a cercetat care este a lui Hristos,
iar moartea a arătat şi acum viaţa;

---
[697] *Mt 20:1-7,16.*

precum atunci s-a retras în mormânt,
în vremea lui Hristos,
astfel şi acum pleacă
când a văzut lângă patul de moarte pe Viaţa ce duce
în Rai.

22
Ca să fie însă deplin darul lui Dumnezeu,
i-a luminat Împăratul nostru Hristos
şi au găsit piroanele.
Când le-a găsit pe acestea,
Sfânta le-a îmbrăţişat ca pe mărgăritare
împreună cu Crucea;
şi piroanele le-a făcut căpăstru şi s-a împlinit
profeţia lui Zaharia [698], care spunea că:
„Va veni vremea în care se va sfinţi căpăstrul”
spre biruinţa veşnică a celor ce au crezut în el,
Crucea s-a dat neamurilor, [ca] să o păzească,
căci cei ce cred în ea intră slăviţi
în Rai.

23
Sub acoperământul Crucii
tresăltare de mare bucurie simţim.
Veghetori şi cumpătaţi să fim, păcătoşilor!
Porţile deschise le are Raiul,
iar tâlharul este păzitorul său,
pe care Hristos l-a ales pe Cruce!
Raiul cel neînchis să nu-l închidem pentru noi!
Tâlharul, cel ce împreună a pătimit,
iubitor de Hristos s-a făcut şi primitor plin de iubire!
Să cinstim Crucea, al vieţii noastre paznic,
căci este pricinuitoare a vieţii cereşti!
Ea pe toţi salvează de cel viclean şi de atacurile lui.
Toţi câţi în numele său s-au pecetluit
sunt siguri că vor intra
în Rai.

---

[698] *Zah 14:20.*

24
Fiu al Mariei Te-ai făcut, Fiule al lui Dumnezeu,
Mântuitorule al nostru,
şi pe Cruce Te-ai pironit, Tu, Dumnezeu întrupat,
ca să mântuieşti pe cei în suferinţă
şi să miluieşti pe cei păcătoşi, căci eşti Puternic şi Bun!
Tu dă pocăinţă tuturor celor ce nădăjduim în Tine,
cu bucurie să-Ţi slujim Ţie în cântări şi rugăciuni!
Împreună cu tâlharul strigăm către Tine,
precum cândva pe Cruce:
„Pomeneşte-ne întru Împărăţia Ta!
Învredniceşte-ne pe noi de ceata sfinţilor Tăi, Hristoase,
căci am primit pecetea Crucii Tale spre comuniune
în Rai!”.